

Restaurant Supply (Wholesaler)

ਉੱਚ ਕੁਆਲਿਟੀ ਦੇ ਭਾਂਡਿਆਂ, ਪਤੀਲੇ, ਕੁੱਕਵੇਅਰ, ਸਰਵਵੇਅਰ, ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਜੂਸਰ, ਐਸਪਰੈਸੋ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਅਤੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਲਈ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:

1125 Howard Street, Elk Grove Village, IL 60007

Prag International
Ravi Kapoor (CEO)

Ph: 847-979-5970, 847-979-5990.
847-228-0150, pragint@aol.com

Regal Jewels
773-262-4377 www.RegalJewels.com

FEBRUARY WIN GOLD CHAIN
EVERY PURCHASE, BIG OR SMALL, WILL QUALIFY AS AN ENTRY INTO THE RAFFLE!

22KT 24KT

773-262-4377 2625 W. Devon Ave. Chicago, IL 60659 773-517-0574

Serving Illinois & Wisconsin State.

Buying Selling Renting Investing
ਆਪਣੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਘਰ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਕਾਲ ਕਰੋ।

Jesse Singh
847-606-3664

Also get Free Home Inspection & Attorney Service & Closing cost (Conditions apply)

ਵਾਸ਼ਟੋ 'ਤੇ ਘਰ ਖਰੀਦੋ ਤੇ ਵੇਚੋ

WEBSITE: jsingh.remax.com

Twenty-Fifth Year of Publication ਮਿਡਵੇਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ Price 50¢ Email: punjabtimes1@gmail.com
ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫਤਾਵਾਰ www.punjabtimesusa.com

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 26, Issue 38; September 20, 2025 20451 N. Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074 Ph: 847-359-0746, Fax: 847-705-9388

ਰਾਵੀ ਪਾਰ ਜਾਣ ਲਈ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨਾਲ ਤਕਰਾਰ

ਅਮਰੀਕਾ ਵਲੋਂ ਰੂਸ ਅਤੇ ਚੀਨ ਵਿਰੁੱਧ ਨਵੇਂ ਟੈਰਿਫ਼ ਦੀ ਤਿਆਰੀ

“ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਕਿਸਤੀ ਤਾਂ ਤੈਰ ਕੇ ਪਾਰ ਕਰ ਲਵਾਂਗਾ ਦਰਿਆ”

ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ: ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਆਏ ਭਿਆਨਕ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਣ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੋਰੇ 'ਤੇ ਆਏ ਲੋਕ ਸਭਾ 'ਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਆਗੂ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ

ਪੱਤਣ ਪੁੱਜੇ। ਇੱਥੇ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਦੇ ਪਾਰ ਵਸੇ ਸੱਤ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਜਾਣ ਲਈ ਰਾਹੁਲ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਬਹਿਸ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਰਾਹੁਲ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਦੇ ਪਾਰ ਵਸੇ ਸੱਤ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ

ਪਰ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇੜੀ ਰਾਹੀਂ ਦਰਿਆ ਪਾਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਹ ਇਜ਼ਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਰਾਹੁਲ ਨੇ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸਤੀ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹ ਖੁਦ ਤੈਰ ਕੇ ਦਰਿਆ ਪਾਰ ਕਰ ਲੈਣਗੇ। ਮਾਮਲਾ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਤੱਕ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੱਲਿਕਾਰਜੁਨ ਖੜਗੇ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਰਾਹੁਲ ਨੂੰ ਦਰਿਆ ਪਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਣ। ਖੜਗੇ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਰਾਹੁਲ ਨੇ ਦਰਿਆ ਪਾਰ ਜਾਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦ ਛੱਡੀ। ਹੜ੍ਹ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੋਰੇ ਦੌਰਾਨ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਆਖਰੀ ਪਤਾਅ ਮੌਕਾ ਪੱਤਣ ਸੀ।
ਦੁਪਹਿਰ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਆਪਣੇ ਕਾਫ਼ਲੇ ਨਾਲ ਮੌਕੇ ਪੱਤਣ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਉੱਥੇ (ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ 4 'ਤੇ)

ਮਾਸਕੋ: ਯੂਕਰੇਨ ਜੰਗ ਖਤਮ ਕਰਵਾਉਣ 'ਚ ਲੱਗਾ ਅਮਰੀਕਾ ਰੂਸ ਤੇ ਚੀਨ 'ਤੇ ਨਵੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਰੂਸ ਤੇ ਚੀਨ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸਦੀ ਕਾਟ ਲੱਭ ਲਈ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਵਸਤੂ ਵਟਾਂਦਰਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਸੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨੂੰ ਵਧਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਰੂਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ 'ਚ ਕਣਕ ਤੇ ਅਲਸੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੱਚਾ ਮਾਲ ਚੀਨ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਬਦਲੇ ਚੀਨ ਰੂਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਰਾਂ, ਮਸ਼ੀਨਾਂ, ਘਰੇਲੂ ਯੰਤਰ ਤੇ ਨਿਰਮਾਣ ਸਮੱਗਰੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਚੀਨ ਦੀ ਹੈਨਾਨ ਲਾਂਗਪੈਨ ਆਇਲਡੀਲਡ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਇੰਜਣਾਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਸਟੀਲ ਤੇ ਐਲਿਊਮੀਨੀਅਮ ਮਿਸ਼ਰਤ ਧਾਤਾਂ ਦੇ ਵਪਾਰ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤਲਾਸ਼ੀਆਂ ਹਨ। ਵਪਾਰ ਸੋਮਿਆਂ, ਕਸਟਮ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ

ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੱਠ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਚੀਨੀ ਕਾਰਾਂ ਦਾ ਰੂਸੀ ਕਣਕ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਪਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸਦੀ ਮਾਤਰਾ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਿਆ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਕਿਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭਾਅ ਤੈਅ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੋ ਹੋਰਨਾਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ 'ਚ ਅਲਸੀ ਦੇ ਬੀਜਾਂ ਦਾ ਚੀਨ ਨਾਲ ਘਰੇਲੂ ਯੰਤਰਾਂ ਤੇ ਉਸਾਰੀ

ਸਮੱਗਰੀ ਵਰਗੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਹੋਇਆ। ਚੀਨ 'ਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਰੂਸ ਦੀ ਕਣਕ ਤੇ ਅਲਸੀ ਦੀ ਮੰਗ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਚੀਨ ਤੋਂ ਮਸ਼ੀਨ ਦੇ ਬਦਲੇ ਰੂਸ ਤੋਂ ਧਾਤਾਂ ਦਾ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਹੋਇਆ। ਚੀਨ ਨੂੰ ਕੱਚਾ ਮਾਲ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਬਦਲੇ ਰੂਸ ਨੇ ਐਲਿਊਮੀਨੀਅਮ ਦੀ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੰਨ 2014 'ਚ ਕ੍ਰੀਮੀਆ ਨੂੰ ਰੂਸ 'ਚ ਮਿਲਾਉਣ ਤੇ 2022 'ਚ ਯੂਕਰੇਨ ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਰੂਸ 'ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਯੂਰੋਪ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ 22 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਗਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਮਕਸਦ ਰੂਸ ਦੇ 2.2 ਟ੍ਰਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਦੇ ਅਰਥਚਾਰੇ 'ਤੇ ਸੱਟ ਮਾਰਨ ਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਨੇ ਰੂਸ ਤੋਂ ਤੇਲ ਖਰੀਦਣ ਦੇ ਵਿਰੋਧ 'ਚ ਭਾਰਤ 'ਤੇ ਵੀ ਪਾਬੰਦੀ ਮੜ੍ਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੁਤਿਨ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅੰਦਾਜ਼ਿਆਂ ਦੇ ਉਲਟ ਰੂਸ ਦਾ (ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ 4 'ਤੇ)

ਘਰ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਅਤੇ ਖਰੀਦ ਲਈ ਅੱਜ ਹੀ ਕਾਲ ਕਰੋ

Buying or Selling Home?

Contact PRADEEP SINGH

COLDWELL BANKER REALTY

SCAN TO BEGIN YOUR HOME SEARCH

847-322-5832

ishowhomes@yahoo.com

1501 E Woodfield Rd Ste 113E, Schaumburg 60173

India Palace Restaurant And Banquet Hall

Best Price Wholesale
Ph: 630-400-0996
Lakhvir S. Johal
Ph: 317-709-7800

Restaurant-Fine Indian Cuisine
(Ph: 317-298-0773)

Banquet Hall Available Up to 550 People
Amber Carmel Ph: 317-580-0828

Amber Indianapolis Ph: 317-578-4400

Royal, Indianapolis, 317-893-2633

Desi Bazar Grocery Store
Restaurant, Ph: 317-888-2040

Desi Bazar Indianapolis,
Ph: 317-709-7800

Singh Auto Group

3983 ST RD 38E
Lafayette, IN 47905
Ph: 765-607-1300

www.singhautosgroup.com

University Motors

3312 Klondike Rd, West Lafayette, IN 47906
Ph: 765-497-1100

www.universitymotors1.com

Serving Indian American community over 30 years in Midwest for their auto needs.

ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਡੀ ਖਰੀਦਣ ਜਾਂ ਵੇਚਣ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ:
Jaspal S. Ghotra: 765-337-5151

Bhaura Transport LLC
Noblesville, IN

ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

*ਵੈਲਿਡ ਸੀ ਡੀ ਐਲ ਏ ਲਾਈਸੈਂਸ
*ਘੱਟੋ ਘੱਟ 2 ਸਾਲ ਦਾ ਤਜਰਬਾ
*ਖਾਲੀ ਅਤੇ ਲੋਡ ਸਮੇਤ ਮੀਲ .55 ਸੈਂਟ
*ਸਾਈਨ ਐਨ ਬੋਨਸ
*ਹਰ ਵੀਕਐਂਡ 'ਤੇ ਪੱਕਾ ਘਰ
*ਡਾਇਰੈਕਟ ਡਿਪਾਜ਼ਿਟ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ
*ਹਫਤਾਵਾਰ ਮੀਲ 3000 ਤੋਂ 4000
*ਪ੍ਰੀ-ਪਾਸ, ਈ ਜੀ ਪਾਸ ਅਤੇ ਫਿਊਲ ਕਾਰਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ
*ਇੰਡੀਆਨਾ, ਨਿਊ ਜਰਸੀ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਅਤੇ ਪੈਨਸਿਲਵੇਨੀਆ ਦੇ ਪੱਕੇ ਲੋਡ

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ
ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 317-403-0493

Regal Jewels
773-262-4377 www.RegalJewels.com

LITTLE INDIA CHICAGO
2625 W. Devon Ave. Chicago, IL 60659
www.RegalJewels.com
PH: 773-262-4377 WA: 773-517-0574

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਖੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਖਿਡਾਰੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਦਾ ਸਨਮਾਨ

ਪੈਲਾਟਾਈਨ (ਬਿਊਰੋ): ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਖੇ ਲੰਘੇ ਐਤਵਾਰ ਖੇਡ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪਾ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸ. ਬੱਲ ਨੇ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਅਰਜਨ ਐਵਾਰਡ, ਮਹਾਰਾਜ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਵਾਰਡ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਏਸ਼ੀਅਨ ਟਰੈਕ ਐਂਡ ਫੀਲਡ ਹੈਮਰ ਥ੍ਰੋ ਵਿਚ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲਿਸਟ, ਸਾਊਥ ਏਸ਼ੀਅਨ ਗੇਮਜ਼ ਵਿਚ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲਿਸਟ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਹ 17 ਵਾਰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਚੈਂਪੀਅਨ (1975 ਤੋਂ 1992), ਪੰਜ ਵਾਰੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਚੈਂਪੀਅਨ ਡਿਸਕਸ ਥ੍ਰੋ ਤੇ ਹੈਮਰ ਥ੍ਰੋ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਰਿਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ ਹਨ।

ਵਰਣਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ ਪ੍ਰਵੀਨ ਕੁਮਾਰ (ਟੀ.ਵੀ ਤੇ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਭੀਮ ਦਾ

ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੇ) ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਸਾਊਥ ਏਸ਼ੀਅਨ ਗੇਮਜ਼ ਹੈਮਰ ਥ੍ਰੋ ਖੇਡ ਈਵੈਂਟ ਵਿਚ 2 ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਜਿੱਤੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 4 ਕਾਂਸੇ ਦੇ ਮੈਡਲ ਜਿੱਤੇ। ਹੈਮਰ ਥ੍ਰੋ ਵਿਚ ਪਿਛਲਾ ਰਿਕਾਰਡ 65.74 ਮੀਟਰ ਦਾ ਤੌਰ ਕੇ 66.74 ਮੀਟਰ ਬਣਾ ਕੇ ਰਿਕਾਰਡ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸਾਡੀ ਕੌਮ ਦੇ ਹੀਰੋ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਾਂ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿਚ ਉੱਚਾ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸ. ਬੱਲ, ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਮਿਲਵਾਕੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਗੁਰੂਘਰ ਵਿਚ ਆਏ ਹਨ। ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਮਿਲਵਾਕੀ ਆਪ ਵੀ ਸਪੋਰਟਸ ਸਕੂਲ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਡਿਸਕਸ ਥ੍ਰੋ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਖੇਡ ਵਿਚ ਏਸ਼ੀਅਨ ਗੇਮਜ਼ ਵਿਚ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪਾ ਭੇਟ ਕੀਤਾ।

ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ 'ਤੇ 11 ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਹਮਲੇ ਦੇ ਯਾਦਗਾਰੀ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ

ਓਹਾਇਓ: ਡੇਟਨ ਦੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਸੈਂਕੜੇ ਹੋਰ ਸਥਾਨਕ ਅਮਰੀਕਨਾਂ ਨਾਲ 11 ਸਤੰਬਰ, 2001 ਨੂੰ ਨਿਊਯਾਰਕ ਵਿਖੇ ਵਰਲਡ

ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਝੰਡਾ ਨੀਵਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਫੌਜ ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਵਲੋਂ ਫੁੱਲ ਚੜ੍ਹਾਏ ਗਏ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ

ਜਾਨ ਗੁਆਈ। ਇਸ ਸਾਲਾਨਾ ਯਾਦਗਾਰੀ ਸਮਾਰੋਹ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਬੀਵਰਕੀ ਦੇ 9/11 ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਵਿਖੇ

ਇਸ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ ਤੋਂ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਕਾਸ ਮੰਚ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ

ਮੀਸਾ, ਐਰੀਜ਼ੋਨਾ ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਹਰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹਮਲਾਵਰ 11 ਸਤੰਬਰ ਦੇ

ਟਰੇਡ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਟਾਵਰਾਂ ਅਤੇ ਪੈਂਟਾਗਨ 'ਤੇ ਹੋਏ ਅੱਤਵਾਦੀ ਹਮਲਿਆਂ ਦੀ 24ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਸੰਬੰਧੀ ਬੀਵਰਕੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ 9/11 ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਵਿਖੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਸਾਲਾਨਾ ਯਾਦਗਾਰੀ ਸਮਾਗਮ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਪੁਲੀਸ ਅਤੇ ਫਾਇਰ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਵਰਲਡ ਟਰੇਡ ਸੈਂਟਰ ਵਿਖੇ ਮਾਰੇ ਗਏ 2600 ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ, ਪੈਂਟਾਗਨ ਵਿਚ 184, ਅਤੇ ਪੈਨਸਿਲਵੇਨੀਆ ਵਿਚ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਦੁਰਘਟਨਾ ਦੇ 40 ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ

ਗੀਤ ਗਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਵੇਰ ਦੇ 8:46 ਵਜੇ ਰਸਮੀ ਘੰਟੀ ਵਜਾਈ ਗਈ, ਜਦ ਪਹਿਲਾ ਜਹਾਜ਼ ਟਾਵਰ ਨਾਲ ਟਕਰਾਇਆ ਸੀ। ਬੀਵਰਕੀ ਦੇ ਮੇਅਰ ਡੋਨ ਐਡਮਸ ਨੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨ ਸਮੀਪ ਸਿੰਘ ਗੁਮਟਾਲਾ ਨੇ ਆਖਿਆ, 'ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦੇਣ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ

ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਟੀਲ ਦਾ 25 ਫੁੱਟ ਉੱਚਾ ਮੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਪਿਲਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰਲਡ ਟਰੇਡ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਟਾਵਰ ਦੀਆਂ 101ਵੀਂ ਅਤੇ 105ਵੀਂ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਟੁਕੜੇ ਨੂੰ ਦੋ ਅੱਗ ਬੁਝਾਊ ਦਸਤਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਬੀਵਰਕੀ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਓਹਾਇਓ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਵਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਿਊਯਾਰਕ ਵਿਚ ਗਰਾਊਂਡ ਜ਼ੀਰੋ ਵਿਖੇ ਬਚਾਅ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਸੀ।

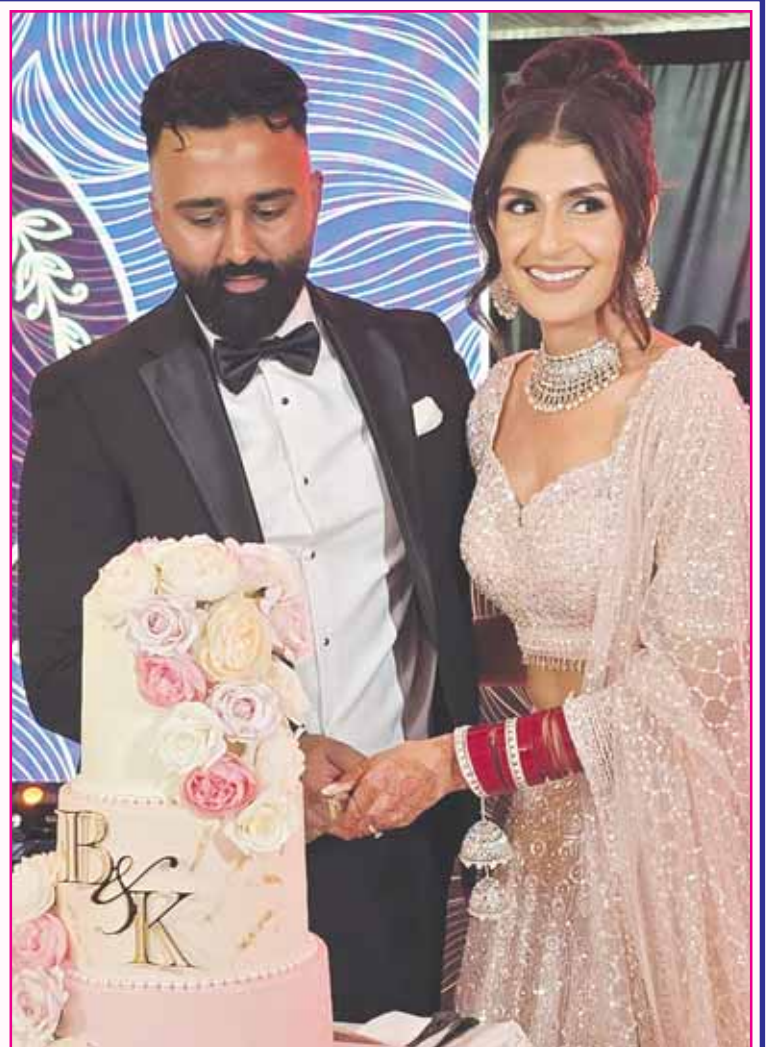
ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਡਾ. ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੁਮਟਾਲਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਵਾਹਨ 'ਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਝੰਡੇ, 'ਰੀਮੈਂਬਰਿੰਗ 9/11, ਗੋਡ ਬਲੈਸ ਅਮਰੀਕਾ' ਆਦਿ ਦੇ ਬੈਨਰ ਲਾ ਕੇ ਪਹੁੰਚੇ ਜਿਸ ਦੀ ਬੀਵਰਕੀ ਦੇ ਮੇਅਰ ਡੋਨ ਐਡਮਸ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੇ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਯਾਦਗਾਰੀ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵੀ ਲਈਆਂ। ਹਰ ਸਾਲ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਲੋਂ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਨੂੰ ਵੀ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਚਾਰ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ

ਹਮਲਿਆਂ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ 9/11 ਦੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਘਾਤਕ ਨਫਰਤੀ ਅਪਰਾਧ ਸੀ। ਵਰਣਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਵਰਲਡ ਟਰੇਡ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿਲਰਾਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਬਣਾਈਆਂ ਯਾਦਗਾਰਾਂ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਲੋਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

-ਸਮੀਪ ਸਿੰਘ ਗੁਮਟਾਲਾ

ਵਧਾਈਆਂ! ਵਧਾਈਆਂ! ਵਧਾਈਆਂ!

ਨਾਵਲਕਾਰ ਸ਼ਿਵਚਰਨ ਜੱਗੀ ਕੁੱਸਾ ਦਾ ਪੁੱਤ ਕਬੀਰ ਕੁੱਸਾ ਕਬੀਲਦਾਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਬਨੀਤਾ ਖੁਣਖੁਣ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਿੱਤਰ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਨਵ-ਵਿਆਹੀ ਜੋੜੀ ਨੂੰ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿੱਤਾ, ਉਥੇ ਹੀ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੱਸਦੇ ਸ਼ਿਵਚਰਨ ਜੱਗੀ ਕੁੱਸਾ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰੰਗਮੰਚ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਨਿਰਮਲ ਜੌੜਾ, ਪੰਜ ਦਰਿਆ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਮਨਦੀਪ ਖੁਰਮੀ ਹਿੰਮਤਪੁਰਾ, ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲੇਖਕ ਗੁਰਚਰਨ ਸੱਗੂ, ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮਾਣਮੱਤੀ ਲੇਖਿਕਾ ਸ਼ਗੁਫਤਾ ਗਿੰਮੀ ਲੋਧੀ, ਕੌਂਸਲਰ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ, ਲੇਖਿਕਾ ਤੇ ਰੇਡੀਓ ਪੇਸ਼ਕਾਰਾ ਭਿੰਦਰ ਜਲਾਲਾਬਾਦੀ, ਸ਼ਾਇਰਾ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਪੱਡਾ, ਗਾਇਕਾ ਤੇ ਸ਼ਾਇਰਾ ਗੁਰਮੇਲ ਕੌਰ ਸੰਘਾ, ਕਵਿਤਰੀ ਕਿੱਟੀ ਬੱਲ, ਸ਼ਾਇਰ ਅਜੀਮ ਸ਼ੇਖਰ, ਲੇਖਕ ਜੱਸੀ ਢੱਟ, ਸ਼ਿਵਦੀਪ ਕੌਰ ਢੇਸੀ, ਵਰਿੰਦਰ ਖੁਰਮੀ, ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ ਆਦਿ ਸਮੇਤ ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸਨੇਹੀਆਂ ਨੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਜੱਗੀ ਕੁੱਸਾ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਆਖੀ। ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਸ਼੍ਰੀ ਵਰਿੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਮੋਤਾ ਸਿੰਘ ਸਰਾਏ, ਫਿਲਮ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਿਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਲਵਲੀ ਸ਼ਰਮਾ, ਸੁਖਮਿੰਦਰ ਪੰਜਲ, ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ, ਪੱਤਰਕਾਰ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬੱਧਨੀ ਕਲਾਂ, ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰੇਵਾਲ ਅਤੇ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ ਨੇ ਫੋਨ 'ਤੇ ਵਧਾਈਆਂ ਦਿੰਦਿਆਂ ਜੋੜੀ ਨੂੰ ਸ਼ੁਭ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਅਰਪਣ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ।

ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਣਨ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ 15ਵੇਂ ਉਪ-ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵਜੋਂ ਚੁੱਕੀ ਸਹੁੰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ:ਸੀ.ਪੀ. ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਣਨ ਨੇ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੇ 15ਵੇਂ ਉਪ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵਜੋਂ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮਕਾਜ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਭਵਨ 'ਚ ਇਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਚੌਪਦੀ ਮੁਰਮੂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਸਹੁੰ ਚੁਕਾਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਸਮੇਤ ਕੈਬਨਿਟ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੀਨੀਅਰ ਮੈਂਬਰ, ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਬੀਆਰ ਗਵਈ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਪਤਵੰਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਉਪ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਣਨ ਨੇ ਸੰਸਦ ਭਵਨ ਜਾ ਕੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦਾ ਚਾਰਜ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜਸਟਿਸ ਬੀ. ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਰੈੱਡੀ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ ਉਪ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਣੇ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਣਨ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸਰਬਉੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੇ ਭਾਜਪਾ-ਆਰਐੱਸਐੱਸ ਪਿਛੋਕੜ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਤੀਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਜਪਾ-ਸੰਘ ਦੀ ਸਿਆਸਤ 'ਚ ਰਚੇ-ਵਸੇ ਭੈਰੋਂ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਖਾਵਤ ਤੇ ਵੈਂਕਈਆ ਨਾਇਡੂ ਉਪ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਖਾਸ ਗੱਲ ਇਹ ਰਹੀ ਕਿ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕ ਸਮਾਗਮ 'ਚ ਸਾਬਕਾ ਉਪ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਗਦੀਪ ਧਨਖਤ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇਣ ਦੇ 53 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਧਨਖਤ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੇ।

ਲਾਲ ਕੁਤਤਾ ਪਾ ਕੇ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਣਨ ਨੇ ਈਸ਼ਵਰ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ 'ਚ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕੀ।ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਮੁਰਮੂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਤੇ ਸ਼ੁੱਭਕਾਮਨਾ ਦਿੱਤੀ। ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਵੀ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਣਨ ਨੂੰ ਉਪ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵਜੋਂ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣ 'ਤੇ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਕਸ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਆਪਕ ਗਿਆਨ ਤੇ ਤਜਰਬਾ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੋਰ ਬਿਹਤਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਪੀਐੱਮ ਮੋਦੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜਨਾਥ ਸਿੰਘ, ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ, ਸੜਕੀ ਆਵਾਜਾਈ ਮੰਤਰੀ ਨਿਤਿਨ ਗਡਕਰੀ, ਭਾਜਪਾ

ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੇਪੀ ਨੱਡਾ ਆਦਿ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕ ਸਮਾਗਮ 'ਚ ਪਹਿਲੀ ਕਤਾਰ 'ਚ ਬੈਠੇ ਸਨ।

ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਓਮ ਬਿਰਲਾ, ਸਾਬਕਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਮਨਾਥ ਕੋਵਿੰਦ, ਸਾਬਕਾ ਉਪ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਹਮਿਦ ਅੰਸਾਰੀ ਤੇ ਵੈਂਕਈਆ ਨਾਇਡੂ ਵੀ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਪਹਿਲੀ ਕਤਾਰ 'ਚ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੱਲਿਕਾਰਜੁਨ ਖਤਗੇ ਨੇ ਵੀ ਸਮਾਗਮ 'ਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਉੱਧਰ, ਲੋਕ ਸਭਾ 'ਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਆਗੂ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਗੁਜਰਾਤ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਤੈਅ ਯਾਤਰਾ ਕਾਰਨ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਭਾਜਪਾ-ਐੱਨਡੀਏ ਸ਼ਾਸਿਤ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਕਈ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕ ਸਮਾਗਮ 'ਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਇਸਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਆਂਧਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚੰਦਰਬਾਬੂ ਨਾਇਡੂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਰਹੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸੰਸਦ ਦੇ ਮੌਨਸੂਨ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇਣ ਪਿੱਛੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਾਇਬ ਰਹੇ ਸਾਬਕਾ ਉਪ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਗਦੀਪ ਧਨਖਤ ਆਪਣੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਣਨ ਦੇ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕ ਸਮਾਗਮ 'ਚ ਨਜ਼ਰ ਆਏ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਮਾਗਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ 'ਚ ਖੁਦ ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਮੌਜੂਦ ਖਾਸ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਤੋਂ ਸਵਾਗਤ ਕਬੂਲਣ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਨ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਰੱਖਿਆ।

‘ਹਿਸਟੋਰੀਕਲ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਾਈਨਜ਼’ ਕਿਤਾਬ ਖਰੀਦੋ HISTORICAL SIKH SHRINES

‘ਹਿਸਟੋਰੀਕਲ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਾਈਨਜ਼’ ਕਿਤਾਬ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤੇ ਇੱਕੋ-ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੂਬਿਆਂ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੇ ਨਗਰਾਂ, ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ, ਨੇਪਾਲ, ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ ਥਾਂਵਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦਾ ਅਸਲ ਇਤਿਹਾਸ, ਪਿੰਡ/ਨਗਰ ਜਾਣ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਅਤੇ ਰੰਗੀਨ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ 850 ਪਿੰਡਾਂ ਤੇ ਨਗਰਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਤੇ ਅਸਲ ਇਤਿਹਾਸ ਹਨ।

ਸਾਰੀ ਕਿਤਾਬ ਵਧੀਆ ਆਰਟ ਪੇਪਰ ‘ਤੇ ਛਪੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਇਕ ਕਾਪੀ ਦਾ ਭਾਰ 4 ਕਿਲੋ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਕੀਮਤ, ਕੋਰੀਅਰ ਖਰਚ ਸਣੇ ਸਿਰਫ 125 ਅਮਰੀਕਨ ਡਾਲਰ ਹੈ।

ਕਿਤਾਬ ਖਰੀਦਣ ਵਾਸਤੇ ਰਾਬਤਾ ਕਰੋ:
ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ, ਫੋਨ: 222-422-4773

SUPER TRAVEL

847-676-9090, 773-465-5566

E-mail: supertravel2003@live.com

Lowest Fares With Excellent Service

United Airlines
British Airways

For Emergency
Call anytime at
847-436-9010

EARLY BIRD SALE!!!!

Etihad, Air India,
KLM, Lufthansa,
Delta, Qatar Airlines.

Domestic fares
available

Matrimonials

ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Looking for a well-educated and professional Jat Sikh match, preferably a citizen or green card holder, for a 30 years, 5'3" tall, US-based H-1B visa holder, M.Sc. Computer Science professional girl. Currently working as a Data Scientist in an MNC. Family well settled in India. Elder brother green card in USA. Serious inquiries, please contact +1-224-584-8673 (father) or +1-317-500-0470 (brother). Email: nsinghsar@gmail.com 34-37

ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Well settled USA citizen Lubana Sikh divorcee, 52 years, 5,10"ft tall and wears a Turban. He has his own business and home in the USA. Seeking a companion that enjoys family and lives in the USA. Caste is no bar. Please E-mail at: singhj72@gmail.com 37-40

Qualified compatible match for sikh Khatri postgraduate IT engineer Nov 86 born 5'8" working near New York on H1B. Green card under process. Father retired as Chief Manager from bank in India. Educated Punjabi family. Contact us at Mobile +1 315 849 6562, Whatsapp +91 8860131363 or E-mail richiewalia@gmail.com 37-40

Gursikh family in USA seeks Amritdhari (Keskidhari/ready to tie Keski), educated, vegetarian, family oriented girl for their Amritdhari son, 1987 born, 5'-11" tall, MS Degree holder from USA, working as Software Product Leader, Green Card petition approved in 2016. Home Owner in San Francisco, Bay Area, California since 2021, innocently divorced, issueless, family oriented. Preference to girls living in USA & CANADA. Marriage Bureau stay away. Please contact us at +1-510-399-4085 or +91-98993-79442 (whatsapp) or email at cjsingh55@gmail.com 35-38

Jat Sikh parents seek U.S. based match for their U.S. born son, 28 years, 6" tall, vegetarian, non-drinker. He has a bachelor's degree from the University of Illinois Urbana-Champaign and is currently working for an automotive company. Please contact us at 773-442-2143 if interested. 34-37

Sikh family seeking a suitable match for their 6'1", 30 year old son, born and raised in the US, and currently a third-year Internal Medicine resident. He is family oriented, and values our cultural traditions who enjoys being physically active, spending time with family and friends as well as traveling. We are looking for a smart and kind girl, born and raised in the US or Canada, who is also professional and shares similar values and is ready to build a life together with our son and is open to living in California. Family is well educated and settled in California for a long time. Contact: Harjit Kaur @ 925-225-1400 34-37

Seeking an educated and professional match (American citizen or Permanent Resident) for a 1992-born in Punjab boy (Ramdasia and others), 5'8" Education: B.Tech, MBA(IIT Delhi), MS in Business Analytics (University of Colorado). Currently working as a Business Analyst in Chicago, USA. Belongs to a well-educated and reputed family. Caste No bar. Please contact at +91-7589242016 (Whatsapp) or +1-7204996020. 32-35

Ramgarhia Family seeks a suitable match for their USA Born and Raised 30 year 5'6.5" Gursikh Boy, PhD. Girl should be Gursikh and educated. Caste no bar. If you are interested please call us at 224-422-4773.

UMA TRAVELS

**2541 W. Devon Ave.,
Chicago, IL 60659**

For Delhi Amritsar-Bombay Ahmedabad, Hyderabad-Madras

Call For Special Sale Fares

Call: 773-338-5603

Punjab Times

Established in 2000
25th Year in Publication

Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388

Email: punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com

Founder Editor:
Amolak Singh Jammu
Managing Editor
Jaspreet Kaur
Editor
Lakhvinder S. Johal
Astt. Editor
Amrit Pal Kaur

Corrpondents
Chicago
Sukhpal Gill
Photographer
Kamaljit Singh Viridi
Ph. 847-502-2703
Our Columnists
Gurbakhsh Singh Bhandal
Buta Singh
Tarlochan Singh Dupalpur
New York
Iqbal S. Jabowalia
917-375-6395

Postmaster: Please send
address changes to Punjab Times,
20451 N. Plum Grove Rd., Palatine,
IL 60074

Distributed in:

California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Mississippi,
Iowa, Arkansas, Massachusetts,
Texas, Virginia, Nevada, Washington,
Oregon, Arizona, Georgia, Florida,
New York, New Jersey, Connecticut,
Oklahoma, Pennsylvania, Missouri,
Kentucky, Kansas.

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 130 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ
ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ
ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ
ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ
ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਪੇ ਜਾਂਦੇ
ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ
ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।
ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ
ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵੇ
ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ
ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ
ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ
ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।

Disclaimer

The views expressed in the
articles published in the columns
of Punjab Times are that of
their writers, and it is not
implied that Punjab Times
endorses them.

Sameway Punjab Times
does not necessarily endorses
the claim made in the
advertisement published in
Punjab Times.

All disputes subject to
Chicago jurisdiction.

ਅਮਰੀਕਾ ਵਲੋਂ ਰੂਸ...

(ਪਹਿਲੇ ਸਫ਼ੇ ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਅਰਬਚਾਰਾ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਜੀ7 ਦੇਸ਼ਾਂ
ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਾਫੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਿਕਾਸ ਕਰ ਰਿਹਾ
ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਯੂਕਰੇਨ ਜੰਗ ਨਾ ਰੋਕੇ ਜਾਣ
'ਤੇ ਰੂਸ ਦੇ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਸਵਿਫਟ 1 ਭੁਗਤਾਨ

ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰ ਦਿੱਤਾ 1 ਸੀ। ਉਥੇ ਹੀ
ਚੀਨ ਦੇ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਰੂਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਾ ਕਰਨ
ਦੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਅਮਰੀਕੀ ਸੈਂਕੜਰੀ
ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਖਦਸ਼ੇ 'ਚ ਚੀਨ ਦੇ ਬੈਂਕ ਰੂਸ ਤੋਂ
ਪੈਸਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਕੰਨੀ ਕਤਰਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸਦੇ
ਚੱਲਦਿਆਂ ਦੋਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਵਸਤੂ ਵਟਾਂਦਰਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ
ਤਹਿਤ ਲੈਣ ਦੇਣ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਤਾ
ਲਗਾਉਣਾ ਵੱਧ ਔਖਾ ਹੈ।

ਚੀਨ ਵੱਲੋਂ ਪਲਟਵਾਰ ਦੀ ਚਿਤਾਵਨੀ

ਚੀਨ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ
ਕਿ ਉਹ ਜੀ7 ਤੇ ਨਾਟੋ ਦੇਸ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਰੂਸ ਤੋਂ ਤੇਲ
ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਟੈਰਿਫ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਸਲਾਹ
ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ
ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਵਜੋਂ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਬਾਜ਼ ਨਹੀਂ
ਆਵਾਂਗੇ। ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਇਕਪਾਸਤ
ਧੌਸ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਦਬਾਅ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ
ਨੋਸ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਅਮਰੀਕੀ ਡੋਅਰੀ ਉਤਪਾਦਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ

ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਡੋਅਰੀ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ
ਦੀ ਅਮਰੀਕੀ ਮੰਗ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੁਝ ਇਤਰਾਜ਼

ਰਾਵੀ ਪਾਰ ਜਾਣ...

(ਪਹਿਲੇ ਸਫ਼ੇ ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਪੀ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਆਦਿਤਯ,
ਐੱਸ.ਪੀ ਜੁਗਰਾਜ ਸਿੰਘ, ਐੱਸ.ਪੀ ਗੁਰਪ੍ਰਤਾਪ
ਸਿੰਘ, ਐੱਸ.ਡੀ.ਐੱਮ ਦੀਨਾਨਗਰ ਜਸਪਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਰਾਹੁਲ
ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਰਾਵੀ ਪਾਰ ਵੱਸਦੇ 7 ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ
ਜਾਣਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜਤਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ
ਬੇੜੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਪਰ
ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਮਨਾਂ ਕਰ
ਦਿੱਤਾ।

ਇਸ 'ਤੇ ਰਾਹੁਲ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਹੋਰ
ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਐੱਸਐੱਸਪੀ ਸਮੇਤ ਹੋਰਨਾਂ
ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਲੰਬੀ ਬਹਿਸ ਹੋਈ। ਪੁਲਿਸ
ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿੰਨਾਂ ਪਿੰਡਾਂ
'ਚ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹ
ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾਲ
ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਖੁਫ਼ੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੇ
ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਉਥੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਅਲਰਟ
ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਕਾਂਗਰਸ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ
ਨੇ ਐੱਨਡੀਆਰਐੱਫ ਨੂੰ ਸਪੈਸ਼ਲ ਬੋਟ ਮੁਹੱਈਆ
ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ
ਮਨਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਸਮੇਤ ਹੋਰਨਾਂ
ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ
ਕਿ ਰਾਵੀ ਪਾਰ ਵੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਹੀ ਪਿੰਡ ਹਨ
ਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਲੋਕ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ

ਹਨ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਮਰੀਕਾ ਆਪਣੇ
ਸੋਇਆਬੀਨ ਅਤੇ ਮੱਕੀ ਦੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ
ਵਿਚ ਬਿਕਵਾਲੀ ਲਈ ਟੈਕਸ ਵਿਚ ਕਟੌਤੀ ਚਾਹੁੰਦਾ
ਹੈ। ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਗੈਰ ਜੋਨੈਟਿਕਲੀ
ਮੋਡੀਫਾਈਡ ਸੋਇਆਬੀਨ ਤੇ ਮੱਕੀ ਨੂੰ ਇਥੇ
ਆਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦੇਵੇ ਪਰ ਡੋਅਰੀ
ਉਤਪਾਦਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਆਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ
ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਵਪਾਰਕ ਗੱਲਬਾਤ ਲੀਹ 'ਤੇ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭਾਰਤ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ
ਵਿਚਾਲੇ ਵਪਾਰ ਗੱਲਬਾਤ 'ਚ ਆਈ ਰੁਕਾਵਟ
ਹੁਣ ਦੁਬਾਰਾ ਲੀਹ 'ਤੇ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਪਾਰ
ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਅਗਲੇ ਪੜਾਅ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੇ
ਹੋਰ ਵਪਾਰਕ ਮਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਜਾਰੀ
ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਲੋਂ ਬੇਨਤੀ ਲਿੰਚ ਅਤੇ ਭਾਰਤ
ਦੇ ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰੇ ਅਤੇ ਵਣਜ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼
ਸਕੱਤਰ ਰਾਜੇਸ਼ ਅਗਰਵਾਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ
ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ
ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਾਲਡ ਟਰੰਪ ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ
ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਮਾਰਚ 'ਚ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ
ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੁਵੱਲੀ ਵਪਾਰ ਗੱਲਬਾਤ (ਬੀਟੀਏ)
ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ।
ਅਗਲੇ ਅਕਤੂਬਰ ਤੱਕ ਬੀਟੀਏ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ
ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਟੀਚਾ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।
ਬੀਟੀਏ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪੰਜ ਦੌਰਾਂ ਦੀ
ਮੀਟਿੰਗ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ 25 ਅਗਸਤ
ਤੋਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਛੇਵੇਂ
ਦੌਰ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ ਪਰ ਅਮਰੀਕੀ
ਟੈਰਿਫ ਅਤੇ ਰੂਸ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਤੇਲ ਖਰੀਦਦਾਰੀ
ਕਾਰਨ ਦੋਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਿਆਸੀ ਸਬੰਧਾਂ
ਵਿਚ ਤਲਖੀ ਆ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲਬਾਤ ਨੂੰ
ਟਾਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਟਰੰਪ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਆਪਣਾ
ਦੋਸਤ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਬਿਆਨ
ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੋਦੀ ਨੇ
ਅਮਰੀਕਾ ਲਈ ਸਮਾਨ ਭਾਵ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋਏ
ਵਪਾਰ ਗੱਲਬਾਤਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ
ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਹਾਲ ਜਾਣਨਾ ਕਿਵੇਂ ਗਲਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੰਸਦ
ਮੈਂਬਰ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਡੀਆਈਜੀ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ
ਉਪਰੰਤ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਨੇਤਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ
ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਡੀਜੀਪੀ ਗੋਰਵ ਯਾਦਵ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰ
ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਲੋਕ ਸਭਾ 'ਚ
ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਨੇਤਾ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ
ਅਹਿਮ ਸਥਾਨ ਹੈ, ਐੱਸ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੰਕਟ
'ਚ ਘਿਰੀ ਜਨਤਾ ਦਾ ਦੁੱਖ ਦਰਦ ਜਾਣਨ ਆਏ
ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਾਰਨ ਰੋਕਿਆ ਜਾ
ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪਰ ਕਾਂਗਰਸ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵੱਲੋਂ ਕਈ
ਯਤਨ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਖਰ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ
ਨੂੰ ਰਾਵੀ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ
ਕੋਈ ਹੋਰ ਰਾਹ ਨਿਕਲਦਾ ਨਾ ਦਿਸਿਆ ਤਾਂ ਰਾਹੁਲ
ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇੜੀ ਨਾ
ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹ ਤੈਰ ਕੇ ਰਾਵੀ ਪਾਰ ਚਲੇ
ਜਾਣਗੇ। ਇਸਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਅੱਗੇ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਸੂਬਾ
ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ
ਵਤਿੰਗ ਨੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ
ਪਾਰ ਜਾਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ
ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਤੱਕ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
ਮੌਲਿਕਾਰਜੁਨ ਖੜਗੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਖੜਗੇ
ਦੇ ਫੋਨ ਤੇ ਬਾਅਦ ਰਾਹੁਲ ਨੇ ਰਾਵੀ ਪਾਰ ਜਾਣ
ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਰੱਦ ਕੀਤਾ।

ਅਖੀਰ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਮੌਜੂਦ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਰਾਹੁਲ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਭਖਿਆ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ/ਰਮਦਾਸ: ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ
ਆਗੂ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਮਾਧ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਸਾਹਿਬ ਰਮਦਾਸ
ਵਿਖੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ
ਗਿਆ। ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ
ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਮਾਧ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਸਾਹਿਬ
ਰਮਦਾਸ ਵਿਖੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਹੜ੍ਹ
ਪੀੜਤਾ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਲਈ ਅਰਦਾਸ
ਵੀ ਕਰਵਾਈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ
ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ
ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦਿਆਂ ਮੁਕੰਮਲ ਜਾਂਚ ਦੇ
ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਮੰਗਲਵਾਰ
ਸਵੇਰੇ 8 ਵਜੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ -ਮਾਧ ਬਾਬਾ
ਬੁੱਢਾ ਸਾਹਿਬ ਰਮਦਾਸ ਵਿਖੇ ਜਾ ਕੇ ਸਾਰੇ
ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰੇਗੀ, ਜੋ
ਵੀ ਦੇਸ਼ੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਖ਼ਿਲਾਫ਼
ਘੜ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। 22 ਸਾਲਾਂ

ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਅਰਦਾਸੀਏ
ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਬਕਾ ਅਰਦਾਸੀਏ
ਭਾਈ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਤੇ
ਗ੍ਰੰਥੀ ਭਾਈ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸੀ
ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਉਪਾਓ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ।

ਸਮੁੱਚੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਇਕੱਤਰ: ਜਥੇਦਾਰ

ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ
ਗਿਆਨੀ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਮਾਧ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਸਾਹਿਬ ਰਮਦਾਸ
ਵਿਖੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਹੜ੍ਹ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ
ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰਵਾਉਣ ਰਾਹੁਲ
ਗਾਂਧੀ, ਭੁਪੇਸ਼ ਬਘੇਲ, ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ
ਵਤਿੰਗ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪਾਓ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕਰਨ
ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸਮੁੱਚੀ ਰਿਪੋਰਟ
ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਆਸਪਾਸ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ
ਨੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਕਲੀਫ਼ਾਂ ਤੇ
ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਸੁਣੀਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਵੇਰੇ
9.30 ਵਜੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੁੱਜੇ।
ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਹੜ੍ਹ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ
ਰਮਦਾਸ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਘੋਨੇਵਾਲ ਤੇ ਮਾਛੀਵਾਲ ਗਏ।
ਉਥੇ 45 ਮਿੰਟ 'ਤੇ ਰਾਹੁਲ ਨੇ ਸੱਤ ਹੜ੍ਹ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ
ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ।

ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਕੀਤੀਆਂ ਜ਼ਬਤ

ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸਥਾਨਕ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਇਸ
ਗੱਲ ਦੀ ਭਿਣਕ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਿਲ
ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਨੂੰ ਰਾਵੀ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ
ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਾਂਗਰਸ
ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗੁਪਚੁਪ
ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਸਰਪੰਚ
ਦੇ ਘਰ ਰਖਵਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਇਸਦੀ ਸੂਹ ਵੀ
ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਲੱਗ ਗਈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੁਲ
ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਹ ਬੇੜੀਆਂ
ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ 'ਚ ਲੈ ਲਈਆਂ। ਹਲਕਾ ਦੀਨਾਨਗਰ
ਦੀ ਵਿਧਾਇਕ ਅਰੁਣਾ ਚੌਧਰੀ ਦੇ ਪਤੀ ਅਸ਼ੋਕ
ਚੌਧਰੀ ਤੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ
ਬਰਿੰਦਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪਾਹਤਾ ਨੇ ਇਹ ਬੇੜੀਆਂ
ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਘੋਰ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ
ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ
ਦੀ ਇਸ ਫੇਰੀ ਤੋਂ ਘਬਰਾਹਟ 'ਚ ਹਨ।

ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਸੱਚਰ ਨੇ ਸੱਦਿਆ ਸੀ ਅਰਦਾਸ ਲਈ: ਭਾਈ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਸਾਬਕਾ ਅਰਦਾਸੀਆ ਭਾਈ ਕੁਲਵਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ
ਭਗਵੰਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੱਚਰ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਰਦਾਸ
ਲਈ ਸੱਦਿਆ ਸੀ। ਸੱਚਰ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ
ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੈਨੇਜਰ ਪ੍ਰਗਟ ਸਿੰਘ ਤੇ ਗ੍ਰੰਥੀ
ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਆਗਿਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੜ੍ਹ ਕਾਰਨ ਹੋਏ ਜਾਨੀ ਤੇ ਮਾਲੀ
ਨੁਕਸਾਨ ਸਬੰਧੀ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਤੇ
ਸਮੂਹ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਰਾਹਤ
ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸਿਰੋਪਾਓ
ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੇਜਰ ਪ੍ਰਗਟ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿਰੋਪਾਓ
ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ
ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਵੀ
ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ।

ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਕਰਵਾਏਗੀ ਜਾਂਚ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਮਾਧ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਸਾਹਿਬ ਰਮਦਾਸ
'ਚ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਨਮਾਨ
ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਰਾਹੁਲ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਾਰਟੀ
ਇੰਚਾਰਜ ਭੁਪੇਸ਼ ਬਘੇਲ, ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਮਰਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਵਤਿੰਗ ਨੂੰ ਵੀ ਗ੍ਰੰਥੀ ਭਾਈ ਕੁਲਵਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿਰੋਪਾ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ।
ਸਿਰੋਪਾ ਭੇਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ
ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਨੇ ਜਾਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮ
ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਮੰਗਲਵਾਰ ਸਵੇਰੇ ਪੂਰੇ
ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰੇਗੀ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਲੋਂ 'ਵਨਤਾਰਾ' ਨੂੰ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਲੋਂ
ਗਠਿਤ ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ. ਨੇ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ
ਜਾਮਨਗਰ 'ਚ ਸਥਿਤ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਅਤੇ ਮੁੜ
ਵਸੇਬਾ ਕੇਂਦਰ 'ਵਨਤਾਰਾ' ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਰਾਹਤ ਦਿੰਦੇ
ਹੋਏ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ
ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਵਨਤਾਰਾ' 'ਚ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦੋ-
ਫਰੋਖਤ ਨਿਯਮਾਂ ਤਹਿਤ ਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ।
ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਵੱਖ-
ਵੱਖ ਮੀਡੀਆ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੁਪਰੀਮ
ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਇਕ
ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ. ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ
ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਸ. ਆਈ. ਟੀ. ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ
ਕੋਈ ਗੜਬੜੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ ਢਿੱਲੋਂ
ਡਾ. ਇਨਕਲਾਬੀ ਬਾਂਦੀ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ
ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ

ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ
ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ
ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਨ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ

ਡਾ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੌੜਾ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ
ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ
ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ
ਗੁਰਵੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ
ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ (ਅਮਰ ਕਾਰਪੇਟ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ
ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ
ਹਰਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਲੈਲ
ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ
ਸੁਖਮੇਲ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ
ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ (ਹੈਪੀ ਹੀਰ)
ਆਗਿਆਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਾਠ
ਪਰਮਵੀਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਮਨਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੀਰ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ

ਮਨੀਪੁਰ 'ਚ ਦਸਤਕ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਉਮੀਦ ਦੀ ਨਵੀਂ ਸਵੇਰ: ਮੋਦੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਹਿੰਸਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮਨੀਪੁਰ ਦੇ 'ਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਪੀੜਤਾਂ ਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ 'ਤੇ ਮਲੂਮ ਲਗਾਈ ਤੇ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਹਿੰਸਾ ਪੀੜਤਾਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਮੀਦ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਨਵੀਂ ਸਵੇਰ ਮਨੀਪੁਰ ਵਿਚ ਦਸਤਕ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਮਨੀਪੁਰ ਵਿਚ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਮੰਦਭਾਗੀ

ਕੋਈ ਵੀ ਖ਼ੁਦ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਮਹਿਸੂਸ ਨਾ ਕਰੇ

ਮੋਦੀ ਨੇ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗਿਣਤੀ ਘੱਟ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕੁਝ ਨੂੰ ਨਾਗਾ ਜਨਜਾਤੀ ਗਰੁੱਪ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿਚ ਖ਼ੁਦ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਮਹਿਸੂਸ ਨਾ ਕਰਨ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਨਾਗਾ ਕਬੀਲਿਆਂ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਾ-ਖ਼ੁਬੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮਨੀਪੁਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹੱਲ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਿਆਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿਚ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਵਾਜ਼ਿਬ ਫੰਡ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਨਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਪੀਐੱਮ ਨੇ ਚੁਤਰਦਪੁਰ ਤੇ ਇੰਫਾਲ ਦੇਵਾਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਕਈ ਵਿਕਾਸ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਨੀਂਹ-ਪੱਥਰ ਰੱਖੇ।

ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਰੀ ਬਾਰਿਸ਼ ਕਾਰਨ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਨਾ ਉਡ ਸਕਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਸੜਕੀ ਰੂਟ ਰਾਹੀਂ ਕੁਕੀ ਅਬਾਦੀ ਵਾਲੇ ਚੁਤਰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਪੁੱਜੇ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਅਹਿਮੀਅਤ ਹੈ। ਚੁਤਰਦਪੁਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਮੋਤੋਈ ਅਬਾਦੀ ਵਾਲੇ ਇੰਫਾਲ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਮਨੀਪੁਰ ਵਿਚ ਸਥਾਈ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਧਾਨ। ਮੰਤਰੀ ਮੋਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਅਮਨ-ਅਮਾਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਪਸੀ ਸੰਵਾਦ ਤੇ ਭਰੋਸੇ ਸਦਕਾ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕੀਤਾ। ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕਈ

ਅੱਤਵਾਦੀ ਗਰੁੱਪਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਰਸਤਾ ਛੱਡ ਕੇ ਆਮ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਪਰਤਣ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਹਿਲਜ਼ ਤੇ ਵੈਲੀ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗਰੁੱਪਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤੇ ਲਈ ਗੱਲਬਾਤ ਚੰਗੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਮਨੀਪੁਰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਤੇ ਸਮਝ ਨੂੰ ਅਹਿਮੀਅਤ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਮਨ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਅਮਨ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵੱਧ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨੇ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪਣੀ ਔਲਾਦ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰੋ ਤੇ ਅੱਜ ਮੈਂ ਵਾਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਮਨੀਪੁਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹਨ।

ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਤਣਾਅ ਵਧਿਆ

ਟੋਰਾਂਟੋ: ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਬੀਤੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਆਏ ਆਰਥਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਨਿਘਾਰਾਂ ਤੋਂ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਜਨਮੇ ਤੇ ਵੱਡੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਕੱਢਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਹੌਲ 'ਚ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਟੋਰਾਂਟੋ ਵਿਖੇ ਬੀਤੇ ਕੱਲ੍ਹ ਕੁਝ ਦਰਜਣਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਕੱਤਰ ਹੋ ਕੇ ਐਂਟੀ-ਇਮੀਗ੍ਰੇਂਟ ਮੁਜ਼ਹਾਰਾ (ਕੈਨੇਡਾ ਫਸਟ ਰੈਲੀ) ਕੀਤਾ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਰੋਕਣ ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਲਗਾਏ ਤੇ ਇਮੀਗ੍ਰੇਂਟਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਿਸ ਭੇਜਣ ਤੱਕ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਰ, ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਰਹੀ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਫਸਟ ਰੈਲੀ ਦੇ ਸਮਾਨਅੰਤਰ ਹੋਏ ਪ੍ਰੋ-ਇਮੀਗ੍ਰੇਂਟ ਮੁਜ਼ਹਾਰੇ 'ਚ ਵੱਧ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਝੰਡੇ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸਨ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆ ਰਹੀਆਂ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਲਈ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆਏ ਸਖਤ

ਮਿਹਨਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਸੂਰਵਾਰ ਗਰਦਾਨਣ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਰੈਲੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਭੜਕੇ ਹੋਏ ਕੁਝ ਅਨਸਰ ਹਿੰਸਕ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਝੜਪਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਅਮਨ ਕਾਨੂੰਨ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੈਨੇਡਾ ਫਸਟ ਰੈਲੀ ਤੋਂ 10 ਵਿਅਕਤੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ

ਕੀਤੇ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਲੋਕਲ ਪੱਧਰ ਦੇ ਕੁਝ ਰਾਜਨੀਤਕ ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦੇਸ਼ (ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ) 'ਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਬਣਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਨਫਰਤੀ ਮਾਹੌਲ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਕਿਸੇ ਵੱਡੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਵੱਲੋਂ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਅਜੇ ਤੱਕ ਗੁਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕੀਤੇ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਲੋਕਲ ਪੱਧਰ ਦੇ ਕੁਝ ਰਾਜਨੀਤਕ ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦੇਸ਼ (ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ) 'ਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਬਣਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਨਫਰਤੀ ਮਾਹੌਲ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਕਿਸੇ ਵੱਡੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਵੱਲੋਂ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਅਜੇ ਤੱਕ ਗੁਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੀ.ਐੱਮ. ਦੀ ਕੋਠੀ ਅੱਗੇ ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਧੱਕਾ-ਮੁੱਕੀ

ਸੰਗਰੂਰ: 1158 ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਤੇ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਅਨ ਫਰੰਟ ਦੇ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾਕਾਰੀ ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕੋਠੀ ਦਾ ਘਿਰਾਓ ਕਰਨ ਪੁੱਜੇ, ਜਿੱਥੇ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧੱਕਾ-ਮੁੱਕੀ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਕਈ

ਮੰਦਭਾਗਾ ਹੈ। ਇਹ ਫ਼ੈਸਲਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਭਰਤੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਉਚੇਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਹੈ। ਡਾ. ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਭਰਤੀ ਦੇ ਪੂਰ ਚੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਜਿੱਥੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਉੱਚੇ ਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਰੁੱਝ ਗਾ ਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਲੋਅ ਮਘਣ ਲੱਗੀ ਸੀ, ਭਰਤੀ ਰੱਦ ਹੋਣ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨਾਲ ਸਭ ਨੂੰ ਧੱਕਾ ਲੱਗਿਆ

ਮੁਜ਼ਾਹਰਾਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਮੂਲੀ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ 16 ਮੁਜ਼ਾਹਰਾਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ ਪਰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੱਗ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ 1158 ਭਰਤੀ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਤੇ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਅਨ ਸਮੂਹਕ ਛੁੱਟੀ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਵਿਚ ਪੁੱਜੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਰੋਸ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਤਹਿਤ ਫਰੰਟ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੇ ਵੇਰਕਾ ਪਲਾਂਟ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਪੈਦਲ ਰੋਸ ਮਾਰਚ ਕੀਤਾ ਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕੋਠੀ ਸਾਹਮਣੇ ਰੋਸ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਦਿਆਂ ਧਰਨਾ ਲਾਇਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਡਾ. ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਫਰੰਟ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਹਨ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਰੀਵਿਊ ਤੇ ਕਿਊਰੇਟਿਵ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰ ਕੇ ਪੈਰਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਪੈਨਲ ਮੀਟਿੰਗ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜਨਤਕ ਬਿਆਨ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ 1158 ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਤੇ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਅਨਾਂ ਦਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਉਣ।

ਡਾ. ਮੁਹੰਮਦ ਸੋਹੇਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ 1158 ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਤੇ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਅਨ ਭਰਤੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ

ਹੈ। ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਰਤੀ ਦੇ ਇਸਤਿਹਾਰ ਜਾਰੀ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਤੱਕ ਹਰ ਪੜਾਅ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਪਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਥਾਣੇ, ਪਰਚੇ, ਲਾਠੀਚਾਰਜ, ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਆਦਿ ਸਭ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰੇ ਹਾਂ। ਸਮੁੱਚਾ ਫਰੰਟ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਰਾਹ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਡਰੇਗਾ।

ਗੈਸਟ ਫੈਕਲਟੀ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ .ਗਲਤ

ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਗੈਸਟ ਫੈਕਲਟੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਗਲਤ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੱਕੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਲੜਾਈ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲ ਸੋਧਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੈਗੂਲਰ ਭਰਤੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਆਵਾ ਲਾ ਲਿਆ। ਕੇਸ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦਾ ਅਸਲ ਅਰਥ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਤਬਕੇ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਹਾਰ ਹੈ।

Sell, Buy, Invest, Finance or Insure Real Estate & Business In State Of Texas.

MAXSPURT 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ!

REAL ESTATE (RESIDENTIAL & COMMERCIAL) * ਘਰ ਜਾਂ ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਜਾਇਦਾਦ ਵੇਚੋ, ਖਰੀਦੋ ਜਾਂ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲਵੋ * ਆਫ ਮਾਰਕੀਟ Opportunities * ਖਰੀਦਦਾਰ ਅਤੇ ਵੇਚਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ * 1031 ਐਕਸਚੇਂਜ Opportunities	LENDING SOLUTIONS * ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਸ਼ੀਲ ਮਾਰਟਗੇਜ (CONVENTIONAL, FHA, VA, JUMBO) * ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਲੋਨ (RETAIL, MULTIFAMILY, OFFICE, SBA) * ਬ੍ਰਿਜ ਲੋਨ ਅਤੇ ਹਾਰਡ ਮਨੀ ਫਾਇਨੈਂਸਿੰਗ * ਲੋਨ ਸਟ੍ਰਕਚਰਿੰਗ ਅਤੇ ਰੀਫਾਇਨੈਂਸ
INSURANCE SERVICES * ਹੋਮ, ਆਟੋ ਤੇ ਬਿਜ਼ਨਸ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਅਤੇ ਕੈਜ਼ੁਐਲਟੀ ਇਨਸ਼ੁਰੈਂਸ * ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਟਰੱਕ ਅਤੇ ਟਰੱਕਿੰਗ ਇਨਸ਼ੁਰੈਂਸ * ਮਕਾਨ ਮਾਲਕਾਂ ਲਈ ਰੈਂਟਲ ਇਨਸ਼ੁਰੈਂਸ * ਵਪਾਰ ਲਈ ਕਸਟਮ ਇਨਸ਼ੁਰੈਂਸ ਪੈਕੇਜ	BUSINESS SERVICES & BROKERAGE * ਬਿਜ਼ਨਸ ਖਰੀਦੋ ਜਾਂ ਵੇਚੋ * ਬਿਜ਼ਨਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਅਤੇ ਡੀਲ ਸਟਰਕਚਰ ਕਰਨਾ * LLC ਜਾਂ CORPORATION ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈਣਾ * ਬੁੱਕਕੀਪਿੰਗ, ਅਕਾਊਂਟਿੰਗ ਅਤੇ ਟੈਕਸ ਫਾਈਲਿੰਗ
ASSET MANAGEMENT * HOA ਅਤੇ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ * ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ * ਕੋਆਰਡੀਨੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਮੁਰੰਮਤ *ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਸਬੰਧੀ ਸੇਵਾਵਾਂ	ASSET MAINTENANCE * ਰੂਟਿਨ ਸਰਵਿਸ ਅਤੇ ਮੁਰੰਮਤ * ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਕੰਪਲਾਇੰਸ ਚੈਕ * ਮੁਰੰਮਤ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ

Amarjit Dhillon
(Business Development Manager)
Maxspurt-LIBRA

Roy Malkison (Prabhat)
Licensed Real Estate, Loans & Insurance
Professional In Texas.

TEAM MAXSPURT
8330 LBJ FWY, SUITE B520, DALLAS, TX 75243
(972) 918-5500 (DESK)
(972) 585-5500 (ROY MALKISON)
(972) 375-8628 (AMARJIT DHILLON)

Maxspurt Lending Inc. (NMLS #2021549), MAXSPURT Realty Inc., and, Manxspurt Insurance Agency Inc. are licensed brokerages operating in the state of Texas, providing regulated services in lending, real estate, and insurance under applicable Texas laws

ਆਪ ਵਿਧਾਇਕ ਲਾਲਪੁਰਾ ਨੂੰ 4 ਸਾਲ ਕੈਦ; ਵਿਧਾਇਕੀ ਗਈ

ਤਰਨਤਾਰਨ: ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਾ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਿੰਡ ਉਸਮਾ ਵਾਸੀ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਵਰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਲੜਕੀ ਨਾਲ 12 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁੱਟਮਾਰ, ਛੇੜ ਛਾੜ ਕਰਨ ਤੇ ਜਾਤੀ ਸੂਚਕ ਸਬਦ ਬੋਲੇ ਜਾਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਸਥਾਨਕ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲਾਲਪੁਰਾ ਸਮੇਤ ਸੱਤ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਚਾਰ-ਚਾਰ ਸਾਲ ਦੀ

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ 10 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਵਿਧਾਇਕ ਸਣੇ 12 ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਪੀੜਤ ਮਹਿਲਾ ਹਰਬਿੰਦਰ ਕੌਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਿਧਾਇਕ ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲਾਲਪੁਰਾ ਦੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਸਮਰਥਕ ਵੀ ਅਦਾਲਤ

ਮੌਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਤੇ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੋਸ਼ੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਬੰਦ ਹੈ। ਦੱਸ ਦਈਏ ਕਿ ਹਰਬਿੰਦਰ ਕੌਰ ਪੁੱਤਰੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਉਸਮਾ 3 ਮਾਰਚ 2013 ਨੂੰ ਤਰਨਤਾਰਨ ਦੇ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਪੈਲੇਸ 'ਚ ਆਪਣੇ ਮਾਸੀ ਦੇ ਲੜਕੇ ਦੇ ਵਿਆਹ 'ਚ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਪੁੱਜੀ ਸੀ।

ਕੀ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਧਾਇਕ ਰਹਿ ਸਕਦਾ?

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਜਨਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀਤਵ ਕਾਨੂੰਨ 1951 ਦੀ ਧਾਰਾ 8 'ਚ ਦੋਸ਼ੀ ਆਗੂਆਂ, ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲਾਲਪੁਰਾ ਨੂੰ ਇਕ ਔਰਤ ਨਾਲ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਸਥਾਨਕ ਕੋਰਟ ਨੇ 4 ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ। ਲਾਲਪੁਰਾ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਤੀਸਰੇ ਵਿਧਾਇਕ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਮਨ ਅਰੋੜਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਜੇ ਨਾਲ ਮਾਰਕੁੱਟ ਕਰਨ ਲਈ 2 ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਖੇਤਾਂ 'ਚ ਪਾਣੀ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਆਪਣੀ ਸਾਲੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਮਾਰਕੁੱਟ ਕਰਨ ਲਈ 3 ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਨਹੀਂ ਗਈ।

ਹਰਬਿੰਦਰ ਕੌਰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ

ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਪੀੜਤਾ ਹਰਬਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਅਰਸੇ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪੀੜਾ ਸਹਿਣੀ ਪਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਦੋ ਵਾਰ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਧਮਕੀਆਂ ਵੀ ਮਿਲਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਪਰ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਡਰ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਦੀ ਪੈਰਵਾਈ 'ਚ ਲੱਗੇ ਰਹੇ ਤੇ ਅੱਜ ਉਹ ਇਨਸਾਫ਼ ਪਾਉਣ 'ਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਕੀਲ ਅਮਿਤ ਧਵਨ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਅੱਜ ਚੈਨ ਦੀ ਨੀਂਦ ਸੌਂਵੇਗੀ। ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਰਬਿੰਦਰ ਕੌਰ ਫੁੱਟ-ਫੁੱਟ ਕੇ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਕੋਲ ਬੈਠੇ ਪਤੀ ਨਛੱਤਰ ਨਾਥ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਹੌਸਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਤੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਬਹੁਤ ਰੋ ਲਿਆ ਏ... ਹੁਣ ਰੋਣਗੇ ਮਾਝੇ ਨਸੀਬਾਂ ਵਾਲੇ'।

ਵਿਧਾਇਕ ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲਾਲਪੁਰਾ ਸਮੇਤ ਦਵਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ, ਸਾਰਜ ਸਿੰਘ, ਕਵਲਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਤਰਸੇਮ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ

ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਤਹਿਤ 1 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਤੇ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ 'ਚੋਂ ਹੀ ਜੇਲ੍ਹ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਜਦ ਕਿ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਦੀਪ ਰਾਜ ਤੇ ਗਗਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਐੱਸ.ਸੀ, ਐੱਸ.ਟੀ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੁਣਾਈ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਕ ਮੁਲਜ਼ਮ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ

ਇੱਥੇ ਲਾਲਪੁਰਾ ਨੇ ਹਰਬਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨਾਲ ਛੇੜ-ਛਾੜ ਤੇ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪੁੱਜੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਵੀ ਹਰਬਿੰਦਰ ਕੌਰ ਸਮੇਤ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸਮਾਗਮ 'ਚ ਪੁੱਜੇ ਫੋਟੋ ਗ੍ਰਾਫਰ ਨੇ ਮਹਿਲਾ ਨਾਲ ਕੁੱਟਮਾਰ ਦੀ ਵੀਡੀਓ

ਬਣਾ ਲਈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਵੀਡੀਓ ਚੈਨਲਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈ ਲਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਣਾ ਸਿਟੀ ਤਰਨਤਾਰਨ 'ਚ ਐੱਸ.ਸੀ.ਐੱਸ.ਟੀ ਐਕਟ 'ਤੇ ਇਲਾਵਾ ਛੇੜ-ਛਾੜ ਤੇ ਕੁੱਟਮਾਰ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਸਮੇਤ ਕੇਸ 'ਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟੈਕਸੀ ਡਰਾਈਵਰਾਂ 'ਚ ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਜੋ 2022 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਵਧਾਇਕ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਲਾਲਪੁਰਾ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਐੱਫ.ਆਈ.ਆਰ. 'ਚ ਜਿਹੜਾ ਸਾਹਬਾ ਨਾਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਉਸਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦਕਿ ਪੀੜਤਾ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪਛਾਣ ਲਕਾਉਣਾ ਤੇ ਕੜੀ ਨਾਲ ਕਰੂਰਤਾ ਲਾਲਪੁਰਾ 'ਤੇ ਵੀ ਭਾਰੀ ਪੈ ਗਈ। ਲਾਲਪੁਰਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਟੈਕਸੀ ਚਾਲਕ ਸੀ।

ਕੈਦ ਤੇ 50-50 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਦੋਸ਼ੀ ਏ.ਐੱਸ.ਆਈ ਸਮੇਤ ਤਿੰਨ ਨੂੰ ਇਕ-ਇਕ ਸਾਲ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਮਿਲ ਗਈ। ਸਜ਼ਾ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਲਾਲਪੁਰਾ ਦੀ ਵਿਧਾਇਕ ਵਜੋਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਵੀ ਚਲੀ ਗਈ ਤੇ ਉਹ ਛੇ ਸਾਲ ਤੱਕ ਕੋਈ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਲੜ ਸਕਣਗੇ। ਅਜਿਹਾ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮ 'ਤੇ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਪਸ਼ਟ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਹਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਧਾਇਕ ਜਾਂ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ, ਪਛਾਣ ਲਕਾਉਣ, ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਤੇ ਮਹਿਲਾ ਨਾਲ ਕਰੂਰਤਾ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਵਿਧਾਇਕ ਜਾਂ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਲਪੁਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ 'ਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਵੇਗਾ।

ਦਿਸ਼ਾ ਪਟਾਨੀ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਫਾਇਰਿੰਗ

ਬਰੇਲੀ: ਅਦਾਕਾਰਾ ਦਿਸ਼ਾ ਪਟਾਨੀ ਦੇ ਬਰੇਲੀ ਸਥਿਤ ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਵੀਰਵਾਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਕੁਝ ਅਣਪਛਾਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਤਿੰਨ ਤੋਂ ਚਾਰ ਰਾਊਂਡ ਚਲਾਏ ਗਏ। ਇਸ ਘਟਨਾ 'ਚ ਕੋਈ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਲਈ ਪੰਜ ਟੀਮਾਂ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਫੇਸਬੁੱਕ ਦੀ ਇਕ ਪੋਸਟ 'ਚ ਗੈਂਗਸਟਰ ਰੋਹਿਤ ਗੋਦਾਰਾ ਨੇ ਫਾਇਰਿੰਗ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਈ ਹੈ।

ਦਿਸ਼ਾ ਪਟਾਨੀ ਦੇ ਬਰੇਲੀ ਸਥਿਤ ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਚਲਾਈਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਲੱਗੇ ਨਿਸ਼ਾਨ

ਮੁਅੱਤਲੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਇਹ ਹਨ ਨਿਯਮ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸੰਸਦ ਜਾਂ ਵਿਧਾਇਕ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਅਧਿਨਿਯਮ 1951 ਤਹਿਤ ਨਿਯਮ ਹਨ। ਇਸ ਤਹਿਤ ਧਾਰਾ (1) ਤੇ (2) 'ਚ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੇ ਕੋਈ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਜਾਂ ਵਿਧਾਇਕ ਦੁਰਾਚਾਰ, ਹੱਤਿਆ, ਭਾਸ਼ਾ ਜਾਂ ਧਰਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਮਾਜ 'ਚ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਅਪਮਾਨਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਟੀਚੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧਿਕਸਾਜ਼ਿਸ਼ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅੱਤਵਾਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਜਾਂ ਵਿਧਾਇਕ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਧਾਰਾ (3) ਅਨੁਸਾਰ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਜਾਂ ਵਿਧਾਇਕ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਦੋ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਅਗਲੇ ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ 'ਤੇ ਵੀ ਪਾਬੰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬਚਦੀ ਹੈ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਸੰਸਦ ਜਾਂ ਵਿਧਾਇਕ ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਚ ਵੀ ਆਪਣੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਬਚਾਅ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਤਦ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਸਜ਼ਾ ਕਿਸੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਉੱਚ ਜਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ 'ਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਸਜ਼ਾ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਬਚਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਮਨ ਅਰੋੜਾ ਤੇ ਡਾ. ਬਲਬੀਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਵੀ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਹੋਇਆ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲੱਗ ਗਈ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗੀ।

‘ਵਿਸ਼ਵ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ’ ਵਿਸ਼ੇ ‘ਤੇ ਸੈਮੀਨਾਰ

ਪਟਿਆਲਾ: ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਪੜ੍ਹ, ਲਿਖ ਤੇ ਬੋਲ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਰਚਨਾਵਾਂ ਅਨੁਵਾਦ ਜ਼ਰੀਏ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕੋਨੇ-ਕੋਨੇ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਉੱਘੇ ਅਨੁਵਾਦਕ ਤੇ ਲੇਖਕ ਜੰਗ ਬਹਾਦਰ ਗੋਇਲ ਨੇ ਮੁੱਖ ਵਕਤਾ ਵਜੋਂ ਇੱਥੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਦਿੱਲੀ ਵੱਲੋਂ ‘ਵਿਸ਼ਵ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ’ ਵਿਸ਼ੇ ‘ਤੇ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਸੈਮੀਨਾਰ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤਾ। ਉੱਘੇ ਨਾਵਲਕਾਰ ਤੇ ਗਜ਼ਲਗੋ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਇਸ ਸੈਮੀਨਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜ਼ਫ਼ਰ ਨੇ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉੱਘੇ ਆਲੋਚਕ ਡਾ. ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਖੀਵਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ ਪੁੱਜੇ।

ਜੰਗ ਬਹਾਦਰ ਗੋਇਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਬੋਧਨ 'ਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਸਾਹਿਤ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਨਾਗਰਿਕ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ

ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਵੱਲੋਂ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵਕਤਾ ਸ੍ਰੀ ਜੰਗ ਬਹਾਦਰ ਗੋਇਲ, ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜ਼ਫ਼ਰ ਨੂੰ ਪੁਸਤਕ ਭੇਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਨਾਲ ਹਨ ਡਾ. ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਖੀਵਾ ਤੇ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ।

ਪਾਰ ਜਾ ਕੇ ਸਾਂਝੀ ਮਾਨਵੀ ਸੋਚ ਉਤਪੰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਾਹਿਤ ਸਮਾਂਤਰ ਸੰਸਾਰ ਸਿਰਜਦਾ ਹੈ। ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸੰਗ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਔਖੀਆਂ ਘਾਟੀਆਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਸਾਹਿਤ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਧਰੋਹਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਫਸੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਜਿਹੇ ਸਾਕੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ ਕੋਈ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਰਚਨਾ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਕਰ ਸਕਦਾ

ਹੈ ਪਰ ਸਾਹਿਤ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਨਸਾਫ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਹਿਤ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਘਾਲਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਡਾ. ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਖੀਵਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਨੁਵਾਦ ਇੱਕ ਜਹਾਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਹਰ ਕੋਨੇ 'ਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਆਪਣਾ ਸਾਹਿਤ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੈ ਪਰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਾਹਿਤ ਪੜ੍ਹਕੇ ਸਾਡਾ ਘੇਰਾ ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਹਰ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਰਚਨਾ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋ ਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ 'ਚ ਛਪੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਅਤੇ ਜੰਗ ਬਹਾਦਰ ਗੋਇਲ ਵੱਲੋਂ ਅਨੁਵਾਦ ਦੇ ਖੇਤਰ 'ਚ ਕੀਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ।

ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਭਾਸ਼ਣ 'ਚ ਸ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜ਼ਫ਼ਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਜੰਗ ਬਹਾਦਰ ਗੋਇਲ ਨੇ ਅਨੁਵਾਦ ਦੇ ਕਾਰਜ ਦੌਰਾਨ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸਰਲਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਵਿਸ਼ਵ ਸਾਹਿਤ ਮਕਬੂਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਵਰਤੋਂਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੁਵਾਦਕ ਦੋ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਸੇਵਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਖਿੱਤੇ 'ਚ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰੀ ਸਾਹਿਤ ਰਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਬੰਦਸ਼ਾਂ 'ਚ ਬੰਨ੍ਹਕੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਹਿਤ 'ਚ ਤਾਰੀਕਾਂ, ਸਥਾਨ ਤੇ ਨਾਮ ਗਲਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਾਹਿਤ 'ਚ ਦਰਜ ਸਚਾਈਆਂ ਨੂੰ ਬੁਠਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਡਾ. ਲਕਸ਼ਮੀ ਨਰਾਇਣ ਭੀਖੀ, ਅਵਤਾਰਜੀਤ, ਇੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਧਰਮ ਕੰਮੇਆਣਾ, ਸਾਬਕਾ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ ਨੇ ਜੰਗ ਬਹਾਦਰ ਗੋਇਲ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਕੇ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਬਹੁਪਰਤੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਨ ਖੋਜ ਅਫ਼ਸਰ ਡਾ. ਸੁਖਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਚਹਿਲ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ ਨੇ ਸਭ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਸਹਾਇਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕਾ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਖੋਜ ਅਫ਼ਸਰ ਡਾ. ਸੰਤੋਖ ਸੁੱਖੀ ਤੇ ਸੰਤਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਵੀ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸੰਧੂ, ਪਰਮਜੀਤ ਮਾਨ, ਲਛਮਣ ਦਾਸ, ਰਮਨ ਸੰਧੂ, ਗੁਰਚਰਨ ਪਬਰਾਲੀ, ਸ਼ਾਇਰ ਨਵਦੀਪ ਮੁੰਡੀ, ਗੋਪਾਲ ਸ਼ਰਮਾ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸੰਧੂ ਤੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

**QUICK FUEL
TRANSPORT**

DRIVERS NEEDED

CDL A with HAZMAT AND TANKER ENDORSEMENT

*Weekly Pay FROM \$2500 to \$3000 *Paid Training *Home Daily!

Contact at: Arsh Bhogal 463-888-0007; Email: A.bhogal@quickfueltrans.com

ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ

ਮਿਡਵੈਸਟ ਵਿਚ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। *ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ ਤਨਖਾਹ \$2500 ਤੋਂ \$3000

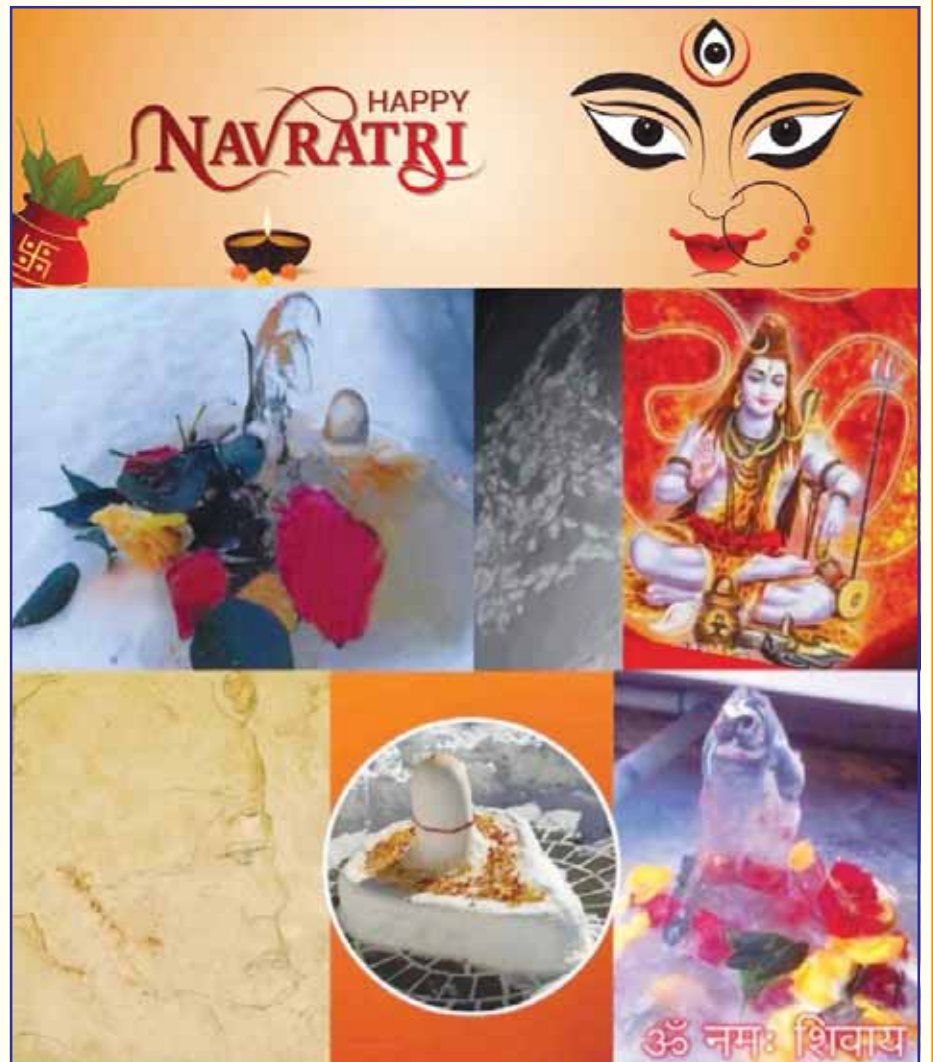
*ਪੇਡ ਟਰੇਨਿੰਗ *ਲੋਕਲ ਲੋਡ *ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਘਰ ਆਉਣ ਦੀ ਸਹੂਲਤ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਅਰਸ਼ ਭੋਗਲ, ਫੋਨ: 463-888-0007

Email: A.bhogal@quickfueltrans.com

ਸ਼ੰਕਰ ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਸਮੂਹ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਨਵਰਾਤਰੀ ਦੀਆਂ ਲੱਖ-ਲੱਖ ਵਧਾਈਆਂ!

ਨਿਊ ਜਰਸੀ ਦੇ ਐਡੀਸਨ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ 25 ਲਵੈਂਡਰ ਡਰਾਈਵ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨਮਿਤਾ, ਪੁੱਤਰ ਅਵੀ ਅਤੇ ਧੀ ਅਨਿਕਾ ਧਾਰਮਿਕ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਭਗਵਾਨ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਅਨਿੰਨ ਭਗਤ ਹਨ। ਮਿਸ਼ਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ੰਕਰ ਭਗਵਾਨ ਦਾ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਮਿਸ਼ਰਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਇਕ ਬ੍ਰਹਮ ਸ਼ਕਤੀ ਚਲਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਅਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਪੂਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਬ੍ਰਹਮ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਡਾ ਧਰਤੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਨ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਮਿਸ਼ਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਭਗਵਾਨ ਸ਼ਿਵ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ ਸ਼ੰਕਰ ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਸਮੂਹ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਨਵਰਾਤਰੀ ਦੀਆਂ ਵਧਾਈਆਂ ਅਤੇ ਸੁਭ ਕਾਮਨਾਵਾਂ।

**ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਨਾਲ ਫੋਨ ਨੰਬਰ 732-690-0404 'ਤੇ
ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।**

Abhishek Mishra & Family
25 Lavender Drive, Edison, NJ

Mortgage Loans
Residential & Commercial
(Licensed Mortgage Originator)

» Call: Amrik P. Singh

Serving Community from Last 14 Years

312-608-0006

asingh@gosfmc.com www.gosfmc.com
2700 Patriot Blvd., Suite 110 Glenview IL 60026

NMLS #232904

Sistar Mortgage
A Nationwide Lender

Over 2 Decades of experience providing high level servicing for new and experienced borrowers!

Residential and Commercial Loans
Available in Most States!

Special loan programs for:

- Jumbo Loans
- Self Employed and with a work permit
- Business loans with or without property

(734) 330-8859
balbir.grewal@sistarmortgage.com
balbirgrewal@sistarmortgage.com
http://www.nmlsconsumeraccess.org

Infinity Truck Repair

ਮੋਬਾਈਲ ਟਰੱਕ ਰਿਪੇਅਰ ਸੇਵਾ- ਜਿੱਥੇ ਟਰੱਕ ਓਥੇ ਸੇਵਾ!
Serving Chicagoland and surrounding areas!

ਸੇਵਾਵਾਂ/Services

- * Yard PM's/DOT inspections
- * Brakes and wheel seal jobs.
- * Check Engine Light issues
- * Battery and No start Issue
- * Tire swap and replacement
- * Air Leaks and brake chambers
- * Other General Repairs

Contact: Cheema: 224-966-8657

Stay on Track, we have got your back!

ਬਰਮਿੰਘਮ ਜਬਰ-ਜਨਾਹ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ

ਲੰਡਨ: ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਬਰਮਿੰਘਮ 'ਚ 20 ਸਾਲਾ ਸਿੱਖ ਲੜਕੀ 'ਤੇ ਹੋਏ ਨਸਲੀ ਹਮਲੇ ਤੇ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਬੀਤੇ ਕੱਲ ਸ਼ਾਮ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ। ਪੁਲਿਸ ਅਨੁਸਾਰ 30 ਸਾਲਾ ਸ਼ੱਕੀ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਹਿਰਾਸਤ 'ਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੈਂਡਵੈਲ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪਰਾਧ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ (ਯੂ.ਕੇ.) ਵੱਲੋਂ ਭਾਈ ਦਬਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਓ.ਬੀ.ਈ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਸ ਹੈ ਦੂਜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਵੀ ਜਲਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਥਾਨਕ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਫਤਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵੀ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਮੇਦਿਕ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਭਾਈ ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ

MR IPTV
"Entertainment" is his middle name!

THE ULTIMATE IPTV SERVICES

- *Live TV *4K Channels *Sports
- *Movies *Documentaries
- *PPV *News
- *Bollywood/Hollywood Movies
- *Web Series *Music
- *Local Channels

ਆਈ ਪੀ ਟੀ ਵੀ ਲਾਓ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਸੰਦੀਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਘਰ ਬੈਠੇ ਦੇਖੋ!

CALL OR TEXT BOBBY: +1-909-278-7147

GoldenKey LENDING

Grow your business with our Strategic

COMERCIAL LOAN SOLUTIONS

Partner with us for expert guidance and support

Contact Us at
317-620-4100
www.goldenkeylending.com

We speak your Language
English • ਪੰਜਾਬੀ • ਹਿੰਦੀ • اردو

325 S. College Avenue, Indianapolis, Indiana 46202

NMLS 147421

ਮਿਲਵਾਕੀ ਅਤੇ ਰਸੀਨ (ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ) ਵਿਚ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਮਿਲਵਾਕੀ ਅਤੇ ਰਸੀਨ (ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ) ਵਿਚ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਕੁੱਕ (ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਨ ਖਾਣਾ ਬਣਾ ਸਕੇ), ਬੈਂਕ੍ਰਪਟ ਮੈਨੇਜਰ, ਅਕਾਊਂਟੈਂਟ, ਆਫਿਸ ਮੈਨੇਜਰ ਅਤੇ ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲਈ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

* ਵਧੀਆ ਤਨਖਾਹ

* ਪਾਰਟਨਰਸ਼ਿਪ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ

ਫੋਨ: 414-588-0554, E-mail: jasonsingh@aol.com

ਸੁਸ਼ੀਲਾ ਕਾਰਕੀ ਬਣੀ ਨੇਪਾਲ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ, ਸੰਸਦ ਭੰਗ

ਬੀਰਗੰਜ (ਨੇਪਾਲ): ਜੈਨ-ਜੀ ਅੰਦੋਲਨ 'ਚ ਪੰਜ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਸੁਲਗਣ ਵਾਲੇ ਨੇਪਾਲ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੰਕਟ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਮਚੰਦਰ ਪੌਂਡੋਲ, ਫ਼ੌਜ ਮੁਖੀ ਅਸ਼ੋਕ ਰਾਜ ਸਿਗਡੇਲ, ਕਾਨੂੰਨ ਮਾਹਰ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਆਰਯਾਲ ਤੇ ਜੈਨ-ਜੀ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦੀ ਸੱਤ ਘੰਟਿਆਂ ਤੱਕ ਚੱਲੀ ਮੈਰਾਥਨ ਬੈਠਕ ਦੇ ਬਾਅਦ ਨੇਪਾਲ ਦੀ ਸਾਬਕਾ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਸੁਸ਼ੀਲਾ ਕਾਰਕੀ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਸਹੁੰ ਚੁਕਾਈ ਗਈ। ਨੇਪਾਲ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮਹਿਲਾ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਕਾਰਕੀ ਹੁਣ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮਹਿਲਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਸਮੇਂ ਮੁਤਾਬਕ ਰਾਤ ਪੌਣੇ ਨੌਂ (ਨੇਪਾਲੀ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦੇ ਨੌਂ ਵਜੇ) ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਸ਼ੀਤਲ ਭਵਨ 'ਚ ਕਾਰਕੀ ਨੂੰ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਸਹੁੰ ਚੁਕਾਈ। ਨਾਲ ਹੀ ਨੇਪਾਲੀ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਭੰਗ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਹੜੀ ਜੈਨ ਜੀ ਸਮੂਹਾਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮੰਗ ਸੀ। ਵੀਰਵਾਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੁਸ਼ੀਲਾ ਕਾਰਕੀ ਦੇ ਨਾਂ

'ਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਬਣਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੁੰ ਚੁਕਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਰਾਹ 'ਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਮੰਥਨ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਬੈਠਕ 'ਚ ਕਾਰਕੀ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਜੈਨ-ਜੀ ਦੀਆਂ ਕਈ ਮੰਗਾਂ 'ਚੋਂ ਹਾਲੇ ਸਿਰਫ਼ ਕਾਰਕੀ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉਣ ਤੇ ਸੰਸਦ ਭੰਗ ਕਰਨ 'ਤੇ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਾਰਕੀ ਦੀ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਚਿਹਰੇ ਹੋਣਗੇ, ਹਾਲੇ ਇਸ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਹੋਣਾ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਚੋਣਾਂ ਵੱਲ ਕਦੋਂ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਵਧੇਗਾ, ਇਸ 'ਤੇ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੇ ਗਠਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤਿਮ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗਠਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਸਿਆਸੀ ਸਥਿਰਤਾ

ਸਥਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਨਾਲ ਹੀ ਨੇਪਾਲ ਨੂੰ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵੱਲ ਵਧਾਉਣ 'ਚ ਮਦਦ ਮਿਲੇਗੀ। ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਪਾਰਦਰਸ਼ਿਤਾ ਤੇ ਸੁਸ਼ਾਸਨ ਦੀ

ਉਮੀਦ ਹੈ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਵੀਰਵਾਰ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜੈਨ-ਜੀ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਮਤਭੇਦ ਤੇ ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਭੇੜ ਦੇ ਬਾਅਦ ਸਥਿਤੀ ਬੇਕਾਬੂ ਹੁੰਦੀ ਦਿਖ ਰਹੀ ਸੀ। ਰਾਤ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ 'ਚ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਅੰਦੋਲਨ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਜੈਨ-ਜੀ ਦੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਨਾਲ ਸਥਿਤੀ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਮਚੰਦਰ ਪੌਂਡੋਲ, ਫ਼ੌਜ ਮੁਖੀ ਅਸ਼ੋਕ ਰਾਜ ਸਿਗਡੇਲ ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਮਾਹਰ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਆਰਯਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਜੈਨ-ਜੀ ਸਮੂਹਾਂ ਦੀ ਬੈਠਕ ਹੋਈ। ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮਰਿਆਦਾ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਰਸਤਾ ਕੱਢਣ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਸਨ। ਸਥਾਨਕ ਜਨਤਾ ਨੇ

ਵੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਵਨਾ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਣ ਤੇ ਹਰ ਸਥਿਤੀ 'ਚ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਕੇ ਸੁਸ਼ੀਲਾ ਕਾਰਕੀ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਅੰਤਿਮ ਸਹਿਮਤੀ ਬਣਾ ਲਈ ਗਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਨੁਕਤਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਕੇ ਕਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਮਾਹਰਾਂ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੈਣ 'ਤੇ ਸੰਗਰਾਮੀ ਦੌਰ ਵਾਲੀ ਵਿਵਸਥਾ ਅਪਣਾ ਕੇ ਗ਼ੈਰ-ਸੰਸਦੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸੰਸਦ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਪਈ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੈਠਕ ਬੁਲਾ ਕੇ ਸੰਵਿਧਾਨ 'ਚ ਸੋਧ ਰਾਹੀਂ ਨਾਗਰਿਕ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਬਦਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਿਵਸਥਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਹੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਵਜੇ ਫ਼ੌਜ ਮੁਖੀ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮਾਹਰ ਸ਼ੀਤਲ ਨਿਵਾਸ ਪੁੱਜੇ ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਬੈਠਕ ਚੱਲਦੀ ਰਹੀ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਲੋਂ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਹੜ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ 100 ਫ਼ੀਸਦੀ ਫ਼ਸਲ ਖ਼ਰਾਬ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਬਾਕੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦੀਵਾਲੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਚੈੱਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਹ ਐਲਾਨ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਹੜ੍ਹ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਡੀਸੀਜ਼ ਨਾਲ ਵੀਡੀਓ ਕਾਨਫ਼ਰੰਸਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਡੀਸੀਜ਼ ਨੂੰ 40-45 ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਨਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਚੈਨ ਨਾਲ ਸੋਵਾਂਗਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੋਣ ਦਿਆਂਗਾ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਵੱਲੋਂ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ 1,600 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਪੈਕੇਜ 'ਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕੋਈ ਟਿੱਪਣੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਛੇਤੀ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਿੱਲੀ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਉਹ ਸਮਾਂ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ

ਉਸ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਕ ਲੱਖ ਬੋਰੀਆਂ ਮਿੱਟੀ ਭਰ ਕੇ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਦੋ ਲੱਖ ਬੋਰੀਆਂ ਵਿਚ ਮਿੱਟੀ ਭਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਡੂੰਘੇ ਜ਼ਰੀਏ ਸਰਕਾਰ ਮੈਪਿੰਗ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖੜ ਵੱਲੋਂ ਹਰਦੀਪ ਮੁੰਡੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਪਹਿਚਾਣਨ ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਦੋਂ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿਚ ਆਏ ਸਨ ਉਦੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਛੱਡ ਕੇ ਭਾਜਪਾ ਵਿਚ ਆਏ ਨੇਤਾ ਅੱਗੇ ਸਨ, ਅਸਲੀ ਭਾਜਪਾ ਨੇਤਾ ਤਾਂ ਪਿੱਛੇ ਸਨ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਲੱਖ ਏਕੜ ਲਈ ਕਣਕ ਦੇ ਬੀਜ ਦੇਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਤੇ ਉਹ ਤੱਤਾ ਸਿੰਘ ਮਾਰਕਾ ਬੀਜ ਨਾ ਦੇ ਦੇਣ ਕਿਉਂਕਿ (ਸਵਰਗੀ ਸਾਬਕਾ ਖੇਤੀ ਮੰਤਰੀ) ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਬੀਜ ਦਿੱਤੇ ਸਨ, ਉਸ ਬੀਜ ਘੁਟਾਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਲੋਕ ਬਿਨੈ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਦੇ ਉਪਰੰਤ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਆਈ ਤਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਰੇਤ ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਆ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਜੇਸੀਬੀ ਖਰੀਦੇਗੀ। ਹੜ੍ਹ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਸਿਰਫ਼ ਘੱਗਰ ਦਰਿਆ ਦਾ ਹੀ ਪਾਣੀ ਵਧਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ

ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਪਟਾਕਿਆਂ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਪਾਬੰਦੀ: ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਪਟਾਕਿਆਂ 'ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਦਿੱਲੀ-ਐਨਸੀਆਰ ਵਿਚ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਣ 'ਤੇ 3 ਸਾਲ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਬੀਆਰ ਗਵਈ ਨੇ ਪਟਾਕਿਆਂ 'ਤੇ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਐਨਸੀਆਰ ਦੇ ਉੱਚ ਵਰਗ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਹਵਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਫ਼ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਟਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨੀਤੀ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸੀ.ਜੇ.ਆਈ. ਬੀ. ਆਰ. ਗਵਈ ਅਤੇ ਜਸਟਿਸ ਕੇ. ਵਿਨੋਦ ਚੰਦਰਨ ਦਾ ਬੈਂਚ ਐਨਸੀਆਰ ਵਿਚ ਪਟਾਕਿਆਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੀਜੇਆਈ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ਼ ਦਿੱਲੀ ਲਈ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦੇ, ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਲੋਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਨ। ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਸੀ, ਉੱਥੋਂ ਦੀ ਹਵਾ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖ਼ਰਾਬ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਪਟਾਕਿਆਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਲੱਗੇ।

ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ ਦਾ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਅਪਰਾਜਿਤਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਮੀਰ ਲੋਕ ਤਾਂ ਖ਼ੁਦ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਵਧਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦਿੱਲੀ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਭਰ 'ਚ ਪਟਾਕਿਆਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਵਾਲੀ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਹਵਾ ਗੁਣਵੱਤਾ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਵਧੀਕ ਸਾਲਿਸਟਰ ਜਨਰਲ ਐਸ਼ਵਰਿਆ ਭਾਟੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਹਵਾ ਗੁਣਵੱਤਾ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਇਕ ਵਿਸਥਾਰਤ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ। ਕਾਨੂੰਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਖੋਜ ਸੰਸਥਾਨ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਘੱਟ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰੇ ਪਟਾਕਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਟਾਕਾ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਵਕੀਲ ਨੇ ਨੀਰੀ ਨੂੰ ਮੰਨਣਯੋਗ ਰਸਾਇਣਕ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਦਯੋਗ ਪਟਾਕਿਆਂ ਦੇ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਸਕੇਗਾ।

ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਪੰਜਾਬੀ ਔਰਤ ਨੂੰ 'ਆਈਸ' ਨੇ ਹਿਰਾਸਤ 'ਚ ਲਿਆ

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ 'ਚ ਰੋਸ; ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਮੰਗ

ਸਾਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ: 8 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਇਕ 73 ਸਾਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਬਜ਼ੁਰਗ ਔਰਤ ਹਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕੀ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕਸਟਮਜ਼ ਏਨ ਫੋਰ ਸਮੈਂਟ (ਆਈਸ) ਵਲੋਂ ਹਿਰਾਸਤ 'ਚ ਲਏ ਜਾਣ ਦੀ ਖਬਰ ਹੈ। ਹਰਜੀਤ ਕੌਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸ਼ਰਣ ਲੈਣ ਦਾ ਕੇਸ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, 13 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹਰ 6 ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਲਗਾਤਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਰਾਬਤੇ 'ਚ ਰਹਿ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਰਿਵਾਰਕ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਉਹ ਸੋਮਵਾਰ ਜਦੋਂ ਸਾਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਆਈਸ ਕੇਂਦਰ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ 'ਚ ਲੈ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਤੇ ਫਿਰ ਬੇਕਰਸਫੀਲਡ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਸਬੰਧ 'ਚ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ

ਹਰਜੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਹਿਰਾਸਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ

ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਸਮਰਥਕਾਂ ਵਲੋਂ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਫਤੀਆਂ ਤਖਤੀਆਂ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ 'ਉਸ ਨੇ ਕੋਈ 'ਜੁਰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ', ਸਾਡੀ ਦਾਦੀ ਨੂੰ ਘਰ ਲਿਆਓ'। 'ਆਈਸ' ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਰ ਨਰਮ; ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣਗੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਵਲੋਂ ਹੜ੍ਹ ਰਾਹਤ ਲਈ 1600 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਪੈਕੇਜ ਦੇਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਨਿੰਦਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਕੇਂਦਰ ਪ੍ਰਤੀ ਨਰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਫੰਡ ਲੈਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਹੁਣ ਅਗਲੇ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਣ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਛੁੱਟੀ ਮਿਲਣ ਉਪਰੰਤ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ, ਜਦਕਿ ਸੂਬੇ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵਰਚੂਅਲ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਮੀਟਿੰਗ 'ਚ ਲਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖੜ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ

ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਸਮੇਤ ਹੋਰਨਾਂ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ 'ਤੇ ਤਿੱਖੇ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ, ਪਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵਿਰੁੱਧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਟਿੱਪਣੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

ਇੱਥੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ 9 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਚੋਰੇ 'ਤੇ ਆਏ ਸਨ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਹੜ੍ਹ ਰਾਹਤ ਲਈ 1600 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਰਾਹਤ ਪੈਕੇਜ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਆਫ਼ਤ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਫੰਡ ਵਿਚ 12 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਾ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਭਾਵੇਂ 'ਆਪ' ਦੇ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਮਨ ਅਰੋੜਾ ਸਮੇਤ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੇ ਰਾਹਤ ਪੈਕੇਜ ਨੂੰ ਨਾਕਾਫੀ ਦੱਸਦਿਆਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਤਿੱਖੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਜਦਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਨੇ 12 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਫੰਡ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੁਕਮਰਾਨ ਧਿਰ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ

ਗਿਆ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਗੁਲਾਬ ਚੰਦ ਕਟਾਰੀਆ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ 1600 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੁਰੰਤ ਰਾਹਤ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਝੱਲਿਆ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਸਮਾਂ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਲਦੀ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਜਾਂ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਜਾਣਗੇ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ 12 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਰਾਜ ਆਫ਼ਤ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਫੰਡ ਬਾਰੇ ਉਨਾਏ ਗਏ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ 'ਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪ੍ਰੈਲ 2022 ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ 1582 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਆਏ ਹਨ। ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ 649 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ 2022 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਫੰਡਾਂ ਬਾਰੇ ਸਥਿਤੀ ਸਪਸ਼ਟ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ ਤਾਂ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਕੋਏਪੀ. ਸਿਨਹਾ ਨੇ ਮੋਰਚਾ ਸੰਭਾਲਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਸ.ਡੀ. ਆਰ.ਐਫ, ਕੈਪਾ ਅਤੇ ਜੀ.ਪੀ.ਐਫ. ਜਨਤਕ ਫੰਡ ਹਨ। ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਤਾਂ ਬੈਂਕਰ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

20 ਸਤੰਬਰ, ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ

ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦੌਰਾ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮੀਂਹਾਂ ਨੂੰ ਮੋੜਾ ਪੈਣ, ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਬਾਹੀ ਮਚਾ ਕੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪਰਤ ਜਾਣ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਕੇਜਰੀਵਾਲ, ਫੇਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਆਗੂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸਾਂਸਦ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੜ੍ਹ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਵਾਂਗ ਹੀ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਦੌਰਾ ਵੀ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਅਤੇ ਪਠਾਨਕੋਟ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੱਕ ਹੀ ਕੇਂਦਰਿਤ ਰਿਹਾ।

ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਵਲੋਂ ਹੜ੍ਹ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਖੇਤਰ ਦੀਨਾਨਗਰ ਦੇ ਮਕੌੜਾ ਪੱਤਣ ਦਾ ਵੀ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਰਿਆ ਰਾਵੀ ਤੋਂ ਪਾਰ ਪੈਂਦੇ 7 ਪਿੰਡਾਂ ਅੰਦਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਜਾਣਨ ਲਈ ਇੱਛਾ ਜਤਾਈ ਪਰ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਲੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਕੌੜਾ ਪੱਤਣ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਤੋਂ ਪਾਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚੇ ਵੱਡੇ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨਾਲ ਬਹਿਸਬਾਜ਼ੀ ਵੀ ਹੋਈ। ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਪਾਰ ਵਸਦੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ?

ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚੇ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ, ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ, ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਅਤੇ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਵੜਿੰਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਸੂਬਾ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਵੜਿੰਗ ਨੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਪਾਰ ਜਾਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਤੱਕ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੱਲਿਕਾਰਜੁਨ ਖੜਗੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਖੜਗੇ ਦੇ ਫੋਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਹੁਲ ਨੇ ਰਾਵੀ ਪਾਰ ਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਰੱਦ ਕੀਤਾ। ਅਖ਼ੀਰ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਮੌਜੂਦ ਆਸ-ਪਾਸ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਕਲੀਫ਼ਾਂ ਤੇ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਸੁਣੀਆਂ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਹੜ੍ਹ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਰਮਦਾਸ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਘੋਂਟੇਵਾਲ ਤੇ ਮਾਛੀਵਾਲ ਗਏ। ਉਥੇ ਰਾਹੁਲ ਨੇ ਸੱਤ ਹੜ੍ਹ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦੌਰਿਆਂ ਦਾ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਬਿਹਾਰ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਅਣਗੌਲਿਆ ਹੋ ਗਿਆ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਦੌਰਾ ਰਾਹਤ ਰਾਸ਼ੀ ਘੱਟ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨਾਲ ਪੈਂਦੇ ਕਰਕੇ ਵਧੇਰੇ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਰਿਹਾ। ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਇਸ ਦੌਰੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਵਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਾ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਮਾਨਸੂਨ ਦੇ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਉਛਾਲੇ ਵੀ ਘਟ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਲੱਖਾਂ ਏਕੜ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਭਰਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫ਼ਸਲਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 'ਤੇ ਰੇਤਾ ਅਤੇ ਗਾਰ ਵਿਛ ਗਈ ਹੈ। ਆਉਂਦੀ ਫ਼ਸਲ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਬੇਹੱਦ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਮਹੀਨੇ ਭਰ ਤੋਂ ਵੀ ਉਪਰ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੜ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਬੇਘਰ ਕਰੀ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਸੰਕਟ ਦੀ ਘੜੀ ਵਿਚ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਅਤੇ ਅਸਥਾਈ ਠਾਹਰਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੌਖਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਰਾਹਤ ਸਮੱਗਰੀ ਵੰਡੀ, ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਰਾਨ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਲਗਨ ਅਤੇ ਸਮਰਪਣ ਨਾਲ ਇਹ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਉਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਭਾਵਨਾ ਦੁਖ ਅਤੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਹਿਰੂਆਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਇਸ ਯੱਗ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ। ਕਲਾਕਾਰ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਉਤਰ ਕੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਦਦ ਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਲਈ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ।

ਅਨੇਕਾਂ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰਾਹਤ ਫੰਡਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਮਾਇਕ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਵੱਡੀ ਮਾਇਕ ਸਹਾਇਤਾ ਭੇਜੀ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਨੇ ਹੜ੍ਹ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਸਮੁੱਚੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਨਰ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਦਿਖਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਉਮੀਦ ਜ਼ਰੂਰ ਬੱਝਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਂਝੇ ਯਤਨਾਂ ਨਾਲ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਸੂਬੇ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਪੁਨਰ ਨਿਰਮਾਣ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਾਇਕ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋਵੇਗੀ, ਤਾਂ ਜੋ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਮੁੜ ਲੀਹਾਂ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਦਿਸਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਪੰਜਾਬ ਵੱਲ ਪਿੱਠ ਕਰਨ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਹਿੱਕ ਨਾਲ ਲਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ

ਆਓ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਹਾਲਾਤ ਵੱਲ ਵੇਖੀਏ:

ਕਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰ ਗਿਣਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅੱਜ ਅੰਦਰੂਨੀ ਕਾਟੋ-ਕਲੇਸ਼ ਕਾਰਨ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਟੁੱਟ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਧਿਰ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਬੱਝੀ ਹੈ। ਦੂਜੀ 'ਤੇ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਸਿੱਖ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਹੇ

ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪਲਾਰੀ
ਫੋਨ: 98158-02070

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਵਾਰਿਸ ਪੰਜਾਬ ਦੇ) ਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਸਿੱਖ ਵੋਟ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਫ਼ਾਇਦਿਆਂ, ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵੰਡੀ ਹੋਈ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਭਾਜਪਾ ਇੱਕ ਲਗਾਤਾਰ ਚੋਣ ਲੜਨ ਵਾਲੀ ਸੈਨਾ ਵਾਂਗ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਨੇਤਾ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਿੱਖ ਵੋਟ ਤਿੰਨ ਹਿੱਸਿਆਂ-ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਦੋਵੇਂ ਧੜੇ), ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਗਰਮ ਖਿਆਲੀਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਵੰਡੀ ਜਾਏ ਤਾਂ ਉਹ ਇਕੱਲਿਆਂ ਸੱਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਹਿੰਦੂ-ਮੁਸਲਿਮ ਧਰੁਵੀਕਰਨ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਜਿੱਤਣਾ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਉਥੇ, ਜਿੱਥੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹਨ, ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਸਥਿਤੀ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਸਿੱਖ ਬਹੁਮਤ ਵਿਚ ਹਨ।

ਪਿਛਲੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਇਸ ਲਈ ਇੰਨਾ ਖ਼ਰਾਬ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਾ ਵੋਟ, ਲਗਭਗ 13 ਫ਼ੀਸਦੀ ਗਰਮ ਖਿਆਲੀਆਂ ਨੇ ਹਥਿਆ ਲਿਆ। ਚਾਹੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਆਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਆਵੇ ਲੇਕਿਨ ਪੰਜਾਬ ਗਰਮ ਖਿਆਲੀਆਂ ਦੀ ਹਰਮਨ-ਪਿਆਰਤਾ ਬਣ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਅਕਾਲੀਆਂ ਤੋਂ ਮੋਹ-ਭੰਗ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਧਰੁਵੀਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਭਾਜਪਾ ਸਭ ਕੁਝ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਸੋਚ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਉਸ ਤੋਂ ਦੂਰੀ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਇੱਕ ਵੇਰ ਹੀ ਉਹ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਈ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀਦਾਰ ਬਣ ਕੇ। ਇਹ ਕਦਮ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਨੇ 1990 ਦੇ ਦਹਾਕੇ 'ਚ ਉਠਾਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਇਹ ਗੱਠਜੋੜ ਤੋੜ ਕੇ ਇਕੱਲਿਆਂ ਚੋਣ ਲੜਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਲਿਆ। ਇਸ ਨਾਲ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਕੋਈ ਫ਼ਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਲੇਕਿਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਉਸਦੀ ਵੋਟ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਧੀ ਹੈ।

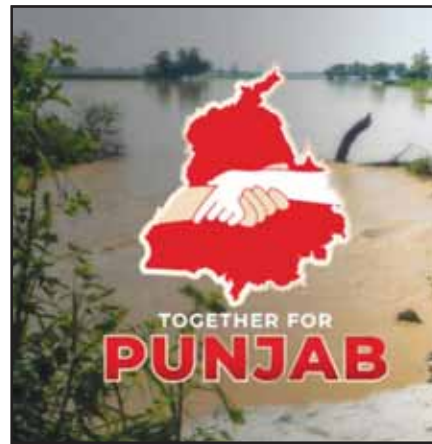
2022 'ਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਇਹ 6.6 ਫ਼ੀਸਦੀ ਸੀ, ਜੋ 2024 ਲੋਕ ਸਭਾ 'ਚ 18.56 ਫ਼ੀਸਦੀ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਿਕਲ ਗਈ, ਜਿਸ ਨੂੰ 13.2 ਫ਼ੀਸਦੀ ਵੋਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਜਦ ਕਿ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ 26 ਫ਼ੀਸਦੀ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵੀ 26 ਫ਼ੀਸਦੀ ਵੋਟਾਂ ਲੈ ਗਈ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਉਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਤਵੱਕੋ ਪੰਜਾਬ ਵਾਸੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਬਿਨਾਂ-ਸ਼ੱਕ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਬਿਜਲੀ ਮੁਆਫ਼ੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਭਲਾਈ ਕੰਮਾਂ ਨੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕੀ। ਰੇਤ ਮਾਫ਼ੀਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲੋਕ ਦਿੱਲੀਓਂ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਮ ਪੰਜਾਬੀ ਕਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਉਪਰੋਂ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਮਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਉੱਤੇ ਇੰਨੇ ਕੁ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ

ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਕਿ 'ਆਪ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ' ਕਟਹਿਰੇ 'ਚ ਖੜ੍ਹੀ ਵਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ।

ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ, ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਬਦਲ ਰਹੀਆਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਇਸ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਖੱਬਰੀਆਂ-ਖੱਬਰੀਆਂ ਹੋਈ ਪਈ ਹੈ, ਲੋਕ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਬਦਲ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਤਾਂ ਵੇਖਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਵਜੋਂ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਜਿੰਨੇ 5-6 ਕੁ ਉਪਰਲੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਦੇ ਇੱਛੁਕ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਬਾਕੀ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ, ਬਸਪਾ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਮਾਨ) ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਵਿਖਾਉਣ ਲਈ ਤਤਪਰ ਦਿਸਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਚਿੰਨ੍ਹ ਵੱਧ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਆਈ ਵੱਡੀ ਆਫ਼ਤ ਹੜ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸੀਮਤ ਸਾਧਨਾਂ ਨਾਲ

ਲੋਕਾਂ ਪੱਲੇ ਉਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕੀ ਜਿਸ ਦੀ ਆਸ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਪੀੜਤ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦੂਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਫੋਟੋ ਖਿਚਵਾਉਣ ਤੱਕ ਦੀ ਮਸ਼ਕ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਦੂਰੀ ਵਧ ਗਈ। ਇਹ ਦੂਰੀ ਹੁਣ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਭਾਜਪਾ, ਆਪ, ਕਾਂਗਰਸ, ਅਕਾਲੀ, ਹੜ੍ਹ ਰਾਹਤ ਫੰਡ ਸੰਬੰਧੀ ਬੇਤੁਕੀ ਦੁਸ਼ਣਬਾਜ਼ੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਖ਼ਿਰ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ ਹੋਵੇਗਾ? ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਔਖੀ ਘੜੀ ਵੋਟ-ਰਾਜਨੀਤੀ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਹੈ।

ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ 1600 ਕਰੋੜ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਫੌਰੀ ਰਾਹਤ ਐਲਾਨੀ ਹੈ। ਮੋਦੀ ਜੀ ਦੇ ਦੌਰੇ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਰਾਹਤ ਦੀ ਉਮੀਦ ਸੀ, ਉਹ ਰਤਾ ਭਰ ਵੀ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਐਲਾਨਾਂ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਇਸ ਦੌਰੇ ਉਪਰੰਤ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋਏ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਹੜ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਿਆਨਕ ਤਬਾਹੀ ਮਚਾਈ। ਸੂਬੇ ਦੇ 2185 ਪਿੰਡ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆਏ। ਪੰਜਾਬ 'ਚ 1.91 ਲੱਖ ਹੈਕਟੇਅਰ ਫ਼ਸਲ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਗਈ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਤੁਛ ਜਿਹੀ ਰਕਮ 20 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਫ਼ਸਲ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਐਲਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਰਾਹਤ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਮਜ਼ਾਕ ਕਹਿ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦਰਮਿਆਨ 'ਕੌਮੀ ਆਫ਼ਤ ਰਾਹਤ ਫੰਡ' ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਘਮਸਾਨ ਛਿੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬੇਤੁਕੀ ਰਾਹਤ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਖੇਤਾਂ, ਘਰਾਂ ਦੀ ਸਾਰ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਵਾਲੰਟੀਅਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਧਰੇ-ਕਿਧਰੇ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਵੀ ਪੁੱਜਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਸਾਨ, ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ, ਪੇਂਡੂ ਲੋਕ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿੱਥੇ ਗਏ ਹਨ। ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਐਲਾਨ 'ਤੇ ਐਲਾਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੜ੍ਹ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਕੇਵਲ ਐਲਾਨਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੀ।

ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਚ ਇਹ ਗੱਲ ਘਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਹਾਕਮ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਨਫ਼ਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ

ਕਿ 1600 ਕਰੋੜ ਦੇ ਐਲਾਨ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਨੂੰ ਵਲੂੰਦਰਿਆ ਹੈ। 12000 ਕਰੋੜ ਰਾਹਤ ਇੱਕ ਛਲਾਵਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਦੋਂ ਜਦੋਂ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਾਹਤ ਪੈਕੇਜ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਜਦੋਂ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ, ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਮੁੜ ਉਸਾਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਵੱਲ ਹਾਕਮ ਪਿੱਠ ਕਰੀ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਉਧਤ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਉਠਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਲੋਕ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਉਠੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਭਾਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੋਰ ਸੂਬਿਆਂ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ, ਉਤਰਾਖੰਡ, ਹਿਮਾਚਲ 'ਚ ਹੜ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਨਜੀਵਨ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਸਥਿਤੀ ਗੰਭੀਰ ਹੈ। ਇਸ ਗੰਭੀਰ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚੋਂ ਕਿਵੇਂ ਨਿਕਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਉਜੜਦਾ ਹੈ, ਮੁੜ-ਮੁੜ ਉਜੜਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਤੇ ਦੇਖ-ਰੋਖ ਦੇਸ਼ 'ਸਕੇ ਪੁੱਤਰ' ਵਾਂਗਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਜਿਹੜਾ ਹਰ ਘੜੀ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਔਖੇ ਵੇਲਿਆਂ 'ਚ ਖੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਬਾਹਰੀ ਹਮਲਿਆਂ ਵੇਲੇ ਵੀ, ਅੰਨ ਭੰਡਾਰਨ ਵੇਲੇ ਵੀ।

ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਮਤਰੇਏ ਸਲੂਕ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਦੂਰੀ ਹੋਰ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਦੌਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 12 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਦੀ ਆਫ਼ਤ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਰਾਹਤ, 1600 ਕਰੋੜ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਵਰਗੇ ਖੋਖਲੇ ਐਲਾਨਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਦੂਰੀ ਹੋਰ ਵਧੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਿਆਨਕ ਸਥਿਤੀ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਬੋਲਣਾ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਉਦੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧੀ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਚ ਆਏ ਭੂਚਾਲ ਪ੍ਰਤੀ ਤਾਂ ਤੁਰੰਤ ਬੋਲਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਰਾਹਤ ਦਾ ਐਲਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੜ੍ਹਾਂ ਸਬੰਧੀ ਕੁਝ ਵੀ ਆਪਣੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ।

ਨਵੇਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬਿਆਨ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਦੀ ਤਰਜ਼ਮਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ- ਸਤਿਕਾਰਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਚੰਗਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਪੰਜਾਬ, ਦੇਸ਼ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ 17 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਲਗਭਗ 1500 ਪਿੰਡ ਅਤੇ 3 ਲੱਖ ਲੋਕ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਹਨ।

ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖਰਾਬ ਹੋਏ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਨਵਿਆਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮੁਸੀਬਤ ਦੀ ਘੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਆਫ਼ਤ ਮੌਕੇ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣ ਦਾ ਵੱਡਾ ਮੌਕਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਸੂਬੇ ਨਾਲ ਨਵਾਂ ਰਿਸ਼ਤਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਲੋਕ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਜਿਹੇ ਵਿਤਕਰੇ ਕਾਰਨ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋਏ ਹਨ।

ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਕਾਂਗਰਸ, ਅਕਾਲੀ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਨਾ ਕਰੇ। ਇੰਜ ਕੀਤਿਆਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਨੇਤਾਵਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬਚਿਆ-ਖੁਚਿਆ ਭਰੋਸਾ ਵੀ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਾਕਮਾਂ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਦੂਰੀ ਪਹਿਲੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਹਾਕਮਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਵੱਡੀ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪਰ ਅੱਜ ਦਿੱਲੀ ਹਾਕਮਾਂ ਵੱਲੋਂ, ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਨਵਾਂ ਰਿਸ਼ਤਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਲਈ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਬਿਨਾਂ 'ਭਾਰਤੀ ਗਣਰਾਜ' ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਹੱਦਾਂ ਦਾ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਅੰਨਦਾਤਾ ਹੈ। ਕੀ ਦੇਸ਼ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਤੀ ਔਖਾਂ ਮੀਟ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰ ਜੋ ਆਪਣੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖਦਾ ਉਸਨੂੰ ਕੀਮਤ ਚੁਕਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਜੋ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਆਖ਼ਿਰ ਇਸਦਾ ਕੀ ਸਿੱਟਾ ਨਿਕਲੇਗਾ। ਮਿਜ਼ੇਰਮ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ।

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੇਲਿਹਾਜ਼

ਕਵੀ-ਓ-ਵਾਚ!

ਨੇਕੀ-ਬਦੀ ਦੀ ਚਲਦੀ ਜੰਗ ਮੁੱਢੋਂ, ਜਿੱਤ ਸੱਚ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਦਿਖਾਈ ਜਾਨਾਂ!
ਨੀਂਦ ਅੱਖਾਂ 'ਚੋਂ ਮੁੱਕੇ ਅਗਿਆਨ ਦੀ, ਵਾਹ ਲੱਗਦੀ ਦੇਈ ਦੁਹਾਈ ਜਾਨਾਂ!
ਬੇਈਮਾਨ ਮਲਾਹਾਂ ਤੋਂ ਫੜੋ ਚੱਪੂ, ਤਾਣ ਲਾਇਕੇ ਰੌਲਾ ਇਹ ਪਾਈ ਜਾਨਾਂ!
ਕਰਦੀ ਕੰਮ ਕਿਰਪਾਨ ਦਾ ਕਲਮ ਕਹਿੰਦੇ, ਏਹੀ ਸੋਚ ਕੇ ਲਿਖੀ ਲਿਖਾਈ ਜਾਨਾਂ!

ਨੇਪਾਲ ਵਿਚ ਰਾਜਸੀ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਅਤੇ ਇਸਦੀਆਂ ਅਰਥ-ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ

ਨੇਪਾਲ ਵਿਚ ਸਤੰਬਰ 'ਤੇ ਨਿੱਕਲੀ ਆਕੀ ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਰੋਹ ਵੱਲੋਂ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਸਰਕਾਰ ਰੋਤ ਦੀ ਕੰਧ ਵਾਂਗ ਢਾਂਚਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਘਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਇਮਾਰਤਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਕੇ.ਪੀ. ਓਲੀ ਨੂੰ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਕੇ ਲੁਕਣਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਸਾਬਕਾ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਸੁਸੀਲਾ ਕਾਰਕੀ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਥਾਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ 21 ਮਾਰਚ 2026 ਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਕਰਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤਰਿਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਚੋਣ 'ਹਮੀ ਨੇਪਾਲ' ਵੱਲੋਂ ਜਥੇਬੰਦ ਕੀਤੇ ਆਨਲਾਈਨ ਹਜ਼ੂਮ

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ

ਵੱਲੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਆਧਾਰਤ ਮੈਸੇਜਿੰਗ ਪਲੈਟਫਾਰਮ ਡਿਸਕਾਰਡ ਉੱਪਰ ਵਰਚੁਅਲ ਵੋਟ ਪਾ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਲਾਹੇ 'ਕਮਿਊਨਿਸਟ' ਧੜਿਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਹੁਣ 'ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਘਾਣ' ਦੀ ਹਾਲ-ਪਾਹਰਿਆ ਮਚਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ,

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਗੁਆਂਢੀ ਦੇਸ਼ ਨੇਪਾਲ ਵਿਚ ਹੋਈ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦੀ ਚਰਚਾ ਦੁਨੀਆ ਭਰ 'ਚ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਨੇਪਾਲ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਕਾਇਆ-ਕਲਪ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ ਜਾਂ ਪੁਰਾਣੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਥਾਂ ਇਕ ਹੋਰ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ 'ਚ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ? ਕੀ ਇਹ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਦੇਸ਼ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸੱਚਾ ਬਦਲ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਜੋ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਅਜੋਕੇ ਹਾਲਾਤ 'ਚ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਬੇਚੈਨ ਜਨਤਾ ਲਈ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਬਣਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਸਾਡੇ ਕਾਲਮ ਨਵੀਸ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਹੈ।-ਸੰਪਾਦਕ॥

ਤਰਜਮੇ ਦੀਆਂ ਬਗ਼ਾਵਤਾਂ ਹੋਈਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਨੌਜਵਾਨੀ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਰੋਹ ਰਾਜਨੀਤਕ ਆਗੂਆਂ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਤੱਤਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸੋਧਤ ਸੀ। ਉਹ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ, ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਤਬਦੀਲੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਗ਼ਾਵਤ ਦੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਹਾਕਮ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਪਾਸੇ ਹੋਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਗਏ। ਰਵਾਇਤੀ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਦਬੋਲ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪਰ ਕੁਲ ਸਮੱਸਿਆ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਵਾਲ ਵੀ ਵਿਗਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਬੁਨਿਆਦੀ ਰਾਜ ਢਾਂਚਾ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ, ਬਸ ਸੱਤਾ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਨਵੇਂ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਸਾਂਭ ਲਈ। ਨੇਪਾਲ ਦੀ ਹਾਲੀਆ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਵੀ ਇਸੇ ਰਾਹ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਸਪਸ਼ਟ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ 'ਚ ਇਹ ਰੋਹ ਆਪ-

ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਸੂਝ ਅਤੇ ਸਿਰਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਕ ਦਹਾਕਾ ਪਹਿਲਾਂ 'ਅਰਬ ਬਸੰਤ' ਅੰਦੋਲਨ ਵਿਚ, ਅਤੇ ਹਾਲੀਆ ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਤੇ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਹੁਣ ਨੇਪਾਲ ਦੀ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦੇ ਵਜੂਦ-ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਬਗ਼ਾਵਤਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਸਿਫਤੀ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਏ ਨਵੇਂ ਚਿਹਰਿਆਂ ਤਹਿਤ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਹਕੂਮਤਾਂ ਦੀ ਮੁੜ ਬਹਾਲੀ ਨਾਲ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਬਕ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੇਪਾਲ ਦੇ ਆਵਾਜ਼ ਦੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ। ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਧਾਰਾ ਵਿਰੁੱਧ ਤਿੱਖੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ-ਰਾਜਨੀਤਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਬਦੌਲਤ 1990ਵਿਆਂ 'ਚ ਨੇਪਾਲੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ (ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ) ਬਣੀ ਸੀ। 1996 'ਚ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲੋਕ-ਯੁੱਧ ਦੁਆਰਾ ਰਜਵਾੜਾਸ਼ਾਹੀ

ਆਰਥਿਕਤਾ ਕਿਰਤ-ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸਮੋਣ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਜਨਕ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਚੌਜ ਦਾ ਕਿੱਤਾਮੁਖੀ ਕੰਮ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਨਾਕਾਬਿਲ ਹੈ। ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਨੌਜਵਾਨ ਮੁਲਕ ਛੱਡਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹਨ। ਮਾਲੀ ਸਾਲ 2024/25 'ਚ 8,39,266 ਨੇਪਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਐਗਰੇਜ਼ਿਟ ਲੇਬਰ ਪਰਮਿਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਲਗਭਗ 3 ਕਰੋੜ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲੇ ਮੁਲਕ 'ਚੋਂ ਐਨੇ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਵਾਸ ਦੀ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ 16 ਸਾਲ ਦੇ 'ਲੋਕਤੰਤਰ' ਵਿਚ ਅੱਧਖ਼ਤ ਉਮਰ ਦੇ ਨੇਪਾਲੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਬੇਵਸੀ ਨਾਲ ਚੂਰ-ਚੂਰ ਹੁੰਦੇ ਦੇਖੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਜਵਾਨ ਹੋਈ ਅਜੋਕੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਚਿੰਤਾ 'ਚ ਘਿਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹ

ਇਨਕਲਾਬੀ ਧਾਰਾ ਹੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਈ? ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਣਾ ਬਾਕੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਮੌਜੂਦਾ ਬਗ਼ਾਵਤ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਜਾਨਦਾਰ ਲੜਾਕੂ ਹਿੱਸਾ ਉਭਰੇਗਾ ਜੋ ਇਸ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦੇ ਪਤਨ ਤੋਂ ਸਬਕ ਸਿੱਖ ਕੇ ਭਵਿੱਖ 'ਚ ਸੱਚੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲੋਕ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਬਲ ਹੋਵੇ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਮਾਰਚ ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਸਾਬਕਾ ਰਾਜੇ ਦੇ ਸਵਾਗਤ 'ਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰਜਵਾੜਾਸ਼ਾਹੀ ਪੱਖੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਘੇਰ ਸੱਜੇਪੱਖੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਮੁੜ ਉਭਰਨ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹਨ। ਰਜਵਾੜਾਸ਼ਾਹੀ ਨੂੰ ਸਥਿਰਤਾ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਇਕਜੁੱਟਤਾ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ਕ ਨਮੂਨੇ ਵਜੋਂ ਵਡਿਆਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਮਰਾਜੀ ਤਾਕਤਾਂ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਹਿੰਦੁਤਵੀ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਹਿਤਾਂ 'ਚੋਂ ਨੇਪਾਲ 'ਚ ਘੇਰ ਪਿਛਾਖ਼ਤੀ ਰੁਝਾਨ ਨੂੰ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਬਦਕਾਰ ਹਾਕਮਾਂ ਦੀ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਗੁੱਸਾ ਸਿਰਫ ਨੇਪਾਲ ਜਾਂ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਮੁਲਕਾਂ 'ਚ ਹੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਹਿੱਤਸ਼ੀ ਆਰਥਕ ਮਾਡਲ ਦੇ ਝੰਡੇ, ਨਪੀਤੇ ਅਤੇ ਸਤਾਏ ਲੋਕ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਨ। ਫਰਾਂਸ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਰੋਹ ਭਰੇ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। 'ਬਲੈਕ ਲਾਈਵਿੰਗ' ਦੇ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਾਅਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪੱਜੀਆਂ ਉਡਾ ਕੇ ਨੇਪਾਲ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਗਿਰਝਾ ਵਾਂਗ ਨੱਚ ਕੇ ਅੱਧਾਸੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨੇਪਾਲੀ ਅਵਾਜ਼ ਦੀਆਂ ਲੋਕਪੱਖੀ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਉਣ ਦੀਆਂ ਜਮਹੂਰੀ ਰੀੜ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਧੁੱਕ ਕਮਾਉਣ 'ਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛੱਡੀ। ਸੱਤਾ ਲਈ ਮੌਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਾਰੇ ਰਿਕਾਰਡ ਮਾਤ ਪੈ ਗਏ। 2008 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਤਿੰਨ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀਆਂ ਕਰਦੀਆਂ 14 ਸਰਕਾਰਾਂ ਬਣੀਆਂ ਅਤੇ ਟੁੱਟਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਨੇਪਾਲੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ (ਯੂ.ਐਮ.ਐਲ.) ਦਾ ਆਗੂ ਓਲੀ ਚੌਥੀ ਵਾਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਿਆ ਸੀ।

ਇਹ ਜਨਤਕ ਵਿਸਫੋਟ ਓਦੋਂ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨਬੰਦੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁੱਖ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਪਲੇਟਫਾਰਮਾਂ (ਫੇਸਬੁੱਕ, ਵਟਸਐਪ, ਯੂਟਿਊਬ, ਐਕਸ ਵਗੈਰਾ) ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਕਦਮ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਰੂਪ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜੋ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਸੋਚਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਵਿਆਪਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਰੋਸ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਅੱਧਰੂ ਗੈਸ, ਰਬੜ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਅਤੇ ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਸੱਚੀ-ਮੁੱਚੀ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ 19 ਲੋਕ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ 300 ਤੋਂ ਵੱਧ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਤਾਂ ਰੋਹ ਹੋਰ ਭੜਕ ਗਿਆ। ਕੁਲ-ਮਿਲਾ ਕੇ 50 ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਜਾਬਰ ਹਕੂਮਤੀ ਹਮਲੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸਬਰ ਜਵਾਬ ਦੇ ਗਿਆ। ਜਵਾਬੀ ਹਮਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਟਾਪਾ ਚਾੜ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੇ ਮਹਿਲਾਂ ਉੱਪਰ ਗੁੱਸਾ ਕੱਢਿਆ। ਹਜ਼ੂਮ ਨੇ ਗੋਦੀ ਮੀਡੀਏ ਨੂੰ ਵੀ ਸਬਕ ਸਿਖਾਇਆ। ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧੂੜ ਬਣ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਕਾਂਤੀਪੁਰ ਮੀਡੀਆ ਸਮੂਹ ਦਾ ਦਫ਼ਤਰ ਫੂਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਉੱਪਰ ਰੋਕਾਂ ਲਾਉਣਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਹਕੀਕਤ ਵਿਚ ਇਹ ਰਾਜਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਖ਼ਾਤਮੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਂਦ 'ਚ ਆਏ 'ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਗਣਰਾਜ' ਤੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਉਠ ਚੁੱਕੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਝਲਕ ਹੈ।

ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਲੋਕ ਇਹ ਜਾਨਣ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਹਨ ਕਿ ਨੇਪਾਲ ਦੀ ਇਹ ਹਾਲੀਆ ਰਾਜਨੀਤਕ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਕਿਸੇ ਵੱਡੀ ਰਾਜਸੀ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਵੇਗੀ ਜਾਂ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਰੋਹ ਦੇ ਉਬਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਿਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਬਦਲੀ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ? ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ (2022) ਅਤੇ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ (2024) 'ਚ ਵੀ ਇਸੇ

ਮੁਹਾਰੇ ਉਠਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਆਧਾਰਤ ਨੌਜਵਾਨ ਗਰੁੱਪਾਂ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਸੋਚ ਦੀ ਸੀਮਤਾਈ ਉਘੜਵੇਂ ਰੂਪ 'ਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਈ। ਹਾਕਮ ਜਮਾਤੀ ਸਿਆਸਤ ਨੇ ਜਨਤਕ ਉਭਾਰ ਨੂੰ ਨਕੋਲ ਪਾ ਕੇ ਨਵੇਂ ਚਿਹਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲੈ ਆਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਕਾ ਸਾਂਭ ਕੇ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਮੁੜ-ਬਹਾਲੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਵਿਰਾਟ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਅਤੇ ਆਰਥਕ ਮੰਦਗਲੀ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਬਦਲਵਾਂ ਆਰਥਕ ਰਾਹ ਕੀ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਉੱਪਰ ਜਨਤਕ ਚਰਚਾ ਕਰਾ ਕੇ ਕੋਈ ਤਰੱਕੀ-ਮੁਖੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਅੰਤਿਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਥਾਪਣਾ, ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਯਥਾਸਥਿਤੀਵਾਦੀ ਸੱਤਾ-ਬਦਲੀ ਤੋਂ ਸਿਵਾਏ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਸੀਮਤਾਈ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹ ਥੋੜ੍ਹ-ਚਿਰੀ ਬਗ਼ਾਵਤ ਨੇ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਵਾਜ਼ ਦੀ ਤਾਕਤ ਕੀ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਗ਼ੋਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਨੇਪਾਲ ਵਿਚ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਭਰੇ ਮਾਯੂਸ ਆਵਾਜ਼ ਦਾ ਹਮਲਾ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ 'ਚ ਰਜਵਾੜਾਸ਼ਾਹੀ ਨੂੰ ਮਾਤ ਪਾ ਰਹੀ ਅਖਾਉਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਵਿਚ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਮਰਾਜੀ ਆਕਾਵਾਂ ਨੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਕਰਕੇ ਯਥਾਸਥਿਤੀਵਾਦੀ ਖੱਬੇਪੱਖੀਆਂ ਨੂੰ 'ਰਾਜਨੀਤਕ ਬਦਲ' ਵਜੋਂ ਸੱਤਾ ਨਸ਼ੀਨ ਕੀਤਾ। ਨੇਪਾਲ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ 'ਖੱਬੇਪੱਖੀ' ਹੀ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇੱਥੇ ਇਸ 'ਬਦਲ' ਨੂੰ ਵਰਤਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਆਪ-ਮੁਹਾਰੇ ਅੰਦੋਲਨਕਾਰੀਆਂ ਨੇ 'ਸਾਫ਼-ਸੁਥਰੇ' ਅਕਸ਼ ਵਾਲੀ ਜੱਜ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉਣ ਉੱਪਰ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਹਾਕਮ ਜਮਾਤ ਨੇ ਸੱਚੇ ਬਦਲ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਕੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਬਾਖ਼ੂਬੀ ਮੈਨੇਜ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

ਆਪ-ਮੁਹਾਰੇ ਬਾਗ਼ੀ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਇਹ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਝ ਤਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ, ਕਿਸ ਨੂੰ ਤੋੜਣਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਢਾਹੁਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਾਰੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸਪਸ਼ਟ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਤੇ ਰੋਡ ਮੈਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਭਵਿੱਖੀ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਏਕਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਬਾਗ਼ੀ ਅੰਦੋਲਨ ਕਿਸੇ ਰਵਾਇਤੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਅਗਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤੱਕ ਕੇਅਰ-ਟੇਕਰ ਹਾਕਮ ਥਾਪਣ ਉੱਪਰ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਫ਼ੈਸਲਾਕੁੰਨ ਲੜਾਈ ਲੜ ਕੇ ਸੱਚੀ ਯੁਗ-ਪਲਾਟਾਉ ਤਬਦੀਲੀ

ਦਾ ਖ਼ਾਤਮਾ ਕਰਕੇ ਲੋਕ-ਜਮਹੂਰੀ ਰਾਜ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਢਿਆ। ਨੇਪਾਲ ਦੇ ਦੱਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਲਾਮਿਸਾਲ ਜੋਸ਼-ਖ਼ਰੋਸ਼ ਨਾਲ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲੜਾਈ ਲੜੀ ਅਤੇ ਵੱਧ-ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਪ੍ਰਚੰਡਾ-ਬਾਬੂਰਾਮ ਭੱਟਾਚਾਰੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੇ ਮੁਕੰਮਲ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤਬਦੀਲੀ ਲਈ ਲੜਨ ਦੀ ਬਜਾਏ 2008 'ਚ 239 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਰਜਵਾੜਾਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਖ਼ਾਤਮੇ ਨੂੰ ਹੀ ਅੰਤਮ ਜਿੱਤ ਮੰਨ ਲਿਆ। ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਅਸਹਿਮਤ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਬਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਬੇਹੱਦ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨਾਲ ਉਸਾਰੀ ਗਈ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਤਾਕਤ ਤੋੜ ਕੇ ਰਜਵਾੜਾਸ਼ਾਹੀ ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇੱਥੇ 'ਚੁਣਾਵੀ ਲੋਕਤੰਤਰ' ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਅੱਧਵਾਣੇ ਗਰਭਪਾਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਰਜਵਾੜਾਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਗਣਰਾਜ' ਨੇ ਲੈ ਲਈ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਲੋਟ-ਜਾਬਰ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਰੀੜ੍ਹ ਅਧੂਰੀ ਰਹਿ ਗਈ। ਪ੍ਰਚੰਡਾ ਗੁੱਟ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗ਼ਦਾਰੀ ਨੂੰ ਮਾਓਵਾਦ ਦਾ 'ਰਚਨਾਤਮਕ ਅਮਲ' ਕਹਿ ਕੇ ਵਡਿਆਇਆ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਸਮੇਤ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਨਸੀਹਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਪ੍ਰਚੰਡਾ ਪਾਥ' ਤੋਂ ਸਿੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਨੇਪਾਲ ਦੀ ਅਜੋਕੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਲਈ ਮੁੱਖ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਦਾ ਨੇਪਾਲ ਦੀ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤ ਨਾਲ ਜਮਾਤੀ ਸਾਂਝ-ਭਿਆਲੀ ਦਾ 'ਰਚਨਾਤਮਕ ਤਜਰਬਾ' ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਟਿਕਾਊ, ਰੋਜ਼ਗਾਰਮੁਖੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਉਸਾਰੀ 'ਚ ਘੇਰ ਨਾਕਾਮੀ ਜੰਗ ਜਾਹਰ ਹੈ। ਨੇਪਾਲੀ ਲੋਕ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਲਈ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਕਿਰਤੀਆਂ ਦੀ ਕਮਾਈ (ਰਮਿਟੈਂਸ) 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹਨ। ਰਮਿਟੈਂਸ ਕੁਲ ਘਰੇਲੂ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦਾ ਲਗਭਗ 33% ਹੈ ਜੋ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚੋਂ ਹੈ। ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਰਥਿਕਤਾ ਘਰੇਲੂ ਨਿਵੇਸ਼ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਕਿਰਤੀਆਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਆਯਾਤ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਕਾਰਨ ਹਾਲਤ ਬੇਹੱਦ ਤਰਸਯੋਗ ਹੈ। 2024 'ਚ ਨੌਜਵਾਨਾਂ 'ਚ ਨੀਮ-ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਅਤੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦਰ 20.82% ਅੱਗੇ ਗਈ ਸੀ। ਲਿਹਾਜ਼ਾ, ਆਰਥਿਕਤਾ ਡੁੱਧੀ ਖੜੋਤ 'ਚ ਹੈ, ਨਵਾਂ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਹਾਸਲ ਸੀਮਤ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਨੂੰ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਪੱਖੀ ਆਰਥਕ ਨੀਤੀਆਂ ਖੋਰਾ ਲਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਟੇਟ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਭਵਿੱਖ ਦੇਣ,

ਰੋਜ਼ਗਾਰ-ਵਿਹੂਣੀ ਆਰਥਕ ਬਦਇੰਤਜ਼ਾਮੀ, ਵਿਆਪਕ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ, ਮਹਾਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਬਜਾਏ ਰਾਜਸੀ ਪੁਸ਼ਤ-ਪੁਨਾਹੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਟੱਬਰਾਂ ਦੀ ਘੇਰ ਅੱਧਾਸੀ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸਾਬਕਾ ਤਬਦੀਲੀਪਸੰਦ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਤੋਂ ਘਿਣਾਉਣੇ ਅੱਧਾਸ਼ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਗੜੇ ਕਾਕੇ 'ਨੈਪੋ ਕਿਡਜ਼' ਕਿਵੇਂ ਗੁਲਸ਼ਰੇ ਉਡਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਉਠ ਗਿਆ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਨੱਗਾਂ ਦੀ ਜਮਾਤ ਵਿਰੁੱਧ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਇਹ ਨੌਜਵਾਨ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦੀ ਮੂਲ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ। ਜ਼ੋਰ ਫੜ ਰਹੇ ਜਨਤਕ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਡਿਜੀਟਲ ਪਲੈਟਫਾਰਮਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਸੰਘੀ ਨੱਪਣ ਦਾ ਰਾਹ ਫੜ ਲਿਆ।

ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਜੈਨ-ਜੈਡ' ਨੇਪਾਲੀਆਂ ਲਈ ਡਿਜੀਟਲ ਪਲੈਟਫਾਰਮ ਨਿਰੋ ਮਨ-ਪ੍ਰਭਾਵੇ ਦਾ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਹਨ; ਇਹ ਸਮਾਜਿਕ ਜੀਵਨ-ਰੇਖਾ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਜੋਬ-ਬੋਰਡਾਂ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸੰਚਾਰ ਅਤੇ ਸਮੂਹਿਕ ਹਿਤਾਂ ਲਈ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਦਾ ਵਸੀਲਾ ਹਨ। ਆਈ.ਐਮ.ਐੱਫ. ਦੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾ ਐਕਸਟੈਂਡਿਡ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਫਸਿਲਟੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਘਰੇਲੂ ਅਮਦਨ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਦੇਸ਼ੀ ਈ-ਸਰਵਿਸ ਟੈਕਸ ਅਤੇ ਵਧੇਰੇ ਸਖ਼ਤ ਵੈਟ ਨਿਯਮ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ। ਜਦੋਂ ਵੱਡੇ ਡਿਜੀਟਲ ਪਲੈਟਫਾਰਮਾਂ ਨੇ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਕਰਾਉਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਲੈਟਫਾਰਮਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਆਵਾਜ਼ ਦੀਆਂ ਆਰਥਕ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਹੋਰ ਵਧ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਡਿਜੀਟਲ ਪਾਬੰਦੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ, ਬੇਕਾਰੀ ਅਤੇ ਅਮ ਨਾਗਰਿਕ ਲਈ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿਰੁੱਧ ਗੁੱਸੇ ਦੇ ਵਿਸਫੋਟ ਨੂੰ ਪਲੀਤਾ ਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸਿੱਧ ਹੋਈ।

ਉਪਰੋਕਤ 'ਰਚਨਾਤਮਕ ਅਮਲ' ਦੀ ਨਾਕਾਮੀ ਨਾਲ ਆਵਾਜ਼ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ 'ਚ ਖੱਬੇ ਬਦਲ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨੂੰ ਖੋਰਾ ਤਾਂ ਲੱਗਿਆ ਹੀ ਹੈ, ਰਾਜ ਕਰਨ ਦਾ ਇਖ਼ਲਾਕੀ ਹੱਕ ਗੁਆ ਚੁੱਕੇ ਸੱਤਾ ਦੇ ਲੋਭੀ ਇਸ ਅਖਾਉਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਲਾਣੇ ਨੇ ਰਜਵਾੜਾਸ਼ਾਹੀ ਆਧਾਰਤ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਵੀ ਬਖ਼ਸ਼ੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਦੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਧਾਰਾ ਦੀ ਕੋਈ ਭੂਮਿਕਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 2008 'ਚ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਗਣਰਾਜ ਨਾਲ ਭਿਆਲੀ ਪਾ ਕੇ ਹੋਏ ਪਤਨ ਸਮੇਂ ਕੀ ਸਮੁੱਚੀ

ਸੱਚੇ ਤਹਿਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਜ਼ਾਹਰਿਆਂ ਵਿਚ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਅਜਾਰੇਦਾਰ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰਮਾਏ ਪੱਖੀ ਨੀਤੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਦਮਨ, ਵਿਆਪਕ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਨੱਗੀ ਦੇ ਬੋਲ-ਬਾਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਖੋਲ ਰਿਹਾ ਲਾਵਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਮੁਲਕਾਂ 'ਚ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ 'ਚ ਇਸ ਦੇ ਇਜ਼ਹਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਫ਼ਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਅਜੇ ਅੰਦਰੋਂ-ਅੰਦਰੀ ਖੋਲ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿਸਫੋਟ ਦੇ ਅਸਹਿ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ।

ਨੇਪਾਲ ਦੀ ਹਾਲੀਆ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦੇ ਫੋਰੀ ਕਾਰਨ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਵੀ ਰਹੇ ਹੋਣ, ਦਰਅਸਲ, ਨੇਪਾਲ ਵਰਗੀਆਂ ਬਗ਼ਾਵਤਾਂ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਹੋਰ ਰੂਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ-ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਰਾਜ ਵਿਰੁੱਧ ਫੈਲ ਰਹੀ ਬੇਚੈਨੀ ਦੇ ਫੁਟਾਰੇ ਹਨ ਜੋ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਮੁੱਢਾ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਮਾਜਾਂ ਨੂੰ ਜੋਕਾਂ ਬਣ ਕੇ ਚਿੱਬਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਯੁਗ-ਪਲਾਟਾਉ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੂਝ ਨਾਲ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਹਾਲੀਆ ਰਾਜਨੀਤਕ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਵਿਚ ਨਾ ਸਿਰਫ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਕੋੜਮੇ ਲਈ ਸਗੋਂ ਦੁਨੀਆ ਭਰ 'ਚ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਉਣ ਲੋਚਦੇ ਆਵਾਜ਼ ਲਈ ਵੱਡੇ ਸਬਕ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਆਵਾਜ਼ ਲਈ ਸਬਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਢਾਹ ਕੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਮੁੱਢੇ ਬਦਲੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਿਰਫ ਸਰਕਾਰ ਬਦਲਣਾ ਮਸਲੇ ਦਾ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ 'ਖੱਬੇਪੱਖੀ' ਸਰਕਾਰ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੰਡੀ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਵਾਲੇ ਆਰਥਕ ਮਾਡਲ ਦਾ ਮਾਨਵਤਾ ਵਿਰੋਧੀ, ਕੁਦਰਤ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਚਿਹਰਾ ਦੁਨੀਆ ਨੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸਨੇ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਖ਼ਤਮ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਨਾਬਰਾਬਰੀ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਨਿਆਂ ਅਤੇ ਅਸੁਰੱਖਿਆ ਵਧਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਡਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਦੁਨੀਆ ਭਰ 'ਚ ਜਨਤਕ ਦਬਾਅ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਅਜਾਰੇਦਾਰ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰਮਾਏ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਘੇਰ ਪਿਛਾਖ਼ਤੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਿਆਉਣ ਅਤੇ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਧ ਰਹੀ ਦਖ਼ਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਤੇ ਪੁੱਗਤ ਦਾ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਰੁਝਾਨ ਵੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁਲਕਾਂ 'ਚ ਜ਼ੋਰ ਫੜਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਵਿੱਖ 'ਚ ਹੋਰ ਮੁਲਕਾਂ 'ਚ ਵੀ ਉਪਰੋਕਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਜਨਤਕ ਉਭਾਰ ਉੱਠਣਗੇ। ਸੱਚੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮੌਕਿਆਂ ਉੱਪਰ ਸੱਚੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤਹਿਤ ਆਗੂ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਖ਼ੁਦ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਡਗਸ਼ਈ ਦੀਆਂ ਹਸੀਨ ਪਹਾੜੀਆਂ 'ਚ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਦੇ ਮਹਾਂਬਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਿਬ ਹੁੰਦਿਆਂ !

ਸਾਹਮਣੇ ਅਖਬਾਰ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਘਬਰਾਹਟ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਛਪੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਡਰਾ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਹਿਮਾਚਲ ਵਿਚ ਪਹਾੜ ਰੁੜ੍ਹ ਰਹੇ ਨੇ। ਬੱਦਲ ਫਟ ਰਹੇ ਨੇ। ਲੋਕ ਮਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਕੁਦਰਤ ਆਪਣਾ ਵਿਰਾਟ ਰੂਪ ਦਿਖਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਵੇਂ ਮਾਡਲ ਨੂੰ ਸ਼ਰੂਆਤ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਾਈਵੇਅ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਭੱਜ ਜਾਓ ਇਥੋਂ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰਾ ਨਾਸ ਮਾਰੋਗੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਗਿਣ-ਗਿਣ ਕੇ ਬਦਲੇ ਲਵਾਂਗੀ। ਸੈਰੂਆਂ (ਸੈਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ) ਨਾਲ ਵੀ ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਦੁਖਾਂਤ ਵਾਪਰ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਪਹਾੜਾਂ ਨਾਲ ਇਸ਼ਕ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ 'ਚ ਨਮੋਸ਼ੀ ਛਾਈ ਹੋਈ ਹੈ।

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਜੁੜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਡਗਸ਼ਈ ਜਾਣ ਲਈ ਸੱਦਾ

ਸਰਬਜੀਤ ਧਾਲੀਵਾਲ
ਫੋਨ: 98141-23338

ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਥੇ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ 'ਤੇ ਕੋਈ ਖਰਚਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੱਦਾ ਪੱਤਰ ਭੇਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਲਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਾਣ ਨੂੰ ਮਨ ਕਾਹਲਾ ਹੈ ਪਰ ਸਹਿਮਿਆ ਵੀ ਹੋਇਆ। ਮੌਸਮ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਝੂਠੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੇ ਸੱਚੀ ਘਟ ਸਾਬਿਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਵਿਭਾਗ ਕਹਿੰਦਾ ਸੁੱਕ- ਪਕਾ ਰਹੇਗਾ ਉਸ ਦਿਨ ਮੀਂਹ ਹਟਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਜਿਸ ਦਿਨ ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਦਿਨ ਕਣੀ ਨਹੀਂ ਡਿਗਦੀ। ਕੁਦਰਤ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਭੇਦ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੱਸਣ ਲੱਗੀ। ਇਹ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਦੇਖੀ ਜਾਊ। ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਮੈਂ ਡਗਸ਼ਈ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਨਾਂ। ਅਸੀਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ,

ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਉਸਦਾ ਸਿਰਜਿਆ ਮਨੁੱਖ ਏਨਾ ਲਾਲਚੀ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਖੂਬਸੂਰਤ ਪੇਂਟਿੰਗ ਨੂੰ ਬਦਸੂਰਤ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਕਸਰ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡੇਗਾ।

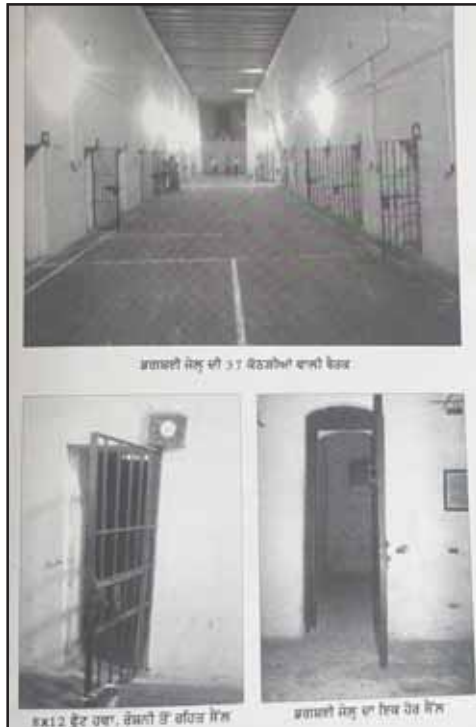
ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਣਜਾਣ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੂਬਸੂਰਤ ਘਾਟੀਆਂ 'ਚ ਦੋਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਰੂਹ ਦਾ ਵੀ ਵਾਸ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਵੀ ਲੱਖਾਂ ਹੋਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਘਾਟੀਆਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਨਿਆਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਤੇ ਗੌਰਵ ਦੇ ਵੱਡੇ ਕਿੱਸੇ, ਕਹਾਣੀਆਂ ਸਾਂਝੀ ਬੈਠੀਆਂ ਹਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸ਼ਾਸਕ ਕਿੰਨਾ ਜ਼ਾਲਮ ਸੀ, ਉਸਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਕਿੰਨੀ ਹਿੰਸਕ ਤੇ ਰਾਖਸ਼ਨੁਮਾ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕਿੰਨੇ ਵਹਿਸ਼ੀ ਤਰੀਕੇ ਅਪਣਾਏ, ਉਸਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਅੱਜ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਾਟੀਆਂ 'ਚ ਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਡਗਸ਼ਈ 'ਚ ਬਰਕਰਾਰ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਤਹਿਰੀਕ 'ਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਬੁਲੰਦ ਹੌਸਲੇ ਤੇ ਫੌਲਾਦੀ ਇਰਾਦੇ ਬਾਰੇ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਡਗਸ਼ਈ ਆਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰ ਸਮਾਂ ਕੱਢਣਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਠੰਢੀਆਂ ਵਾਦੀਆਂ ਵਿਚ ਦਰਜਨਾਂ ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਦਾ ਗਰਮ ਖੂਨ ਡੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਥੇ ਮੁਗਲਾਂ ਨੇ ਵੀ ਬੜੇ ਜ਼ੁਲਮ ਢਾਹੇ, ਤੇ ਇਸ ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਡਗਸ਼ਈ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਂ 'ਚ ਸਾਂਝੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਪਿੰਡ ਸੀ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਗਲ ਕਾਲ ਸਮੇਂ ਇਥੇ ਖੂਬਾਰ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਮੱਥੇ ਇਕ ਦਾਗ ਲੋਹੇ ਦੇ ਤੱਕਲੇ ਨੂੰ ਗਰਮ ਕਰਕੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨੂੰ 'ਦਾਗ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਦਾਗ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਲੋਕ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਵਿਗੜਦਾ ਵਿਗੜਦਾ ਦਾਗ ਤੋਂ ਡਗ ਤੇ ਸ਼ਾਹੀ ਤੋਂ ਸ਼ਈ ਬਣ ਗਿਆ। ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਡਗਸ਼ਈ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਛਾਉਣੀਆਂ ਉਸਾਰਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਕਸੌਲੀ ਤੇ ਸ਼ਿਮਲਾ ਛਾਉਣੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਤੇ ਫਿਰ ਕਸੌਲੀ ਛਾਉਣੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪਟਿਆਲਾ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇ ਤੋਂ ਮੁਫਤ 'ਚ ਪੰਜ ਪਿੰਡ-ਡਗਸ਼ਈ, ਡੱਬੀ, ਬੁਗਤ,

ਜੇਲ੍ਹ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਅੱਜ ਵੀ ਰੂਹ ਕੰਬ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕੁੱਝ ਪਲਾਂ 'ਚ ਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਮੰਦਰ 'ਤੇ ਉਦਾਸੀ ਛਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਨੇਰ ਕੋਠੜੀਆਂ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਪਰਵਾਨੇ ਤੇ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬੱਧੀ ਰਹੇ ਹੋਣੇ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਵੱਡੇ ਹੌਸਲੇ ਹੋਣਗੇ? ਕਿਸ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਬਣੇ ਹੋਣਗੇ ਉਹ ਲੋਕ? ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਿਪਾਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਢਾਉਂਦੇ ਹੋਣੇ? ਇਹ ਸਵਾਲ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਖੌਰੂ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਸਤਿੰਦਰ ਸਰਤਾਜ ਯਾਦ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਗੀਤ ਦੇ ਇਹ ਬੋਲ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ

ਕਿਤਾਬ ਲਿਖ ਕੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਤਵਾਰੀਖ਼ ਦਾ ਇਕ ਅਹਿਮ ਪਹਿਲੂ ਸਾਂਝ ਲਿਆ ਹੈ।

ਉਸ ਬ੍ਰਿਗੇਡੀਅਰ ਪੀ ਐਨ ਅਨੰਬਾਨ ਆਰੀਆ ਦਾ ਵੀ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਜਿਸਨੇ ਸਾਲ 2011 ਵਿਚ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਕੋਈ 64 ਸਾਲ ਬਾਅਦ, ਤੁਹਾਡੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ 'ਚ ਬਦਲਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਚੜ੍ਹਾਇਆ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣ ਸਾਬਿਤ ਹੋਏ ਹਾਂ ਤੇ

ਸੈਕਟਰ 28 ਤੋਂ ਕਈ ਜਣਿਆਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੀ ਜਾਣਗੇ। ਬਾਰਿਸ਼ ਅੱਜ ਵੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਵਰ੍ਹਦੇ ਮੀਂਹ 'ਚ ਹੀ ਚੱਲ ਪੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਬੋਝੀ ਦੁਰ 'ਤੇ ਹੀ ਹਿਮਾਚਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹਸੀਨ ਪਹਾੜ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਲੱਗਦੇ ਨੇ। ਮੀਂਹ ਨਾਲ ਰੱਜ-ਰੱਜ ਕੇ ਨੂਤੇ ਪਹਾੜ ਫਿਲਮੀ ਹੀਰੋਇਨਾਂ ਵਰਗੇ ਲੱਗ ਰਹੇ ਨੇ। ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਹਰਿਆਲੀ ਹੀ ਹਰਿਆਲੀ। ਬੱਦਲ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਹਾੜਾਂ 'ਚ ਆ ਕੇ ਨਜ਼ਾਰੇ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਕੋਈ ਬੱਦਲ ਏਧਰ ਨੂੰ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਕੋਈ ਉਧਰ ਨੂੰ।

ਡਗਸ਼ਈ ਭਾਵੇਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਬਹੁਤੀ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਹ ਹੈ ਠੰਢੀ, ਲਗਭਗ 6000 ਫੁਟ ਦੀ ਉਚਾਈ 'ਤੇ। ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਕਿ ਸੁਣ ਕੇ ਹੀ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਠੰਢ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਪੈਰ ਸੁਖ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਹਾਂ। ਸਾਡਾ ਠਿਕਾਣਾ ਇਕ ਖੂਬਸੂਰਤ ਥਾਂ 'ਤੇ ਬਣੀ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸਰਦੇ-ਪੁਜਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ੌਕ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਈ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਇਹ ਕੋਠੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਏਥੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਕਮਰੇ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਸੈਰੂਆਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਦਿਨ ਸਮੇਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਕੋਠੀ ਦੀ ਛੱਤ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਬੱਦਲ ਸੈਰ ਕਰਦੇ, ਇਕ ਘਾਟੀ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਘਾਟੀ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤਕ ਨਜ਼ਰ ਪੈ ਰਹੇ ਦਿਓਦਾਰ ਤੇ ਚੀਲ ਦੇ ਦਰਖਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤਕ ਘਾਟੀਆਂ 'ਚ ਫੈਲੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਤਾਰਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਇੱਝ ਖਿੱਚਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਚਕੋਰ ਨੂੰ ਚੰਨ। ਸਾਰੇ ਪਹਾੜ ਅਨੰਤ ਤਾਰਾ ਮੰਡਲ ਲੱਗਦੇ ਨੇ। ਹਰ ਸੈਅ ਖੂਬਸੂਰਤ ਪੇਂਟਿੰਗ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਰੱਬ ਨੇ ਇਹ ਪਹਾੜ ਜ਼ਰੂਰ ਆਪਣੇ ਆਨੰਦ ਲਈ ਬਣਾਏ ਹੋਣੇ। ਉਸਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ

ਚੁਨਾਵਾਗ ਤੇ ਜਾਵੱਗ ਲੈ ਲਏ। ਤੇ 1847 ਵਿਚ ਇਥੇ ਛਾਉਣੀ ਬਣਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਗਰਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਝੱਲ ਸਕਦੇ। ਦੂਸਰਾ ਗੋਰਖਿਆਂ ਦੇ ਹਮਲੇ ਰੋਕਣ ਲਈ ਵੀ ਇਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਗਰਮੀ ਦੇ ਸਤਾਏ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਟਿਕਾਣੇ ਪਹਾੜਾਂ 'ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਹਿਮਾਚਲ ਮੁੱਖ ਸੀ। ਸਰਦੀ 'ਚ ਫੌਜ ਅੰਬਾਲਾ ਛਾਉਣੀ ਤੇ ਗਰਮੀ 'ਚ ਸ਼ਿਮਲੇ, ਕਸੌਲੀ ਤੇ ਡਗਸ਼ਈ ਆ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਛਾਉਣੀ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੰਮ ਡਗਸ਼ਈ ਵਿਚ ਜੇਲ੍ਹ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੀਤਾ। 1849 ਵਿਚ ਬਣਾਈ ਗਈ ਇਸ ਜੇਲ੍ਹ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਅਜੇ ਵੀ ਬੰਦੇ ਦਾ ਦਿਲ ਦਹਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਜ਼ਾਲਮ ਸੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸ਼ਾਸਕ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਜੇਲ੍ਹ ਬਣਾਉਣ 'ਤੇ 73000 ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਸ ਵਿਚ 50 ਕੋਠੜੀਆਂ ਹਨ। ਹਰ ਕੋਠੜੀ ਅੱਠ ਫੁੱਟ ਚੌੜੀ, 12 ਫੁੱਟ ਲੰਬੀ ਤੇ 20 ਫੁੱਟ ਉੱਚੀ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਘੁੱਪ ਹਨੇਰਾ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਕੋਠੜੀਆਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰਰ ਫਿਲਮ 'ਚ ਦਿਖਾਈਆਂ ਗੁਫਾਵਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਨੇ। ਰੌਸ਼ਨੀ ਤੇ ਹਵਾ ਦਾ ਤਾਂ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਏਕਾਂਤ ਕਾਰਵਾਸ (solitary confinement) ਲਈ ਕੋਠੜੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਦੂਸਰੀਆਂ ਕੋਠੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਡਰਾਉਣੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਜੇਲ੍ਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਖੌਫਨਾਕ ਮੰਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਮਿੰਨੀ ਅੰਡੇਮਾਨ ਵਾਲੀ ਸੈਲੂਲਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਜੋਂ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਹਰ ਕੋਠੜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿ ਕੇ ਕੁੱਝ ਸਮਾਂ ਗੁਜ਼ਾਰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂ ਬਲੀਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਸਾਡੇ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲੜਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ। ਇਸ

ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਤੁਫਾਨ ਨੂੰ ਸਾਂਝ ਕਰਨ 'ਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਏਥੇ ਸਰਤਾਜ ਵਰਗੇ ਬੰਦੇ ਘੁੰਮਦੇ ਨੇ, ਸੱਚੇ ਸੂਚੇ ਅਹਿਸਾਸਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣਿਆਂ, ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਰੰਗ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਆਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਸੀਨਿਆਂ 'ਚ ਛੇਕ ਹੋਣਗੇ, ਉਦੋਂ ਜੰਗ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਆਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਰੱਸੇ ਚੁੰਮ ਕੇ ਹੱਥੀਂ ਆਪੇ ਆਪਣਾ ਵਜੂਦ, ਫਾਹੇ ਟੰਗ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਆਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਇਹ ਆਮ ਬੰਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। 'ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰ ਆਪਣੀ ਜੀਤ ਕਰੂੰ' ਸੋਚ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਸਨ ਇਹ ਲੋਕ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣੇ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਕੋਠੜੀ 'ਚ ਕਿਸੇ ਮਹਾਂਬਲੀ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਵੇਗੀ ਤੇ ਪੁੱਛੇਗੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਵਤਨ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਆਪਾ ਵਾਰ ਦਿੱਤਾ? ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਦੇਸੀ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਦੁਕਵਾਂ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਧਰਤੀ ਵੇਲ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ। ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਇਹ ਹੀ ਕਹਿ ਸਕਾਂਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਲਈ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ। ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇ ਹਾਣ ਦੇ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਣਾ ਸੀ ਉਸਦੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇ। ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਮਾਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕੇ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਦੋਂ ਦੇ ਭੁੱਲ ਗਏ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਸਰਦਾਰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਹੁਣ 100 ਸਾਲ ਦੇ ਕਰੀਬ, ਡਗਸ਼ਈ ਨਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਯਾਦ ਤਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨਾ। ਉਸਦੀ ਹਿੰਮਤ ਸਦਕਾ ਤੁਹਾਡੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਮੁੜ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਇਥੇ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਬਣੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਯਾਦਾਂ ਸਾਂਝ ਕੇ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਨੇ ਤੇ ਚਰੰਜੀ ਲਾਲ ਕੰਗਣੀਵਾਲ ਜੀ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਰੇ

ਅਕ੍ਰਿਤਘਣਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਤਾਂ ਧਰਤੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਝੱਲਦੀ। ਸਾਡੇ ਬਹੁਤੇ ਸ਼ਾਸਕ ਸਭ ਕੁਝ ਨਿਗਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਖੇਤੀ ਝੂਠ ਤੁਫਾਨ ਬੀਜ ਕੇ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਜੋ ਫਸਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕਮਾਈ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਬਹੁਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਲੋਕ ਤਾਂ ਸਾਧ ਦੇ ਭੋਸ 'ਚ ਚੋਣਾਂ ਲੜਦੇ ਨੇ ਤੇ ਡਾਕੂ ਬਣ ਕੇ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੋਕ ਪਛਤਾਉਂਦੇ ਨੇ ਪਰ ਫਿਰ ਸਿਰਫ ਪਛਤਾਵਾ ਹੀ ਪੱਲੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਚ ਗੁਆਚਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਪਲੇ-ਪਲ ਮੇਰੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਡਗਸ਼ਈ ਦੀਆਂ ਮਨ ਨੂੰ ਮੰਤਰ ਮੁਗਧ ਕਰਦੀਆਂ ਘਾਟੀਆਂ, ਦਿਓਦਾਰ ਤੇ ਚੀਲ ਦੇ ਦਰਖਤਾਂ ਨਾਲ ਲੱਦੀਆਂ ਉਚੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ 'ਚ ਘਟਣੀ ਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਬਾਬਤ ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਧਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਮੀਂਹ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇਲ੍ਹ ਦਾ ਬਾਹਰਲਾ ਵਰਾਂਡਾ ਚੋਅ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਵੀ ਸਾਥੀ ਤੇ ਇਕ ਪਿਆਰੀ ਬੱਚੀ ਵੀ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇਖਣ 'ਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਬੋਝੀ ਬਹੁਤ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਖਿਚਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਸ ਕੋਠੜੀ 'ਚ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਜਿਥੇ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਾਤਲ ਨੱਥੂ ਰਾਮ ਗੋਂਡਸੇ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ਿਮਲੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਪੇਸ਼ੀ 'ਤੇ ਲਿਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਇਥੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ਼ਿਮਲੇ ਪੀਟਰਹੋਫ਼ ਬਿਲਡਿੰਗ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਵਾਇਸਰਾਏ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਇਥੇ ਨੱਥੂ ਰਾਮ ਗੋਂਡਸੇ ਦਾ ਕੇਸ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਪ੍ਰਿੰ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ 'ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਲਾਈਫ ਟਾਈਮ ਅਚੀਵਮੈਂਟ ਐਵਾਰਡ'

ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਝੀਤਾ ਦੀ ਪਲੇਠੀ ਕਾਵਿ-ਪੁਸਤਕ 'ਤੇਰੇ ਬਾਝੋਂ' ਲੋਕ-ਅਰਪਣ

ਬਰੈਂਪਟਨ: ਲੰਬੇ ਐਤਵਾਰ 'ਕਲਮਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ' ਸਾਹਿਤਕ ਸੰਸਥਾ ਵੱਲੋਂ ਉਘੇ ਖੇਡ-ਲੇਖਕ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਰੈਂਪਟਨ ਦੇ 'ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਭਵਨ' ਵਿਚ 'ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਲਾਈਫ ਟਾਈਮ ਅਚੀਵਮੈਂਟ ਐਵਾਰਡ' ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। 2023 ਵਿਚ ਝੀਤਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਸ. ਮਿਹਰ ਸਿੰਘ ਝੀਤਾ ਦੇ ਮਾਤਾ ਸਰਦਾਰਨੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੌਰ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਹ ਸਨਮਾਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਝੀਤਾ ਦੀ ਪਲੇਠੀ ਕਾਵਿ-ਪੁਸਤਕ 'ਤੇਰੇ ਬਾਝੋਂ' ਵੀ ਲੋਕ-ਅਰਪਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਗਾਇਕਾ ਰਿੰਟੂ ਭਾਟੀਆ ਵੱਲੋਂ ਗਾਏ ਸ਼ਬਦ 'ਅਨੰਦ ਭਇਆ ਮੇਰੀ ਮਾਏ' ਨਾਲ ਹੋਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਡਾ. ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ, ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ, ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਵੱਲੋਂ ਗਿਆਨ-ਰੂਪੀ ਜੋਤ ਜਗਾਉਣ ਦੀ ਰਸਮ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਘੇ ਸਮਾਜ-ਸੇਵਕ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਨੇ ਆਏ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਤੇ ਸਮੂਹ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿੱਘੀ 'ਜੀ-ਆਇਆਂ' ਕਹੀ ਅਤੇ ਰੇਡੀਓ 'ਸਰਗਮ' ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਡਾ. ਬਲਵਿੰਦਰ ਨੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਝੀਤਾ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਦਿੱਤੀ। ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ-ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਡਾ. ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ, ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ, ਪੀਲ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਦੇ ਵਾਈਸ-ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਸਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ, ਉਘੇ ਚਿੰਤਕ ਪ੍ਰੋ. ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਕਵਿਤਰੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ, ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਝੀਤਾ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਬਚਿਤਰ ਸਿੰਘ ਝੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਕਮਲਜੀਤ ਕੌਰ ਝੀਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਮੰਚ-ਸੰਚਾਲਨ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਕੁੱਦੇਵਾਲ ਨੇ ਕੀਤਾ।

ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਝੀਤਾ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਉਪਰ ਪ੍ਰੋ. ਤਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡ ਨੇ ਸੰਖੇਪ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਝੀਤਾ ਵੱਲੋਂ

ਲੰਮੀਆਂ ਤੇ ਲਘੂ 63 ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਦੁੱਖ, ਦਰਦ, ਵਿਛੋੜੇ, ਉਡੀਕ, ਪਰਵਾਸ, ਰੱਬ, ਆਸਥਾ, ਧਰਮ, ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ, ਔਰਤ, ਆਦਿ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।

'ਕਲਮਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਸੰਸਥਾ' ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰੋ-ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਲਾਈਫ ਟਾਈਮ ਅਚੀਵਮੈਂਟ

ਨੇ 1857 ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ 'ਬਾਣੀ' ਅਤੇ 'ਬਾਣੇ' ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ 'ਸੰਤ ਖਾਲਸਾ' ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਨਵੇਂ ਅਧਿਆਇ ਦਾ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ। ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ ਵਿਖੇ 40 ਕੂਕਿਆਂ ਨੂੰ ਤੋਪਾਂ ਅੱਗੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਉਡਾਉਣ ਦੀ ਘਟਨਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੁਰਬਾਨੀ

ਖੇਡਾਂ ਸਬੰਧੀ ਹੀ ਹਨ। ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੇਡਾਂ ਬਾਰੇ ਹਿੰਦੀ ਜਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਲਿਖਣ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਿਆਂ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਸਾਈਕਲ ਤੋਂ ਸਕੂਟਰ/ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਤੱਕ ਦਾ ਹੀ ਸਫ਼ਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਕਾਰਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਤਵੱਕੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਐਵਾਰਡ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰਥਾ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨਵੀਆਂ ਕਲਮਾਂ ਦੀ ਹੌਂਸਲਾ-ਅਫ਼ਜ਼ਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਫ਼ੇਰੀ ਗਈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਪੀਲ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਦੇ ਵਾਈਸ-ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਸਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ, ਪ੍ਰੋ. ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਅਤੇ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਕੁੱਦੇਵਾਲ ਨੇ ਵੀ ਪੁਸਤਕ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਝੀਤਾ ਨੇ ਬੁਲਾਰਿਆਂ, ਸਮੂਹ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਤੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਪਰਦਾਇ ਦੇ ਆਗੂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ, ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕੂਕਾ ਲਹਿਰ ਦੌਰਾਨ ਨਾਮਧਾਰੀ ਯੋਧਿਆਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਬਾਰੇ 10 ਕੁ ਮਿੰਟ ਦੀ ਡਾਕੂਮੈਂਟਰੀ ਵਿਖਾਈ ਗਈ। ਉਪਰੰਤ, ਉਘੇ ਚਿੰਤਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰਕ ਤੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਆਗੂ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਦਾ 'ਵੱਡਾ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ' ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ।

ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੇਡਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਣ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਮਾਸਿਕ ਰਿਸਾਲੇ 'ਆਰਸੀ' ਵਿਚ 1966 ਵਿਚ ਛਪੇ ਆਰਟੀਕਲ 'ਮੁੜਕੇ ਦਾ ਮੋਤੀ' ਨਾਲ ਹੋਈ ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਲਿਖਣ ਦੀ 'ਜਾਗ' ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 1956 ਵਿਚ ਹੀ ਲੱਗ ਗਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਐੱਮ. ਆਰ. ਕਾਲਜ ਫ਼ਾਜ਼ਿਲਕਾ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਵਿਚ 'ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਦਿਨ' ਲੇਖ ਲਿਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਪੀ ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਰੱਖ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਲੇਖ ਨੂੰ ਕਾਲਜ ਦੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ 'ਫ਼ਾਉਂਟੇਨ' ਵਿਚ ਛਪਾਉਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੁਣ ਤੀਕ 50 ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਛਪ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅੱਧੀਆਂ

ਦੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀਆਂ 'ਖੇਡ-ਲਿਖਤਾਂ' ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਾਂ ਤਾਂ ਕੀ, ਹਵਾਈ-ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਖੂਬ ਝੁਟੇ ਦਿਵਾਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨ-ਚਿੰਨ੍ਹ, ਸਾਲ, ਜਪਮਾਲਾ ਅਤੇ 500 ਡਾਲਰ ਨਕਦ ਰਾਸ਼ੀ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਇਸ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਕਲਮਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ' ਸੰਸਥਾ ਅਤੇ ਝੀਤਾ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਕਦ-ਰਾਸ਼ੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੜ੍ਹ-ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ।

ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ-ਭਾਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਡਾ. ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਹਰਦਿਆਲ ਝੀਤਾ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਲਈ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚਲੀਆਂ 8-10 ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਇਸ ਦੇ 'ਸੰਪੂਰਨ ਕਾਵਿ-ਪੁਸਤਕ' ਹੋਣ ਦੀ ਹਾਮੀ ਭਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾਮਧਾਰੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਬਾਨੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਲਾਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਰਵਣ

ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਸ ਐਵਾਰਡ ਦੀ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਦਿੰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਖੇਡ-ਲੇਖਕ' ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਕੇਵਲ ਖੇਡ-ਲੇਖਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਈ ਖੂਬਸੂਰਤ ਕਹਾਣੀਆਂ ਤੇ ਸਫ਼ਰਨਾਮੇ ਵੀ ਲਿਖੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ 'ਹਸੰਦਿਆਂ-ਖਿਲੰਦਿਆਂ' ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਮਹਾਨ ਸਾਹਿਤਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਏਸੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 'ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਉਚਾ ਬੁਰਜ' ਕਿਹਾ ਹੈ।

'ਕਲਮਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ' ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਮਰਵਾਹਾ ਨੇ ਸਮੂਹ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਤੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰੋ. ਤਲਵਿੰਦਰ ਮੰਡ ਵੱਲੋਂ ਨਵੀਆਂ ਕਲਮਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਆਏ ਸੁਝਾਅ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ ਅਤੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਅੰਤ 'ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਪ੍ਰੀਤ-ਭੋਜਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ।

-ਡਾ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਝੰਡ

ਟੀਵੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾ ਜਾਦੂ

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਛੋਟਾ ਸਾਂ, ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕੋ ਸਵਾਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ - ਇਹ ਕਾਰਟੂਨ, ਹੀਰੋ ਤੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਟੀਵੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿਵੇਂ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ? ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਟੀਵੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਪਿੰਡ ਹੈ। ਉਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਰੰਗ-ਬਿਰੰਗੇ ਘਰ, ਜਾਦੂਈ ਗਲੀਆਂ ਤੇ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਸਿਨੇਮਾ ਹਾਲ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹਰ ਕਾਰਟੂਨ ਕਿਰਦਾਰ ਆਪਣੀ ਵਾਰੀ ਆਉਣ 'ਤੇ ਉਸ ਹਾਲ ਦੇ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਨੱਚਣ, ਗਾਉਣ ਜਾਂ ਲੜਾਈਆਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਟੀਵੀ ਦਾ ਬਟਨ ਦਬਾਉਂਦਾ, ਤਾਂ ਉਸ ਹਾਲ ਦਾ ਪਰਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਸਾਰੇ ਕਿਰਦਾਰ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਕੇ ਖੇਡਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ।

ਕਈ ਵਾਰ ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਸੀ - ਕੀ ਟੀਵੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੋਈ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਪੌੜੀ ਹੋਵੇਗੀ? ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਕਾਰਟੂਨ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਖਿਡੌਣਿਆਂ ਨਾਲ ਖੇਡ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਅਕਸਰ ਟੀਵੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੇਖਦਾ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਫਿਰ ਵੀ ਮੇਰਾ ਮਨ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, "ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਜ਼ਰੂਰ ਮੈਂ ਉਹ ਪੌੜੀ ਲੱਭ ਲਵਾਂਗਾ।"

ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਸੁੱਤੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ - ਟੀਵੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਜਾਂਦੇ ਹੋਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੀ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ, ਦੋਸਤ ਤੇ ਸਕੂਲ ਹੋਣਗੇ।

ਵੱਡਾ ਹੋ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਕੇਵਲ ਤਸਵੀਰਾਂ ਤੇ ਕੈਮਰਿਆਂ ਦਾ ਜਾਦੂ ਹੈ।

ਸੁਖਪਾਲ ਗਿੱਲ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫ਼ੇ ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਚਲਿਆ ਸੀ। ਬਾਅਦ 'ਚ ਇਸ ਬਿਲਡਿੰਗ ਨੂੰ ਹਿਮਾਚਲ ਰਾਜ ਭਵਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ 1857 ਦੇ ਗ਼ਦਰ 'ਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਏ ਨਾਸਰੀ ਰੈਜ਼ਿਮੈਂਟ ਦੇ ਗੋਰਖਾ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਆਇਰਿਸ਼ ਕੈਥੋਲਿਕ ਸਿਪਾਹੀ, ਜੋ ਕੇਨਾਟ ਰੋਜ਼ਰਜ਼ ਬਟਾਲੀਅਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਨ, ਕੈਦ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਲੰਧਰ ਫ਼ਾਉਂਟੇਨ ਵਿਚ 1920 ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅਫਸਰਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਗ਼ੀ ਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਲੀਡਰ ਜੈਮ ਡੈਲੀ (22 ਸਾਲ) ਡਗਲਸੀ ਜੇਲ 'ਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਡੈਲੀ ਨੂੰ 2 ਨਵੰਬਰ 1920 ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਨੇੜੇ ਹੀ ਦਫਨਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਇਰਲੈਂਡ ਵਿਚ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਆਇਰਿਸ਼, ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੇ ਵੀ ਸਮਰਥਕ ਸਨ। ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਜੇਲ 'ਚ ਇਕ ਰਾਤ ਬਿਤਾਈ ਸੀ। 1970 'ਚ ਡੈਲੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅਸਥੀਆਂ ਆਇਰਲੈਂਡ ਲੈ ਗਏ ਸਨ।

ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਿਸੇ ਟਾਵੇਂ-ਟੌਲੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਡਗਲਸੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਕਾਮਾਗਾਟਾਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਆਏ ਕੁਝ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬੇ ਵੀ ਰੱਖੇ ਗਏ ਤੇ ਫਾਂਸੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸੀ।

ਜੇਲ੍ਹ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਵਿਚ ਵੇਰਵੇ ਸਹਿਤ ਕਾਮਾਗਾਟਾਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਫੋਟੋਆਂ ਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਕੋਲਕੱਤਾ ਦੇ ਬੱਜ-ਬੱਜ ਘਾਟ 'ਤੇ ਕਾਮਾਗਾਟਾਮਾਰੂ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਈ ਗੋਲੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗ਼ਦਰੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਤੇ ਕੁਝ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਕੁਝ ਮੋਹਰੀ ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਡਗਲਸੀ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਇੱਥੇ ਹੀ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਸੇ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਫ਼ਾਉਂਟੇਨ ਦੀ 23 ਰੈਜ਼ਿਮੈਂਟ (ਰਸਾਲੇ) ਦੇ 18 ਬਾਗ਼ੀ ਜਵਾਨ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ 15 ਅਗਸਤ 1915 ਨੂੰ ਕੋਰਟ ਮਾਰਸ਼ਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਤੇ 26 ਅਗਸਤ 1915 ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚ 12 ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ, 5 ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਤੇ 1 ਨੂੰ ਦਸ ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 12 ਬਾਗ਼ੀ ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲਿਜਾ ਕੇ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਬਾਲਾ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਲਿਜਾ ਕੇ ਫਾਂਸੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਫਾਂਸੀ ਕੋਠੀ ਇਥੇ ਵੀ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਨਾਲ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਪਰ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਉਧਰ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਤੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ

ਹੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਇਕ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਸੀ ਤੇ ਪੰਜ ਤਾਂ ਇਕੱਲੇ ਢੋਟੀਆਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਤੇ ਦੋ ਕਸੇਲ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸੀ। ਫਾਂਸੀ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਦਫੇਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਚੁਸਲੇਵਤ, ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਕਸੇਲ, ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਢੋਟੀਆਂ, ਅਬਦੁੱਲਾ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ (ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ), ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਰੁੜ੍ਹੀਵਾਲ, ਮੋਤਾ ਸਿੰਘ ਰੁੜ੍ਹੀਵਾਲ, ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਦਫੇਦਾਰ ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ ਰੁੜ੍ਹੀਵਾਲ, ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀਓਵਾਲਾ, ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਬਾਜਪੁਰ, ਗੁਜਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜੇਠਾ ਸਿੰਘ ਲਹੂਕੇ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

23 ਰੈਜ਼ਿਮੈਂਟ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ 'ਚ ਅਗਲੇ ਮੋਰਚੇ (ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਸੋਪੋਟਾਮੀਆ) 'ਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਫੌਜੀ ਵਸਾਵਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰੈਜ਼ਿਮੈਂਟ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਾਈ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਸਲਾਖਾਨੇ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਸਮੇਂ ਦੋ ਬੰਬ ਆਪਣੇ ਟਰੱਕਾਂ 'ਚ ਪਾ ਲਏ। ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਸਾਮਾਨ ਉਤਾਰਦੇ ਸਮੇਂ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਟਰੱਕ ਵਾਲਾ ਬੰਬ ਫਟ ਗਿਆ ਤੇ ਸਾਰੀ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦੀ ਖੇਡ ਖ਼ਰਾਬ ਹੋ ਗਈ। ਸਾਰੇ ਬਾਗ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਠਜੋਤ ਵਾਲੇ ਫੌਜੀ ਫੜੇ ਗਏ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਅਗਲੇ ਮੋਰਚੇ 'ਤੇ ਬਸਰੇ ਪਹੁੰਚੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ 19 ਨੂੰ ਵਾਪਿਸ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਕੁਝ ਨੂੰ ਡਗਲਸੀ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ।

ਅਸਲ 'ਚ ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ

ਭਾਰਤੀ ਦੇਸੀ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਫ਼ਾਉਂਟੇਨ ਵਿਚ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਗ਼ਦਰ ਅਖਬਾਰ 'ਚ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੇਸੀ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਗੋਰੇ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦਾ ਝੰਡਾ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਉਕਸਾਉਂਦੇ ਆਰਟੀਕਲ ਛਾਪਦੇ। ਬਾਬਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਟੁੰਡੀਲਾਟ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੀ ਗ਼ਦਰ ਗੂੰਜ ਵਿਚ ਦੇਸੀ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹਥਿਆਰ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਫ਼ਾਉਂਟੇਨ ਵਿਚ ਦੇਸੀ ਫੌਜੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਸਾਧਣ ਲਈ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ, ਭਾਈ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਚੁੱਘਾ, ਪੰਡਿਤ ਜਗਤ ਰਾਮ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਲਾਲਤੂ, ਭਾਈ ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਸੰਘਵਾਲ ਤੇ ਭਾਈ ਰੂਤ ਸਿੰਘ ਚੂਹੜਚੱਕ ਨੇ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਕੀਤੀ। ਉਧਰ ਬੰਗਾਲੀ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਸੁਚਿੰਦਰ ਨਾਥ ਸਨਿਆਲ ਤੇ ਰਾਸ ਬਿਹਾਰੀ ਬੋਸ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ, ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕੰਮ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਤੇ ਭਾਈ ਪਰਮਾ ਨੰਦ ਝਾਂਸੀ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਰਾਸ ਬਿਹਾਰੀ ਬੋਸ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਸਨਿਆਲ ਨਵੰਬਰ 1914 'ਚ ਜਲੰਧਰ ਆਇਆ ਤੇ ਉਸਨੇ ਜਲੰਧਰ ਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ।

ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਤੇ 15 ਸਾਲ ਜੇਲ੍ਹ ਕੱਟੀ, ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਵੀ ਡਗਲਸੀ ਤੇ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਨਾਲ ਰਿਹਾ। ਡਗਲਸੀ

ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅੱਗੇ ਸ਼ਿਮਲੇ ਵੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੁਮਾਰ ਹੱਟੀ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ। ਬਿਮਾਰੀ ਕਰਕੇ ਜੇਲ੍ਹ ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ, ਇੱਥੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਰਹੇ। ਉਹ ਲਾਹੌਰ 'ਚ ਐਫ.ਸੀ ਕਾਲਜ 'ਚ ਪੜ੍ਹੇ ਸੀ। ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਸੰਘਵਾਲ ਨੂੰ ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ 'ਚ ਪੰਜਾਬ 'ਚੋਂ ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਰਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਢੁਡੀਕੇ ਨੇ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸੰਤ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਇਸ ਕੰਮ 'ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਸਕਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਵਚਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਅਰੰਭ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਵੱਡੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭੇ ਨਾਲ ਨੇੜੇ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਸੀ। ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਵੀ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਰਿਹਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਡਗਲਸੀ ਇੰਨਾ ਵੱਡਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਖਜ਼ਾਨਾ ਸਾਂਝੀ ਬੈਠੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸ਼ਾਸਕ ਵਰਗ ਨੂੰ ਚਿੱਤ-ਚੇਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬੀ ਰੂਪ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਖੋਜ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਬਣਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਡਗਲਸੀ ਆਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਾਰਥਕ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਦਾ ਪਛਤਾਵਾ ਪੱਲੇ ਪੈ ਜਾਣਾ ਸੀ।

ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਪਿਛਲਾ ਅੰਕ ਦੇਖੋ

ਮੈਂ ਏਨੀ ਸੋਹਣੀ ਥਾਣੇ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਅੱਜ-ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਵੇਖੀ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਥਾਣਾ ਹੋਵੇ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ।

ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਸੱਜੇ-ਫੱਬੇ ਡਰਾਇੰਗ ਰੂਮ ਵਿਚ ਆ ਬਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਕੰਧ 'ਤੇ ਟੀ ਵੀ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਲਈ ਚਾਹ-ਪਾਣੀ ਦਾ ਵਧੀਆ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਯੂਨਸ ਭੱਟੀ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ, 'ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਆਉਣ ਦੀ ਇਤਲਾਹ, ਤੁਹਾਡੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਚਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਿਲੀ ਏ। ਅਸੀਂ ਮਾਅਜ਼ਰਤ-ਖਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਬਣਦੀ ਖਿਦਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਕੁਝ ਚਿਰ ਰੁਕ ਜਾਓ, ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਖਾਣੇ ਦਾ ਵੀ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ! ਸਾਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਮਿਲੇਗੀ।' ਅਸੀਂ ਉਸਦਾ

ਪੰਨਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਅਹਿਮਦ ਰਜ਼ਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਯੂਨਸ ਭੱਟੀ ਵੀ ਕੈਮਰੇ 'ਤੇ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੋਚਲ ਕਰੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਆਉਣ 'ਤੇ ਉਹ ਕਿ

ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਫੋਨ: 647-535-1539

ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਬੜੇ ਪੁਰ-ਖਲੂਸ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਮਨੋਭਾਵ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਲੱਗਦਾ ਹੈ:-

'ਮੈਂ ਮੁਹੰਮਦ ਯੂਨਸ ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਕਿਲਾ ਗੁੱਜਰ ਸਿੰਘ ਲਾਹੌਰ। ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਮਹਿਮਾਨ ਇੰਡੀਆ ਦੇ, ਸਾਡੇ ਸਿੱਖ ਭਰਾ, ਇੱਕ ਫੈਮਲੀ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆਏ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇੱਥੇ ਆਣ ਦਾ ਮਕਸਦ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਜ਼ੀ ਦੀ ਇੱਕ ਬੜੀ ਪਿਆਰੀ ਯਾਦ ਏਥੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਵਾਲਿਦ ਸਾਹਿਬ ਸਨ, ਉਹ ਸਾਡੀ ਫੈਮਲੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ। ਉਹ ਚੁੱਕਿ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ ਅੱਜ ਕਿਲਾ ਗੁੱਜਰ ਸਿੰਘ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਉਹ ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਇਸ ਥਾਣੇ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁਹੱਬਤ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਇਹ ਫੈਮਲੀ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਤਸਰੀਫ ਲਿਆਏ ਨੇ। ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਆਮ-ਦੀਦ ਕਹਿੰਦੇ ਆਂ। ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਘਰ ਐ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਆਏ ਨੇ। ਸਾਡਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਬੜਾ ਪਿਆਰ-ਮੁਹੱਬਤ ਤੇ ਮਾਣ ਏ। ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਐਜੇਂਟ ਦੀ ਸਮਝਣ ਕਿ ਇਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਆਏ ਨੇ। ਦੁਸਰਾ ਅਸੀਂ ਪੁਲਿਸ ਜਿਹੜੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਫੈਮਲੀ ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਆਂ ਕਿ ਇਸ ਫੈਮਲੀ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਨੇ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ 70-75 ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਨੇ ਇਸ ਆਪਣੇ ਬੰਧਨ ਨੂੰ ਵਿਛੋੜੇ ਹੋਏ, ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਕਿਉਂਕਿ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ, ਲਿਹਾਜ਼ਾ ਉਹ ਸਾਡੀ ਫੈਮਲੀ ਸਨ, ਫੈਮਲੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ। ਅੱਜ ਉਸੇ ਯਾਦ-ਦਾਸ਼ਤ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਇਥੇ ਆਏ ਨੇ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼-ਆਮਦੀਦ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਉਹ ਸਾਡੇ ਦੋਵਾਂ ਵੱਲ ਸਿਰ ਝੁਕਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, 'ਜੀ ਆਇਆਂ ਨੂੰ ਜੀ!'

ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਉਸ ਵੱਲ ਪੰਨਵਾਦੀ ਹੱਥ ਜੋੜਦੇ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਭ ਦਾ ਪੰਨਵਾਦ ਕਰਾਂ।

'...ਜੀ ਸਾਡੀ ਇਹ ਖੁਸ਼ਨੀਸੀਬੀ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਕਿਲਾ ਗੁੱਜਰ ਸਿੰਘ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਆਂ। ਇਹਦੇ ਪਿੱਛੇ ਆਉਣ ਦਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਬੱਬ ਮੇਰੀ ਸ਼ਰੀਕ-ਏ-ਹਯਾਤ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਜਿਸ ਦੇ ਫਾਦਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਲਿਦ ਮੋਹਤਰਮ, ਜਿਵੇਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 1947 ਵੇਲੇ ਕਿਲਾ ਗੁੱਜਰ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਸਨ। ਤਕਸੀਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਦੋ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਖੇਡਾਂ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੇ ਹੀ ਘੋੜੇ ਦੇ ਸੀਖ ਪੈਂ ਹੋ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪੈਣ ਨਾਲ, ਘੋੜੇ ਬੋਲੇ ਆ ਕੇ ਲਗਭਗ ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਇਹ ਅਜੇ ਬੱਚੀ ਹੀ ਸੀ। ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਉਹਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਖੁੱਸ ਜਾਣਾ ਅਜਿਹਾ ਦੁੱਖ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਉਹਦੇ ਕਲੇਜੇ ਨਾਲ ਲੱਗਾ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਉਹ ਲੋਕ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਪ ਜਾਂ ਮਾਵਾਂ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਗਵਾਹ ਗਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਹਨੇ ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਤਾਂ ਇਹੋ ਕਹਿਣਾ, ਮੇਰੇ ਭਾਪਾ ਜੀ ਲਾਹੌਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਜਦੋਂ 'ਕਿਲੇ' ਨੇ ਸਾਨੂੰ 'ਜਿੱਤ' ਲਿਆ- 2

ਇਹਦੀ ਮਾਂ ਤੇ ਵੱਡੇ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਸਦਾ ਕਿਲਾ ਗੁੱਜਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੀ ਕਰਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ, ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਏਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਯਾਦਾਂ ਕਿਲਾ ਗੁੱਜਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਇੱਥੇ ਇਹ ਕਿਲਾ ਗੁੱਜਰ ਸਿੰਘ ਇਹਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸਦਾ ਕਹਿੰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਲਾ ਗੁੱਜਰ ਸਿੰਘ ਦੇਖਣਾ! ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਪਿਤਾ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦੇ ਵੈਰਾਗਤ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਜ਼ਖਮ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਮਲੂਮ ਤਾਂ ਹੀ ਲੱਗਣੀ ਏ, ਉਹਨੂੰ ਆਰਾਮ ਉਦੋਂ ਹੀ ਆਉਣਾ ਏ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਿਲਾ ਗੁੱਜਰ ਸਿੰਘ ਦੇਖ ਲਵੇਗੀ। ਅੱਜ ਇਹਦੇ ਜ਼ਖਮ ਨੂੰ ਮਲੂਮ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਜੀਅ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਅਤੇ ਆਨੰਦਿਤ ਹਾਂ।

ਇਸਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਯੂਨਸ ਭੱਟੀ ਦੇ ਉਹਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਹਿਮਦ ਰਜ਼ਾ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਤੇ ਸਹਿਜ਼ਾਦ ਖਾਲਿਦ ਦਾ ਵੀ ਪੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

'ਯੂਨਸ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮੇਰੀ ਸ਼ਰੀਕ-ਏ-ਹਯਾਤ ਲਈ ਆਪਣੀ ਕੁਰਸੀ ਛੱਡਣਾ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹੱਸਾਸ ਤੇ ਦਰਦਮੰਦ ਦਿਲ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੜੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਸ. ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਸਨ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਹੀ ਹਿੱਸਾ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ 'ਘਰ ਦੇ ਜੀਅ' ਸਨ, ਤੇ ਅੱਜ ਸ ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਹੈ।...ਅੱਜ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਜੀਅਾਂ ਨੂੰ ਹੀ 'ਆਪਣੇ ਘਰ' ਆਉਣ 'ਤੇ ਇੱਥੇ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇੱਕ ਸ਼ਾਇਰ ਦਾ ਸ਼ਿਅਰ ਯਾਦ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, 'ਸ਼ਹਿਰ ਲਾਹੌਰੋਂ ਅੰਬਰਸਰ ਦਾ, ਕਿੰਨਾ ਪੈਂਡਾ ਘਰ ਤੋਂ ਘਰ ਦਾ!'...ਅੱਜ ਯੂਨਸ ਭੱਟੀ ਹੁਰਾਂ ਘਰ ਤੋਂ ਘਰ ਤੱਕ ਦੇ ਪੈਂਡੇ ਦੀ ਦੂਰੀ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਤੇ ਇਨਸਾਨੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਨੂੰ ਸੋ ਸਲਾਮਾਂ! ਮੈਂ ਇਥੋਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਵੀ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਅਦਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਤੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਅਫਸਰ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਨੇ।...

ਮੇਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਯੂਨਸ ਭੱਟੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੋਬਾਰਾ ਵੱਖਰੇ ਸਬਦਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

'ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਵੀ ਪਹਿਲ ਰਹੀ ਏ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਡੇ ਸਿੱਖ ਭਰਾ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵੈਲਕਮ ਤੇ ਜੀ ਆਇਆ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਏ। ਅਸੀਂ ਉਹੀ ਮੁਹੱਬਤ, ਉਹੀ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਦੇ ਆਂ ਅੱਜ ਮੇਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਵੀ ਕਿ ਇਹ ਜਦੋਂ ਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਰੁਖ਼ ਕਰਨ ਤਾਂ ਇਹ ਜਰੂਰ ਇੱਥੇ ਕਿਲਾ ਗੁੱਜਰ ਸਿੰਘ ਆਣ। ਥਾਣਾ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਇਹ ਪੁਲਿਸ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਂ। ਅਸੀਂ ਬੜਾ ਪਿਆਰ ਦਿਆਂਗੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ, ਔਰ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਡੀ ਫੈਮਲੀ ਦੇ ਲੋਕ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਾਦਰ ਕਿਉਂਕਿ ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਸੀ ਕਿਲਾ ਗੁੱਜਰ ਸਿੰਘ ਥਾਣੇ ਦੇ। ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਫੈਮਲੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਰਦਾਨਦੇ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੋ ਵੀ ਹੋਰ ਫੈਮਲੀ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਸਤੇ ਵੈਲਕਮ ਕਰਾਂਗੇ।'

ਅਹਿਮਦ ਰਜ਼ਾ ਪੰਜਾਬੀ ਇਹ ਸਾਰਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਵਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਸਾਥੀ ਅੰਜੁਮ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਫੈਸਲ ਅਲੀ ਸਾਰੀ ਗੁਫ਼ਤਗੂ ਦੀ ਵੀਡੀਓ ਬਣਾਈ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਾਡੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਅਹਿਮਦ ਰਜ਼ਾ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵੀ ਉਫ਼ਾਲ ਆਇਆ।

'...ਬਹੁਤ ਅੱਛੇ ਭੱਟੀ ਸਾਹਿਬ! ਕੁਛ ਕਨੈਕਸ਼ਨ, ਕੁਝ ਤਾਅਲਕ ਐਸੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿੰਨੀ ਵਾਰੀ ਤੋੜੇ, ਉਹ ਟੁੱਟ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਸੋ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਕਨੈਕਸ਼ਨ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਇੱਥੇ ਦਾ ਹੀ ਏ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਦਾ ਜੋ ਕਨੈਕਸ਼ਨ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਇੱਥੇ ਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਪਾਰਟੀਸ਼ਨ ਗੁਜ਼ਰ ਗਈ। 76 ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੇ ਦੁਖਾਂਤ ਨੂੰ ਗੁਜ਼ਰਿਆ। ਉਹ ਦੁੱਖ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਲੋੜ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਅਸੀਂ

ਕੁਝ ਕਰ ਪਾਈਏ। ਲਹਿੰਦੇ ਔਰ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ...ਤੇ ਅਸੀਂ ਇਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ, ਸਾਡੇ ਜਿਹੜੇ ਰਿਆਸਤੀ ਅਦਾਰੇ ਨੇ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਯੂਨਸ ਭੱਟੀ ਸਾਹਿਬ ਲੋਕਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਜਾਏ ਤਾਂ ਕਈ ਮਸਲੇ ਤਾਂ ਹੱਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਨੇ। ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਆਏ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਾਈਮ ਦਿੱਤਾ, ਵੈਲਕਮ ਕੀਤਾ, ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਤਸਰੀਫ ਲਿਆਏ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ।...ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਹੱਬਤ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮਿਲ ਕੇ

ਬੈਠੇ ਆਂ ਤੇ ਮੁਹੱਬਤ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਭੱਟੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਸ ਵਿਹਾਰ ਨਾਲ ਕਈ ਫੁੱਲ ਖਿਤਨਗੇ, ਕਿਤਨੇ ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ, ਜਿਹੜੇ ਨਫਰਤਾਂ ਲੈ ਕੇ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਿਹਨ ਸਾਇਦ ਚੇਜ਼ ਹੋ ਜਾਣ। ਸੋ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸਾਨੂੰ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹੋਵੇ; ਉਹ ਡਾਇਸਪੋਰਾ ਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਉਹ ਜਿਹੜੇ ਕੁਛ ਮਾਮਲਾਤ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਿਕਲੀਏ। ਦੁਨੀਆਂ ਗਲੋਬਲ ਵਿਲੇਜ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਔਰ ਗਲੋਬਲ ਵਿਲੇਜ ਦੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਵੀ ਇੱਕ ਸ਼ਨਾਖਤ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮੁਹੱਬਤਾਂ ਦੀ ਇਸ ਸ਼ਨਾਖਤ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲੈ ਕੇ ਵੱਧਣ ਤਾਂ ਹੋਰ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ।...

ਸਾਡੇ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੱਜ ਦੀ 'ਮੁੱਖ-ਮਹਿਮਾਨ' ਕਿਵੇਂ ਚੁੱਪ ਰਹਿੰਦੀ। ਉਹਦੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਨਿਕਾਸ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਅੱਬਰੂ ਵਹਿ ਚੁੱਕੇ ਨੇ। ਹੁਣ ਉਹ ਸਹਿਜ ਹੈ। ਖੁਸ਼ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਚਿਹਰਾ ਖਿਤਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਯੂਨਸ ਭੱਟੀ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਬ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, '...ਜਿਵੇਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ...' ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਬਾਹਵਾਂ ਫੈਲਾਉਂਦੀ ਹੈ, 'ਮੈਂ ਪੰਡ ਸਾਰੀ ਤੁਹਾਡਾ ਪੰਨਵਾਦ ਕਰਦੀ ਹਾਂ। ਰਜ਼ਾ ਸਾਹਿਬ, ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਵੀ ਪੰਨਵਾਦ ਕਰਦੀ ਆਂ, ਜਿਹੜੇ ਸਾਨੂੰ ਏਥੇ ਲੈ ਕੇ ਆਏ। ਤੇ ਮੇਰੀ ਰੂਹ ਅੱਜ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਠੰਡੀ ਜਾ ਰਹੀ ਆ। ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਆਂ। ਜਿਹੜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਰੋਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਹੁਣ ਜਾ ਕੇ ਮੈਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ, ਆਪਣੀ ਫੈਮਲੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਪਾ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸਾਂਗੀ। ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਸਾਡਾ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਿਕਦਾ ਇਸਤਕਬਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਮੈਂ ਪੰਨ ਹੋ ਗਈ ਹਾਂ। ਅੱਜ ਲੱਗਾ ਹੈ ਮੇਰੀ ਫਾਦਰ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਮੇਰਾ ਬੱਚਾ ਹੀ ਇਸ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਪੰਨਵਾਦ ਕਰਦੀ ਹਾਂ।' ਉਹਦੇ ਸਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਯੂਨਸ ਭੱਟੀ ਆਪਣੇ ਸੀਨੇ 'ਤੇ ਹੱਥ ਧਰ ਕੇ ਪੰਨਵਾਦੀ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਚਾਹ-ਪਾਣੀ ਛਕਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਡਰਾਇੰਗ ਰੂਮ ਵਿਚੋਂ ਉਠਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ ਹੀ ਹਾਂ ਕਿ ਇੱਕ ਨਕਾਬਪੋਸ਼ ਬੀਬੀ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਹੋਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਖਲੋਤੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਬੀਬੀ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਬ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, 'ਜੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੋਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਵੱਖਰੇ ਬਹਿ ਕੇ ਗੱਲ-ਬਾਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ!'

ਬਾਕੀ ਜਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਮੁੜ ਆਪਣੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਬਹਿ ਗਏ। ਦੋ ਕੁੜੀਆਂ ਸਾਡੇ ਬਰਾਬਰ ਅਤੇ ਚਾਰ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੀਆਂ ਕੁਰਸੀਆਂ 'ਤੇ ਬਹਿ ਗਈਆਂ। ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠੀਆਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੀ ਓਟ ਵਿਚ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਨਕਾਬਾਂ ਚਿਹਰੇ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਸੋਹਣੇ ਫੱਬੇ ਨਕਸ਼ਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਗੋਰੇ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦੀਆਂ ਮੁਟਿਆਰ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਤੇ ਖਿੜੇ ਹੋਏ ਚਿਹਰੇ!

ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਬੈਠੇ ਸਾਂ, ਉਥੋਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਰਾਹੀਂ ਬਾਹਰ ਤੁਰੇ-ਫਿਰਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦਿਸਦੇ ਸਨ।

ਇਸ ਲਈ ਸਾਡੇ ਬਰਾਬਰ ਬੈਠੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਕਾਬ ਨਹੀਂ ਸਨ ਉਤਾਰੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਆਪਣਾ ਨਕਾਬ ਚਿਹਰੇ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਬੈਠੀ ਕੁੜੀ ਕਹਿੰਦੀ, 'ਉਹ ਬਾਹਰ ਵਿੱਧਦੇ ਪਏ ਨੇ।'

'ਵਿਹੰਦੇ ਪਏ ਨੇ ਤਾਂ ਵਿਹੰਦੇ ਰਹਿਣ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਹੁਣਿਆਂ ਨਾਲ ਨੰਗੇ ਮੂੰਹ ਹੀ ਤਸਵੀਰ ਬਣਾਉਣੀ ਹੈ!'

ਉਹਨੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਵਿਚੋਂ

ਇੱਕ ਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਫਿਰ ਸਭਨਾਂ ਨੇ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਬਹਿ ਕੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬਣਵਾਈਆਂ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚੋਂ ਇਸ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਟਰੇਨਿੰਗ 'ਤੇ ਆਈਆਂ ਸਨ। ਸਾਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਹੁਲਾਸ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਆਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਰਜਵੰਤ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਦੁਹਰਾਈ।

'ਮੈਂ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਗਵਾਹ ਗਏ ਆਪਣੇ ਪਿਉ ਨੂੰ ਖ਼ਿਆਲਾਂ ਵਿਚ ਚਿੰਨੀਆਂ ਲਿਖਦੀ, 'ਭਾਪਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਚਲੇ ਗਏ ਜੇ? ਆਉਂਦੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ। ਮੈਨੂੰ ਗਲ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦੇ! ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਬਾਪ ਹੋਸਟਲ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਡੀਕਦੀ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਸਹੇਲੀ ਦਾ ਪਿਤਾ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦਾ ਸਿਰ ਪਲੋਸਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੇਰੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਵੀ ਹੱਥ ਰੱਖਦਾ ਤਾਂ ਮੇਰੀਆਂ ਭੁੱਬਾਂ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀਆਂ!'

ਕੁੜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਸਿੱਮ ਆਇਆ। ਇੱਕ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤਾਂ ਹੰਝੂਆਂ ਦੀ ਧਾਰ ਵਹਿਣ ਲੱਗੀ। ਕੋਲ ਬੈਠੀ ਕੁੜੀ ਨੇ ਉਹਦਾ ਸਿਰ ਆਪਣੇ ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਲਾਇਆ।

'ਇਹਦੇ ਅੱਬੂ ਵੀ ਇਹਦੇ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਗਏ ਸਨ।'

ਕਿਸੇ ਕੁੜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ। ਸਾਡਾ ਮਨ ਵੀ ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਿਆ।

ਕੁੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰ ਕੇ ਜਾਣ ਲੱਗੀਆਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਰਜਵੰਤ ਨੂੰ ਜੱਫੀ ਪਾ ਕੇ ਮਿਲੀਆਂ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਗੂ ਕਹਿੰਦੀ, 'ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਬੜਾ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ। ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖਾਂਗੀਆਂ!'

*****

ਬਾਹਰ ਆਉਣ 'ਤੇ ਯੂਨਸ ਭੱਟੀ ਸਾਨੂੰ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਘੁੰਮ ਫਿਰ ਕੇ ਥਾਣੇ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਵਿਖਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਤੁਰਦੇ ਤੁਰਦੇ ਅਸੀਂ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਹਿੱਸੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਾਂ। ਨਵੀਂ ਮੁੱਖ ਇਮਾਰਤ, ਜਿਵੇਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜ਼ਮੀਨੀ ਸਤਹ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਉੱਪਰ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਵੀ ਦਸ-ਪੰਦਰਾਂ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹੇ ਸਾਂ, ਹੁਣ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਬਣੇ ਹੋਠਲੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਦਸ-ਪੰਦਰਾਂ ਪੌੜੀਆਂ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਹੇਠਾਂ ਬਨਾਵਟੀ ਘਾਹ ਨਾਲ ਸੱਜਿਆ ਇੱਕ ਵਰਗ-ਆਕਾਰ ਦਾ ਪਾਰਕ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਚਾਰ-ਚੁਫ਼ੇਰੇ ਬਰਾਂਡੇ ਹਨ ਤੇ ਬਰਾਂਡਿਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕਮਰੇ। ਸਾਡੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਵਾਲੇ ਕਮਰਿਆਂ ਦੀ ਕਤਾਰ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਅਨੁਮਾਨ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣੀਆਂ ਹਵਾਲਾਤੀ ਕੋਠੜੀਆਂ ਜਾਂ ਕਮਰੇ ਹੋਣ। ਉੱਥੇ ਇਹ ਹੇਠਲੀ ਇਮਾਰਤ ਵੀ ਨਵੀਂ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਪੌੜੀਆਂ ਉਤਰ ਕੇ ਅਸੀਂ ਹਰੇ ਘਾਹ 'ਤੇ ਖਲੋਤੇ ਸਾਂ। ਬੜਾ ਸੁਖਾਵਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਹੈ। ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਤਿੰਨਾਂ ਨੁੱਕਰਾਂ ਵਿਚ ਸੁਹਾਵਣੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਬਾਹਰ

ਬਹਿਣ ਲਈ ਗੋਲ ਮੇਜ਼ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਚਾਰ-ਚਾਰ ਬੈਂਚ ਦੀਆਂ ਗੱਦੇਦਾਰ ਆਰਾਮਦੇਹ ਕੁਰਸੀਆਂ ਦੇ ਚਾਰ ਸੈੱਟ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਆਸੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਕਮਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦੀਵਾਰਾਂ 'ਤੇ ਫੁੱਲਦਾਰ ਨਕਾਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਬੜਾ ਮਨ ਲੁਭਾਉਣਾ ਮੰਜ਼ਰ ਸੀ।

ਯੂਨਸ ਭੱਟੀ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ, 'ਸਰਦਾਰ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਤੁਹਾਡੇ ਸੁਸਰ ਇਸ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਔਸ ਔਸ ਓ ਰਹੇ ਨੇ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸੋ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਥਾਣਾ ਕਿਵੇਂ ਦਾ ਲੱਗਿਆ?'

2001 ਵਿਚ ਆਲਮੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ 'ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਗਿਆ ਸਾਂ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਏਸੇ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਾਉਣੀ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਵੇਲਾ ਯਾਦ ਆਇਆ।

'...ਅਸੀਂ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਵੜੇ। ਸਾਹਮਣੇ ਵੱਡੇ ਮੇਜ਼ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਹਵਾਲਦਾਰ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਵਰਦੀ ਵਿਚ ਸੱਜਿਆ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਛੋਟੇ ਮੇਜ਼ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਰਮਚਾਰੀ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਿਪਾਹੀ ਹੱਥ ਵਿਚ ਬੰਦੂਕ ਫੜੀ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਖਲੋਤਾ ਸੀ।

ਹਵਾਲਦਾਰ ਦੇ ਮੇਜ਼ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਲੰਮਾ ਬੈਂਚ ਕੰਮ ਲਈ ਆਏ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਬੈਠਣ ਵਾਸਤੇ ਸੀ। ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦਫਤਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਟੀ.ਵੀ. ਸੀਰੀਅਲ 'ਅੰਧੇਰਾ ਉਜਾਲਾ' ਦੇ ਹਵਾਲਦਾਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਰਗਾ ਲੱਗਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਕਲਾਕਾਰ ਇਰਫਾਨ ਖੁਸ਼ਟ ਆਪਣੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਧੌਣ ਟੇਵੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਜੁਨੀਅਰ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਆਏ-ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹੈ, 'ਦੈਰ ਜਮਾਤਾਂ ਪਾਸ ਹੂੰ। ਡਰੈਕਟ ਹਵਾਲਦਾਰ ਹੂੰ। ਕੋਈ ਮਜ਼ਾਖ ਨਹੀਂ ਹੂੰ ਮੈਂ।' ਪਰ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਸੀਨੀਅਰ ਅਫਸਰਾਂ ਅੱਗੇ 'ਜੀ ਜਨਾਬ! ਜੀ ਜਨਾਬ!' ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਉਹਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਨਹੀਂ ਖੋਲਦੀ। ਮੈਂ ਮਨ 'ਚ ਹੱਸਿਆ। ਕਿਤੇ 'ਦਸ ਜਮਾਤਾਂ ਪਾਸ' ਉਸ ਹਵਾਲਦਾਰ ਵਾਂਗੂੰ ਇਹ ਹਵਾਲਦਾਰ ਵੀ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਰੂਲ ਖੜਕਾ ਕੇ ਨਾ ਆਖੇ, 'ਇਹ ਕੋਈ ਵੇਲਾ ਏ... ਤੁਹਾਡੇ ਆਉਣ ਦਾ... ਲੈ ਜਾਓ ਉਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਰਾਇੰਗ ਰੂਮ ਵਿਚ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੋ।'

ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਉਸ ਯਾਦ ਨੂੰ ਹਾਸੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ, 'ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਾਲੋਂ ਥਾਣੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦਾ ਤਾਂ ਜ਼ਮੀਨ-ਅਸਮਾਨ ਦਾ ਫ਼ਰਕ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦਾ ਮਕਸਦ ਹੋਰ ਸੀ, ਇਸ ਵਾਰੀ ਹੋਰ। ਤਜਰਬਾ ਉਦੋਂ ਵੀ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹਵਾਲਦਾਰ ਨੇ 'ਅਸਲਾਮਾ ਲੇਕਿਮ!' ਬੜੀ ਮੁਹੱਬਤ ਨਾਲ ਆਖਿਆ। ਸੀ, 'ਕੀ ਗੱਲ ਬੜੇ ਲੇਟ ਹੋ ਗਏ ਸਰਦਾਰ ਜੀ।' ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸਫ਼ਾਈ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, 'ਕੋਈ ਗੱਲ ਈ ਨਹੀਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹੋ! ਅਸੀਂ ਏਥੇ ਬੈਠੇ ਕਾਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਆਂ।' ਉਸ ਨੇ ਸਾਡੇ ਹੱਥੋਂ ਕਾਗਜ਼-ਪੱਤਰ ਫੜ ਲਏ। ਏਨੇ ਚਿਰ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗਾ ਹੀ ਇੱਕ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਸਾਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ 'ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ' ਆਖੀ ਤੇ ਫਿਰ ਹਵਾਲਦਾਰ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, 'ਮਜੀਦ! ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਦਾਰ ਹੁਰਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ। ਫਿਰ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰ ਜਿਹੜਾ ਤੈਨੂੰ ਆਖਿਆ ਸੀ।'

'ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਉਦੋਂ ਵੀ ਇਸ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਸਲੂਕ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦਾ ਆਨੰਦ ਤੇ ਸਕੂਨ ਹੀ ਕੁਝ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਇੱਕ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਸ਼ਰੀਕ-ਏ-ਹਯਾਤ ਦੀ ਰੂਹ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਬੇਹੱਦ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਸਕੂਨ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਥਾਣੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਮੈਂ ਸੱਚ ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਕਦੀ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਥਾਣੇ ਦਾ ਤਸਵੀਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਇਹਦੀ ਇਮਾਰਤ ਅਤੇ ਇਹਦੀ ਦਿੱਖ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਤੇ ਖੁਸ਼ ਵੀ। ਸਾਡੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਥਾਣੇ ਦਾ ਤਸਵੀਰ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਬੰਦੇ ਦੇ ਮਨ-ਮਸਤਕ 'ਤੇ ਦਹਿਸ਼ਤ ਜਿਹੀ ਤਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਹਿਸ਼ਤ ਪਿੱਛੇ ਅਸਲ ਤਾਂ ਥਾਣੇ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਹੀ ਭਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਏ, ਪਰ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਦਿੱਖ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖੋਛ-ਜ਼ਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ 'ਪੁਲਿਸ ਥਾਣਾ' ਹੀ ਏ! ਮੁਹੱਬਤ ਵੀ ਬੜੀ ਮਿਲੀ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਕਲਚਰ ਦਾ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਹੋਇਆ। ਪਰ ਛੱਡੋ ਆਪਾਂ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ...'

ਉਹ ਵੇਰਵਾ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨਾ ਫ਼ਜ਼ੂਲ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ।

... ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜੀਦ ਨੇ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਪਿਆ ਫੁੱਟਾ ਤੇ ਪੈਨਸਲ ਚੁੱਕੇ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰ 'ਤੇ ਲੀਕਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਨਵੇਂ ਖਾਨੇ ਬਣਾਏ। ਫਿਰ ਕਾਗਜ਼ ਤੋਂ ਬੋਲ ਕੇ ਲਿਖਣ ਲੱਗਾ, 'ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ!... ਉਏ! ਐਹ ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਸੰਧੂ ਨੇ।'

ਮਜੀਦ ਨੇ ਬੰਦੂਕ ਫੜੀ ਨਾਲ ਖੜੋਤੇ ਸਿਪਾਹੀ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਲਿਲੀਅਨ ਵਾਓਨਿਚ ਦਾ ਨਾਵਲ ‘ਦ ਗੈਡਫਲਾਈ’

ਲਿਲੀਅਨ ਵਾਓਨਿਚ ਦਾ ਨਾਵਲ ‘ਦ ਗੈਡਫਲਾਈ’ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 1897 ਵਿਚ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਨਾਵਲ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਪੰਜ ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜੰਗ ਬਹਾਦਰ ਗੋਇਲ ਨੇ ਇਸ ਕਲਾਸਿਕ ਨਾਵਲ ਨੂੰ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਲਈ ਨੋਬਲ ਕਾਰਜ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਇਕ ਹੋਰ ਮਹਾਂ ਰਚਨਾ ਦਿਤੀ।

ਇਸ ਨਾਵਲ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਮਰੱਥ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ‘ਚ ਸ਼ੁਮਾਰ ਹੈ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੂਸਰੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਜਜ਼ਬ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਸਮਰੱਥ ਅਨੁਵਾਦਕ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਰਚਨਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰੀ ਦੀ

ਮਦਨਦੀਪ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 85918-59124

ਰਵਾਨਗੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੰਗ ਬਹਾਦਰ ਗੋਇਲ ਨੇ ਇਸ ਨਾਵਲ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਨਾਵਲਾਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਰਚਨਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਿੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਨਾਵਲ ‘ਗੈਡਫਲਾਈ’ ਲੇਖਕਾ ਲਿਲੀਅਨ ਵਾਓਨਿਚ ਨੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਛਾਪਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਇਤਾਲਵੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਅਤੇ ਚਰਚ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਨੂੰ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਗਰਦਾਨ ਕੇ ਇਸ ਨਾਵਲ ਨੂੰ ਛਾਪਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਵਲ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਫਿਲਾਡੇਲਫੀਆ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਹੈਨਰੀ ਹੋਲਟ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਛਾਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਹ ਨਾਵਲ 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਇਤਾਲਵੀ ਰਿਸੋਰਜੀਸਟੋ (ਇਟਲੀ ਦੇ ਏਕੀਕਰਨ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼) ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ‘ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਆਦਮੀ, ਆਰਥਰ ਬਰਟਨ ਦੇ ਚਰਿਤਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਹੈ। ਜੋ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਧੋਖਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਬਦਲ ਕੇ ‘ਦ ਗੈਡਫਲਾਈ’ (ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਪਰ ਤਿੱਖਾ ਦਰਦ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੀ ਮੱਖੀ) ਰੱਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਤਾਲਵੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਜ਼ਨੂੰਨੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਨੌਜਵਾਨ ਵਜੋਂ ਉਭਰਦਾ ਹੈ।

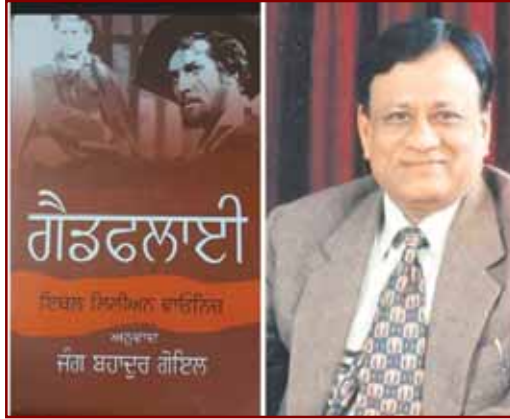
ਇਸ ਨਾਵਲ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਛਪਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨਾਵਲ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ‘ਚ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਵਿਚ ਬੇਹੱਦ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇਆ। ਇੱਥੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਰੋੜਾਂ ਕਾਪੀਆਂ ਵਿਕੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਲਾਸਿਕ ਨਾਵਲ ਦਾ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਰੂਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦਤ ‘ਗੈਡਫਲਾਈ’ ਨੂੰ ਯੂਐਸਐਸਆਰ ਦੇ ਸਕੂਲੀ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ‘ਗੈਡਫਲਾਈ’ ਦਾ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਕਿਰਦਾਰ, ਬਲਿਦਾਨ ਅਤੇ ਧਰਮ ‘ਤੇ ਤਿੱਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੇ ਸੋਵੀਅਤ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਖੂਬ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਨਾਵਲ ‘ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਇੱਕ ਓਪੇਰਾ ਵੀ ਰਚਿਆ ਗਿਆ, ਜੋ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਮਕਬੂਲ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇੱਕ ਆਇਰਿਸ਼-ਅਮਰੀਕੀ ਲੇਖਕਾ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਨਾਵਲ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਓਨਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਸੋਵੀਅਤ ਸੰਘ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਬਣ ਗਿਆ।

ਇਹ ਨਾਵਲ ਸਿਰਫ਼ ਰੋਮਾਂਚਕ ਕਹਾਣੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਰਚਨਾ ਦਮਨਕਾਰੀ ਸੱਤਾ ਖਿਲਾਫ਼ ਨਿਰਸਵਾਰਥ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜੀਵੰਤ ਚਿਤਰਣ ਹੈ। ਇਹ ਇਟਲੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਏਕਤਾ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਕਲਾਸਿਕ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਨਾਵਲ ਹੈ। ਵਾਓਨਿਚ ਦਾ ਇਹ ਨਾਵਲ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਪੜਚੋਲ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਰਚਨਾ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਐਰਾ-ਗੈਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਬਾਵਸਤਾ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਲਾਸਕੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਉਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੂਲ ਲੇਖਕ ਦੀ ਲੇਖਣ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਹਾਣੀ ਹੋਵੇ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਇਸ ਨਾਵਲ ਪ੍ਰਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠਕਾਂ ਅੰਦਰ ਰੂਸੀ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਹੋਜ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾਗਿਆ ਪਰੰਤੂ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠਕਾਂ ਅੰਦਰ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰਤੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਹੋਜ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਇਹ ਨਾਵਲ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨਾਵਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸ਼ੁਮਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਸ ਨਾਵਲ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਪਾਤਰ ਆਰਥਰ ਬਰਟਨ ਹੈ, ਜੋ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿਚ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ, ਆਦਰਸ਼ਵਾਦੀ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਵਜੋਂ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਚਰਚ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮੁੱਲਾਂ ਵਿਚ ਅਟੱਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਕਥਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ

ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇੱਕ ਡੂੰਘਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਉਭਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਆਰਥਰ ਨੂੰ ਚਰਚ ਦੇ ਪਾਖੰਡ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਤਦੋਂ ਉਹ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਇਹ ਟੁੱਟ-ਭੱਜ ਉਸਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਹੀ ਬਦਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਟਲੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ

ਦੇ ਘੋਲ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਵਾਓਨਿਚ ਨੇ ਆਰਥਰ ਦੇ ਇਸ ਜੀਵਨ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸੂਖਮਤਾ ਨਾਲ ਚਿਤਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੋਂ ਬਗ਼ਾਵਤ ਤੱਕ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਸਿਰਫ਼ ਬਾਹਰੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਆਤਮਿਕ ਅਤੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਆਰਥਰ ਦਾ ‘ਗੈਡਫਲਾਈ’ ਨਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪਾਖੰਡ ‘ਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਡੰਗ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਬਿਲਕੁਲ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ‘ਗੈਡਫਲਾਈ’ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਚੋਭਾ ਮਾਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਆਰਥਰ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਅਡੋਲ ਸ਼ਕਤੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਇਟਲੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ‘ਗੈਡਫਲਾਈ’ ਸਿਰਫ਼ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਿਛੋਕੜ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਨੈਤਿਕ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸੰਦਰਭ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੇਂਦਰੀ ਤੱਤ ਹੈ। ਵਾਓਨਿਚ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਇਟਲੀ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਦਬਾਅ, ਚਰਚ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ, ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਯਥਾਰਥਪੂਰਨ ਚਿਤਰਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਚਰਚ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਗਠਜੋੜ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦਿਆਂ ਲੇਖਕ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਪਾਖੰਡ ਨੂੰ ਬੇਨਕਾਬ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਨਾਵਲ ਦੀ ਰਚਨਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਧਰਮ, ਜੋ ਮਨੁੱਖੀ ਆਤਮਾ ਦੀ

ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਅਕਸਰ ਰਾਜਨੀਤਕ ਦਬਾਅ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਰਥਰ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ-ਸਮਾਨ ਪਾਦਰੀ ਮੋਂਟਨੇਲੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਧਾਰਾ ਹੈ। ਆਰਥਰ ਦੇ ਬਗ਼ਾਵਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਰਿਵਰਤਨ ਅਤੇ ਮੋਂਟਨੇਲੀ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪਾਖੰਡ ਵਿਚ ਫਸੇ ਰਹਿਣ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਗਹਿਰਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਨਿਰੰਤਰ ਚੱਲਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਆਰਥਰ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੋਂਟਨੇਲੀ ਸਿਰਫ਼ ਚਰਚ ਦੇ ਹਿਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਸੱਚ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਟੁੱਟ-ਭੱਜ ਹੋਰ ਵੱਧ, ਹੋਰ ਡੂੰਘੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਰਿਸ਼ਤਾ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਧੋਖੇ ਦੀ ਜਟਿਲਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਨਾਵਲ ਇੱਕ ਬੜਾ ਸਮਝ ਵਾਲਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।

ਨਾਵਲ ਦੀ ਕਥਾ ਰਚਨਾ ਸਧਾਰਣ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਬਹੁਤ ਜਟਿਲ ਹੈ। ਵਾਓਨਿਚ ਨੇ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠਕ ਸਿਰਫ਼ ਬਾਹਰੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ, ਸਗੋਂ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਵਿਚ ਵੀ ਡੂੰਘਾ ਵਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਰਥਰ ਦੀ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ

ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਟਲੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੀਆਂ ਹਕੀਕਤਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਇੱਕ ਬਹੁ-ਪੱਧਰੀ ਕਥਾ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

‘ਦ ਗੈਡਫਲਾਈ’ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਿਰਫ਼ ਸਾਹਿਤਕ ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਨਾਵਲ ਕਈ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਲਹਿਰਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸਰੋਤ ਬਣਿਆ, ਖਾਸ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਰੂਸ ਅਤੇ ਚੀਨ ਵਿਚ। 20ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਹਥਿਆਰ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਈ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਗੁਪਤ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਵੰਡੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਕਈ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਇਸਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਵਾਓਨਿਚ ਦੀ ਲਿਖਤ ਸ਼ੈਲੀ ਸਾਦਗੀ ਅਤੇ ਗਹਿਰਾਈ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਮੇਲ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਪਰ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਹੈ। ਉਹ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਚਿਤਰਣ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਦੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਸੂਖਮਤਾ ਨਾਲ ਚਿਤਰਦੀ ਹੈ ਚਿਤਰਣ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਨਾਵਲ ਪਾਠਕ ‘ਤੇ ਚਿਰਸਥਾਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਛੱਡਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇਤਿਹਾਸਕ ਨਾਵਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਬਗ਼ਾਵਤ, ਆਦਰਸ਼ਵਾਦ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਗਾਥਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅੰਦਰੂਨੀ ਟੁੱਟ-ਭੱਜ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਨਿਆਪੂਰਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਲੜਾਈ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਵਾਓਨਿਚ ਦਾ ਇਹ ਨਾਵਲ ਅੱਜ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੈ ਜਿਵੇਂ 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ

ਸੱਚ ਦੀ ਖੋਜ ਦੀ ਅਟੱਲ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ।

ਗੈਡਫਲਾਈ ਨਾਵਲ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਛੂਹਣ ਵਾਲੀ ਘਟਨਾ।

ਇੱਕ ਸ਼ਾਮ ਹਵਾ ਵਿਚ ਹਲਕੀ ਠੰਢਕ ਅਤੇ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਸੀ। ਉਸ ਸ਼ਾਮ ਅਚਨਚੇਤ ਗੈਡਫਲਾਈ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕੁੜੀ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੁੜੀ ਗੈਡਫਲਾਈ ਦੇ ਕਠੋਰ ਜੀਵਨ ਦਾ ਕੋਮਲ ਪਾਸਾ ਸੀ। ਉਹ ਗੈਡਫਲਾਈ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਉਸਨੂੰ ਗੈਡਫਲਾਈ ਵੱਲੋਂ ਕੋਮਲ ਤੇ ਪਿਆਰ ਭਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਤੀਉਤਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਕੁੜੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ‘ਚ ਅਣਗਿਣਤ ਰਾਤਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਚਮਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਸਨੇ ਗੈਡਫਲਾਈ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚੇ ਹੋਏ ਵੇਖੇ ਸਨ। ਉਹ ਹੌਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਇੰਨਾ ਸੱਚਾਪਣ ਸੀ ਕਿ ਹਰ ਲਫਜ਼ ਦਿਲ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਹੰਝੂਆਂ ਨਾਲ ਭਰਨ ਨੂੰ ਆਉਂਦੀਆਂ, ਪਰ ਉਹ ਹਿੰਮਤ ਨਾਲ ਦਬਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।

ਗੈਡਫਲਾਈ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਚੁੱਪ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਤੂਫਾਨ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦਾ ਰਸਤਾ ਤਬਾਹੀ ਅਤੇ ਖੂਨ-ਖਰਾਬੇ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਸ ਰਾਹ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੁਖ, ਪ੍ਰੇਮ, ਅਤੇ ਆਮ ਜੀਵਨ ਦੀ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਪਲ ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਹ ਇਸ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਸਨੇ ਹੌਲੀ ਪਰ ਸਖ਼ਤ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, ‘ਮੇਰਾ ਜੀਵਨ ਤੇਰੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ।’ ਇਹ ਸੁਣਦੇ ਹੀ ਉਸ ਕੁੜੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੰਝੂ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਦੇਖਦੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਐਸੀ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਜੋ ਪਿਆਰ, ਦਰਦ, ਅਤੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦੀ ਮਿਲੀ-ਜੁਲੀ ਕਹਾਣੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਹੇ ਉਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਮੁੜਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੈਡਫਲਾਈ ਉਸਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਸਿਰਫ਼ ਉਸਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਜਾਂਦਾ ਵੇਖਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਕੁੜੀ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਓੜਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਕੱਲਾ ਬੈਠ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਟੁੱਟਦਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਹੰਝੂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਸਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਘਟਨਾ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮੋੜ ਬਣਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਹੋਰ ਵੀ ਨਿਰਦਈ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸਦੇ ਦਿਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਖਾਲੀਪਨ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭਰਦਾ।

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਨੂੰ ਕਿਹਾ। ਉਹ ਸਿਪਾਹੀ ਝੁਕ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਉਮੁਲਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਾ, ‘ਤੁਸੀਂ ਸੰਧੂ ਜੋ?’

ਮੇਰੇ ‘ਹਾਂ’ ਕਹਿਣ ਉਤੇ ਉਸ ਨੇ ਗਦ ਗਦ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ, ‘ਮੈਂ ਵੀ ਸੰਧੂ ਆਂ।’

ਅਸੀਂ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਹੱਥ ਘੁੰਟੀ ਰੱਖਿਆ। ਮੈਂ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਦੀ ਪਿੱਠ ਚੁੰਮ ਲਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਦੂਣੇ ਚਾਅ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਚੁੰਮਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਜੱਫੀ ਪਾਉਣ ਲਈ ਬੈਂਚ ਤੋਂ ਉਠਾ ਲਿਆ।

‘ਜਾਹ ਉਏ ਮੁੰਡਿਆ! ਚਾਹ ਲਿਆ। ਸਾਡੇ ਭਰਾ ਆਏ ਨੇ’, ਸੰਧੂ ਭਾਈ ਨੇ ਚਾਹ ਵਾਸਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ।

ਅਸੀਂ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਨਾਂਹ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਮਜ਼ੀਦ ਨੇ ਲਿਖਦਿਆਂ ਲਿਖਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, ‘ਤੇ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚਾਹ ਪੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣ ਦਿਆਂਗੇ।’

ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਮੋਜ਼ ਉਤੇ ਰੱਖੀ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਵੇਖਣ ਲੱਗਾ, ‘ਅੱਜ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਲਾਈਨ ਲੱਗੀ ਰਹੀ। ਆਪਾਂ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਸਵੇਰ ਦੇ ਇਸੇ ਕੰਮ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਆਂ। ਆਹ ਵੇਖ ਲੋ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਪਿਆ ਅਜੇ। ਤੁਸੀਂ ਮਹਿਮਾਨ ਓ ਸਾਡੇ।’

ਉਹ ਫਿਰ ਲਿਖਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਸੰਧੂ ਸਿਪਾਹੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਆਉਣ ਦੇ ਮਕਸਦ, ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਨੁਭਵਾਂ ਬਾਰੇ ਨਿੱਕੀਆਂ-ਨਿੱਕੀਆਂ

ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗਾ।

ਏਨੇ ਚਿਰ ਨੂੰ ਫੋਨ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵੱਜੀ। ਮਜ਼ੀਦ ਨੇ ਦੂਜੇ ਮੇਜ਼ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠ ਬੈਠੇ ਨੂੰ ਫੋਨ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਉਸ ਨੇ ਰਿਸੀਵਰ ਕੰਨ ਨਾਲ ਲਾਇਆ ਤੇ, ‘ਹਾਂ ਜੀ, ਜੀ ਜਨਾਬ! ਅੱਛਾ ਜੀ’ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ।

ਫੋਨ ਸੁਣ ਕੇ ਰਿਸੀਵਰ ਠਾਹ ਕਰਦਾ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਉੱਚੀ ਸਾਰੀ ਗਾਲ੍ਹ ਕੱਢੀ, ‘ਧੀ ਦੇ ਯਾਰ! ਅਖੇ ਅੱਧਾ ਕਿਲੋ ਆਈਸ ਕਰੀਮ ਹੁਣੇ ਚਾਹੀਦੀ ਏ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ ਭੈਣ ਦਿਆਂ ਖਸਮਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਐਥੇ ਆਈਸ ਕਰੀਮ ਜਮਾਈ ਬੈਠੇ ਆਂ।’

ਜਾਹਿਰ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਅਫ਼ਸਰ ਇਹ ਵਗਾਰ ਪਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਪੁਲਸੀ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਜ਼ੀਦ ਵੀ ਮੁਸਕਰਾਇਆ।

‘ਇਹ ਤਾਂ ਜੀ! ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਮਹਿਕਮੇ ਦਾ ਦਸਤੂਰ ਜੇ! ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਮਹਿਮਾਨ ਓ। ਅਸੀਂ ਸੋ ਕੰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਖ਼ਿਦਮਤ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਆਂ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੰਜ਼ਤ ਨਾਲ ਕੁਰਸੀ ‘ਤੇ ਬੈਠਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਬੈਂਚ ‘ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ ਓ। ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਇਥੋਂ ਦਾ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਆਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਿਹੜਾ ਉਹਨੂੰ ਫਟਾਫਟ ਬੈਂਚ ‘ਤੇ ਬਹਿਣ ਦੇਂਦੇ ਆਂ। ਉਹਨੂੰ ਆਖੀਦਾ ਏ, ‘ਪਰ੍ਹਾਂ ਨੁਕਰ ‘ਚ ਐਥੇ ਹੋ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਉਏ.. ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਵੀ ਗੱਲ ਕਰਨੇ ਆਂ। ਆਪਾਂ ਬੂਠ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੇ...’

ਮੈਂ ਬਾਣੇ ਦੀ ਖੁਬਸੂਰਤ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਚਾਹ ਚੁਫੇਰੇ ਤੋਂ ਨਿਹਾਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ‘ਸੱਚ ਜਾਣਿਓ ਭੱਟੀ ਸਾਹਿਬ! ਇਸ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ

ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਬਾਣੇ ਦੀ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਵੀਦਾਰਾਂ ‘ਤੇ ਲੱਗੀਆਂ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮਵਰ ਆਰਟਿਸਟਾਂ ਦੀਆਂ ਪੇਂਟਿੰਗਜ਼ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੀ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਉਹੋ ਥਾਣਾ ਹੈ, ਜੋ ਮੈਂ 2001 ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ ਸੀ! ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਦੇ ਵਿਯਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਦੀ ਵੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਣਿਆਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਨਕਸ਼-ਓ-ਹਾਰ ਦਾ ਤਸਵੀਰ ਕੀਤਾ। ਤੁਹਾਡਾ ਦਫ਼ਤਰ, ਹੋਰ ਕਮਰੇ, ਡਰਾਇੰਗ ਰੂਮ ਤੇ ਆਹ ਲਾਅਨ ਵੇਖ ਕੇ ਲੱਗਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਹ ਪੁਲਿਸ-ਥਾਣਾ ਹੈ।...

ਯੂਨਸ ਭੱਟੀ ਖੁਸ਼ ਹੈ, ‘ਇਹ ਸਾਰਾ ਕਰੈਡਿਟ ਸਾਡੇ ਆਈ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਜ਼ਨ ਸੀ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਵਾਸਤੇ, ਜਿਹੜੇ ਵਿਜ਼ਟਰ ਨੇ, ਬਾਣਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਇੱਕ ਅੱਛਾ ਮਾਹੌਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏ, ਤਾਂ ਕਿ, ਪੁਲਿਸ ਕਲਚਰ ਦਾ ਜੋ ਰਵਾਇਤੀ ਕਨਸੈਪਟ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਖਤਮ ਹੋਵੇ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਅੱਛਾ ਮਾਹੌਲ ਹੋਏਗਾ ਔਰ ਉਹਦੇ ਅੱਛੇ ਨਤੀਜੇ ਵੀ ਨਿਕਲਣਗੇ।...ਤੁਹਾਡਾ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਸ਼ੁਕਰੀਆ! ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਡੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਸਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਨੇ। ਤੁਹਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚੋਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਆਣਾ ਚਾਹਣ, ਆਪਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਲੈ ਕੇ, ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਲੈ ਕੇ, ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੈਲਕਮ ਕਰਾਂਗੇ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਨਿਭਾਅ ਕਰਦੀ

ਰਹੇਗੀ।’ ਹੁਣ ਸੌ ਹੱਥ ਰੱਸੇ ‘ਤੇ ਗੰਢ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅੱਜ ਦੀ ਮੁੱਖ-ਮਹਿਮਾਨ ਦੀ ਸੀ।

ਮੈਂ ਰਜਵੰਤ ਕੌਰ ਸੰਧੂ, ਜੋ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਜਵੰਤ ਕੌਰ ਢਿੱਲੋਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਅੱਜ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਸ. ਬੇਤਾ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਦੇ ਘਰ ਆਈ ਹਾਂ। ਆਪਣੇ ਪੇਕੇ ਘਰ ਆਈ ਹਾਂ। ਅੱਜ ਮੈਂ ਰਜਵੰਤ ਕੌਰ ਢਿੱਲੋਂ ਬੋਲ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪੇਕਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਲਾਏ ਬੂਟੇ ਵਧ ਫੁੱਲ ਰਹੇ ਨੇ। ਖੁਸ਼ਬੂ ਬਿਖੇਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਉਹ ਹਰੇ-ਭਰੇ ਬੂਟੇ ਯੂਨਸ ਭੱਟੀ ਦੇ ਮੋਢੇ ਨੂੰ ਛੂੰਹਦੀ ਹੈ।

‘ਇਸ ਬਾਣੇ ਦਾ ਮਾਲਕ, ਮੇਰਾ ਛੋਟਾ ਵੀਰ, ਮੇਰਾ ਬੱਚਾ ਏਨਾ ਚੰਗਾ, ਏਨਾ ਨਿਮਰ ਤੇ ਨਿਰਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਇਸਨੇ ਆਪਣੇ ਸੋਹਣੇ ਇਨਸਾਨੀ ਵਿਹਾਰ ਤੇ ਆਪਣੀ ਮਹਿਮਾਨ-ਨਿਵਾਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਮਨ ਮੋਹ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਵੀ ਇਹਦੀ ਸੂਰਤ ਤੇ ਸੀਰਤ ਦਾ ਬਲਕਾਰ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਏਥੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਅਤੇ ਰੱਜੀ ਹੋਈ ਰੂਹ ਨਾਲ ਜਾ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਬੇਹੱਦ ਸ਼ੁਕਰੀਆ!...

ਅਸੀਂ ਪਾਰਕ ਵਿਚੋਂ ਹਾਲ ਵੱਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਮੁੜ ਵੱਡੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਜਾਣ ਲੱਗਿਆਂ ਮੈਂ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਆਪਸੀ-ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਅਤੇ ਹੋਈਆਂ ਜੰਗਾਂ ਦੇ ਅਣਕਹੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਧੰਨਵਾਦੀ-ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਗਤੁੱਚ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

‘ਜੰਗ ਨਹੀਂ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਦਿਲ ਜਿੱਤਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਦਿਲ ਜਿੱਤ ਲਏ ਹਨ। ਜੰਗਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕਿਲੇ ਜਿੱਤਦੇ ਆਏ ਨੇ, ਪਰ, ਅੱਜ ਇਸ ‘ਕਿਲੇ’ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਹੈ।’

ਕੁਝ ਬਾਅਦ ਵਿਚ-

ਜਿਵੇਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਹਿਮਦ ਰਜ਼ਾ ਪੰਜਾਬੀ, ਅੰਜੁਮ ਗਿੱਲ ਤੇ ਫੈਸਲ ਅਲੀ ਦੀ ਟੀਮ ਨਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਲਾਈਵ ਵੀਡੀਓ ਬਣਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਵੀਡੀਓ ਅਹਿਮਦ ਰਜ਼ਾ ਨੇ ਐਡਿਟ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਚੈਨਲ ਪੀ ਪੀ ਟੀ ਵੀ ‘ਤੇ ਪਾਈ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚਲੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਵੇਖ/ਸੁਣ ਕੇ ਇਹ ਚੱਲ ਨਿਕਲੀ (ਵਾਇਰਲ ਹੋ ਗਈ) ਤੇ ਲਗ ਭਗ ਚਾਰ ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਵੇਖਿਆ। ਸੱਤ ਸੌ ਦੇ ਲਗਭਗ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬੜੀਆਂ ਭਾਵਪੂਰਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ, ਜਾਹਿਰ ਹੈ, ਯੂਨਸ ਭੱਟੀ ਦੇ ਪੁਰ-ਖ਼ਲੂਸ ਰਵੱਈਏ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਅਮਨ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਤਾਪ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਕੁਝ ਇੱਕ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਆਏ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਮਾਂ ਜੀ ਦਾ ਮਾਣ ਕੀਤਾ ਜੇ, ਇੰਝ ਹੀ ਆਪਣੀਆਂ ਮਾਵਾਂ-ਭੈਣਾਂ ਦਾ ਵੀ ਮਾਣ ਕਰਿਆ ਕਰੋ।

(ਸਮਾਪਤ)

ਸੌਖੇ ਨਹੀਂ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਚੀਨ ਦਰਮਿਆਨ ਸਬੰਧ ਠੀਕ ਹੋਣੇ

ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਸ਼ੰਘਾਈ ਕੋਆਪਰੇਸ਼ਨ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ (ਐਸ.ਸੀ.ਓ.) ਸੰਮੇਲਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਚੀਨ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹ 7 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਚੀਨ ਗਏ ਹਨ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੋਦੀ-ਟਰੰਪ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਦੇ ਸੋਹਲੇ ਗਾਉਣ ਅਤੇ ਚੀਨ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੰਬਰ ਇੱਕ ਗਰਦਾਨ ਰਹੇ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲ ਹੁਣ ਚੀਨ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਮਿੱਤਰ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਚੀਨ ਦੇ ਆਪਸੀ ਸਬੰਧ ਆਮ ਵਰਗੇ ਹੋਣੇ ਫਿਲਹਾਲ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹਨ। ਇਸ ਦੌਰੇ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ

ਬਲਰਾਜ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ
ਏ.ਆਈ.ਜੀ. (ਰਿਟਾ)
ਫੋਨ: 95011-00062

‘ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕੁਝ ਖਾਸ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਚੀਨ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੀਮਾ ਸਬੰਧੀ ਐਨੇ ਵਿਵਾਦ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਵਿਚ ਹੀ ਕਈ ਸਾਲ ਗੁਜ਼ਰ ਜਾਣਗੇ। ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਸਿੰਧੂਰ ਸਮੇਂ ਚੀਨ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਹਥਿਆਰਾਂ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਦੇਣ ਸਮੇਤ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ-ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸ ਨੇ ਦੋ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਖਾਦ ਅਤੇ ਦੁਰਲੱਭ ਖਣਿਜ ਪਦਾਰਥ (ਰੇਅਰ ਅਰਥ ਮੈਟਲਜ਼) ਦੇਣ ‘ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਵੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਦੋਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਇੱਕ ਦੂਸਰੇ ‘ਤੇ ਦਬਾਅ ਵੀ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਬੰਧ ਵੀ ਸੁਧਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ-

ਚੀਨ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਤੀਸਰੀ ਧਿਰ ਦੀ ਦਖਲ-ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਅਗਸਤ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਚੀਨ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਵਾਂਗ ਝੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਾਰਤ ਦੌਰੇ ਸਮੇਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਨਾਮ ਨਾ ਲੈ ਕੇ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਚੀਨ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਵੈਸ਼ਵਿਕ ਪੌਸ਼ਟ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਰਾਜ਼ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਟਰੰਪ ਹੋਰ ਭੜਕ ਗਿਆ ਸੀ। ਟਰੰਪ ਵੱਲੋਂ 50% ਟੈਰਿਫ (ਜੋ ਕਿ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਹੈ) ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭਾਰਤ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਵਪਾਰਕ ਸਬੰਧ ਕਿਸੇ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਹੀ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਵੱਡਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਵਪਾਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਰ ਸਾਲ ਕਰੋੜਾਂ ਡਾਲਰ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਦੇਸ਼ਾਂ-ਚੀਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਵਿਗੜ ਰਹੇ ਸਬੰਧਾਂ ਕਾਰਨ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਾਂਝਾ ਮੋਰਚਾ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਟਰੰਪ ਚਾਹੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਚੀਨ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸੈਨਿਕ ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਦੁਸ਼ਮਣ ਮੰਨਦਾ ਹੈ।

ਚੀਨ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਪ੍ਰਾਪੇਗੰਡਾ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਚੀਨ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਭਾਈਵਾਲ ਹਨ ਜਦ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਭਾਰਤ-ਚੀਨ ਸਰਹੱਦ ‘ਤੇ ਭਾਰੀ ਸੈਨਿਕ ਬਲ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਮੇਤ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਈ ਇਲਾਕਿਆਂ ‘ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ ਨਦੀ ‘ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਡੈਮ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਉਹ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਚਾਹੇ ਸੋਕਾ ਜਾਂ ਹੜ੍ਹ ਲਿਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ-ਚੀਨ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵੱਡਾ ਰੋੜਾ ਤਾਇਵਾਨ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੈ। ਚੀਨ

ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦਾ ਇਹ ਬਿਆਨ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਦੁਵੱਲੀ ਗੱਲ-ਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਹੋਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕੁਝ ਲੋਕ ਇਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਭਾਰਤ-ਚੀਨ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਆਵੇ। ਇਹ ਲੋਕ ਚੀਨ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਇਸ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਚੀਨ ਵਿਚ ਫਿਲਹਾਲ ਆਮ ਜਨਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸਾਧਾਰਨ ਮੁੱਦੇ- ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿੰਧੀਆਂ ਹਵਾਈ ਉਡਾਨਾਂ, ਹਿਮਾਲੀਆ ਪਰਬਤ ਰਸਤੇ ਵਪਾਰ, ਕੈਲਾਸ਼ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਯਾਤਰਾ ਅਤੇ ਸੌਖੀ ਵੀਜ਼ਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ‘ਤੇ ਹੀ ਗੱਲ ਬਾਤ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਾਰਤ ਨੇ ਚੀਨ ਤੋਂ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤੂਆਂ ਜਿਵੇਂ ਖਾਦਾਂ ਅਤੇ ਦੁਰਲੱਭ ਖਣਿਜ ਪਦਾਰਥਾਂ ਆਦਿ ‘ਤੇ ਲੱਗੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਵੀ ਹਟਵਾ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਇਥੇ ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਚੀਨ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਵਪਾਰ ਚੀਨ ਪੱਖੀ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਜੇ ਭਾਰਤ ਚੀਨ ਤੋਂ

100 ਰੁਪਏ ਦਾ ਸਮਾਨ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਿਰਫ 23 ਰੁਪਏ ਦਾ ਸਮਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਚਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਟਰੰਪ ਦੇ 50% ਟੈਰਿਫ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦਾ ਵਪਾਰ ਵਾਧਾ 400 ਕਰੋੜ ਡਾਲਰ ਸਲਾਨਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀ। ਪਰ ਮੁਸੀਬਤ ਇਹ ਕਿ ਦੁਰਲੱਭ ਖਣਿਜ ਪਦਾਰਥ (ਰੇਅਰ ਅਰਥ ਐਲੀਮੈਂਟਸ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਡਿਫੈਂਸ ਸਿਸਟਮ, ਬਿਜਲਈ ਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਇਲੈਕਟਰੋਨਿਕਸ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪੁਰਜ਼ੇ ਬਣਦੇ ਹਨ) ਵਰਗੀਆਂ ਕਈ ਵਸਤੂਆਂ ‘ਤੇ ਚੀਨ ਦਾ ਏਕਾਧਿਕਾਰ ਹੈ ਤੇ ਚੀਨ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹਥਿਆਰ ਵਾਂਗ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਹੀ ਟਰੰਪ ਚਾਹ ਕੇ ਵੀ ਚੀਨ ‘ਤੇ ਟੈਰਿਫ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਸਕਿਆ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਚੀਨ ਰੂਸ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਤੇਲ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ।

ਵਾਂਗ ਝੀ ਦੇ ਦੌਰੇ ਅਤੇ ਐਸ.ਸੀ.ਓ. ਸੰਮੇਲਨ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੋਦੀ ਤੇ ਚੀਨ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜ਼ੀ ਜਿੰਨਪਿੰਗ ਨਾਲ ਹੋਈ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੌਰਾਨ ਬਾਰਡਰ ‘ਤੇ ਵਧ ਰਹੇ ਤਨਾਅ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਖਬਰਾਂ ਚੱਲੀਆਂ ਸਨ। ਮੋਦੀ ਨੇ ਵਪਾਰਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਬਾਰਡਰ ‘ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ‘ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਜ਼ੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਨਿੱਘ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਬਾਰਡਰ ‘ਤੇ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ-ਮੋਟੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਰਹੱਦੀ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਚੀਨ ਸਿਰਫ ਸਿੱਕਮ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਮੰਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ, ਚੀਨ ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦਰਮਿਆਨ 1890 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਸਿੱਕਮ ਅਤੇ ਤਿੱਬਤ ਸਬੰਧੀ ਹੋਈ ਸੰਧੀ ਨੂੰ ਮੰਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਵੇ। ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਸਿੱਕਮ ਦਾ ਕਾਫੀ ਹਿੱਸਾ ਚੀਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਹੇਠ ਚਲਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਭਾਰਤ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚੀਨ ਦੀ ਕਿਸੇ

ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਹੋਈ ਸੰਧੀ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ।

ਸੰਮੇਲਨ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ੀ ਨੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਹਾਬੀ ਅਤੇ ਡਰੈਗਨ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਨਾਚ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਹਰ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੀਨ ਕਦੇ ਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ‘ਤੇ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਵਪਾਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਹਿਯੋਗ ਨਹੀਂ ਵਧਾ ਸਕਦਾ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਮਕਬੂਜ਼ਾ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚੋਂ 5180 ਸੁਕੇਅਰ ਕਿ.ਮੀ. ਇਲਾਕਾ ਚੀਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਚੀਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੂਬੇ ਕਾਸ਼ਗਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਹਸਨ ਅਬਦਾਲ ਤੱਕ 1300 ਕਿ.ਮੀ. ਦੇ ਕਰੀਬ ਇੱਕ ਸੜਕ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਭਾਰੀ ਵਪਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਚੀਨ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਸੂਬੇ ਅੰਦਰ ਗਵਾਦਰ ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੰਟਰੋਲ ਚੀਨ ਕੋਲ ਹੈ। ਇਸ ਬੰਦਰਗਾਹ ਕਾਰਨ ਚੀਨ ਦੀ ਅਰਥ ਸਾਗਰ ਅਤੇ ਹੋਰਮਜ਼ ਦੀ ਖਾੜੀ ਤੱਕ ਸਿੱਧੀ ਪਹੁੰਚ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਚੀਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ 90% ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਾਜ਼ਿਬ ਕੀਮਤ ‘ਤੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਇਸ ਵੇਲੇ ਅਮਰੀਕਾ, ਰੂਸ ਅਤੇ ਚੀਨ-ਤਿੰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਤਾਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਟਰੰਪ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਨਰਾਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਲਗਾਤਾਰ ਧਮਕੀਆਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਭਾਰਤ ਚੀਨ ‘ਤੇ ਬਹੁਤਾ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਚੀਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਆਪਣੇ ਸਬੰਧ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਸੁਧਾਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਚੀਨੀ ਫੌਜ ਨਾਲ ਗੱਲਵਾਨ ਘਾਟੀ ਦੀ ਲੜਾਈ (ਮਿਤੀ 16 ਜੂਨ 2020) ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੇ 20 ਜਵਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 1962 ਵਿਚ ਵੀ ਚੀਨ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ‘ਚ ਆਏ ਭਿਅੰਕਰ ਹੜ੍ਹਾਂ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ‘ਬੋਲਦੀ’ ਤਸਵੀਰ ਬਣੀ ਵਾਇਰਲ ਹੋਈ। ਇਸ ਵਿਚ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸਰਹੱਦ ਉੱਪਰ ਲੱਗੀ ਕੰਡਿਆਲੀ ਤਾਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕੰਕਰੀਟ ਦੀਆਂ ਬੰਮੀਆਂ ਕਰੀਬ ਸਿਖਰ ਤੀਕ ਡੁੱਬੀਆਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਸੂਕਰਾਂ ਮਾਰਦਾ ਪਾਣੀ ਸਰਹੱਦ ਦੇ ਆਰ-ਪਾਰ ਦੋਵੇਂ ਬੰਨ੍ਹੇ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਦੇ ਮੰਜ਼ਰ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਮਤਲ ਪਾਣੀ ਨੇ ਸਭ ਹੱਦਾਂ-ਬੰਨ੍ਹੇ ਢਾਹ-ਮਿਟਾ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਤੇ ਕਬਰ ‘ਚ ਪਏ ਵਿਚਾਰੇ ਰੈਡਕਲਿਫ ਨੂੰ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਖਿੱਚੀ ਗਈ ‘ਰੈਡਕਲਿਫ ਲਾਈਨ’ ਲਈ ਮੂੰਹ ਚਿੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ ਸੀ! ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ‘ਹਿੰਦੂ’ ਪਾਣੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ‘ਮੁਲਸਮਾਨ ਪਾਣੀ’ ਨਾਲ ਇੱਕ-ਮਿਕ ਅਤੇ ਇੱਕ-ਰੰਗ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿਰਫ

ਪ੍ਰੋ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗੰਡਮ
ਫੋਨ: +91 98766-55055

‘ਕਹਿਰਵਾਨ ਪਾਣੀ’ ਦੇ ਵਿਕਰਾਲ ਰੂਪ ‘ਚ ਦਹਾੜ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਧਰਤ-ਪਾਣੀ ਰਲ ਮਿਲ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਅੰਬਰ ਕਿਨਾਰੇ ਦੂਰ ਦਿਸਦੀ ਦੁਮੇਲ ਤੀਕ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਗਏ ਸਨ!

ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦੀ ਚੌਕੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਪੁੱਜਾ ਸੀ।

ਦੋਵੇਂ ਪੰਜਾਬਾਂ ਦੇ ਮਟੈਲੇ ਪਾਣੀਆਂ ‘ਚ ਪਹਾੜੀਆਂ (ਹਿਮਾਚਲ) ਦਾ ਹਲਕਾ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦਾ ਪਾਣੀ ਰਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਦੀ 1947 ਦੀ ਗੈਰ-ਕੁਦਰਤੀ ਵੰਡ ਦੇ ਉਜਾੜੇ ਸਮੇਂ ਪਾਣੀਆਂ ‘ਚ ਖੂਨ ਦੇ ਦਰਿਆ ਵਗੇ ਸਨ ਤੇ ਹੁਣ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਕਰੋਪੀ ਸਮੇਂ ਲਾਲ ਭਾਅ ਮਾਰਦਾ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਪਾਣੀ ਖੂਨ ਦੇ ਹੰਝੂ ਵਗਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਠੀਕ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਐ-
“ਪਾਨੀ ਹੋ ਪਾਨੀ ਤੇਰਾ ਰੰਗ ਕੈਸਾ,
ਜਿਸ ਮੇਂ ਮਿਲਾ ਦੋ ਲਗੇ ਉਸ ਜੈਸਾ” (ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ ‘ਸ਼ੇਰ’-1972)

ਇਸੇ ਹੀ ਵੀਡੀਉ ਵਿਚ ਕੁਝ ਪੰਛੀ ਸਰਹੱਦ

‘ਵਹਿਣ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ-ਕੋਈ ਸਰਹੱਦ ਨਾ ਇਨਹੋਂ ਰੋਕੇ’

ਦੇ ਆਰ-ਪਾਰ ਬੋ-ਰੋਕ-ਟੋਕ ਆ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਪੰਛੀਆਂ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਵੀਜ਼ਾ ਲਗਣੇ ਭਲਾ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਾਗਜ਼-ਪੱਤਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਧਰੋਂ ਓਧਰ ਤੇ ਓਧਰੋਂ ਏਧਰ ਉਡਾਰੀ ਭਰਨ ਲਈ!

ਇਹ ਸੂਰਤ-ਏ-ਹਾਲ ਦੇਖ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਸੰਨ 2000 ਦੀ ਇੱਕ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ ‘ਰੀਫਿਯੂਜੀ’ ਦੇ ਜਾਵੇਦ ਅਖਤਰ ਦੇ ਲਿਖੇ ਇੱਕ ਗੀਤ ਦੇ ਬੋਲ ਯਾਦ ਆ ਗਏ-

“ਪੰਛੀ, ਨਦੀਆ, ਪਵਨ ਕੇ ਝੋਂਕੇ,
ਕੋਈ ਸਰਹੱਦ ਨਾ ਇਨਹੋਂ ਰੋਕੇ।
ਸਰਹੱਦੋਂ ਇਨਸਾਨੋਂ ਕੇ ਲੀਏ ਹੈਂ,
ਸੋਚੋ ਤੁਮ ਨੇ ਔਰ ਮੈਂ ਨੇ ਕਯਾ ਪਾਯਾ ਹੈ
ਇਨਸਾਨੋਂ ਹੋ ਕੇ”।

ਇੱਕ ‘ਸ਼ੇਰੀਲੀ’ ਤਸਵੀਰ ਹੋਰ ਦੇਖੀ।
8-8, 10-10 ਫੁੱਟ ਉੱਚੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਘਿਰੇ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਸ਼ੁਰੂ-ਸ਼ੁਰੂ ‘ਚ ਪੀਣ ਦਾ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ! ਜਾਣੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬਹੁਤਾਤ ਬੇਫਾਇਦਾ ਬਹੁਤਾਤ ਸਾਬਤ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਸੇਵਾ-ਭਾਵ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਪਾਣੀ ‘ਚ ਘਿਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿਆਸੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਤ੍ਰੇਹ ਬੁਝਾਉਣ ਲਈ ਬੋਤਲ-ਬੰਦ ਪਾਣੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਥੇ ਸਾਨੂੰ ਮਸ਼ਹੂਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕਵੀ ਸੈਮੂਯਲ ਟੇਲਰ ਕੋਲਰਿਜ਼ (1772-1834) ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਵਿਤਾ ‘ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਲਾਹ ਦਾ ਗੀਤ’ (‘ਦਿ ਰਾਈਮ ਆਫ ਏਨਸੀਐਂਟ ਮੈਰੀਨਰ’ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕੋਟ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਯਾਦ ਆ ਗਈਆਂ:

“ਹਰ ਥਾਂ ਪਾਣੀ ਹੀ ਪਾਣੀ ਸੀ ਪਰ ਪੀਣ ਲਈ ਇੱਕ ਕਤਰਾ ਤਕ ਨਹੀਂ ਸੀ” (‘ਵਾਟਰ ਵਾਟਰ ਐਵਰੀਵੇਅਰ... ਨਾਰ ਐਨੀ ਡਰਾਪ ਟੂ ਡ੍ਰਿੱਕ’)! ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੜ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਹਿਣਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਸਰਹੱਦ ਨਹੀਂ ਟਿਕ ਸਕਦੀ! ਸਰਹੱਦਾਂ ਤਾਂ ਬੰਦਿਆਂ/ਸਿਆਸਤਾਂ ਨੇ ਬਣਾਈਆਂ ਹਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਖਣ ਲਈ। ਰੱਬ ਨੇ ਜਾਂ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਪਰ ਬੰਦਾ, ਬੰਦਾ ਨਾ ਬਣਿਆ। ਕਾਦਰ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਪ੍ਰਤੀ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਹੋਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾੜ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਸਾਡੀ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ੇਅਰ ਹੈ-

“ਮਿੱਟੀ ਪੱਟੇ, ਕੰਢੇ ਵੱਢੇ, ਬਿਰਖਾਂ ਦਾ ਕਰੋ

ਕਤਲੇਆਮ
ਦਰਿਆਵਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਬਿਫਰਨਾ ਸੀ, ਮਚਣਾ ਸੀ ਇਹ ਕੁਹਰਾਮ”!

ਦਰਿਆ ਆਪਣਾ ਰਾਹ ਆਪ ਬਣਾਉਂਦੇ। ਬੰਦਾ ਬਥੇਰੇ ਬੰਨ੍ਹ ਮਾਰਦੇ ਪਰ ਦਰਿਆ ਆਪਣੇ ਵਹਿਣੀ ਵਗਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਦਰਿਆ ਆਪਣਾ ਰਾਹ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਭੁਲਦਾ। ਨਾ ਹੀ ਦਰਿਆ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਛੱਡਦਾ। ਉਹ ਨਵੇਂ ਰਾਹ ਵੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਤੇ

ਪੁਰਾਣੇ ਰਾਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਯਾਦ ਰੱਖਦੇ। ਸਰਹੱਦੋਂ ਪਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਜਰਨਲਿਸਟ ਅਨੁਸਾਰ ‘ਦਰਿਆ ਕੀ ਯਾਦਆਸ਼ਤ 5000 ਸਾਲ ਤਕ ਕੀ ਹੋਤੀ’ ਹੈ! ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ‘ਵਹਿਸ਼ੀਆਨਾ ਅੰਗਝਾਈ’ ਨੇ ਸੁੱਤੇ ਹੋਏ ਰਾਵੀ, ਸਤਲੁਜ, ਚਨਾਬ ਜਗਾ ਛੱਡੇ, ਵਰਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਤਾਂ ਸੱਯਾਦ ਅਲੀ ਦੇ ਗੀਤ- ‘ਰਾਵੀ ‘ਚ ਪਾਣੀ ਕੋਈ ਨਾ/ ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ ਕੋਈ ਨਾ’ ‘ਚੋਂ ਹੀ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਸੀ।

ਪਰ ਵਿਸ਼ਵ-ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਦਿਲਜੀਤ ਦੋਸਾਂਝ ਦਾ ਗੀਤ ਤਾਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦੋਵਾਂ ਚੜ੍ਹਦੇ ਤੇ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਪਿਆਰ-ਮੁਹੱਬਤ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ-

“ਰਾਵੀ ਤੋਂ ਚਨਾਬ ਪੁਛਦਾ
ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ ਸਤਲੁਜ ਦਾ?”

ਵੈਸੇ, ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਭੂਸਰੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਜੋ ਹਾਲ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਇਹੀ ਬਣਦਾ-
“ਰਾਵੀ ਨੂੰ ਚਨਾਬ ਪਿਆ ਦਸਦਾ,
ਸਾਡੇ ਵਾਂਗ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੈ ਸਤਲੁਜ ਦਾ”!

ਹਾਂ, ਹਰ ਦਰਿਆ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸੁਭਾਅ, ਰੰਗ-ਰੂਪ, ਕਿਰਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਵੀ। ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਮੇਂ ਇਹ ਸਭ ਮਧੁਰ ਸੰਗੀਤ ਲਗਦੇ ਪਰ ਬੌਖਲਾਏ ਪਾਣੀਆਂ ਵੇਲੇ ਅੱਤ ਗੁਸੇਲਾ ਤਾਂਡਵ।

ਨਾਮਵਰ ਉਰਦੂ ਸ਼ਾਇਰ ਡਾ. ਬਸ਼ੀਰ ਬਦਰ ਦਰਿਆ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦੇ-

“ਹਮ ਤੇ ਦਰਿਆ ਹੈਂ, ਹਮੇਂ ਅਪਨਾ ਹੁਨਰ ਮਾਲੂਮ ਹੈ

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਵਿਚ ਹੈ। ਖ਼ਤਰਿਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਹਿੱਕ ਤਾਣ ਕੇ ਖੜਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਲਈ ਖੜ੍ਹਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਵਾਰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਡਟ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ! ਦੇਸ਼-ਬਦੇਸ਼ ਦੇ। ਗਾਇਕ, ਕਲਾਕਾਰ, ਸਵੈ-ਸੇਵੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਗੁਆਂਢੀ ਸੂਬੇ, ਸਾਰੇ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕ-ਹਿਤੈਸੀ ਮਾਨਵ ਸਮੂਹ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਧੜਾ-ਧੜ ਅੱਗੇ ਆਏ। ਮੁਸਲਿਮ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਥ ਦਿਤਾ। ਕਿੰਨਰ ਸਮੁਦਾਏ ਦੇ ਲੋਕ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ‘ਖਾਲਸਾ ਏਡ’ ਵਰਗੀ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸਵੈ-ਸੇਵੀ ਸੰਸਥਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ‘ਚ ਕਈ ਜਣੇ ਅੱਤਵਾਦੀ ਜਾਂ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਵਾਂਗ ਆਪਣੀ ਨਿਰਮਲ ਸੇਵਾ ਦੀ ਕਾਰ ‘ਤੇ ਖਰੀ ਉਤਰੀ। ਸਾਡੇ ਨੌਜਵਾਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਕਈ ਵਾਰ ਨਾਂਗਵਾਚੀ ‘ਲੇਬਲ’ ਲਗਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਪੂਰੇ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਟੁੱਟੇ ਬੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਬੰਨ੍ਹਣ ਅਤੇ ਲੋਕ-ਲੋਕ ਡੂੰਘੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਸਮੱਗਰੀ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਨੇਕ ਕਾਰਜ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਸਲਾਮ!

ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਬਾਰੇ ਬੜਾ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ, ਸੋ ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਦੁਹਰਾਵਾਂਗੇ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਥੇ ਐਨਾ ਹੀ ਕਹਾਂਗੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਬਕ ਸਿੱਖੀਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਕਰੋਪੀ ਕਹਿ ਕੇ ਆਈ ਗਈ ਨਾ ਕਰ ਦਈਏ, ਸਗੋਂ ਬੰਦੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਧਾਰੀਏ। “ਅਜਹੂ ਸਮਝਿ ਕਛੁ ਬਿਗਰਿਓ ਨਾਹਨਿ...।” (ਸ.ਗ.ਗ.ਸ.ਅੰਗ-633)

ਹਾਂ, ਜੇ ਦਰਿਆ ਆਪਣਾ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਭੁਲਦੇ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵੀ ਆਪਣਾ ਸੁਭਾਅ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ! ਲੋਕ-ਗਾਥਾਈ, ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਪੰਛੀ ਕੁਕਨੂਸ (ਫੀਨਿਕਸ) ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਰਾਖ ‘ਚੋਂ ਨਵਾਂ-ਨਰੋਆ ਉੱਗ ਪੈਂਦਾ! ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਬਰੀ ਲਈ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਐ, ਇਹ ਅੱਥਰੇ ਦਰਿਆਵਾਂ, ਭੂਤਰੇ ਪਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਮੱਛਰੇ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੱਟ ਖਾ ਕੇ ਵੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਵਾਂਗ ਉਠਣਗੇ ਅਤੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਆਪਹੁਦਰੇ ਵਹਿਣ ਰੋਕਣਗੇ!

ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਐਨਾ ਹੀ ਕਹਾਂਗੇ-
“ਹਮ ਨੇ ਇਕ ਸ਼ਾਮ ਚਰਾਗੋਂ ਸੇ ਸਜਾ ਰਖੀ ਹੈ,
ਸ਼ਰਤ ਲੋਗੋਂ ਨੇ ਮਗਰ ਹਵਾਓਂ ਸੇ ਲਗਾ ਰਖੀ ਹੈ।
ਹਵਾਓਂ ਕੇ ਸਾਥ ਰਿਸਤੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਨੇ ਹੈਂ,
ਚਰਾਗ ਤੋਂ ਹਮੇਂ ਹਰ ਹਾਲ ਮੇਂ ਜਗਾਨੇ ਹੈਂ”!

ਲੰਡਨ ਦੇ ਅਦਬੀ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਡਾ. ਆਤਮਜੀਤ

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਹੋਏ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਅਦਬੀ ਮੇਲੇ ਦਾ ਸੱਦਾ ਪੱਤਰ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਬੇਹੱਦ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰੀ ਸਾਹਿਤਕ ਮੇਲੇ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਨਾਟਕਕਾਰ ਡਾ. ਆਤਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਖੁਸ਼ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਨ, ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਡਾ. ਆਤਮਜੀਤ ਦੀ ਚੋਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੀ

ਨਿਰਮਲ ਜੌੜਾ
ਫੋਨ: 98140-78799

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਦਾ ਉੱਚਾ-ਸੁੱਚਾ ਮਿਆਰ ਦਿਸਿਆ, ਸਮਾਗਮ ਪ੍ਰਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਜ਼ਰ ਆਈ। ਦੂਸਰਾ ਜੋ ਡਾ. ਆਤਮਜੀਤ ਨੇ ਇਸ ਮੇਲੇ 'ਤੇ ਆਉਣ

ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ ਰੰਗਮੰਚੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦਿਲਚਸਪ ਸੀ, ਸੰਚਾਰ ਸਮਰੱਥਾ ਤਕੜੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹਰ ਗੱਲ ਫੱਟੀ ਦੇ ਕਿੱਲ ਵਾਂਗੂੰ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਠੁਕ ਰਹੀ ਸੀ। ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਡਾ. ਆਤਮਜੀਤ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁਲਕਾਂ ਤੋਂ ਆਏ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਇਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਵਿ ਟੁਕੜੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੇਪਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਇਆ, ਨਵੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਰੱਖੀ।

ਏਸ਼ੀਅਨ ਲਿਟਰੇਰੀ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਫੋਰਮ ਯੂ.ਕੇ. ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਏ ਇਸ ਅਦਬੀ ਮੇਲੇ ਦੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਤੇ ਕਮਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਰਹੀ ਕਿ ਡਾ. ਆਤਮਜੀਤ ਹਰ ਪਲ-ਹਰ ਘੜੀ ਇਸ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹੇ। ਸਿਰਫ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਹਰ ਇੱਕ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਮੰਚ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕੁਝ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ, ਕਵਿਤਾ, ਗੀਤ, ਵਿਚਾਰ, ਸ਼ੇਅਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਬਾਤ ਤਾਂ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਉਸਨੂੰ ਉਸਰ-ਉਸਰ ਕੇ ਦਾਦ ਦਿੰਦੇ, ਕਈਆਂ ਤੋਂ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ੇਅਰ ਸੁਣੇ, ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਹੱਲਾ-

ਤਾਕਤ ਦਿੰਦੇ। ਡਾ. ਆਤਮਜੀਤ ਨੇ ਇਸ ਮੇਲੇ ਦੀ ਧੜਕਣ ਨੂੰ ਮੱਠੀ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਦਿੱਤਾ।

ਮੇਲੇ ਦੇ ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਨਾਵਲਕਾਰ ਮਹਿੰਦਰਪਾਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੇ ਘਰ ਡਾ. ਆਤਮਜੀਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਟਕ 'ਕਿਸਤੀਆਂ ਵਿਚ ਜਹਾਜ਼' ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ। ਘਰ ਦੇ ਜਿਸ ਹਾਲ ਵਿਚ ਇਹ ਪਾਠ ਹੋਇਆ ਡਾ. ਆਤਮਜੀਤ ਨੇ ਖੁਦ ਓਸ ਹਾਲ ਨੂੰ ਰੰਗਮੰਚੀ ਮਾਰੋਲ ਦਿੱਤਾ। ਕੁਰਸੀਆਂ, ਟੇਬਲ, ਸੋਫੇ, ਲਾਈਟਾਂ ਦੀ ਸੈਟਿੰਗ ਇਸ ਵੰਗ ਨਾਲ ਆਪ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸ ਹਾਲ ਵਿਚ ਵੜਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਸਹਿਜ ਕਾਰਜ ਹੋਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਡਾ. ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਪਾਤਰ ਆਤਮਜੀਤ ਰਾਹੀਂ ਮੁਖਾਤਬ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਤਾਂ ਇਹ ਉਸਦੀ ਪਾਠ-ਅਦਾਕਾਰੀ ਦਾ ਕਮਾਲ ਸੀ ਕਿ ਇੰਦਰ ਕੌਰ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜੰਜੀਰਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ਼, ਅੰਬਰ ਦੀ ਪਰਵਾਜ਼, ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਤੇ ਕਿਸਤੀਆਂ ਵਿਚਲੇ ਜਹਾਜ਼ ਵਜੋਂ ਮੂਹਰੇ ਲਿਆ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ। ਡਾ. ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਕਈ ਰਹੱਸ ਅੱਗੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਸਦੀ ਮਹਾਨ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨਾਲ

ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਆਜ਼ਾਦ ਸੀ/ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਆਬਾਦ ਸੀ/ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸਵਾਦ ਸੀ। ਮੈਂ ਜਾਗਿਆ ਤੇ ਵੇਖਿਆ/ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇੱਕ ਫਰਜ਼ ਸੀ/ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇੱਕ ਕਰਜ਼ ਸੀ/ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇੱਕ ਮਰਜ਼ ਸੀ।

ਅਖੀਰ ਇੰਦਰ ਕੌਰ ਦੇ ਬੋਲ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਨੂੰ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਖਿਲਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ 'ਮੇਰੇ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੇ ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ! ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਟਾਪੂਆਂ ਵੱਲ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਦੀ ਆਂ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਆਂ ਪਈ ਓਥੇ ਹੁਣ ਅਜ਼ਾਦੀ ਏ। ਨਹਿਰੂ ਤੇ ਗਾਂਧੀ ਓਥੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਗਏ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੁੱਤ ਲਾ ਕੇ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ। ਵੀਰ ਸਾਵਰਕਰ ਓਥੇ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਭੱਜ ਆਇਆ ਸੀ; ਉਹਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡਾ ਬਣਾ ਕੇ ਦੂਜੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ। ... ਪਰ ਮੈਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਣਾਏ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਨੂੰ ਤੇਰਾ ਨਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੇ। ਤੂੰ ਇਸ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਨਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਚੇਤਿਆਂ ਵਿਚ ਵੱਸੇਗਾ। ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ! ਤੂੰ ਨਾਟਕਾਂ ਵਿਚ ਜੀਵੇਗਾ! ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਖੇ ਜਾਣਗੇ! ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਵੀ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਹਾਂਗੀ!

ਵੀ ਕਰ/ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਸੱਚ ਕਿਹਾ ਸੋਮਪਾਲ/ ਤੂੰ ਬੋਲਦੀ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ, ਨਾਟਕਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਤੂੰ ਕਮਾਲ ਕਰ ਸਕਦੀ ਆਂ/ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਓਹ ਸ਼ੇਅਰ ਲਿਖ ਕੇ ਦੇ ਮੈਨੂੰ ਯਾਰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਕੰਮ ਆਉਂਦਾ/ ਔਰਤ ਦੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਅਧਿਐਨ ਆ ਚਰਨਜੀਤ ਤੁਹਾਡਾ, ਕੰਠ ਤੇ ਸੁਰ ਵੀ ਆ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ/ ਤੁਸੀਂ ਐਂਕਰਿੰਗ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਕੀਤੀ ਬੱਲਿਓ/ ਤੁਹਾਡਾ ਪੇਪਰ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਸੀ ਜਨਾਬ ਕਾਫੀ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਤੁਸੀਂ/ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਸੰਭਾਲੀ ਆ ਤੁਸੀਂ।' ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਪਰ ਵੱਡੇ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲੇ ਫਿਕਰਿਆਂ ਨਾਲ ਉਹ ਸਭ ਨੂੰ ਸਾਬਾਸ ਦਿੰਦੇ-ਦਿੰਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਅਵਾਜ਼ ਮਾਰਦੇ ਨੇ,

ਦੀ ਹਾਮੀ ਭਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਮੇਲੇ ਨੇ ਅਦਬ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਬਣਾ ਲਈ ਹੈ। ਪੂਰੇ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਡਾ. ਆਤਮਜੀਤ ਦਾ ਬਣਿਆ ਸਾਹਿਤਕ ਔਰਾ ਮੇਰੀ ਇਸ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੀ।

ਉਦਘਾਟਨ ਮੌਕੇ ਡਾ. ਆਤਮਜੀਤ ਨੇ 'ਮਾਨਵ, ਮਸ਼ੀਨ, ਕੁਦਰਤ ਅਤੇ ਅਦਬ' ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਈ ਨੁਕਤੇ ਉਠਾਏ, 'ਇੱਕ ਕੁਦਰਤ ਬੰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕੁਦਰਤ ਬੰਦੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਬਾਹਰੀ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਲੋੜੋਂ ਵੱਧ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਵਾਲੀ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਲੋੜੋਂ ਵੱਧ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਛੱਡਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਖਤਰਨਾਕ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ। ਆਰਟੀਫੀਸ਼ਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਤੋਂ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਡਰਨ ਦੀ, ਇਹ ਮਾਨਵੀ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਵਧੀਆ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤੇ ਰਚਨਾਤਮਿਕਤਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਖਤਰਾ ਨਹੀਂ। ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਅੰਬੀ ਦੇ ਬੂਟੇ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਏਅਰ ਕੰਡੀਸ਼ਨਰ ਦਾ ਆਉਣਾ ਸਾਡੇ ਬਦਲ ਰਹੇ ਜੀਵਨ ਵੰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ ਪਰ ਮਸ਼ੀਨ ਦਾ ਅੰਨਾ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਦਬ ਆਕਸੀਜਨ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਾਹਿਤ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਸੁਚੇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਚਾਨਣ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।'

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਮਾਨਵੀ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਨਵੀਆਂ ਕੰਪਿਊਟਰੀ ਜੁਗਤਾਂ ਬਾਰੇ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਸ਼ੇਰੀ ਦਿੱਤੀ, ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਭੱਜ ਕੇ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਕਲਾਵੇ 'ਚ ਲਿਆ, ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਉਤਰਦਿਆਂ ਹੱਥ ਮਿਲਾਏ, ਮੁਹੱਬਤ ਨਾਲ ਜੱਫੀ ਪਾਈ, ਮੱਥਾ ਚੁੰਮਿਆ। ਯਾਨੀ ਅਦਬੀ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਡਾ. ਆਤਮਜੀਤ ਐਸੇ ਪ੍ਰੇਰਣਾਦਾਇਕ ਤਰਲ ਵਾਂਗ ਫੈਲ ਗਏ ਕਿ ਮੇਲੇ ਦੇ ਹਰ ਸਾਹ ਵਿਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਝਲਕ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੇਲੇ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਅਤੇ ਭਾਗੀਦਾਰਾਂ ਲਈ ਉਹ ਵੱਡੀ ਧਿਰ ਬਣੇ ਰਹੇ। ਜਿਵੇਂ ਬਜ਼ਰਗ ਹੌਸਲੇ ਬੁਲੰਦ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਔਕੜਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਟੱਬਰ ਨੂੰ ਡੋਲਣ ਨੀ ਦਿੰਦਾ, 'ਕੱਲੇ' ਕੱਲੇ ਜੀਅ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਦਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ। ਸਿਰਫ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਾਲੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਚਾਹ ਪਾਣੀ ਪੀਂਦਿਆਂ, ਰੋਟੀ ਖਾਂਦਿਆਂ, ਡਾ. ਆਤਮਜੀਤ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਮਹਿਫਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦੀ, ਹੋਈਆਂ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਤਬਸਰਾ ਕਰਦੇ। ਨਾਟਕ, ਰੰਗਮੰਚ, ਕਵਿਤਾ, ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ, ਕਹਾਣੀ, ਨਾਵਲ, ਲੋਕ ਧਾਰਾ, ਫਿਲਮਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਤਿਹਾਸ ਮਥਿਹਾਸ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਰਟੀਫੀਸ਼ੀਅਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਤੱਕ ਦਾ ਗਿਆਨ ਭੰਡਾਰ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ। ਚਾਹ-ਕੋਫੀ ਦੀਆਂ ਚੁਸਕੀਆਂ ਲੈਂਦਿਆਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਵੀ ਜਾ ਬੈਠਦੇ, ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਲਿਖਣ ਪੜ੍ਹਨ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਦੇ, ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਹੋਣ ਲਈ

ਨਾਲ ਤੁਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਨਾਲ ਉਲਝ ਰਹੇ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਸਦਾ ਸੰਘਰਸ਼, ਲੋਕ ਪਿਆਰ ਡਾ. ਆਤਮਜੀਤ ਨੇ ਕਮਾਲ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਬਲੀ ਅਤੇ ਅਦਾਕਾਰੀ ਨਾਲ ਉਭਾਰਿਆ, ਪਾਲੀ ਖਾਦਿਮ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਸਹਾਈ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਡਾ. ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਗਦੀ ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ ਜੋੜ ਰੌਸ਼ਨ ਹੋਈ, 'ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਤਾਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਤਬਦੀਲੀ ਵਾਸਤੇ ਰਤਾ ਪਿਆਰ ਮੰਗਦੇ ਨੇ। ਕਿੰਨੇ ਲੋਕ ਕਾਤਲ ਬਣ ਕੇ ਆਏ ਸਨ, ਸੇਵਕ ਬਣ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਗਏ ਨੇ। ਆਪਾਂ ਪਿਆਰ ਈ ਦਿੱਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਪਿਆਰ ਕਦੇ ਵੀ ਜਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ; ਵੰਡਿਆਂ ਵਧਦਾ ਏ ਪਿਆਰ।'

ਇੰਦਰ ਕੌਰ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਵਿਚ ਵੈਰਾਗ ਅਤੇ ਦਰਦ ਹੈ, 'ਡਾਕਟਰ ਜੀ ਦਾ ਜਿਸਮ ਛਲਣੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਆ ਰਹੀ ਸੀ।... ਪਰ ਨੇਤਾ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਸਮਝਾਓ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਗਏ? ਵਾਰਡ ਨੰਬਰ ਛੇ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਗਏ? ਕੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਸੀ ਤੁਹਾਡੀ? ਨੇਤਾ ਜੀ ਮੇਰਾ ਸਵਾਲ ਏ ਤੁਹਾਨੂੰ, ਤੁਸੀਂ ਚੁੱਪ ਕਿਉਂ ਓ?'

ਜਰਵਾਣਵੀ ਜ਼ੁਲਮ ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਵਜੋਂ ਡਾ. ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਹਾਲ ਵਿਚ ਗੂੰਜੀ, 'ਮੈਂ ਸੌ ਗਿਆ ਤੇ ਸੁਫਨਾ ਅਇਆ/

ਨਾਟਕ ਪਾਠ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਜਦੋਂ ਇੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਮੈਨੂੰ ਮਾਣ ਏ ਮੇਰਾ ਬੰਦਾ ਕਿਸਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿਸਤੀਆਂ ਵਿਚ ਜਹਾਜ਼ ਸੀ।' ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਗੂੰਜ ਰਿਹਾ ਸੀ... 'ਕਿਸਤੀਆਂ ਵਿਚ ਜਹਾਜ਼ ਸੀ - ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ'। ਸਮਾਪਤੀ 'ਤੇ ਆਤਮਜੀਤ ਡਾਇਸ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ, ਚੁੱਪ ਬੈਠੀ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਹਾਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਪੱਤਾ ਡਿੱਗਣ 'ਤੇ ਵੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸਾਂਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਚੁੱਪ ਨੂੰ ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀਪ ਨੇ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰਕੇ ਤੋੜਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਇਸ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਅਦਬੀ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਇਹ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅੰਡੇਮਾਨ ਨਿੱਕੋਬਾਰ ਦੇ ਟਾਪੂਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ਡਾ. ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਹੋਵੇ। ਭਰਵੀਂ ਪਰਵਾਨਗੀ ਮਿਲੀ।

ਰਾਤ ਦਾ ਖਾਣਾ ਖਾਂਦਿਆਂ ਡਾ. ਆਤਮਜੀਤ ਸਭ ਨਾਲ ਹੱਸ ਖੇਡ ਰਹੇ ਸਨ, ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਠਹਾਕੇ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਹੱਲਾ ਸ਼ੇਰੀ ਦੇ ਬੋਲ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਕਿਰ ਰਹੇ ਸਨ। 'ਕੱਲੇ' ਕੱਲੇ ਕੋਲ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ 'ਤੇਰੀ ਕਵਿਤਾ ਕਮਾਲ ਦੀ ਸੀ/ ਗਜ਼ਬ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰ ਕਰੋ ਤੂੰ/ ਇਸ ਬਾਰ ਅਦਬੀ ਮੇਲਾ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਰਿਹਾ ਪੁੱਤਰ/ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਬਾਰ ਸੁਣਿਆ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਖਜ਼ਾਨਾ ਬੋਟਾ ਖਜ਼ਾਨਾ/ ਲਿਖਣਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ਤੇ ਪੜ੍ਹਿਆ

'ਅਜ਼ੀਮ, ਰਜ਼ਿੰਦਰਜੀਤ, ਅਬੀਰ... ਸੁਣੋ, ਕਾਕਾ ਜੋ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤੁਸੀਂ ਕਰਦੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਨਾਵੂ ਖਾਂ ਨੀ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ! ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਨਾ ਦੇਖਿਓ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਆਂ। ਫਿਰ ਉਹ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਖਾਣਾ ਪਰੋਸਦੀ ਸਰਦਾਰਨੀ ਭਜਨ ਕੌਰ, ਰਾਜੂ ਸ਼ੇਖਰ, ਕੁਲਵੰਤ ਢਿੱਲੋਂ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਹੋਰਾਂ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਧੰਨਵਾਦ ਦੀ ਸੁਰ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, 'ਬੀਬੀਓ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਅਰਥ ਵੀ ਡੂੰਘੇ ਆ, ਢਿੱਡ ਭਰੇ ਬਿਨਾਂ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਵੀ ਮਨ ਨੀ ਕਰਦਾ'।

ਨਾਟਕ 'ਕਿਸਤੀਆਂ ਵਿਚ ਜਹਾਜ਼' ਦੇ ਸੰਵਾਦ ਅਜੇ ਵੀ ਮੇਰੇ ਖਿਆਲਾਂ ਵਿਚ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਸੀ। ਸੁਲਤਾਨ ਵੱਲੋਂ ਮਿਸਤੂਬਾਸੀ ਕੋਲ ਡਾ. ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਕੀਤੀ ਚੁਗਲੀ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, '...ਰਾਤ ਨੂੰ ਬਾਗੀਆਂ ਦੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਜਹਾਜ਼ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਇੱਕ ਪਗੜੀਧਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟਾਰਚ ਨਾਲ ਟਿਕਾਣਾ ਦਿਖਾਉਂਦੇ'। ਸਾਹਮਣੇ ਡਾ. ਆਤਮਜੀਤ ਅਦੀਬਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਟਾਰਚ ਨਾਲ ਸਭ ਦੇ ਜਿਹਨ ਵਿਚ ਚਾਨਣ ਭਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਅਦਬ ਦੀ ਫੌਜ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ਤਾਂ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਆਕਸੀਜਨ ਮਿਲਦੀ ਰਹੇ, ਚਾਨਣ ਹੁੰਦਾ ਰਹੇ, ਮੋਮਬੱਤੀਆਂ ਜਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣ।

ਸੀਰਤਾਂ ਪਛਾਣਨ ਵਾਲੇ ਸੋਹਣੀਆਂ ਸੂਰਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਕਰਦੇ....

ਪ੍ਰਾਹੁਣਿਆਂ ਦੁਪਹਿਰੇ ਆਉਣਾ ਸੀ ਪਰ ਤਿਆਰੀ ਸੁਵੇਰ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ...

ਆਂਢ-ਗਵਾਂਢ, ਗਲੀ, ਵਿਹੜਾ, ਸਥਾਤ, ਚੌਂਕਾ, ਗੁਸਲਖਾਨਾ, ਬੈਠਕ, ਡਿਓਢੀ ਅਤੇ ਕੁਰਸੀਆਂ ਮੇਜ਼ ਸੀਸੇ ਵਾਂਗ ਚਮਕ ਰਹੀਆਂ ਸਨ...!

ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਸਨ...ਕਿਹੜਾ ਸੂਟ...ਕਿਹੜੀ ਚੁੰਨੀ ਅਤੇ ਕਿਹੜੀ ਪੱਗ ਅਤੇ ਕਿਹੜੀ ਜੁੱਤੀ ਪਾਉਣੀ ਏ...ਕਿਸਨੇ ਪ੍ਰਾਹੁਣਿਆਂ ਕੋਲ ਬੈਠ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਤੇ ਕਿਸਨੇ ਸਿਰਫ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾ ਕੇ ਹੀ ਅੰਦਰ ਵੜ ਜਾਣਾ...!

ਅਚਾਨਕ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉੱਚੀ ਸਾਰੀ ਹਾਕ ਮਾਰੀ...ਰਾਣੀ ਕਿਥੇ ਏ...ਸੁਵੇਰ ਦੀ ਦਿੱਸੀ ਨਹੀਂ...!

ਮਾਂ ਓਸੇ ਵੇਲੇ ਨੱਸੀ ਗਈ...ਅੰਦਰ

ਗੋਡਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿਰ ਦੇ ਕੇ ਬੈਠੀ ਨੂੰ ਝਿੜਕਾਂ ਦੇਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ...ਤੂੰ ਅੱਜ ਫੇਰ ਲੇਟ ਕਰਵਾ ਦੇਣਾ...ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣ ਫੱਥ ਕੇ ਹੀ ਬਾਹਰ ਆਵੀਂ...!

ਉਹ ਸਾਰੇ ਸੂਟ ਆਪਣੇ ਸਾਮਣੇ ਖਿਲਾਰੀ ਬੈਠੀ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਸੁਣੀ ਗਈ...ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਲੱਗੀ ਹੁਣ ਤੇ ਸਿਰਫ ਉਹ ਫਿਰੋਜ਼ੀ ਸੂਟ ਹੀ ਬਚਿਆ ਏ...ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲੋਂ ਵੇਖਣ ਆਇਆਂ ਵੇਲੇ ਪਾ ਕੇ ਵੇਖ ਲਏ...ਜੇ ਇਹ ਵੀ ਨਾ...!

ਮਾਂ ਨੇ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਦੇ ਦਿੱਤਾ...ਇੰਝ ਨੀ ਆਖੀਦਾ...ਬਦਸ਼ਹਨੀ ਹੁੰਦੀ...ਤੂੰ ਬੱਸ ਡੇਰੇ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦਾ ਫੱਕਾ ਮਾਰ ਬਾਹਰ

ਆ ਜਾਣਾ...ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਨਿੱਕਲੇ ਕਿੱਲ-ਸਿਆਹੀਆਂ 'ਤੇ ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਲਿਆਂਦੀ ਕਰੀਮ ਲਾਉਣਾ ਨਾ ਭੁੱਲੀਂ...!

ਫੇਰ ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ ਆਏ...ਖਾਣੀ-ਪੀਣੀ ਮਗਰੋਂ ਆਪਣੇ ਲੱਗੇ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਓ...! ਰਾਣੀ ਓਸੇ ਗਲ ਪਾਏ ਪੁਰਾਣੇ ਸੂਟ ਵਿਚ ਹੀ ਬਾਹਰ ਆ ਗਈ...ਨਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਖਾਧਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਕਰੀਮ ਹੀ ਲਾਈ...!

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਚੱਲਾ ਪੈ ਗਿਆ...ਰਾਣੀ ਮੰਗੀ ਗਈ...ਚਿਸ਼ਤਾ ਪੱਕਾ ਹੋ ਗਿਆ...ਉਹ ਵੀ ਬਿਨਾ ਦਾਜ ਵਰੀ ਦੇ ਚੱਕਰਾਂ ਤੋਂ...ਬਰਾਤ ਵਿਚ ਵੀ ਸਿਰਫ ਪੰਜ ਜਾਂਝੀ...!

ਸਭ ਖੁਸ਼ ਸਨ ਪਰ ਨੁੱਕਰ ਵਿਚ ਪਈ ਕਰੀਮ ਅਤੇ ਲਫਾਫੇ ਵਿਚ ਬੰਦ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਰੋ ਰਹੇ ਸਨ!

ਜ਼ਿੰਦਗੀ
ਨਾਮਾ

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਜਵੰਦਾ

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਜਵੰਦਾ ਸੱਚਮੁੱਚ ਨਿੱਕੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਤੋਂ ਬੜੇ ਸੂਖਮ ਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ੇ ਲੈ ਕੇ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਾਰਥਕ ਸੁਨੇਹਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਜਾਂ ਅਸਲੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਇੰਨੇ ਘੱਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਸਮੇਟਣਾ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਵਿਚ ਲਾਜਵਾਬ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਜਵੰਦਾ ਦਾ 'ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਮਾ' ਕਾਲਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਮੀਦ ਹੈ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਆ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਅਖਾੜਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਤੇ ਮਾਣ ਗਾਇਕਾ ਬੀਬਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ

ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਕਲਾਕਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਮਾਂ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਗਾਇਬ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਟਾਵੇ-ਟਾਵੇ ਉਹ ਗਾਇਕ-ਗਾਇਕਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਹੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੰਗਲ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜੋੜੀਆਂ

ਇਥੇ ਹੀ ਵੱਸ ਨਹੀਂ ਮੁਹੰਮਦ ਸਦੀਕ ਤੇ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਦੀ ਜੋੜੀ ਨੇ ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਵੀ ਧੁੰਮਾਂ ਪਾਈਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ 'ਚ ਭਾਵੇਂ ਬੀਬਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਪਰਦੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਵੱਧ ਰਹੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿੱਠਤੀ ਤੇ ਰਸੀਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਫਿਲਮ ਦੇ ਸਿਨੇਮਾ ਘਰਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਚੀਰ ਦੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਜਿਹੜੀ ਫਿਲਮ ਸਟੋਰੀ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚਿੰਨ੍ਹ ਲਾਉਂਦੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਸੈਦਾ ਜੋਗਣ, ਰਾਣੋ, ਸਰਪੰਚ, ਪੁੱਤ ਜੱਟਾਂ ਦੇ, ਪੋਟਲਾ, ਕੁੱਲੀ ਯਾਰ ਦੀ, ਗੁੱਡੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਫਿਲਮਾਂ 'ਚ ਭਾਗ ਲਿਆ।

ਬੀਬਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਇਕੱਲੇ ਦੋਗਾਣੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਗਾਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੋਹਲੇ ਗੀਤ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਵੀ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੋਲੇ ਗੀਤ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬਹੁਤ ਮਕਬੂਲ ਹੋਏ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਉਸ ਜਮਾਨੇ 'ਚ ਪੂਰੀ ਸੀ ਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਓਨੀ ਹੀ ਹੈ,

ਬੀਬਾ ਦੇ ਸੋਲੇ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ 'ਅਮਰ' ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੋਲੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਵੀ ਲੰਬੀ ਕਤਾਰ ਹੈ। ਬੀਬਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਦਾ ਜਨਮ 20 ਅਕਤੂਬਰ, 1950 ਵਿੱਚ ਮਾਤਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੌਰ, ਪਿਤਾ ਗਿਆਨੀ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ, ਪਿੰਡ ਉੱਚਾ ਖੇੜਾ ਰੋਪੜ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਔਲਾਦ ਛੇ ਹਨ, ਚਾਰ ਭੈਣਾਂ ਤੇ ਦੋ ਭਰਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ, ਆਪ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ, ਸਾਰੇ ਭੈਣ ਭਰਾ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਹੈ ਬਲਵੰਤ ਕੌਰ, ਜਸਵੀਰ ਕੌਰ ਤੇ ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ ਤੇ ਭਰਾ ਪਰਮਵੀਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਰੁਬਨ ਸਿੰਘ। ਬੀਬਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹੋਇਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਬੇਟੇ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਸਕੂਲ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਮੇਂ ਪਿੰਡ

ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਗਾਉਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਦੇ-ਫਿਰਦੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਖੇ ਗਏ, ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੀਵਾਰ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਵੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਹੀ ਕਰ ਲਈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਪੜ੍ਹਦੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ,

ਲੁਧਿਆਣੇ ਆ ਕੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਲਿਆ। ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਸਕੂਲ 'ਚ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ 'ਚ 15,16 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ 'ਚ ਸੋਹਲੇ ਗੀਤ ਗਾਉਣ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ। ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਪਿਤਾ ਗਿਆਨੀ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਲਾਲ ਚੰਦ ਯਮਲੇ ਜੱਟ ਦੀ ਗੂੜੀ ਦੋਸਤੀ ਸੀ, ਯਮਲਾ ਜੱਟ ਵੀ ਰੋਪੜ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਗਿਆਨੀ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਹੀ ਠਹਿਰਦਾ ਸੀ। ਯਮਲਾ ਜੱਟ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਲਈ ਹੱਲਾ-ਸ਼ੇਰੀ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵੱਧਦਾ, ਉਹ ਹੋਰ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦੀ ਗਾਉਣ ਦੀ, ਰਹਿਸਲ ਕਰਨ ਦੀ। ਬਾਕਰ ਹੁਸੈਨ ਤੋਂ ਉਸ ਨੇ ਗਾਇਕੀ ਦੀਆਂ ਬਰੀਕੀਆਂ ਸਿੱਖੀਆਂ। ਬੀਬਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਗਾਇਕੀ ਦੇ

ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਪਰਿਵਾਰ ਸੈਟ ਕੀਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਰਾ ਪਰਮਵੀਰ ਸਿੰਘ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਇੱਕ ਜਾਣਿਆਂ ਪਹਿਚਾਣਿਆਂ ਨਾਂ ਤੇ ਦੂਜੇ ਭਰਾ ਰੁਬਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਬੀਬਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਭਰਾ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਵੱਡਾ ਦੁੱਖ ਮੰਨਿਆ। ਬੀਬਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਬੀਤੇ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਅੱਖਾਂ ਭਰਦੀ ਚੁੱਪ ਵੱਟ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਹ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਬੀਬਾ ਨੂੰ ਕੁਝ ਆਰਥਿਕ ਔਕੜਾਂ ਨੇ ਘੇਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਸ਼ਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੱਦਦ ਕਰ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਕਰਨੀ ਵੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਬੀਬਾ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸੰਭਾਲ ਸਕੇ ਤੇ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੋਰ ਵੀ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਗਾਇਕੀ ਦੇ

ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਰ ਸਕੇ। ਬੀਬਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਦੀ ਮਾਣ ਤੇ ਸ਼ਾਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ 'ਚ ਰਿਕਾਰਡ ਹੋਏ ਦੋਗਾਣੇ, ਤੇ ਸੋਲੇ ਗੀਤ ਸਦੀਵੀ ਹੋ ਨਿਬੜੇ ਹਨ। ਬੀਬਾ ਦੇ ਗਾਏ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮੋਹ-ਪਿਆਰ, ਰਿਸ਼ਤੇ-ਨਾਤਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਹੈ ਨਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਨੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ, ਬੰਬ-ਬੰਦੂਕਾਂ ਵੱਲ ਤੱਕਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ, ਬੰਬ-ਬੰਦੂਕਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਹੈ। ਬੀਬਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇਹੋ ਦੁਆ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬੀਬਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਪੂਰੇ ਸੋ ਸਾਲ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ।

-ਪੰਡ ਤੇ ਡਾਕ ਘਰ ਰਾਮਪੁਰਾ, ਤਹਿਸੀਲ ਰਾਮਪੁਰਾ ਫੂਲ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਠਿੰਡਾ (ਪੰਜਾਬ)-151103
ਮੋ: 97792-97682

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉੱਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸਤਰਾਂ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੇ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 27 ਸਤੰਬਰ 2025 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-709

ਉੱਤੇ ਪੈਂਦੀ ਬਰਸਾਤ ਅੱਗੇ ਦਿਸਦੀ ਹੈ ਰਾਤ,
ਬਿਚਾਰਾ ਫਲਾਈਓਵਰ ਥੱਲੇ ਮਾਰਦੇ ਝਾਤ।
ਦੇਖ ਸਾਡੀ ਗਰੀਬੀ ਕਿਤੋਂ ਰੱਬਾ ਦੇ ਸੌਗਤ,
ਠੰਢੇ ਪਏ ਨੇ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਬਾਝੋਂ ਦੇਹ ਸਵਾਰੀ ਦਾਤ।

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-707

ਜੀਅ ਜੰਤ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹਨ,
ਚੜ੍ਹ ਆਉਂਦਾ ਨਿੱਤ ਤੂਫਾਨ,
ਕੀਤਾ ਖੁਦ ਹੈ ਭੁਗਤਦਾ,
ਕਿ ਮੁੱਠ ਵਿੱਚ ਆਈ ਜਾਨ।
ਧਰਮ ਸਿਖਾਵੇ ਜਿਉਣਾ,
ਕਿੰਝ ਚੰਗਾ ਬਣੇ ਇਨਸਾਨ,
ਲੋੜਵੰਦ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਦਾਨ,
ਹੈ ਜੀਅ ਦਇਆ ਪਰਵਾਨ।
-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ 'ਨੂਰਪੁਰੀ'

ਜੀਵ-ਜੰਤ ਸਭ ਬੇਵੱਸ ਹੋਵਣ
ਜਦ ਕੁਦਰਤ ਕਹਿਰ ਕਮਾਵੇ।
ਆਦਮ ਖਤਰੇ ਮੁੱਲ ਲੈ ਲੈਂਦਾ
ਡੁਬਦੇ ਜੀਆਂ ਤਾਈਂ ਬਚਾਵੇ।
-ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧਰ
ਫੋਨ: +1 403 439 20008

ਨਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਹੜ੍ਹਾਂ 'ਚ ਹੜ੍ਹਿਆ ਏ।
ਪੰਜਾਬ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਖੜ੍ਹਿਆ ਏ।
ਆਈ ਬਿਪਤਾ ਨਾਲ ਲੜਿਆ ਏ।
ਡਿੰਗਦਾ ਖੜ੍ਹਿਆ ਫੇਰ ਚੜ੍ਹਿਆ ਏ।
ਨਾ ਹਾਰੀ ਡੋਲੀ ਦਿਲ ਰੱਖ ਵੀਰਾ।
ਅਪਦਾ ਮੁੜ ਜਾਊ ਮਾਰ ਝੱਖ ਵੀਰਾ।
ਉਹਦਾ ਰਹਿਣਾ ਨਾ ਕੁਝ ਕੱਖ ਵੀਰਾ।
ਤੂੰ ਪਛਾਤ ਵੀ ਦਏਂ ਸਵਾ ਲੱਖ ਵੀਰਾ।
ਨਾ ਟੇਕ ਕੋਈ ਰੱਖੀ ਤੂੰ ਗੈਰਾਂ 'ਤੇ।
ਬਿਨ ਨੀਰੋਂ ਵਗਦੀਆਂ ਨਹਿਰਾਂ 'ਤੇ।
ਮਾਖਿਓਂ ਲਿਪਟੀਆਂ ਜ਼ਹਿਰਾਂ 'ਤੇ।

ਰਹੀਂ ਖੜ੍ਹਾ ਬਸ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ।
ਹਨੇਰ ਨਹੀਂ ਭਾਵੇਂ ਦੇਰ ਸਹੀ।
ਰਾਤ ਲੰਮੀ ਪਿੱਛੋਂ ਸਵੇਰ ਸਹੀ।
ਅੱਜ ਜੇ ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਫੇਰ ਸਹੀ।
ਜਿੱਤ ਤੇਰੀ ਤਲੀ 'ਤੇ ਢੇਰ ਪਈ।
-ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ 'ਨਾਕਾਮ'
ਫੋਨ: +1 864 318 5500

ਹੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਕਿਧਰੇ, ਹੜ੍ਹ ਨਾ ਜਾਵੀਂ
ਤੂੰ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਨੇ ਹੀ ਜਾਨ ਬਚਾਈ
ਧੰਨ ਤੂੰ, ਸਕੂਲ ਵੀ ਤੇਰਾ
ਜਿੱਥੇ ਕੀਤੀ ਤੂੰ ਪੜ੍ਹਾਈ
ਭਲਾ ਕਰੇ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ
ਇਹੀ ਹੈ ਅਸਲ ਕਮਾਈ।
ਨਾ ਮੈਂ ਰਹਿਣਾ, ਨਾ ਤੂੰ ਰਹਿਣਾ
ਫਿਰ ਕਿਉਂ ਕਰੀਏ ਲੜਾਈ।
-ਲੋਕ ਨਾਥ ਸ਼ਰਮਾ

ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਖਾਤਰ
ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਜੋਖਮ ਵਿੱਚ ਪਾਈ
ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਹਰ ਸੈਅ ਨੂੰ
ਬਿਪਤਾ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਣਾ
ਇਹ ਮਿਲੀ ਸਿਖਲਾਈ।
ਮਾਨਵਤਾ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ ਕਹਿੰਦਾ
ਦੁਖਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਜਾਹ ਮਿਟਾਈ।
ਨਾਲ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ
ਫਿਰ ਲੁੱਟ ਦੇ ਅੰਬਾਰ ਕਿਉਂ ਜਾਂਦਾ ਲਗਾਈ?
-ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੂਰ
ਫੋਨ: 98784-69639

ਮਹਾਂ ਕਰੋਪੀ ਇਕ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤ
ਮੂਹਰੇ ਹੋ ਹੱਥ ਵਟਾਉਣਾ ਹੈ ਮਾਨਵਤਾ
ਹਰ ਜਿਉਂਦੀ ਸੈਅ ਨੂੰ ਮਰਨੋਂ ਬਚਾਉਣਾ।
ਇਹੀ ਹੈ ਇਨਸਾਨੀਅਤ
ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਮਤਲਬ ਰਹਿਤ
ਪੂਜਦੀ ਹੈ ਖ਼ਲਕਤ ਉਸੇ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ
ਨਾਮ ਤਖਤੀ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ
ਜਾਂਦਾ ਉਸੇ ਦਾ
ਲੈ ਜੋਖਮ ਜੋ ਕੁੱਦਿਆ
ਵਗਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ।
-ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਲ ਦੋਸਾਂਝ

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਰਹੇ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀ ਪੈਨੋਹਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਸਨਮਾਨੇ ਜਾਣ ਦੀ ਖਬਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਲਵਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਆ ਕੇ ਵੱਡੀਆਂ ਮੱਲਾਂ ਮਾਰੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਕੁਮਾਰ ਗੁਜਰਾਲ ਤੇ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਏਥੋਂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਰਹੇ ਤੇ ਹਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਮਨਿਕ ਰਾਜਦੂਤ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਮੁਸਾਫਰ, ਜਨਰਲ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੇਨਾ ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਨਾਮਣਾ ਖੱਟਿਆ ਅਤੇ ਭਾਈ ਜੋਧ ਸਿੰਘ, ਕਵੀ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਪਨਿਆਸਕਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ ਨੇ ਵਿਦਿਆ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ।

ਇਹ ਲੰਡਨ ਸਥਿਤ ਪੈਨੋਹਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਅਜਿਹੇ ਮਹਾ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਿਵਾਜਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ ਵੰਡ ਸਮੇਂ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ, ਜਿਹਲਮ, ਤੇ ਕੈਬਲਪੁਰ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਘਰ ਬਾਰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਏਧਰ ਆ ਕੇ ਆਪਣੀ ਹਿੰਮਤ ਤੇ ਉਦਮ ਸਦਕਾ ਵੱਡੀਆਂ ਮੱਲਾਂ ਮਾਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਏ। ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ!

ਹਰਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ ਦਾ 'ਦੇਸ਼ ਸੇਵਕ' ਤੇ ਮੈਂ

ਤੀਹ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅਖ਼ਬਾਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਲਿਆ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਸਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪੀ ਗਈ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ 29 ਸੈਕਟਰ ਵਿਚ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇਮਾਰਤ ਵੀ ਤਿਆਰ ਸੀ ਤੇ ਛਾਪਾਖਾਨਾ ਵੀ। ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਪਰਚਾ ਜਾਰੀ ਕਰਵਾਉਣ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਸੀ। ਦੋ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਲਾ ਕੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟੀ ਲੈ ਲਈ ਸੀ। ਪਰਚੇ ਵਿਚ ਛਪੀ ਹੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਵੇਖਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਮਿਲਦੇ

ਅਜੋਕੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪੈਨੋਹਾਰੀਏ

ਜੁਲਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਗੁਰਦਰਸ਼ਨ ਬੀਕਾ ਨੂੰ। ਕਦੀ ਕਦਾਈਂ ਮੰਗਤ ਰਾਮ ਪਾਸਲਾ ਵੀ ਸਵੇਰ ਵਾਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਏਸ ਲਈ ਕਿ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਠੋਸ ਨਾ ਆਵੇ। ਮੈਂ ਕੇਵਲ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਲੈ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸੀ।

ਚੰਗੇ ਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਬੜੀ ਕੰਮ ਆਈ। ਮੈਂ ਉੱਥੋਂ ਦੇ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਤੇ ਜਨਸੰਚਾਰ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਮੁਖੀ ਰਹਿ ਚੁੱਕਿਆ ਸਾਂ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ 'ਤੇ ਮੇਰਾ ਸਾਥ ਦੇਣਾ ਮੰਨ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤਿੰਨ ਬੀਬੀਆਂ ਮੇਰੇ ਘਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਤੇ ਮੇਰੀ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਦਫ਼ਤਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ।

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀਆਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਜੋ ਮਜ਼ਾ ਦੇਸ਼ ਸੇਵਕ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਸਮੇਂ ਆਇਆ ਹੋਰ ਕਿਧਰੇ ਨਹੀਂ। ਏਥੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸਾਂ ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਿਗਰਾਨ ਮੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ ਖਿਤੇ ਮੱਥੇ ਪਰਵਾਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਪਰਚੇ ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ਪਾਇਰੀਨੀ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰੱਖਿਆ ਤੇ 'ਦਾ ਹਿੰਦੂ' ਤੇ 'ਟਾਈਮਜ਼ ਆਫ ਇੰਡੀਆ' ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਲੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਆਪਣੇ ਪਰਚੇ ਲਈ ਵਰਤਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਖੁਬ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸੰਪਾਦਕੀ ਪੰਨੇ ਉੱਤੇ ਮਿਡਲ ਲਿਖਣ ਦੀ ਪਿਰਤ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਮੈਂ ਹੀ ਸਾਂ। ਮੇਰੇ ਮਿਤਰਾਂ ਵਿਚ ਸੁਰਜੀਤ ਹਾਂਸ ਨੇ 'ਇਤਲਾਹ' ਹੈ' ਨਾਂ ਦਾ ਕਾਲਮ ਲਿਖਿਆ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਮੰਗਿਆ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਸੀਂ ਦਿੱਤਾ।

ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਾਮਰੇਡ ਸੁਰਜੀਤ

ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਸੱਦਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਹੀ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿਵਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਨਵਾਂ ਅਖ਼ਬਾਰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਯੋਗ

ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। "ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕ ਲਹਿਰ ਕਵਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ" ਕਹਿ ਕੇ ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਚਿੱਤਾ ਨਵਿਰਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਤੀਹ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਪਰਚਾ ਬਿਨਾ ਨਾਗਾ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਨੇਤਾ ਦੀ 23 ਕਿਸਤਾਂ ਵਿਚ ਛਪੀ ਉਸ ਸਮੱਗਰੀ ਸਮੇਤ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਜਾਣਨ ਦੇ ਇਛੁਕ ਹਨ। ਮੈਂ ਅੰਤਲੀ ਕਿਸਤ ਤੱਕ ਟਾਲ-ਮਟੋਲ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਸ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਲੇਖਕ ਬੋਝਾ ਬਹੁਤ ਠੰਢਾ ਪੈ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਮੰਗਤ ਰਾਮ ਪਾਸਲਾ ਨੂੰ ਉਸਨੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਉਹ ਵੀ

ਹਰਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪਾਤਰ ਰਹਿ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ।

ਅੰਤਲੀ ਕਿਸਤ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਆਸ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਏਨਾ ਹੀ ਬੂਰ ਪਿਆ ਕਿ ਮੰਗਤ ਰਾਮ ਨੂੰ ਘਟੀਆ ਮਨੁੱਖ ਤੇ ਬੇਸ਼ਰਮ ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ ਲੇਖਕ ਏਥੇ ਇੱਕ ਥਾਂ 'ਪਾਸਲਾ ਜੀ' ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਥਾਂ 'ਮੰਗਤ ਰਾਮ ਪਾਸਲਾ ਜੀ'। ਇਸ ਭਾਣੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਵਰਨਾ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਪਾਸਲਾ ਦਾ ਆਪਣੀਆਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਲੋੜਾਂ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਆਉਣਾ ਵੀ ਚੁਭਦਾ ਸੀ।

ਏਸੇ ਕਿਸਤ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਨੇ ਵੱਡਾ ਤੱਤ ਇਹ ਕਵਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੰਗਤ ਰਾਮ ਪਾਸਲਾ 28-29 ਸਾਲ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਅਰਥਾਤ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. (ਐਮ) ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਤੇ 8-9 ਸਾਲ ਸੂਬਾ ਸਕੱਤਰ ਤੇ 16 ਸਾਲ ਕੇਂਦਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ 'ਏਨੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਝੂਠ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।' ਜੇ ਉਹ ਏਨਾ ਹੀ ਝੂਠ ਹੈ ਜਾਂ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਆਸਰੇ ਛੁਡ ਆਪ ਝੋਲਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕੰਮ ਕਿਉਂ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਕੀ ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸੱਚੀ ਤੇ ਸੁੱਚੀ ਲਗਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨ, ਧਾਰਮਿਕ ਬੰਦੇ ਤੇ ਕਲਾਕਾਰ ਆਪੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਲਗਨ ਉੱਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦੇ ਆਏ ਹਨ ਤੇ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਲੇਖਕ ਨੇ ਜਿਸ ਬੰਦੇ ਲਈ ਝੂਠਾ ਸਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਉਸਨੂੰ 28-29 ਸਾਲ ਸਰਦਾਰੀ ਬਖਸ਼ਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਹਰਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਲੇਖਕ ਮਹਾਨ ਤੇ ਉੱਤਮ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਉਸਦੀ ਸੂਝ ਤੇ

ਨਿੱਕ ਸੁੱਕ
ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਫੋਨ: 91-98157-78469
Sandhugulzar@yahoo.com

ਸਿਆਣਪ ਨੂੰ ਏਨੇ ਸਾਲ ਮੰਗਤ ਰਾਮ ਦੇ ਝੂਠਪੁਠੇ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ? ਜੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸਤਾਂ ਦਾ ਲੇਖਕ ਕਾਮਰੇਡ ਸੁਰਜੀਤ ਲਈ ਕਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਦਾ ਹੈ?

ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਮੈਂ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀਆਂ ਸੁਝਾਈਆਂ ਜਾਪਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਾਮਰੇਡ ਸੁਰਜੀਤ ਨੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਸੇਵਕ ਵਿਚ ਛਪਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਣਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਪਰਚੇ ਦੀ ਪੈਨ ਨੂੰ ਧੱਕਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਨਿੰਦੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵੱਕਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ। ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਅਦਾਰਾ ਦੇਸ਼ ਸੇਵਕ ਲੇਖਕ ਤੋਂ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗ ਕੇ ਇਸਨੂੰ ਵਾਪਸ ਪਰਤਾ ਦਿੰਦਾ। ਕਾਮਰੇਡ ਸੁਰਜੀਤ ਨੇ ਇਹ ਪਰਚਾ ਨਿੱਜੀ ਕਿਤ੍ਰ ਕੱਢਣ ਹਿੱਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੱਢਿਆ, ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਜਨ ਸਮੂਹ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਕਵਿਆ ਸੀ।

ਅੰਤਿਕਾ
ਮਿਰਜ਼ਾ ਗਾਲਿਬ॥
ਕਥੀ ਨੇਕੀ ਭੀ ਉਸਨੇ ਜੀਅ ਮੈਂ ਗਰ ਆ ਜਾਏ ਹੈ ਮੁਝ ਸੇ
ਜਫਾਏ ਕਰਕੇ ਅਪਣੀ ਯਾਦ, ਸ਼ਰਮਾ/ਜਾਏ ਹੈ ਮੁੱਲ ਸੇ।

ਐਨ.ਆਰ.ਸੀ.: ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਇਕ ਇਮਤਿਹਾਨ

ਭਾਰਤ ਦੇ ਉਤਰੀ-ਪੂਰਬੀ ਰਾਜ ਅਸਾਮ ਵਿਚ ਨੈਸ਼ਨਲ ਰਜਿਸਟਰ ਆਫ ਸਿਟੀਜ਼ਨਜ਼ (ਐਨ.ਆਰ.ਸੀ.) ਨੂੰ ਨਵਿਆਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੇ ਆਧੁਨਿਕ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵਿਵਾਦਗ੍ਰਸਤ ਬਹਿਸਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਇਸਦਾ ਮੰਤਵ ਗੈਰ-ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਕਦਮ ਹੁਣ ਪਛਾਣ, ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸਾਮ ਦਾ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਭਾਵੇਂ ਵਿਲੱਖਣ

ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ 'ਨਾਕਾਮ'
ਫੋਨ: +1 864 318 5500

ਹੈ, ਪਰ ਇਸਦੇ ਅਸਰ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਫੈਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ-ਭਰ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਡਾਇਸਪੋਰਾ ਨਾਲ ਵੀ ਕਿਤੇ-ਨਾ-ਕਿਤੇ ਡੂੰਘੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁੜੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਸਿਰਫ ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹ ਇੱਕ ਡੂੰਘਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ-ਸਬੰਧੀ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਹੈ। ਐਨ.ਆਰ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਅਸਾਮ ਦੇ ਪਰਵਾਸ ਸੰਬੰਧੀ ਤਣਾਅਪੂਰਨ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਹਨ। ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਸਰਹੱਦੀ ਇਲਾਕੇ ਵਾਲੇ ਇਸ ਰਾਜ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸੌ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕਈ ਦੌਰਾਂ ਵਾਲੀ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਹੈ। 1947 ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ 1971 ਦੀ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼-ਮੁਕਤੀ ਲੜਾਈ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਹਿਜ਼ਰਤ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਈ। ਅਸਾਮੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਡਰ ਵੱਧਦਾ ਗਿਆ ਕਿ ਬੇਕਾਬੂ ਪਰਵਾਸ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਨਸੰਖਿਆ ਸੰਰਚਨਾ, ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿਚ ਪੈ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਸੀਮਿਤ ਸਰੋਤਾਂ ਉੱਤੇ ਵਾਧੂ ਬੋਝ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। 1985 ਦਾ ਅਸਾਮ ਸਮਝੌਤਾ, ਜੋ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ-ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਇਆ, ਨੇ 24 ਮਾਰਚ 1971 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੱਕ ਦੇ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੰਨਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਰਵਾਸੀ ਮੰਨਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਰੱਖੀ।

ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਨੇ ਹੀ ਐਨ.ਆਰ.ਸੀ. ਨੂੰ ਨਵਿਆਉਣ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ, ਜਿਸਦਾ ਮੰਤਵ ਸੀ ਕਿ ਅਸਾਮ ਵਿਚ ਕੌਣ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕ ਹੈ ਅਤੇ ਕੌਣ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਹੋਰ ਉਲਝਣ ਅਤੇ ਡਰ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ 2019 ਵਿਚ ਐਨ.ਆਰ.ਸੀ. ਦਾ ਖਾਕਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਲਗਭਗ 19 ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਗਾਇਬ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨ, ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸਰਕਾਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਨਾ ਕਿ ਉਹ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਘੁਸਪੈਠੀਏ ਸਨ। ਜਿਹੜੇ ਪਰਿਵਾਰ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਤੋਂ ਅਸਾਮ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਹ ਅਚਾਨਕ ਇਸ ਰਾਜ ਦੇ ਵਾਸੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿਚ ਪੈ ਗਏ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਅਪੀਲ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ ਹੁਣ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਆ ਗਿਆ, ਜਿਹੜੇ ਕਈ ਵਾਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੜਾਈ ਲੜਨ ਲਈ ਸੰਸਾਧਨਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਹਨ।

ਨਤੀਜੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੰਭੀਰ ਸਨ। 'ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਰਵਾਸੀਆਂ' ਲਈ ਡਿਟੈਨਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਬਣਾਏ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ-ਅਧਿਕਾਰ ਗਰੁੱਪਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਖ਼ਤ ਨਿੰਦਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਲਿਸਟ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿ ਜਾਣ ਦਾ ਡਰ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੰਡ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਅਤੇ ਕੌਮੀ ਤਣਾਅ ਵਧੇ। ਪਰਵਾਸੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਐਨ.ਆਰ.ਸੀ. ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਡੂੰਘਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਐਨ.ਆਰ.ਸੀ. ਦਾ ਵਿਵਾਦ ਸਿਰਫ ਅਸਾਮ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ; ਇਹ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਭਾਰਤੀ' ਹੋਣ ਦਾ ਅਸਲੀ ਮਤਲਬ ਕੀ ਹੈ? ਕੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਸਿਰਫ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਸਮਾਜਿਕ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਤੇ ਜੀਵਨ ਅਨੁਭਵ ਵੀ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦੇ ਹਨ? ਭਾਰਤ ਦੀ ਤਾਕਤ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇਸਦੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਕਠੋਰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨਤਾ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿਚ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਬਹਿਸ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਟਿਲ ਸਮਾਜਕ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦਾ ਹੱਲ ਸਿਰਫ ਦਫ਼ਤਰੀ ਕਾਗਜ਼ੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲੱਭਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਸਿਰਫ ਇਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਰਜਾ

ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਕਿ ਇਹ ਸਨਮਾਨ, ਸਬੰਧਤਾ ਅਤੇ ਇਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਿਰਫ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਮਾਪਦੰਡ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕ ਅਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਚ ਧੌਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਐਨ.ਆਰ.ਸੀ. ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਭਾਰਤ ਦੀ ਵੱਡੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਅਸਾਮ ਵਿਚ ਐਨ.ਆਰ.ਸੀ. ਦਾ

ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ 2019 ਦਾ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਕਾਨੂੰਨ (ਸੀ.ਏ.ਏ.) ਲਿਆਂਦਾ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਨੇਤਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆਏ ਗੈਰ-ਮੁਸਲਿਮ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਦੀ ਰਾਹਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਆਲੋਚਕਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਚੋਣਵਾਂ ਨਜ਼ਰੀਆ ਭਾਰਤ ਦੇ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੇਖ ਸੰਵਿਧਾਨੀ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਅਸਾਮ ਦੇ ਸਥਾਨਕ ਗਰੁੱਪਾਂ ਲਈ ਮੁੱਦਾ ਧਰਮ ਦਾ ਘੱਟ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸਥਾਨਕ ਪਛਾਣ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਦਾ ਵੱਧ ਸੀ। ਵਿਰੋਧੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਅਸਾਮੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੇ ਸੀ.ਏ.ਏ. ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ, ਉਥੇ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਇਕ ਮਨੁੱਖਤਾ-ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਦਮ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਅਸਾਮ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀਆਂ ਜਟਿਲ ਪਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਐਨ.ਆਰ.ਸੀ. ਨੇ ਗੰਭੀਰ ਮਨੁੱਖੀ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉਹ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਗਰਿਕਤਾ-ਸੂਚੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ? ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਮਨਮਾਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਖੋਹਣ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਭਾਰਤ ਕੋਲ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਕੋਈ ਸਪਸ਼ਟ ਯੋਜਨਾ

ਨਹੀਂ। ਡਿਟੈਨਸ਼ਨ, ਵੋਟ-ਹੱਕ ਤੋਂ ਵੰਚਿਤ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਦੇਸ਼-ਨਿਕਾਲਾ—ਸਭ ਚੁਣੌਤੀ-ਭਰਪੂਰ ਵਿਸ਼ੇ ਹਨ। ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਨੇ ਸਾਫ਼ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਲਏਗਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਲੋਕ ਇਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਵਿਚ ਫਸੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਰਕੁੰਨ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐਨ.ਆਰ.ਸੀ. ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਮਿਆਮਾਰ ਦੇ ਰੋਹਿੰਗਿਆਂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਰਗਾ ਹਾਸ਼ੀਆ-ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਲੋਕਤੰਤਰਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੱਧ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਤੁਲਨਾ ਚਿੰਤਾ-ਜਨਕ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਲਈ ਐਨ.ਆਰ.ਸੀ. ਦੀ ਬਹਿਸ ਬਹੁਤ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਕਈ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਖੁਦ ਚੰਗੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਖਾਤਰ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਕਈ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ 'ਬਾਹਰੀ' ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਸੋਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਝੰਝੜਦੀ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ, ਡਾਇਸਪੋਰਾ ਭਾਰਤ ਦੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਛਵੀ ਨਾਲ ਡੂੰਘੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁੜਿਆ ਹੈ। ਡਿਟੈਨਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰਾਂ, ਬਿਨਾਂ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਪਤਤਾਲਾਂ ਬਾਰੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖ਼ਬਰਾਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਛਵੀ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕ ਬਹਾਨਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪਰਵਾਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਚਿੰਤਾ ਸਿਰਫ ਅਸਾਮ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੀ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਇਹ ਅਵਾਜ਼ ਉਠਦੀ ਹੈ ਕਿ ਯੂ.ਪੀ. ਅਤੇ ਬਿਹਾਰ ਤੋਂ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਲਈ ਆਏ ਮਜ਼ਦੂਰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵੱਸ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਿੱਖ-ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ, ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਹੋਂਦ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿਚ ਪੈ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਅਜੇ ਤੱਕ ਅਸਾਮ ਵਰਗੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਹਲਚਲਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ, ਪਰ ਕਈ ਵਾਰ ਵਸਨੀਕੀ ਤੇ ਵੋਟਿੰਗ ਹੱਕਾਂ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾਉਣ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਉਠਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਾਮ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਇਕ ਵਿਲੱਖਣ ਕੇਸ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਵਿਆਪਕ ਭਾਰਤੀ ਦੁਰਚਿੱਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਹੈ: ਇਕ ਪਾਸੇ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ,

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਥਾਨਕ ਪਛਾਣ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਚਿੰਤਾ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਹੋਰ ਸੂਬਿਆਂ—ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਮੇਘਾਲਿਆ ਆਦਿ ਵਿਚ ਵੀ ਵੇਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵੀ, ਐਨ.ਆਰ.ਸੀ. ਵਾਲੀ ਬਹਿਸ ਇਕ ਵੱਡੇ ਰੁਝਾਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਬ੍ਰੈਕਜ਼ਿਟ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾਵਾਂ ਤੱਕ—ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਸਮਾਜ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਤੇ 'ਕੌਣ ਅੰਦਰ-ਕੌਣ ਬਾਹਰ' ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਇਕੱਲਾ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਲੋਕਤੰਤਰਕ ਮੁੱਲ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੱਲ ਸੰਮਲਿਤ, ਮਨੁੱਖੀ ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਹੋਵੇ।

ਅਸਾਮ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਲਈ ਅੱਗੇ ਦਾ ਰਾਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਰਵਾਸੀ ਬਾਰੇ ਵਾਜਬ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, ਗਰੀਬਾਂ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ, ਅਤੇ ਭੇਦਭਾਵ-ਰੋਕੂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ, ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੰਵਿਧਾਨੀ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੁਨਰ-ਪ੍ਰਸਤਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਨਾ ਬਣੇ।

ਨੀਤੀਗਤ ਵਿਕਲਪਾਂ ਵਿਚ ਸਰਹੱਦ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ, ਅਸਾਮ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨਾ, ਅਤੇ ਸੰਮਲਿਤ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਵਾਲੇ ਹੱਲ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਦਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਐਨ.ਆਰ.ਸੀ. ਦੀ ਬਹਿਸ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਲਈ ਇਕ ਲਿਟਮਸ-ਟੈਸਟ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਇਕ ਸਵਾਲ ਹੈ: 'ਕੌਣ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ?' ਇਸਦਾ ਜਵਾਬ ਭਾਰਤ ਦੀ ਬਹੁਗੁਣਤਾ, ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਵੀ ਦੇਖ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਡਾਇਸਪੋਰਾ ਵੀ। ਭਾਰਤ ਇਸ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਕਿਵੇਂ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਅਸਾਮ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਤੰਤਰਕ ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਮਾਪਦੰਡ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸਨੂੰ ਸੌਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਹਿੱਤਾਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉਠ ਕੇ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ।

ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਬਣਿਆ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦਾ ਸਰਦਾਰ - ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਘੁੱਗੀ

ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਖੇਖਰ ਫੌਜੀਆਂ ਵਿਖੇ ਜਨਮੇ ਤੇ ਆਪਣੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਸਦਕਾ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਹਰਮਨ-ਪਿਆਰੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਬਣੇ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਘੁੱਗੀ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲੋਕ ਫਿਲਮਾਂ ਬਾਰੇ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਅਦਾਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇੱਕ ਆਦਰਸ਼ ਇਨਸਾਨ ਵਜੋਂ ਉਭਰੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਸਫਰ ਬਾਰੇ ਕਦੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲੋਂ ਰਚਾਏ ਗਏ ਇੱਕ ਸਮਾਗਮ 'ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਰਿਸ਼ਤਾ' ਦੌਰਾਨ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਘੁੱਗੀ ਦੀਆਂ ਵਿਲੱਖਣ ਤੇ ਸੇਧਗਾਰ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਨ ਦਾ ਸਬੰਧ ਬਣਿਆ। ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਅਦਾਕਾਰ ਬਣਨ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਸਿਹਰਾ ਹੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ।

ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਵੜੋਚ ਉਰਫ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਘੁੱਗੀ ਨੇ ਸੰਵਾਦ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸਕੂਲ 'ਚ ਪਹਿਲਾ

ਡਾ. ਸੁਖਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਚਹਿਲ

ਕਦਮ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅੱਖਰ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ-ਕਾਪੀਆਂ 'ਤੇ ਛਪੇ ਇੱਕ ਲੋਗੋ 'ਚੋਂ 'ਵਿਦਿਆ ਵਿਚਾਰੀ ਤਾਂ ਪਰਉਪਕਾਰੀ' ਦੇ ਅਰਥ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਗਿਆਨ ਹਾਸਿਲ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਆਪਣੀ ਭਲਾਈ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੋਰਨਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਵੀ ਸਮਰੱਥ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਤਰ ਨੂੰ ਪੌਲੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਘੁੱਗੀ ਨੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਸਮਝਣ ਲੱਗਿਆ।

ਘੁੱਗੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਚਪਨ ਦੇ ਗੁਰਬਤ ਭਰੇ ਦਿਨਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਇੱਕ ਸੈਨਿਕ ਵਜੋਂ ਦੇਸ਼ ਲਈ 1962, 65 ਤੋਂ 71 ਦੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਲੜੀਆਂ ਤੇ ਬਾਅਦ 'ਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਪਾਲਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ। ਅਜਿਹੇ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਭਾਵੇਂ ਇੱਕ ਡੰਗ ਸਬਜ਼ੀ ਨਾ ਬਣਦੀ, ਪਰ 'ਨਾਗਮਣੀ' ਰਸਾਲਾ ਜ਼ਰੂਰ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਭਰਾ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਹਿਤ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੇਖਾ-ਦੇਖੀ ਘੁੱਗੀ ਵੀ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ 'ਨਾਗਮਣੀ' ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗ ਗਿਆ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤੀ ਸਮਝ ਨਾ ਪੈਂਦੀ। ਪਰ ਇੰਨੀ ਕੁ ਸਮਝ ਜ਼ਰੂਰ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪੌਲੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪੈ ਰਿਹਾ। ਘੁੱਗੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਧੂਫ਼ ਬਣਾ ਕੇ ਵੇਚਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਘੁੱਗੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਬਰਾਂਡ ਦੀ ਅਗਰਬੱਤੀ ਦਾ ਨਾਮ 'ਪ੍ਰੀਤ

ਬਹਾਰ' ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਡੱਬੀ 'ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਲੱਗੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਧੂਫ਼ ਡੱਬੀਆਂ 'ਚ ਬੰਦ (ਪੈਕ) ਕਰ ਕੇ ਸਕੂਲ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨਿੱਤ ਧੂਫ਼ ਵੇਚਣ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਧੂਫ਼ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਰੱਦੀ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਕਾਗਜ਼ ਵਧੀਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਚਰਚਿਤ ਰਸਾਲੇ 'ਸੋਵੀਅਤ ਸੰਘ' ਨੂੰ ਰੱਦੀ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਖਰੀਦ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦੇ, ਜੋ ਇੱਕ ਰੁਪਏ ਦੇ ਦਸ ਕਿਲੋ ਆ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਦੋਨੋਂ ਭਰਾ ਪਹਿਲਾ ਇਹ ਰਸਾਲੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਦੀ ਰੱਦੀ ਵਜੋਂ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ। ਘੁੱਗੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ

ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੱਚ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸੇ ਰਾਹ ਤੁਰਿਆ ਚੱਲ। ਘੁੱਗੀ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਲਗਨ ਨੰਢੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਸਗੋਂ ਉਸ ਦੀ ਲਗਨ ਨੰਢੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਪਛੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਤਾਬਾਂ/ਗ੍ਰੰਥਾਂ 'ਚੋਂ ਮਿਲੇ ਇਸ ਗਿਆਨ ਸਦਕਾ ਹੀ ਉਹ ਵਕਤ ਵੱਲੋਂ ਮਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਥਪੇਤਿਆਂ ਦਾ ਜੁਆਬ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਲੱਤਾਂ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਦਿੰਦਾ ਗਿਆ।

ਪੂਰੀ ਸੂਝ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਕਿਤਾਬ ਬਾਰੇ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਘੁੱਗੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਸੀ, ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਚਨਾ

ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਘਰ ਬੈਠਾ ਕੋਈ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਆਪਣੇ ਬਚਪਨ 'ਚ ਹੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ ਮੁਤਾਬਕ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਹ ਵੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਫਰੋਲਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਲਈ ਘੁੱਗੀ ਨੇ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਆਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤੇ ਉਹ ਸਕੂਲੀ ਜੀਵਨ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਵਧੀਆ ਪਾਠਕ ਬਣ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਹ 'ਪੰਜਵਾਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ' ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ

ਕਰੋ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਅਸੀਸਾਂ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਅਸੀਸਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਸੰਵਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ 'ਚ ਬਣੀ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦੱਸਿਆ।

ਅਦਾਕਾਰ ਬਣਨ ਸਬੰਧੀ ਵੀ ਘੁੱਗੀ ਨੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰੋਚਕ ਕਿੱਸਾ ਸੁਣਾਇਆ। ਉਹ ਅਕਸਰ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਚਾਰ ਜਮਾਤਾਂ ਅੱਗੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵੀ ਪੜ੍ਹ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਪੰਜਵੀਂ ਜਮਾਤ 'ਚ ਸੀ ਤਾਂ ਸਕੂਲ ਅਧਿਆਪਕਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮਾਗਮ ਲਈ ਗੀਤ ਗਾਉਣ ਜਾਂ ਸਕਿੱਟ/ਨਾਟਕ ਸੰਗੀਤ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਆਈਟਮ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਗਾਉਣਾ ਤਾਂ ਆਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਅਧਿਆਪਕਾ ਤੋਂ ਸਕਿੱਟ/ਨਾਟਕ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਅਧਿਆਪਕਾ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਅਧਿਆਪਕਾ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੜ੍ਹੀ ਨੌਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ 'ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਬੱਬਰ' ਇਕਾਂਗੀ ਖੇਡਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਲੈ ਲਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਇਕਾਂਗੀ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਘੁੱਗੀ ਨੇ ਇਸ ਵਿਚ ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਬੱਬਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਵੀ ਖੁਦ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੁੱਗੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਕਿਤਾਬ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਦਾਕਾਰ ਬਣਨ ਦੇ ਰਾਹ ਪਾ ਦਿੱਤਾ।

ਘੁੱਗੀ ਆਪਣੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦੀਆਂ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮਵਰ ਲੇਖਕ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਰਚਨਾ 'ਬੁਝ ਰਹੀ ਬੱਤੀ ਦਾ ਚਾਨਣ' 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਲੜੀਵਾਰ 'ਪਰਛਾਵੇਂ' 'ਚ ਬੁਲਾਰੇ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਇਆ। ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗਾਂਧੀ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੇ ਇਸੇ ਲੜੀਵਾਰ 'ਤੇ ਪੁਸਤਕ 'ਪਰਛਾਵੇਂ' ਵੀ ਲਿਖੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਘੁੱਗੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ, ਮੋਹਨ ਭੰਡਾਰੀ ਤੇ ਜਸਬੀਰ ਭੁੱਲਰ ਹੋਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਲੜੀਵਾਰ/ਲਘੂ ਫਿਲਮਾਂ 'ਚ ਵੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਘੁੱਗੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਧੁੱਗਾ ਦੇ ਚਰਚਿਤ ਨਾਵਲ 'ਚਾਲੀ ਦਿਨ' 'ਤੇ ਇੱਕ ਫਿਲਮ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਖੁਦ ਵੀ ਫਕੀਰ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਘੁੱਗੀ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੋਂ ਇੰਨੀਆਂ ਕੁ ਗੱਲਾਂ ਸਿੱਖ ਲਈਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਘਰ ਚਲਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਘੁੱਗੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲਬਾਤ ਸਮੇਟਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਦੁਨੀਆ 'ਚੋਂ ਨਫਰਤ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਬਣੋ, ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਬਣਨ ਲਈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਨੀਆਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ।

ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਵਿਹਲੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਬਿਠਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਉਂਦੇ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਘੁੱਗੀ ਦੀ ਰੁਚੀ ਇੰਨੀ ਵਧ ਗਈ ਕਿ ਉਹ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਸੁਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਾਖੀ ਪੜ੍ਹ ਲੈਂਦਾ।

ਉਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਜੋ ਕੁਝ ਅਸੂਲ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ ਉਹ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸਿੱਖੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਵਾਰ 'ਨਾਗਮਣੀ' ਦੇ ਸਰਵਰਕ 'ਤੇ ਛਪਿਆ ਸੀ, 'ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਅਸਾਂ ਨਿਆਜ਼ ਚੜਾਈ ਰਾਹਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ', ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੇ ਘੁੱਗੀ ਨੂੰ ਡਟ ਕੇ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਲੇ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸ਼ਬਦ 'ਬੁੱਲਿਆ ਤੈਨੂੰ ਕਾਫ਼ਰ ਕਾਫ਼ਰ ਆਖਦੇ ਤੂੰ ਆਹੋ ਆਹੋ ਆਖ' ਪੜ੍ਹੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਹੀ ਬਣਾ ਲਿਆ ਕਿ ਚੁਗਲੀ-ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਬਹਿਸ ਨਾ ਕਰੋ। ਫਿਰ ਗੀਤਾ 'ਚੋਂ' ਪੜ੍ਹੇ 'ਕਰਮ ਕਰ ਫਲ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾ ਰੱਖ' ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਕੰਮ ਫਲ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਸੌਦਾ (ਡੀਲ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਕਰਤਬ। ਚੌਥੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਉਪਦੇਸ਼ 'ਕੂੜ ਨਿਖੁਟੇ ਨਾਨਕਾ ਓੜਕ ਸੱਚ ਰਹੀ' ਨੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਹੀ

'ਮੈਂ ਨਾਸਤਿਕ ਕਿਉਂ ਹਾਂ'। ਜਿਸ ਦੇ ਆਖਰੀ ਪੰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਦਰਜ ਸਤਰਾਂ 'ਇਹ ਮੇਰੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਆਪ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਅਨੁਯਾਈ ਬਣੋ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਖੁਦ ਸਿਰਜੋ' ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਿਲੱਖਣ ਪਛਾਣ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ। ਘੁੱਗੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਭਾਵੇਂ ਗਿਆਨ ਕਿਤਾਬਾਂ 'ਚੋਂ ਹਾਸਿਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਕਲਮ ਤੇ ਕਾਗਜ਼ ਨਾਲ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਸਾਂਝ ਚੱਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਘੁੱਗੀ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਪੁਸਤਕਾਂ ਸਾਨੂੰ ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਰਾਹ ਦਿਖਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਨਵੀਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਰਚਨਾ ਹੀ ਰਸਨਾ ਬਣਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਸਰੋਤ (ਰਸਨਾ) ਹੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਰ ਪੀੜ੍ਹੀ ਅੱਗੇ ਤੁਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਘੁੱਗੀ ਨੇ ਬੜੀ ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਸੁਣਾਈ ਕਿ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਆ

ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਪੜ੍ਹਨੀ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵੀਹ ਕੁ ਸਫ਼ੇ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਏ। ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ 'ਪਿਉਂਦ' ਸਿਰਲੇਖ ਵਾਲੀ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਘੁੱਗੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ 'ਪੰਜਵਾਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ' ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਣ ਤੇ ਉਹ 'ਪਿਉਂਦ' ਮੁਕਾ ਕੇ ਦੇ ਦੇਵੇਗਾ। ਘੁੱਗੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਾਉਂਦਿਆਂ ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪੋਤਰੇ ਤੇ ਦਾਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤੇ ਪੁੱਤ, ਪਿਉ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰੇ ਤਾਂ ਪਿਉ ਲਈ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਦੌਲਤ ਤੇ ਖੁਸ਼ਸੂਰਤ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਘੁੱਗੀ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਪਾਲਣਾ ਇੱਕ ਕਲਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਾਧਨਾ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਇਸੇ ਸਾਧਨਾ ਦੀ ਵੱਡੀ ਤੇ ਸੌਖੀ ਕੜੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਖੁਦ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਪਾਠਕ ਵਜੋਂ ਆਦਰਸ਼ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਹਰੇਕ ਘਰ 'ਚ ਇੱਕ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਵੱਡੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਛੋਟੀ। ਜਿਸ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੇਗੀ ਤਾਂ ਦੂਸਰੀ ਜ਼ਰੂਰ ਪੜ੍ਹੇਗੀ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਵਾਂਗ ਸਤਿਕਾਰ

ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰੇ ਵੀ ਪਏ ਠੱਗੀਆਂ ਦੇ ਰਾਹ !

ਤੇ ਨਾ ਚਾਹੁੰਦਿਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਹੋਰ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣਾ ਪੈਣਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨੇ ਫੀਸ ਭਰਾਉਣ ਲਈ ਲੁੱਬੜੀ ਚਾਲ ਖੇਡਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, 'ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਭਾਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਦੂਜੇ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈ ਲਿਓ, ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ'।

ਭਰੋਸੇ ਬਾਅਦ ਕੁੜੀ ਨੇ ਬੀ-ਕਾਮ ਦੀ ਫੀਸ ਭਰ ਦਿੱਤੀ। ਅਗਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਭਾਵ ਦੂਜੇ ਸਾਲ ਬੇਟੀ ਨੇ ਹੋਰਨਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਥੇ ਫੀਸ ਭਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੈਕਟਰ-50 ਵਾਲੇ ਕਾਲਜ ਦੀ ਫੀਸ ਵੀ ਭਰ ਦਿੱਤੀ, ਇੱਥੇ ਫੀਸ ਤਾਂ ਭਰਨੀ ਪਈ ਕਿ ਜੇ ਅੱਗੇ ਸੀਟ ਨਾ ਮਿਲੀ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਨਾ ਜਾਂਦੀ ਰਹੇ। ਜਦੋਂ ਸੈਕਟਰ-50 ਵਾਲੇ ਕਾਲਜ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਐਨਓਸੀ ਲਿਆਉਣ 'ਤੇ ਸੀਟ ਓਕੇ ਕਰਨ ਦੀ ਹਾਮੀ ਭਰ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਮੈਡਮ ਨੇ ਫੀਸ ਵਾਪਸੀ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਅਤੇ ਐਨਓਸੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਕੋਰੀ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਮੀਆਂ-ਬੀਵੀ ਕਾਲਜ ਗਏ ਤਾਂ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦੇ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਬੋਲਣ ਵਾਲੀ ਕਾਮਰਸ ਵਾਲੀ ਇਕ ਮੈਡਮ ਸਾਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, 'ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸ ਨੇ ਬੁਲਾਇਆ?'

ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ, 'ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਮੈਡਮ ਨੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੀ ਫੋਨ 'ਤੇ ਗੱਲ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ।'

ਐਨੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਕਮਰੇ ਵਿਚੋਂ ਚਲੀ ਗਈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਮੈਡਮ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਟੋਕਿਆ ਤਕ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨੂੰ ਦਾਖਲੇ ਵੇਲੇ

ਕੀਤੇ ਵਾਅਦੇ ਯਾਦ ਕਰਵਾਏ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਦਲੀਲ-ਅਪੀਲ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਹੀ ਨਾ ਹੋਇਆ 'ਪੱਥਰ ਉੱਤੇ ਬੂੰਦ ਨਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਪਚਾਵੇ' ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੀ ਹੋਈ ਤੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ। ਫੇਰ ਕਰੋਨਾ ਆ ਗਿਆ। ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਬੇਟੀ ਨੂੰ ਓਹੀ ਬੜਬੋਲੀ ਮੈਡਮ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਐਮਕਾਮ. ਦੀ ਫੀਸ ਭਰੋ, ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸਮਰ ਟਰੇਨਿੰਗ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੀ।'

ਜਦੋਂ ਬੇਟੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਡਮ ਇਹ ਸਮਰ ਟਰੇਨਿੰਗ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਤਾਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਮੈਂ ਫੀਸ ਕਾਲਜ ਨੂੰ ਦੇ ਚੁੱਕੀ ਹਾਂ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਅਗਲੀ ਫੀਸ ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਏਥੇ ਪੜ੍ਹਾਂ, ਨਾ ਪੜ੍ਹਾਂ।'

ਕੁੜੀ ਦੀ ਐਨੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਉੱਤੇ ਮੈਡਮ ਭੜਕ ਗਈ ਤੇ ਕਮਰੇ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੀ ਹੋਈ ਕਹਿ ਗਈ, 'ਹੁਣ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੇਗੀ? ਕੀ ਠੀਕ ਐ, ਕੀ ਗਲਤ ਐ?'

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਫੇਰ ਦੋਵੇਂ ਮੀਆਂ-ਬੀਵੀ ਕਾਲਜ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਮੈਡਮ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕਾਮਰਸ ਵਾਲੀ ਮੈਡਮ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਅਸੀਂ ਸਾਫ਼ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਾਮਰਸ ਵਾਲੀ ਮੈਡਮ ਦਾ ਬੋਲਣ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨੂੰ ਹੀ ਮਿਲਣਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ

ਨੂੰ ਸਮਰ ਟਰੇਨਿੰਗ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਲੈਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕਾਮਰਸ ਵਾਲੀ ਮੈਡਮ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, 'ਇਹ ਤਾਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਬੱਚੀ ਐਮ ਕਾਮ. ਦੀ ਫੀਸ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਭਰ ਰਹੀ।'

ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ, 'ਉਹ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਪੱਤਰ-ਵਿਹਾਰ ਰਾਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਐਨਓਸੀ ਦੇ ਦਿਓ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦੇ ਮਾਪੇ ਐਨੀ ਫੀਸ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ। ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਬੱਚੀ ਨੇ ਲਾ ਲਏ।'

ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, 'ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀਆਂ ਗਾਈਡ ਲਾਈਨਜ਼ ਦੇਖਾਂਗੀ ਅਤੇ ਪਰਸੋਂ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੈ, ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰਬਰ ਲਿਖ ਜਾਓ, ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਵਾਂਗੇ।'

ਅਸਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਟਾਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੂੰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਐਮ ਕਾਮ. ਦੀ ਫੀਸ ਭਰਨ ਦੀ ਤਰੀਕ ਨੇੜੇ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਸੀਟ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਮਾਰੇ ਮਜਬੂਰੀ 'ਚ ਫੀਸ ਭਰਨਗੇ।

ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਫੋਨ ਨਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਫੇਰ ਕਾਲਜ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਉਲਟਾ ਸਾਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, 'ਤੁਸੀਂ ਆਏ ਹੀ ਨਹੀਂ।'

ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਡਮ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੱਸਾਂਗੇ ਤਾਂ ਮੈਡਮ ਸੱਪ ਵਾਂਗ ਵਲ ਖਾਂਦੀ ਹੋਈ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੀ ਅਰਜ਼ੀ

ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਅਗਲੀ ਫੀਸ ਏਥੇ ਹੀ ਭਰ ਦਿਓ। ਅਸੀਂ ਲੋਕਲ ਕਾਲਜ ਲਈ ਐਨ.ਓ.ਸੀ. ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ।'

ਅਸੀਂ ਮੈਡਮ ਦੇ ਮੂਹਰੇ ਡੀਏਵੀ, ਕਾਲਜ ਸੈਕਟਰ-10 ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਕਾਲਜ, ਸੈਕਟਰ-26 ਦੀਆਂ ਕਈ ਐਨ.ਓ.ਸੀ.ਜ਼. ਰੱਖ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤੇ ਕਿਹਾ ਜੇ ਇਹ ਕਾਲਜ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ।'

ਮੈਡਮ ਸਾਡੀ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਫੇਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, 'ਤੁਸੀਂ ਫੀਸ ਏਥੇ ਹੀ ਭਰ ਦਿਓ।'

ਅਸੀਂ ਸਾਫ਼ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, 'ਇਹ ਕਾਲਜ ਐ ਜਾਂ ਥਾਣਾ? ਬੱਚੀ ਕਾਲਜ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਸਕਦੀ? ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਐ, ਤੁਹਾਡੀ ਕੋਈ ਫੀਸ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੱਸੋ? ਇਹ ਕਾਹਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਐ, ਇਹ ਗੁਲਾਮੀ ਵਾਲਾ ਹਾਲ ਐ?'

ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਲੁਟੇਰੇ ਇਸ ਕਾਲਜ ਦੀ ਮੁਖੀ ਕੋਲ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਰਸੀ ਉੱਤੇ ਬੈਠਣ ਲਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੀ, ਅਸੀਂ ਅੱਧਾ-ਪੌਣਾ ਘੰਟਾ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਵਾਂਗ ਖੜ੍ਹੇ ਹੀ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਬਹਿਸਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਕਾਲਜੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਬੱਚੀ ਦੀ ਫੀਸ ਭਰਨ ਲਈ ਤੁਰ ਪਏ। ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਗੱਲ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਐਨੇ ਜ਼ੋਰ-ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਲੜੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਪ੍ਰੰਤੂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕੁੜੀਆਂ ਨਾਲ ਅਜਿਹੀਆਂ ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੀਆਂ?

ਬਹੁ-ਮੰਜਲੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਵਿਚ ਬਣੇ ਜਿਵੇਂ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਾਰੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਠੱਗੀਆਂ ਬਾਰੇ ਅਕਸਰ ਪੜ੍ਹਦੇ-ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ, ਓਵੇਂ ਹੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਦਿਓ ਕੱਦ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਵਿਚ ਬਣੇ ਕਈ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰੇ ਵੀ ਇਸੇ ਰਾਹ ਤੁਰ ਪਏ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਤੋਂ 'ਵਿਦਿਆ ਵਿਚਾਰੀ ਤਾਂ ਪਰਉਪਕਾਰੀ' ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਉੱਤੇ ਸਸਤੇ ਪਲਾਟ ਲੈ ਕੇ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮਾਉਣ ਲਈ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਤੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਨਾਂ ਰੱਖ ਕੇ ਕੰਮ 'ਸੱਜਣ ਠੱਗ' ਵਾਲੇ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦੀ ਭਤੀਜੀ 10+2 ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਕਾਹਦੀ ਹੋਈ, ਭੂਆ ਨੂੰ ਉਹਦੀ ਅਗਲੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਵੱਢ-ਵੱਢ ਖਾਣ ਲੱਗ ਪਈ ਕਿ ਜੇ ਚੰਗੇ ਨੰਬਰ ਨਾ ਆਏ ਫੇਰ

ਕੁਲਦੀਪ ਪਨੌਲਾ
ਫੋਨ: 94642-91023

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਮਿਲਣਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਸ਼ਾਨੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਕੁੜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ 92 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਭੂਆ ਨੂੰ ਐਨੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ, ਜਿਵੇਂ ਨੌਕਰੀ ਹੀ ਮਿਲ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਆਖਰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੱਖੋਂ ਵਧੀਆ ਸੁਣੀਦੇ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸੀਟਾਂ 'ਫੁੱਲ' ਹੋ ਗਈਆਂ

ਖੁਸ਼ਬੂ, ਪੌਣ, ਪਾਣੀ ਤੇ ਪੰਛੀ ਕਦ ਮੰਨਦੇ ਸਰਹੱਦਾਂ ਨੂੰ

ਪੰਜ-ਆਬ ਦੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਹੜ੍ਹ ਦਾ ਪਾਣੀ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਸਿਆਸੀ ਹੜ੍ਹ ਦਾ ਪਾਣੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਉਤਾਰ ਚੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਵਹਿਣ 'ਚ ਆਪੇ ਈ ਵਹਿ ਰਿਹਾ, ਉਹ ਹੈ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦਾ ਸੰਕਲਪ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਇਹ ਸੰਕਲਪ ਹੈ, ਸੰਗਤ, ਪੰਗਤ, ਲੰਗਰ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੋਲਕ, ਗਰੀਬ ਦਾ ਮੂੰਹ, ਦਾ ਸੰਕਲਪ।

ਸੂਰਜੀਤ ਸੁਮਨ
ਫੋਨ: 98144-30874

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹੋ ਸਿੱਖ-ਮੱਤ ਹੜ੍ਹ ਦੀਆਂ ਛੱਲਾਂ ਵਿਚ ਗੋਤੇ ਖਾਂਦਿਆਂ ਹਨੇਰੀ ਸੁਰੰਗ ਵੱਲ ਵਧ ਰਹੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਚਮਕੀ ਚਾਨਣ ਦੀ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਕਾਤਰ ਹੈ ਜੋ ਅਗਾਂਹ ਜਾ ਕੇ 'ਜਿਉਂ ਕਰ ਸੂਰਜ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਰੇ ਛਪੇ ਅੰਧੇਰ ਪਲੇਆ' ਵਾਂਗ ਜਗ-ਮਗ, ਜਗ-ਮਗ ਕਰਦਾ ਚਾਨਣ ਹੋ ਨਿਬੜਿਆ ਹੈ। ਏਸੇ ਚਾਨਣ ਵਿਚ ਖਾਲਸਾ ਏਡ ਵਰਗੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖਤਾ 'ਤੇ ਆਈ ਹਰ ਆਫਤ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਪਹੁੰਚ ਸੋਖੀ ਬਣਾ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਗੀਤ ਜਗਤ, ਬਾਲੀਵੁੱਡ/ਹਾਲੀਵੁੱਡ ਤੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਪਾਸੇ ਖਿੱਚਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ 'ਤੇ ਆਈ ਇਸ ਆਫਤ ਲਈ ਹਮਾ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਿਆ ਹੈ। ਚਾਰ ਉਦਾਸੀਆਂ ਵੇਲੇ ਖਿੱਲਰੇ ਇਸ ਚਾਨਣ ਨੂੰ ਭਲਾ ਕੋਈ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਚਿਰ ਹਨੇਰੇ ਦੀ ਚਾਦਰ ਵਿਚ ਲਪੇਟਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੇਗਾ? ਹਨੇਰਾ ਫੈਲਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨ ਅੱਜ ਵੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਂਗ ਨਿਰਾਰਥਕ ਹੋ ਜਾਣੇ ਹਨ। ਭਲਾ, ਸੱਚ ਅੱਗੇ ਝੂਠ ਕਦੋਂ ਕੁ ਤੱਕ ਟਿਕੇਗਾ? ਉੱਥੇ ਅੱਜ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਝੂਠ ਬਹੁਤਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿਆਸਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ

ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਸ਼ਰਾਰਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਨ ਦੁਖੀ ਹੋ ਉਠਦਾ ਹੈ। ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਸ਼ਰਾਰਤ ਕਤਲੀ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਹੁਣ ਭਲਾ ਡੁੱਘਾਈ ਨਾਲ ਸੋਚਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਆਫਤ ਹੰਢਾ ਰਹੇ ਲੋਕ ਕਦੋਂ ਕੁ ਤੱਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਡੀਕਦੇ ਰਹਿੰਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਂਗ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ 'ਤੇ ਲੂਣ ਹੀ ਭੁੱਕਣਾ ਹੁੰਦਾ। ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ 'ਤੇ ਫਹਾ ਧਰਨ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਵਿਹਲ ਈ ਕਿੱਥੇ? ਆਪਾਂ ਸਭ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ 'ਉਠ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਜੀਰਾ' ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਰੁਝਾਨ। ਉੱਥੇ ਇਸ ਨੂੰ ਫੌਰੀ ਰਾਹਤ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਕੀ ਪਤਾ ਉਠ ਦਾ ਇਹ ਬੁੱਲ੍ਹ ਕਦੋਂ ਡਿੱਗੇ? ਡਿੱਗੇ ਵੀ ਜਾਂ ਨਾ ਡਿੱਗੇ। ਉੱਥੇ ਸਾਨੂੰ ਆਸ ਦਾ ਪੱਲਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਆਸਾਂ ਨਾਲ ਈ ਉਮੀਦਾਂ ਜਗਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਾਡੀ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤਾਂ ਆਫਤ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਫੰਡ ਬਾਰੇ ਗੋਲ-ਮੋਲ ਬਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਪੱਲਾ ਝਾੜ ਈ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇਖ-ਪਰਖ ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਾਲ-ਵਰੋਸੇ ਸੁਣਾਈ ਇੱਕ ਬਾਤ ਮੇਰੇ ਚੇਤੇ ਦੇ ਚਿਤਰਪਟ 'ਤੇ ਉੱਭਰੀ ਹੈ। ਮਾਂ ਸੁਣਾ ਰਹੀ ਸੀ, 'ਪੁੱਤ ਇੱਕ ਵਾਰ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਵਿਆਹੀ ਸਿਆਣੀ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਓਹਦਾ ਘਰਵਾਲਾ, ਸਹੁਰਿਓਂ ਲਈ ਤੁਰਿਆ ਆਵੇ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਸਕੇ-ਸਬੰਧੀ ਅਰਬੀ ਲਈ ਸਮਸ਼ਾਨ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਮਜ਼ਲ ਨਾਲ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਜਾ ਰਹੇ ਇੱਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੂੰ ਰੋਕ, ਕੁੜੀ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੀ, 'ਬਜ਼ੁਰਗੇ ਇਹ ਬੰਦਾ ਅੱਜ ਈ ਮਰਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਈ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ? ਬਜ਼ੁਰਗ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਤੁਬਕਿਆ, ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਰੁਕ ਕੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਨਹੀਂ ਬੀਬਾ ਅੱਜ ਹੀ ਮਰਿਆ। ਓਹਦੇ ਘਰਵਾਲੇ ਨੂੰ ਬੜਾ ਗੁੱਸਾ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਉਹ ਸੋਚੇ ਬਈ ਮੂਰਖੇ ਅੱਜ ਈ ਮਰਿਆ, ਤਾਂ ਹੀ ਹੁਣ ਲਿਜਾ ਰਹੇ ਨੇ? ਪਰ ਉਹ ਬੋਲਿਆ ਕੁਸ਼ ਨਾ। ਫਿਰ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਅੱਗੇ ਤੁਰ ਪਏ। ਅੱਗੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਕਣਕ ਵੱਢ ਰਹੇ ਇੱਕ ਕਿਸਾਨ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਉਹ ਫਿਰ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੀ, 'ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਇਹ ਕਣਕ ਖਾਧੀ ਹੋਈ ਏ ਜਾਂ ਹਾਲੇ ਖਾਣੀ ਆ?' ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਬੇਸਿਰ-ਪੈਰ ਸੁਆਲ ਸੁਣ,

ਓਹਦੇ ਘਰਵਾਲੇ ਸਮੇਤ ਉੱਥੇ ਸਾਰੇ ਮੌਜੂਦ ਬੈਂਦਲ ਜਿਹੇ ਗਏ। ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮਝ ਨਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਹੱਸ ਪਏ। ਓਹਦਾ ਘਰਵਾਲਾ ਕੱਚਾ ਜਿਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਰ ਉਹ ਕਿਸਾਨ ਬਹੁਤ ਸਿਆਣਾ ਸੀ। ਉਸ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਬੀਬਾ ਕੁਸ਼ ਖਾਧੀ ਹੋਈ ਏ, ਕੁਝ ਹਾਲੇ ਖਾਣੀ ਆ।' ਘਰਵਾਲੀ ਦੀਆਂ ਝੱਲ-ਬਲੱਲੀਆਂ ਸੁਣ ਓਹਦੇ ਘਰਵਾਲੇ ਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਕਿਸਾਨ ਸਾਹਮਣੇ ਹੀ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ-ਨਵੇਲੀ ਵਿਆਹੁਤਾ

ਭੱਬਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਇਸੇ ਲਈ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਬਈ ਬੀਬਾ ਕੁਸ਼ ਖਾਧੀ ਹੋਈ ਏ ਤੇ ਕੁਸ਼ ਖਾਣੀ ਆ।'

ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਚੇਤੇ ਵਿਚ ਅਠਾਸੀ ਵਿਚ ਆਏ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਉੱਭਰਨ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ-ਦਿਨੀਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਉਸਤਾਦ ਕੋਲ ਰੋਪੜ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਕਮਰਾ ਨੰਬਰ ਪੰਜ ਵਿਚ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਟਾਈਪਰਾਈਟਰਾਂ 'ਤੇ ਟਾਈਪ ਕਰਨ ਜਾ ਲੱਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੜ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਅੱਜ ਵਾਂਗ

ਨਾਲ ਲੜ ਪਿਆ। ਉਸਨੇ ਪਿੱਛੇ ਹੋਈ ਬੀਤੀ ਵੀ ਸਾਰੀ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਕਹਿ ਸੁਣਾਈ। ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸਾਨ ਬਹੁਤ ਗੁਣੀ ਬੰਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲੱਗਿਆ, 'ਸੁਣ ਬਈ ਕਾਕਾ ਤੇਰੀ ਘਰਵਾਲੀ ਸਹੀ ਕਹਿੰਦੀ ਏ। ਮੈਂ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ ਤੈਨੂੰ। ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੜਾ ਸੁਆਲ ਇਸਨੇ ਮਰੇ ਹੋਏ ਬੰਦੇ ਲਈ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਘਰਦਿਆਂ ਜਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਈ ਮਰ ਚੁੱਕੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੰਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਣਾ ਵੀ ਕਾਹਦਾ ਜੀਣਾ ਹੋਇਆ? ਮਰਨ ਸਮਾਨ। ਦੂਜਾ ਸਵਾਲ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਮੈਨੂੰ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਗਹਿਰਾ ਅਰਥ ਐ। ਕਈ ਕਿਸਾਨ ਜਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰ ਕਰਜ਼ ਦੇ ਭਾਰ ਥੱਲੇ ਦੌੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਇਹ ਕਣਕ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖਾਧੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬੋੜਾ ਸਹੀ, ਕਰਜ਼ ਵਿਚ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ

ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੱਖੇ ਹੋਲਾ ਕਰ ਛੱਡਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੱਚੇ-ਪੱਕੇ ਘਰ ਢਹਿ ਗਏ ਸਨ। ਡੰਗਰ-ਪਸ਼ੂ ਰੁੜ ਗਏ ਸਨ, ਬਚੇ ਮਰ ਗਏ ਸਨ। ਬਚੇ ਲੋਕ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਅੱਜ ਵਾਂਗ ਸਰਕਾਰ ਉਦੋਂ ਵੀ ਨਦਾਰਦ ਸੀ। ਸਿਆਸੀ ਲੋਕ ਸਿਆਸਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸੁਣਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿਰ ਸੁੱਟੀ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਅਦਾ ਫਰਮਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਲੋਕੀਂ ਆਪਣੇ ਕਾਗਜ਼ ਚੁੱਕੀ ਅਰਜ਼ੀ-ਪੱਤਰ ਟਾਈਪ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਆਉਂਦੇ। ਸਰਕਾਰੇ-ਦਰਬਾਰੇ ਕਈਆਂ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਲੰਮਾ ਅਰਸਾ ਰੁਲਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜੇ ਕੁਝ ਮਿਲਿਆ ਵੀ, ਉਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਸਦਕਾ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਲੈ ਗਏ। ਬਚਦੇ ਲੋਕੀ ਖੁਦ ਲਤੇ ਜੀਵਨ ਜਿਊਣ ਲਈ। ਉਹ ਅੱਜ ਵੀ ਭਲੀ-

ਭਾਂਤੀ ਇਹ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਬਾਈ ਦਲੇਰ ਦੇ ਫੋਨ ਦੀ ਟਰਨ-ਟਰਨ ਨੇ ਮੇਰੀ ਬਿਰਤੀ ਤੋਤੀ। ਉਹ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, 'ਛੋਟੇ ਬਾਈ ਖੁਆਜੇ ਨੇ ਮੌਤ ਪਾ ਲਿਆ ਸਮਝ। ਅਸਮਾਨ ਤਾਂ ਹਾਲੇ ਵੀ ਕਾਲੇ-ਚਿੱਟੇ ਬੱਦਲਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ। ਉਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹੜ੍ਹ ਆਇਆ ਪਿਐ, ਜਿਵੇਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਈ ਮਦਦ ਲਈ ਆ ਬਹੁਤੀ ਹੋਵੇ। ਰੀਲਾਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਬਬੇਰੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਮੁੜ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਲੀਡਰਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ। ਧੁੱਸੀ ਬੰਨ੍ਹ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਝਾੜਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਰੱਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਮੱਤ ਬਖਸ਼ੇ। ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਂਗ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਕਿੱਲਤ ਆਈ ਹੋਈ ਆ। ਹੁਣ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਤੋਂ ਫੰਡ ਮੰਗ ਰਹੇ ਨੇ। ਬਾਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਬਾਰੇ ਰੱਬ ਜਾਣੇ ਕਿੱਧਰ ਗਿਆ। ਸ਼ਰਾਰਤ ਜ਼ੋਰਾਂ 'ਤੇ ਆ। ਲੋਕ ਆਪਣਾ ਬਚਾਅ ਆਪ ਈ ਕਰ ਰਹੇ ਆ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਲੋਕ ਰੋਹ ਪ੍ਰਚੰਡ ਹੋ ਗਿਆ ਨਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਾਨੀ ਚੇਤੇ ਆ ਜਾਣੀ ਆ। ਦੇਖਿਆ ਨੇਪਾਲ ਦਾ ਹਾਲ? ਚੰਗੇ ਸ਼ਾਸਨ ਤੇ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ 'ਜੈਨ-ਜੀ' ਅੰਦੋਲਨ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੰਕਟ ਚਰਮ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇਪਾਲ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕਠਮੰਡੂ ਰਿਹਾਇਸ਼ 'ਤੇ ਬਣੀ ਸੁਰੰਗ ਵਿਚੋਂ ਕੈਸ਼ ਤੇ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਬੋਰੀਆਂ ਬਰਾਮਦ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਹਾਲ ਮਾੜੇ ਬਈ। ਉਂ ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਆਈ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਨਾ, ਉਤਲੀ ਥੱਲੇ ਤੇ ਥੱਲਤੀ ਉੱਤੇ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਰੋਕ ਸਕਦੇ ਫਿਰ? ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਮੇਰੇ 'ਆਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਕਿੱਥੇ ਲਿਜਾਣਾ ਇਹ ਧਨ 'ਕੱਠਾ ਕਰਕੇ? ਉਹ ਤੇਰੇ ਗੀਤ ਦਾ ਅੰਤਰਾ ਐ ਨਾ:

'ਲੋਕੀ ਜਦੋਂ ਮੁਸੀਬਤ ਅੱਗੇ ਪਰਬਤ ਵਾਂਗੂੰ ਖੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਨੇ
ਹੋਸਲਿਆਂ 'ਚ ਲੂਲੇ-ਲੰਗੜੇ ਵੀ ਪਰਬਤ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਨੇ
ਏਕੇ ਦੇ ਵਿਚ ਬਰਕਤ ਏਕਾ ਭੰਨ ਸੁੱਟਦਾ ਏ ਹੱਦਾਂ ਨੂੰ
ਖੁਸ਼ਬੂ, ਪੌਣ, ਪਾਣੀ ਤੇ ਪੰਛੀ ਕਦ ਮੰਨਦੇ ਸਰਹੱਦਾਂ ਨੂੰ'।

ਇਹ ਤੁਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ 'ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ' ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ। ਇਹ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ। ਇਸ ਤੁਕ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਾ ਜਹਾਨ ਕੂੜੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਉਲਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਕਥਨ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਇਕ ਧਰਮ, ਜਾਤ, ਫਿਰਕੇ, ਰੰਗ, ਲਿੰਗ, ਨਸਲ, ਕਿਤੇ ਅਤੇ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਬਲਕਿ ਸਾਰੇ ਜਹਾਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੁਕ ਦੇ ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ: ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਕੋ ਭੇਦੁ ਨ ਪਾਇਓ॥ ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਜਹਾਨ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨਹੀਂ

ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ (ਪ੍ਰੋ.)
ਫੋਨ: +91-94175-18384

ਪਤਾ ਲੱਗੀ।
ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਵੀ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਮੇਰੀ ਤੁੱਛ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਭਗਵਾਨ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਉਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਉਸ ਨਾਲ ਇਕ ਰੂਪ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨਾਲ ਇਕ ਰੂਪ ਹੋਣ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਜਾਣਨ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਾਣਨਾ ਜਾਂ ਉਸਨੂੰ ਜਾਣਨਾ ਇਕ ਹੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ: ਜਿਨੀ ਆਤਮ ਚੀਨਿਆ ਪਰਮਾਤਮੁ ਸੋਈ॥ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਿਆ ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ

ਕੂਰ ਕ੍ਰਿਆ ਉਰਝਿਓਂ ਸਭ ਹੀ ਜਗੁ

ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਣ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਨਾਲ ਜਾਣਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਸਦਕਾ ਕੋਈ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਲਕਿ ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਾਣਨਾ ਹੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਜਾਣਨਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਆਤਮਾ ਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਜਦ ਤਕ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੂੰਦ ਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਦੂਰੋਂ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਉਹ ਦੋ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੂੰਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਇਆਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਇਕ ਹੀ ਹਨ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੂੰਦ ਜੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਜਾਣ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੇ ਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ।

ਇਹੀ ਗਿਆਨ ਮਾਰਗ ਹੈ ਤੇ ਅਧਿਆਤਮ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਬਿਨਾਂ ਜੇ ਕੁਝ ਵੀ ਕੋਈ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੁੜਾ ਕਰਕਟ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇਖੀਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜੋ ਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਉਹ ਵੀ ਕਿਤੇ 'ਕੂਰ ਕ੍ਰਿਆ' ਜਾਂ ਕੁੜਾ ਕਰਕਟ ਹੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ?

ਇਹ ਸਵਾਲ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਨਿਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਮੂਹਿਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ। ਅਸੀਂ ਨਿਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਯਤਨਾਂ ਜਾਂ ਕਾਰਜਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਅਹਿਮੀਅਤ ਵੀ ਹੈ? ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਮੂਹਿਕ ਯਤਨ ਅਤੇ ਕਾਰਜ ਵੀ ਘੋਖਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਲਾਭ ਵੀ ਹੈ? ਜਿਸਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਨਾਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਤੇ ਵਿਨਾਸ਼

ਤਾਂ ਨਹੀਂ?
ਇਹ ਵੀ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ-ਕਰਮ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਦਾਨ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਕਿਤੇ ਮੰਗਤਿਆਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ? ਮੱਦਦ ਦੇ ਯਤਨ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅਪਾਹਜ਼ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਰਹੇ? ਸੇਵਾ ਦੇ ਕਾਰਜ ਕਿਤੇ ਵਿਹਲਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ? ਲੰਗਰਾਂ ਤੇ ਭੰਡਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਕਿਤੇ ਠੱਗੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੋਲਕ ਸਿਰਫ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗੇ ਹੀ ਹੋਣੀ ਸੋਭਦੀ ਹੈ। ਲੰਗਰਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਗੋਲਕ ਦਾ ਕੀ ਕੰਮ? ਗੁਰੂ ਅੰਗੇ ਚੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਚੜ੍ਹਾਵੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲੰਗਰ ਚੱਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਲੰਗਰ ਅੰਗੇ ਫਿਰ ਚੜ੍ਹਾਵੇ ਦੀ ਤਵੱਕੇ ਰੱਖਣੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਮਹਾਨ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦਾਨ, ਮੱਦਦ ਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਕਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਕਾਰਜ ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਤੇ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਨਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਅਨਾਤੀ ਲੋਕ ਜਦ ਕਿਸੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਭਲਾਈ ਵੀ ਅਸਲ ਵਿਚ ਨੁਕਸਾਨ ਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਭਲੇ ਦੇ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਧੇਰੇ ਸੋਚ-ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਚੁਰਾਸੀ ਦੇ ਦਿੱਲੀ ਦੰਗਿਆਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਹਰ ਹਫ਼ਤੇ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ ਤੇ ਅਸੀਂ ਕਈ ਜਾਣੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨ ਜਾਂਦੇ। ਕਮੇਟੀਆਂ ਲਈ ਚੜ੍ਹਾਵਾ 'ਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਨਹਿਰੀ ਮੌਕਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਚਾਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਚਾਦਰ

ਫੈਲਾ ਕੇ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਘੁਮਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਇਕ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਪੈਸੇ 'ਕੱਠੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਚਾਦਰ ਲੈ ਕੇ ਚਾਰ ਸਿੱਖ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆਏ ਤਾਂ ਇਕ ਦੋਸਤ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਹੀ ਮੰਗਤਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।

ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਸ਼ਿਵ ਤੇ ਪਾਰਬਤੀ ਕਿਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਭਰਤਰੀ ਜੀ ਬਲਦੀ ਚਿਖਾ ਨੇੜੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਭੁੱਖੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਚਿਖਾ ਕੋਲ ਪਏ ਆਏ ਦੇ ਪਿੰਨੇ ਭੁੰਨ ਕੇ ਖਾਣ ਲੱਗੇ ਸਨ। ਪਾਰਬਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਉਤੇ ਤਰਸ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਸ਼ਿਵਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਉਹ ਭਰਤਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਮਹਾਨ ਤਿਆਗ ਬਦਲੇ ਵਰ ਦੇ ਆਵੇ? ਸ਼ਿਵਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਵਰ ਦੇ ਆਓ, ਪਰ ਕਿਤੇ ਵਰ ਦੇ ਭੁਲੇਖੇ ਸਰਾਪ ਨਾ ਦੇ ਆਉਣਾ।

ਪਾਰਬਤੀ ਭਰਤਰੀ ਜੀ ਦੇ ਪਿਛੇ ਜਾ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਭਗਤਾ ਭਗਤਾ ਕਹਿ ਕੇ ਅਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ। ਭਰਤਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ, ਕੋਈ ਮੰਗਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਖਾਣ ਲਈ ਮੰਗ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਭੁੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਪਿੰਨਾ ਪਿਛੇ ਸੁੱਟ ਦਿਤਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਦੂਸਰਾ ਪਿੰਨਾ ਭੁੰਨਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਪਾਰਬਤੀ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਭਗਤਾ ਭਗਤਾ ਕਹਿ ਕੇ ਅਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ। ਭਰਤਰੀ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਮੰਗਤੀ ਹਾਲੇ ਹੋਰ ਮੰਗ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਦੂਸਰਾ ਪਿੰਨਾ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਸੁੱਟ ਦਿਤਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਆਖਰੀ ਪਿੰਨਾ ਭੁੰਨਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਤੀਜੀ ਵਾਰੀ ਫਿਰ ਪਿੱਛਿਓਂ ਭਗਤਾ ਭਗਤਾ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਆਈ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਤੀਜਾ ਪਿੰਨਾ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਸੁੱਟ ਦਿਤਾ। ਪਿੰਨੇ ਮੁੱਕ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਪਿੱਛਿਓਂ ਫਿਰ ਭਗਤਾ ਭਗਤਾ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਆਈ। ਪਿਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ

ਭਰਤਰੀ ਜੀ ਪਾਰਬਤੀ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਏ ਤੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਉਸਦੇ ਚਰਨੀ ਢਹਿ ਪਏ। ਪਾਰਬਤੀ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਭਗਤਾ ਤੇਰਾ ਤਿਆਗ ਤੇ ਤਪੱਸਿਆ ਪ੍ਰਵਾਣ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਬਦਲੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਵਰ ਦੇਣ ਆਈ ਹਾਂ। ਦੱਸ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ਭਰਤਰੀ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਾਤਾ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵਰ ਦੇਣਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਰੋਜ਼ ਕੁਝ ਖਾਣ ਨੂੰ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤੇ ਜਦ ਵੀ ਕਿਤੇ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਰੱਜ ਕੇ ਖਾਣ ਨੂੰ ਨਾ ਮਿਲੇ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਪਾਰਬਤੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਆਇਆ ਕਿ ਸ਼ਿਵਜੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਦੇਖਣਾ ਕਿਤੇ ਭਰਤਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਵਰ ਦੇ ਭੁਲੇਖੇ ਸਰਾਪ ਨਾ ਦੇ ਆਉਣਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਿਵਜੀ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਭਰਤਰੀ ਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਵਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਰਾਪ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਜਿਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਵਿਕਾਸ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਵਿਕਾਸ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਦਾ ਹੀ ਦੂਜਾ ਨਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਵਿਚਲਾ ਫਰਕ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬੇਸਮਝੀ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਜ ਵੀ ਵਰ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਰਾਪ ਹੀ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ-ਸਮਝੀ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਦਾਨ-ਪੁੰਨ ਦੇ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ ਵੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਵਿਗਾੜ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਦਾਨ-ਪੁੰਨ ਹੋਣ ਤੇ ਲੰਗਰ ਚੱਲਣ—ਸਮਝਦਾਰੀ ਤੇ ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ ਨਾਲ। ਭਰਤਰੀ ਜੀ ਦੀ ਇਹ ਕਥਾ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ 'ਵੈਰਾਗ ਸ਼ਤਕ' ਦੇ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਕਥਾ ਦਾਨ-ਪੁੰਨ ਤੇ ਵਰ-ਸਰਾਪ ਦੇ ਅਸਲ ਅਰਥ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਅਧਿਐਨ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵੀ ਲਾਹੇਵੰਦ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਿਤ 'ਕੂਰ ਕ੍ਰਿਆ' ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਤਾਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਇਸ ਵਾਧੇ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ
ਸ਼ਿਕਾਰੋ

ਨਜ਼ਮ

ਨਾ ਸੌਵੀਂ ਨਾ ਸੌਵੀਂ ਅਜੇ ਤਾਂ ਰਾਤ ਬਾਕੀ ਏ।
ਇਸ ਦਿਲ ਦੇ ਪੂਰੇ ਹੋਣੇ ਅਰਮਾਨ ਬਾਕੀ ਏ।
ਮਹਿਬਾਨੇ ਵਿਚ ਲਾਈ ਜਾ ਰੱਜ ਰੱਜ ਕੇ ਅਠਖੇਲੀਆਂ
ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ, ਤੇਰਾ ਯਾਰ ਸਾਕੀ ਏ।

ਵਾਂਗ ਘਟਾ ਦੇ ਛਾਅ ਜਾ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ,
ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਰੱਖੀ ਤੇਰੇ ਲਈ ਅਸਾਂ ਦਿਲ ਦੀ ਤਾਕੀ ਏ।
ਕਿੰਨੀਆਂ ਘੜੀਆਂ, ਕਿੰਨੇ ਪਲ, ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰੇ
ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵੱਲ ਨਾ ਝਾਕੀ ਏ।

ਤੇਰੀ ਰੂਹ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਵਾਂਗ ਭਗਵਾਨ ਦੇ
ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲੀ ਹਰ ਗੱਲ ਬੇਬਾਕੀ ਏ।
'ਅਮਰ' ਰਾਜਪੂਰ ਵਾਲਾ ਜਿਉਂਦਾ ਵਾਂਗ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ
ਲੱਗੀ ਰਹੀ ਭਾਵੇਂ ਪਿੱਛੇ ਦੁਨੀਆਂ ਜਾਂ ਵਰਦੀ ਖਾਕੀ ਏ।

ਮੈਂ ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ

ਮੈਂ ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ, ਮੈਂ ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ।
ਵੱਖਰਾ ਹੁਲੀਆ, ਵੱਖਰੀ ਤਾਬ।

ਸੋਨ-ਸੁਨਹਿਰੀ ਝਲਕਾਂ ਵਾਲਾ,
ਸੂਰਜ-ਮੁਖੀਏ ਵਾਂਗ ਸ਼ਬਾਬ।

ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਹੈ ਰਹਿਮਤ,
ਰੂਹ ਵਿਚ ਰੱਬਤਾ ਦੀ ਰਬਾਬ।

ਜਿਥੇ ਮਾਨਵ-ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਧਾਰਾ,
ਧਰਤੀ ਹੈ ਜੰਨਤ ਦਾ ਖਾਬ।

ਕਾਵਿ -ਕਿਆਰੀ

ਸੋਹਣੀ ਸੂਰਤ ਤੱਕ ਤੱਕ ਮੇਰੀ,
ਜਾਬਰ ਤੋੜਦੇ ਰਹੇ ਗੁਲਾਬ।
ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਨੱਕੇ ਮੋੜਾਂ,
ਰੂਹ ਮੇਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਬੇਤਾਬ।

ਹਰ ਵਾਰੀ ਹਾਂ ਉਜਵਲ ਹੋਇਆ,
ਸਹਿ ਸਹਿ ਕੇ ਭਾਰੀ ਅਜਾਬ।

ਸੁੱਕ-ਮੁੱਕ ਕੇ ਹਰਿਆ ਹੋ ਜਾਵਾਂ,
ਮੇਰੀ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਸੈਲਾਬ।
ਮੈਂ ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ, ਮੈਂ ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ।
-ਸੁਹਿਦਰ ਬੀਰ

ਨਹੀਓਂ ਮਰਦਾ ਪੰਜਾਬ

ਹੌਂਸਲੇ ਨੀ ਟੁੱਟੇ ਭਾਵੇਂ, ਘਰ ਟੁੱਟ ਗਏ ਨੇ
ਸ਼ਿਕਵਾ ਨੀ ਕੋਈ ਭਾਵੇਂ, ਲੇਖ ਰੁੱਸ ਗਏ ਨੇ
ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਦੂਰ ਪਰ, ਗੁਰੂ ਅੰਗ ਸੰਗ ਆ
ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਤੇ ਸਾਡੇ ਹੌਂਸਲੇ ਬੁਲੰਦ ਆ।

ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਪੁੱਤਾਂ ਨੂੰ ਕੀ, ਪਾਣੀਆਂ ਨੇ ਮਾਰਨਾ
ਸੂਰਜਾਂ ਦੇ ਵਾਰਿਸਾਂ ਨੂੰ, ਅੱਗਾਂ ਨੇ ਕੀ ਸਾੜਨਾ
ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੇ ਦਰਾਂ ਦੇ ਮੂਹਰੇ, ਕਿਹੜਾ ਜਾਊ ਖੰਘ ਆ
ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਤੇ ਸਾਡੇ ਹੌਂਸਲੇ ਬੁਲੰਦ ਆ।

ਫਾਰਮਟਰੈਕ ਜਾਂਦੇ, ਨਦੀਆਂ 'ਚ ਬੁੱਕਦੇ
ਧੱਕ ਪਾਈ ਜਾਂਦੇ ਆ, ਫਰੰਟ ਟਾਇਰ ਚੁੱਕ ਕੇ
ਕਿਹੜੀ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਬਣੇ ਨੇ, ਹੜ੍ਹ ਰੱਬ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛਦੇ
ਮੌਤ ਮੂਹਰੇ ਖੜ੍ਹੀ ਇਹੋ, ਕੱਢੀ ਜਾਂਦੇ ਦੰਦ ਆ
ਨਹੀਓਂ ਮਰਦਾ ਪੰਜਾਬ, ਇਹਦੇ ਹੌਂਸਲੇ ਬੁਲੰਦ ਆ।

ਜਦੋਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਉੱਤੇ, ਔਖੇ ਸਮੇਂ ਆਉਂਦੇ ਆ
ਪੁੱਤ ਪਰਦੇਸੀ ਕਦੇ, ਪਿੱਠ ਨਾ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਆ

ਲੱਖਾਂ ਤੇ ਕਰੋੜਾਂ ਕੱਠੇ, ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਫੰਡ ਆ
ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਕਨੇਡਾ ਵਾਲੇ, ਚੀਨ ਵਾਲੀ ਕੰਧ ਆ।
ਅਣਖਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤ ਅਸੀਂ, ਪਤਾ ਚਮਕੌਰ ਨੂੰ
ਸਾਡੀਆਂ ਤਸੀਰਾਂ ਬਾਰੇ, ਪੁੱਛਿਓ ਲਾਹੌਰ ਨੂੰ
ਕਾਬਲ ਕੰਧਾਰ ਫਤਹਿ, ਕੀਤਿਓ ਮੈਦਾਨ ਨੇ
ਕਿਲੇ ਜਮਰੌਦ ਦੀਆਂ, ਕੰਧਾਂ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨੇ
ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੇ ਜਬਾੜਿਆਂ 'ਚ ਹੱਥ ਪਾਣਾ ਜਾਣਦੇ।

ਹਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਨੇਜਿਆਂ ਦੀ, ਨੱਥ ਪਾਣਾ ਜਾਣਦੇ
ਸਾਡਿਆਂ ਦੁਮਾਲਿਆਂ ਦੇ, ਨੀਲੇ ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਆ
ਸਾਹੋਤਿਆ ਓ ਵੈਰੀ ਸਾਥੋਂ, ਤਾਹੀਓਂ ਅੱਜ ਤੰਗ ਆ
ਸਦਾ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗ ਸੰਗ ਆ
ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਤੇ ਸਾਡੇ ਹੌਂਸਲੇ ਬੁਲੰਦ ਆ।
-ਕੁਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਡਾਨਸੀਵਾਲ
ਫੋਨ: 778-863-2472

ਹਵਾਵਾਂ

ਵਾਰ-ਵਾਰ ਤੇ ਹਰ ਵਾਰ ਈ
ਚੜ੍ਹਦੇ ਜਾਂ ਲਹਿੰਦੇ ਪਾਸੇ ਵੱਲੋਂ
ਚੱਲੀਆਂ ਜ਼ਹਿਰੀ ਜਿਹੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ
ਅਵਾਮ ਵਿੱਚੋਂ ਦੀ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ
ਤੇ ਲੰਘਦੀਆਂ - ਲੰਘਦੀਆਂ
ਇਨਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ

ਚੰਗੇ ਭਲੇ ਇਨਸਾਨਾਂ ਨੂੰ
ਮਜ਼੍ਹਬਾਂ ਵਿੱਚ ਰੰਗ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ
ਉਚਾ-ਨੀਚਾ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ
ਜਾਤਾਂ-ਪਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਰੰਗ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ
ਤੇ ਲੰਘਦੀਆਂ - ਲੰਘਦੀਆਂ
ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਨੂੰ ਡੰਗ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ

ਸ਼ੁਕਰ ਰੱਬ ਦਾ
ਕਿ ਵਿੱਚ-ਵਿਚਾਲੇ ਜਿਹੇ

ਮੁਹੱਬਤੀ ਫਿਜ਼ਾਵਾਂ ਵੀ ਵਗ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ
ਮੋਹ-ਮੁਹੱਬਤਾਂ ਦੇ ਸੁਨੇਹੇ ਛੱਡ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ
ਤੇ ਲੰਘਦੀਆਂ - ਲੰਘਦੀਆਂ
ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੇ ਬੀਜ ਦੱਬ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ।
-ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਬਾਨ

ਰਾਹਤ

ਹੜ੍ਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਹੈ ਆਈ, ਕਿੰਨੀ ਵੱਡੀ ਆਫ਼ਤ।
ਇਸ ਆਫ਼ਤ ਤੋਂ ਰੱਬ ਹੀ ਜਾਣੇ, ਕਦੋਂ ਮਿਲੇਗੀ ਰਾਹਤ।

ਡਿੱਗੇ ਘਰ ਤੇ ਫ਼ਸਲਾਂ ਰੁੜ੍ਹੀਆਂ, ਖੋਰੇ ਕੀ ਕੁਝ ਹੋਣਾ।
ਸਾਡੀ ਤਾਂ ਕਿਸਮਤ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ, ਜੀਵਨ ਭਰ ਦਾ ਰੋਣਾ।
ਕੋਈ ਵੀ ਟੱਬਰ ਨਾ ਦਿੱਸਦਾ, ਜਿਹੜਾ ਬਚਿਆ ਸਾਬਤ।

ਮਾਰ ਪਈ ਹੈ ਐਸੀ, ਸਭ ਕੁਝ ਤਹਿਸ-ਨਹਿਸ ਹੈ ਹੋਇਆ।
ਕਈ ਬਾਈਂ ਦਸ ਫੁੱਟ ਪਾਣੀ ਨੇ, ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਆਣ ਡੁਬੋਇਆ।
ਕੁੱਲ ਪੰਜਾਬ ਦੁਖਾਂ ਵਿਚ ਫਸਿਆ, ਦੱਸੀਏ ਕੀਹਦੇ ਬਾਬਤ।

ਦਾਣਾ-ਪੱਠਾ ਰੁੜ੍ਹ ਗਿਆ ਸਾਰਾ, ਪਸ਼ੂ ਨਾ ਬਚਿਆ ਕੋਈ।
ਹਾਹਾਕਾਰ ਮੱਚੀ ਚਹੁ ਪਾਸੀਂ, ਕੌਣ ਸੁਣੇ ਅਰਜ਼ੋਈ।
ਤੀਲਾ-ਤੀਲਾ ਜੋੜ ਬਣਾਇਆ, ਲੱਗੀ ਬੜੀ ਸੀ ਲਾਗਤ।

ਵਿਚ ਬਿਪਤਾ ਦੇ ਵੇਖ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ, ਕਈਆਂ ਮਦਦ ਕੀਤੀ।
ਵੰਡਣ ਸਮੱਗਰੀ ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਕੇ, ਜੋ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਬੀਤੀ।
ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਦੀ ਇਸ ਤੋਂ, ਵੱਡੀ ਨਹੀਂ ਸਨਾਖਤ।

ਮਾਣ ਨਾ ਕਰੀਏ ਧਨ-ਦੌਲਤ 'ਤੇ, ਵਿਚ ਹਲੀਮੀ ਰਹੀਏ।
ਵੰਡੀਏ ਖੇਤੋ-ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਹਰ ਥਾਂ, ਮੰਦੇ ਬੋਲ ਨਾ ਕਹੀਏ।
ਆਕੜ, ਪੈਸੇ ਤੇ ਖੁਦਗਰਜ਼ੀ ਦੀ, ਛੱਡੀਏ ਆਪਣੀ ਆਦਤ।

ਰੱਬ ਦੇ ਅੱਗੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾ ਚੱਲੇ, ਕਰਦਾ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ।
ਉਹਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਨਾ ਪੁੱਜੇ, ਨਾ ਚਿੰਨੀ ਨਾ ਅਰਜ਼ੀ।
ਜਦ ਬੰਦਾ ਮਨ-ਆਈਆਂ ਕਰਦਾ, ਰੱਬ ਵਿਖਾਵੇ ਤਾਕਤ।

- ਪ੍ਰੋ. ਨਵ ਸੰਗੀਤ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 94176-92015

ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਸਿਆਸਤ - ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਕਟਹਿਰੇ ਵਿਚ !

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਪਾਸ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਅਤੇ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿਚ, ਲੰਗਰਾਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰਾਂ ਵਿਚ, ਸੇਵਾ ਦੇ ਮੈਦਾਨਾਂ ਵਿਚ, ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰੂਹ ਵਜੋਂ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋਈ।

ਹੁਣ ਵਾਰੀ ਹਰ ਰੰਗ ਦੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਵਾਰੀ ਸਿਆਸੀ ਜਮਾਤ ਦੀ ਅਤੇ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਹੈ।

ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤ

ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹਰ ਗਲੀ-ਕੂਚਾ, ਹਰ ਪਿੰਡ, ਹਰ ਖੇਤ, ਹਰ ਮੈਦਾਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਜੱਜ ਹਨ ਨੌਜਵਾਨ, ਅਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਹਨ ਸਭ ਸਿਆਸਤਦਾਨ; ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਦਲ, ਦੋਵੇਂ!

ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੰਗ

ਸਾਨੂੰ ਖਾਲੀ ਵਾਅਦੇ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੇ। ਅਸੀਂ ਸਾਫ਼ ਸੁਬਰੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਰੋਡਮੈਪ, ਇੰਪਲੀਮੈਂਟੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ, ਹਰ ਦਿਨ, ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਹਰ ਸਾਲ ਦੇ। ਹਰ ਪਾਰਟੀ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਲਿਆਵੇ:

1. ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਯੋਜਨਾ - ਪਿੰਡਾਂ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਲਈ ਉਦਯੋਗ ਕਿਵੇਂ ਲਗਾਓਗੇ? ਸਟਾਰਟਅੱਪ ਪਲੈਨ ਕੀ ਹੈ?

2. ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਕਲਪ - ਵਿਦਿਆ ਵਪਾਰ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਇੱਜ਼ਤਮਈ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਮੁਫਤ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨੀ ਹੈ?

3. ਜੁਰਮ ਅਤੇ ਨਸ਼ਾ-ਵਿਰੋਧੀ ਯੋਜਨਾ - ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਸੋਦਾਗਰਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਸਾਥੀਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸਾਫ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇਗੀ?

4. ਹੰਢਣਸਾਰ ਵਿਕਾਸ - ਪਾਣੀ, ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਹਵਾ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਕਿਹੜਾ ਨਵਾਂ ਮਾਡਲ ਲਿਆਓਗੇ?

5. ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਪੈਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਿਵੇਂ ਕਰੋਗੇ?

5. ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ - ਆਰਥਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਛੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੁਸ਼ਕਤੀਕਰਣ ਲਈ ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲੈ ਕੇ ਆ ਰਹੇ ਹੋ?

6. ਜਮਹੂਰੀਕਰਣ -ਲਹੂ ਚੁਸਣ ਵਾਲੀ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਖਹਿਤਾ ਕਿਵੇਂ ਛੁਡਾਓਗੇ? ਹਰ ਪਿੰਡ-ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲਾ ਆਪ ਲੈਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਓਗੇ? ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਚੁੰਗਲ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਵਾ ਕੇ ਜਮਹੂਰੀ ਲੀਨਾਂ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਪਾਓਗੇ?

7. ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਪੂਰਵਕ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ ਪੈਸੇ ਧੋਲੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਿਵੇਂ ਕਰੋਗੇ?

8. ਲੋਕਾਂ/ਯੂਥ ਦੀ ਤੁਹਾਡੀ ਤੋਹਮਤਾਂ ਅਤੇ ਭੰਡੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਾਲੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ। ਲੋਕਾਂ/ਯੂਥ ਨੂੰ ਮੂਰਖ ਬਣਾਉਣਾ ਬੰਦ ਕਰਕੇ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ

ਹੋਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਜੋ ਵੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਹੋ ਕੇ ਕਰੋ!

ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਚੇਤਾਵਨੀ

- ਜੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੈ, ਲੋਕ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹਨ।

- ਜੇ ਸਿਰਫ਼ ਝੂਠੇ ਵਾਅਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰੇਗਾ।

- ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਭਵਿੱਖ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਲੋਕ ਹੁਣ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ, ਯੂਥ ਜਾਗ ਗਈ ਹੈ।

ਅੰਤਿਮ ਐਲਾਨ

ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ਜੁਆ ਕੱਢਣੀਆਂ ਬੰਦ ਕਰਕੇ 'ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲੈ ਕੇ, ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ, ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ!' ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਜੁਰਮ - ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਭਵਿੱਖ ਨਾਲ ਧੋਖੇ - ਦਾ ਮੁਲਜ਼ਮ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰ ਦੇਣਗੇ।

ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਦਾ ਸੱਦਾ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕੋ, ਆਓ ਇਕੱਠੇ ਹੋਈਏ:

- ਆਪਣੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ,

- ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ,

- ਆਪਣੀ ਧਰਤੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ,

- ਆਪਣੀ ਯੂਥ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਲਈ।

ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਨੇ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ ਕਿ ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਜਾਏ ਤਾਂ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਤਾਕਤ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਹੈ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਸੋਚ ਦਾ, ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦਾ — ਰੋਜ਼ਗਾਰ, ਸਿੱਖਿਆ, ਨਿਆਂ ਤੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਪੁਨਰ-ਨਿਰਮਾਣ ਦਾ!

ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਸਿਆਸਤ - ਯੂਥ ਦੇ ਕਟਹਿਰੇ ਵਿਚ ਹੈ !

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਸੌਂਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਹੁਣ ਯੂਥ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ! ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ਕਿ “ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੀ ਬਣਨਾ” ਇਸ ਦਾ ਇੱਕੋ ਜੁਆਬ ਹੈ “ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਉਹੋ ਬਣਨਾ, ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਦਾ ਬਣਨਾ।” ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਦਾ ਉਹੀ ਬਣਨਾ, ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉੱਚ-ਵਿਦਿਅਕ ਅਤੇ ਖੋਜ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਬਣਨਾ।” ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕੇਵਲ ਇੱਕੋ ਕੰਮ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਬਣੀ ਰਹੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉੱਚ-ਵਿਦਿਅਕ ਅਤੇ ਖੋਜ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ/ਨਸ਼ਟ ਕਰਕੇ ਯੂਥ ਨੂੰ ਗੰਮਤਾਹ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨੇ!

ਤਾਂ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਮੰਗਤੇ ਬਣਾ ਕੇ, ਖੈਰਾਤਾਂ ਬਦਲੇ ਵੇਟਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ, ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥੀਂ ਲੁੱਟਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

- ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ

ਚਿੰਤਕ ਅਤੇ ਕਵੀ ਅਮਰਜੀਤ ਗਰੇਵਾਲ ਦੀ ਛੇ ਖੰਡਾਂ ਦੀ ਲੰਮੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕਵਿਤਾ, Ocean of Dignity ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਖੰਡ Rising Waters ਦਾ, ਸ਼ਾਇਰ ਪ੍ਰੋ. ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਭਾਵ-ਅਨੁਵਾਦ:

ਚੜ੍ਹਦੇ ਪਾਣੀ

ਪੰਜਾਬ!
ਤੂੰ ਕਦੇ ਈਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ
ਗੰਡੇ ਨਹੀਂ ਟੋਕੇ
ਔਕੜਾਂ, ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਵਿਚ ਵੀ
ਸਿਰ ਉੱਚਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ!

ਤੇਰੀ ਪਹਿਚਾਣ
ਸਿਰ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕ ਕੇ
ਜੀਣ ਵਿਚ ਹੈ
ਆਫ਼ਤਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ
ਮੁਸਕਰਾਣ ਵਿਚ ਹੈ
ਹਾਲਾਤ ਨਾਲ
ਲੜਨ ਵਿਚ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ!
ਤੂੰ ਮਾਣ ਸਨਮਾਨ ਕਮਾਇਆ ਹੈ!
ਸੱਤਾਧਾਰੀਆਂ ਕੋਲੋਂ
ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਵਜੋਂ
ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ!
ਸਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਹੈ
ਪੁੱਤ ਵਾਰੇ ਨੇ
ਖੂਨ ਵਹਾਇਆ ਹੈ!

ਇਜ਼ਤ ਦਾ ਮੁਕਾਮ ਜੋ ਤੂੰ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਹੈ
ਅਸੀਸ ਹੈ
ਇਹ ਪੈਮਾਨਿਆਂ
ਮੰਡੀ ਦੇ ਨਾਪਤੋਲਾਂ
ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਤੋਂ
ਪਾਰਲੀ ਗੱਲ ਹੈ!

ਤੇਰਾ ਸਨਮਾਨ ਮਿੱਟੀ 'ਚੋਂ ਉਗਮਿਆ ਹੈ
ਅਣਖ ਤੇ ਗ਼ੈਰਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ
ਹਿੰਮਤ ਹੌਂਸਲੇ ਦਾ ਲਖਾਇਕ ਹੈ
ਇਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸਮੂਹਕ
ਦੇਖਭਾਲ ਤੇ
ਸਾਂਝ-ਸੰਭਾਲ ਦੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਨਾਲ ਹੈ
ਇਖਲਾਕ ਨਾਲ ਹੈ!

ਪੰਜਾਬ!
ਤੇਰੀ ਧਰਤੀ ਦੀ ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਜਦੋਂ
ਹੜ੍ਹ ਆ ਚੜ੍ਹਦੇ ਨੇ
ਸਰਹੱਦਾਂ 'ਤੇ ਲੱਗੀਆਂ
ਕੰਡਿਆਲੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਵਾਂਗਰਾਂ
ਕਾਨੂੰਨ ਅਤਿਕਾਰ ਬਣਦੇ ਨੇ
ਤੂੰ ਹਾਰ ਕੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠਦਾ
ਡਿੱਗਦਾ ਨਹੀਂ, ਉਭਰਦਾ ਏਂ!

ਢਾਲ ਲੈਂਦਾ ਏਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ
ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ!
ਅਸੂਲਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ!
ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਏਂ
ਰੋਕਾਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ, ਮੁਸ਼ਕਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਕਾਬੂ!

ਤੇਰਾ ਟਰੈਕਟਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਪਹੀਆਂ 'ਤੇ ਚਲਦਾ
ਗੁਰਬਾਣੀ ਰੂਪ ਗਰੰਥ
ਤੂੰ ਗਾਉਂਦਾ ਏਂ
ਹਿੰਮਤ ਹੌਂਸਲੇ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਗੀਤ
ਜੋ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਫਟਕਣ ਦੇਂਦੇ ਡਰ ਨੂੰ!

ਤੇਰੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕੋਈ ਭੇਦਭਾਵ
ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ
ਇਜ਼ਤ ਨਾਲ ਪਰੋਸਿਆ
ਰਸਦਾਇਕ ਭੋਜਨ
ਤੇਰੇ ਲੰਗਰ ਦੀ
ਪੰਗਤ ਵਿਚ ਵਰਤਦੀ ਹੈ
ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਗੁਰਾਂ ਦੀ
ਮੁੱਕਦੀ ਹੈ ਮੇਰ ਤੇਰ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰਗਟਾਵਾ
ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ!
ਸਾਂਝ ਉਗਮਦੀ ਹੈ
'ਤੂੰ ਤੇ ਮੈਂ' ਮੁੱਕਦੀ ਹੈ
'ਅਸੀਂ' ਵਿਗਸਦੀ ਹੈ
ਪੰਜਾਬ ਤੂੰ
ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਜਿਉਂਦਾ ਏਂ
ਤੇ ਹੋਣੀ ਆਪਣੀ ਆਪ ਸਿਰਜਦਾ ਏਂ
ਤੈਨੂੰ ਸੁਭ-ਕਾਮਨਾਵਾਂ!

ਫਿਲਮ ਲੋਕ

ਸਿਮਰਨ ਬੱਗਾ ਦੀ ਵਾਪਸੀ

4 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1976 ਨੂੰ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਰਿਸ਼ੀ ਬਾਲਾ ਨਵਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸਿਮਰਨ ਬੱਗਾ ਦੱਖਣ ਦੀ ਮੰਨੀ-ਪ੍ਰਮਾਣੀ ਅਦਾਕਾਰਾ, ਫਿਲਮ ਨਿਰਮਾਤਾ, ਕੋਰੀਓਗ੍ਰਾਫਰ ਅਤੇ ਪਿਠਵਰਤੀ ਗਾਇਕਾ ਹੈ। ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਐਕਟਿੰਗ ਕਰੀਅਰ ਸਾਲ 1995 ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ, “ਸਨਮ ਹਰਜਾਈ” ਫਿਲਮ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ‘ਸਨਮ ਹਰਜਾਈ’ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਿਮਰਨ ਨੇ ‘ਮੁਕੱਦਰ’, ‘ਬਾਲ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ’, ‘ਤੇਰੇ ਮੇਰੇ ਸਪਨੇ’, ‘ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ’, ‘ਦਾਦਾਗਿਰੀ’, ‘ਕੱਚੇ ਧਾਗੇ’, ‘ਗੁਲਮੋਹਰ’ ਅਤੇ ‘ਟਾਈਗਰ-3’ ਵਰਗੀਆਂ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਐਮਾਜ਼ੋਨ ਪ੍ਰਾਈਮ ਵੀਡੀਓ ਦੀ ਵੈੱਬ ਸੀਰੀਜ਼ ‘ਸਿਟਾਡੇਲ : ਹਨੀ ਬਨੀ’ ਵਿਚ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। 2009 ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਜੈਮਨੀ ਟੀ.ਵੀ. ‘ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਤੇਲਗੂ ਲੜੀਵਾਰ ‘ਸੁੰਦਰਕਾਂਡ’ ਵਿਚ ਇਕ ਮਹਿਮਾਨ ਕਲਾਕਾਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਸ ਲੜੀਵਾਰ ਨੂੰ ਤਾਮਿਲ ਵਿਚ ‘ਸੁੰਦਰਕਾਂਡ’ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਡੱਬ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੋਲੀਸ਼ਰ ਟੀ.ਵੀ. ‘ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਿਮਰਨ ਨੇ ਪਤੀ ਦੀਪਕ ਬੱਗਾ ਵਲੋਂ ਬਣਾਏ ਰਿਆਲਟੀ ਸ਼ੋਅ ‘ਡਾਂਸ ਡਾਂਸ’ ਵਿਚ

ਕਿਹਤੀਆਂ ਰੰਗਾਂ ‘ਚ ਰਾਜ਼ੀ’, ‘ਵਨਸ ਮੋਰ’ ਦੇ ਨਾਂਅ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਐਕਟਿੰਗ ਕਰੀਅਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਿਮਰਨ ਨੇ ਇਕ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ ਅਤੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਿਮਰਨ ਵਲੋਂ ਬਣਾਈਆਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ‘ਕੰਨਥਿਲ ਮੁਥਮਿੱਤਲ’, ‘ਵਾਲੀ’, ‘ਬੁੱਲਾਧਾ ਮਨਮੁਖ ਬੁਲੱਲੁਮ’ ਅਤੇ ‘ਪ੍ਰੀਅਮਨਵਾਲੇ’ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਸਿਮਰਨ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਇਸ ਸਾਲ 1 ਮਈ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਅਭਿਸ਼ਨ ਜੀਵੰਬ ਦੀ ਤਾਮਿਲ ਫਿਲਮ ‘ਟੂਰਿਸਟ ਫੈਮਿਲੀ’ ਵਿਚ ਐਮ. ਸ਼ਸੀ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਈ ਸੀ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਇਕ ਸ਼ੀਲੋਕਾਈ ਤਾਮਿਲ ਪਰਿਵਾਰ ‘ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਜੋ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ ਕਾਰਨ ਬਿਹਤਰ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ‘ਟੂਰਿਸਟ ਫੈਮਿਲੀ’ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿਮਰਨ ਬੱਗਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਲੋਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਤਾਮਿਲ ਡਰਾਉਣੀ ਫਿਲਮ ‘ਦਲਾਸਟ ਵਨ’ ਅਤੇ ਇਕ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਉਡੀਕੀ ਜਾ ਰਹੀ ਗੌਤਮ ਵਾਸੂਦੇਵ ਮੈਨਨ ਵਲੋਂ ਲਿਖੀ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਤਾਮਿਲ ਫਿਲਮ ‘ਧਰੂਵਾ ਨਚਬੀਰਮ’ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

‘ਵਪਾਰਕ ਸਫ਼ਲਤਾ’ ਦੇ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਹੈ ਅਲਾਇਆ ਐਫ਼

28 ਨਵੰਬਰ 1997 ਨੂੰ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਅਦਾਕਾਰਾ ਪੂਜਾ ਬੇਦੀ ਦੀ ਬੇਟੀ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਅਲਾਇਆ ਐਫ਼. ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਜਮੁਨਾ ਬਾਈ ਨਰਸਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਹੋਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੱਗੇ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਉਸ ਨੇ ਨਿਊਯਾਰਕ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ। ਅਲਾਇਆ ਨੇ ਨਿਊਯਾਰਕ ਫਿਲਮ ਅਕੈਡਮੀ ਤੋਂ ਇਕ ਸਾਲ ਦਾ ਐਕਟਿੰਗ ਕੋਰਸ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਲਾਇਆ ਐਫ਼. ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦੂਜੇ ਸਟਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਥੋੜੀ ਵੱਖਰੀ ਰਹੀ। ਉਸ ਨੇ ਸੇਫ਼ ਅਲੀ ਖਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਪਰਿਵਾਰਕ ਕਾਮੇਡੀ ਫਿਲਮ ‘ਜਵਾਨੀ ਜਾਨੇਮਨ’ ਤੋਂ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਵਿਚ ਡੇਬਿਊ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਡੇਬਿਊ ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਸਭ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਸਨਅਤ ਵਿਚ ਲੰਮੀ ਪਾਰੀ ਖੇਡਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ ਜ਼ਰੀਏ ਢੇਰ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਈ ਨਿਰਮਾਤਾ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਫਿਲਮਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗੇ ਸਨ, ਪਰ ਉਦੋਂ ਕੋਰੋਨਾ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਜੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਲਈ 2 ਸਾਲ ਤੱਕ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਫਿਲਮ ‘ਜਵਾਨੀ ਜਾਨੇਮਨ’ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਹ ‘ਡੀ’, ‘ਏਕਤਾ ਕਪੂਰ ਦੀ ਸੁਪਰ ਨੈਚੁਰਲ ਬ੍ਰਿਲਰ ‘ਯੂ ਟਰਨ’, ਅਨੁਰਾਗ ਕਸ਼ਿਅਪ ਦੀ ਫਿਲਮ ‘ਅਲਮੋਸਟ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਡੀਜੇ ਮੁਹੱਬਤ’, ‘ਬੜੇ ਮੀਆਂ ਛੋਟੇ ਮੀਆਂ’

ਦਿਸ਼ਾ ਪਟਾਨੀ ਸਹਾਰਾ ਚਮਕ ਦਮਕ ਦਾ

ਇਸ ਸਮੇਂ ਦਿਸ਼ਾ ਕੋਲ ‘ਅਰਜਨ ਉਸਤਰਾ’ ਫਿਲਮ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ‘ਚ ਵੀ ਉਹ ਇਕ ਖ਼ਾਸ ਰੋਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਤੇਲਗੂ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਲੋਕਪ੍ਰਿਯ ਹੀਰੋਇਨ ਦਿਸ਼ਾ ਪਟਾਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਖੁਸ਼ਬੂ ਪਟਾਨੀ ‘ਤੇ ਨਾਜ਼ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਨਚਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਹੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਇਸ ਮੁਲਕ ‘ਚ ਹਨ ਪਰ ਮਦਦ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਤੇ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ‘ਚ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦਰਅਸਲ ਦਿਸ਼ਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ ‘ਚ ਰਹਿ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਨੀਯਤ ‘ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ‘ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ’ ਲਈ ਭੱਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਰਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਦਿਸ਼ਾ ਦੀ ਭੈਣ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੰਜ ਹੈ ਤਾਂ ਇੰਜ ਹੀ ਸਹੀ, ਫਿਰ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਨੇ ਗੁਆਂਢੀ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਸਹੀ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਦਿਸ਼ਾ ਆਪਣੀ ਫਿਲਮ ਅਭਿਨੇਤਰੀ ਸਹੇਲੀ ਮੌਨੀ ਰਾਏ ਨਾਲ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਖੁਸ਼ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅਕਸਰ ਦੋਵੇਂ ਡਿਨਰ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਲੋਕ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੋ ਰਾਣੀਆਂ, ਫਰੇਮ ਇਕ ਅਰਬਾਤ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ‘ਚ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਨੰਬਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦਿਸ਼ਾ ਕੋਲ ‘ਅਰਜਨ ਉਸਤਰਾ’ ਫਿਲਮ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ‘ਚ ਵੀ ਉਹ ਇਕ ਖ਼ਾਸ ਰੋਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਇੰਸਟਾਗ੍ਰਾਮ ‘ਤੇ ਦਿਸ਼ਾ ਪਟਾਨੀ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਾਟ (ਗਰਮ) ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ‘ਤੇ ਦਿਸ਼ਾ ਨੂੰ ਮੰਦਾ ਬੋਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੈਸੇ ਇਸ ਦੀ ਭੈਣ ਸਾਧੂ-ਸੰਤਾਂ ‘ਤੇ ਉਂਗਲੀ ਉਠਾਉਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਦੀਆਂ ‘ਉਕਾਸਾਊ ਤਸਵੀਰਾਂ’ ‘ਤੇ ਚੁੱਪ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਦਿਸ਼ਾ ਇਹ ਪਤਾ ਕੇ ਗੁੱਸੇ ‘ਚ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਗੱਲ ਭੈਣ ਖੁਸ਼ਬੂ ਤੇ ਸਾਧੂ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਚੁੱਪ ਹੀ ਭਲੀ ਸਮਝ ਕੇ ਸਮਾਂ ਗੁਜ਼ਾਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਧਰ ਦਿਸ਼ਾ ਨੂੰ ਹਾਲੀਵੁੱਡ ਦੀ ਇਕ ਫਿਲਮ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੇਵਿਨ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਗਲੋਬਲ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇ ਕਦਮ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ

ਦਿਸ਼ਾ ਇਹ ਫਿਲਮ ਕਰ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੀ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਮੈਕਸੀਕੋ ਵਿਖੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਤਾਜ਼ਾ ਖ਼ਬਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ‘ਵੈਲਕਮ ਟੂ ਜੰਗਲ’ ਫਿਲਮ ‘ਚ ਵੀ ਦਿਸ਼ਾ ਨੂੰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਹਾਲੀਵੁੱਡ ਫਿਲਮ ਤੇ ਦੋ ਨਵੀਆਂ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇ ਕੈਰੀਅਰ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇਣ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਦਿਸ਼ਾ ਪਟਾਨੀ ਨੂੰ ਵੈਸੇ ਆਮ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਅਭਿਨੇ ‘ਚ ਜ਼ੀਰੋ ਤੇ ਗਲੈਮਰ (ਚਮਕ-ਦਮਕ) ‘ਚ ਹੀਰੋ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 9 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ‘ਚ ਇਕ ਹਿੱਟ ਫਿਲਮ ਆਈ ਤਾਂ ਵੀ ਦਿਸ਼ਾ ਪਟਾਨੀ ਦੀ ਗੱਡੀ ਲੀਹ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਉਤਰੀ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਟਾਈਗਰ ਸ਼ਰਾਫ਼ ਨਾਲੋਂ ਉਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਟੁੱਟ ਗਏ ਹਨ ਪਰ . ਦਿਸ਼ਾ ਨੇ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ ਹੈ।

ਅਤੇ ‘ਸ਼੍ਰੀਕਾਂਤ’ ਵਰਗੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਫਿਲਮ ‘ਸ਼੍ਰੀਕਾਂਤ’ ਵਿਚ ਅਲਾਇਆ ਐਫ਼. ਅਤੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਰਾਓ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਕੱਠੇ ਪਰਦੇ ‘ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਆਏ ਸਨ। ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਰਾਓ ਨੇ ਅਲਾਇਆ ਐਫ਼. ਨੂੰ ਅੱਜ ਦੇ ਦੌਰ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਹੋਣਕਾਰ ਅਭਿਨੇਤਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਦੱਸਿਆ ਸੀ। ਇਕ ਨੇਤਰਹੀਣ ਉਦਯੋਗਪਤੀ ਸ਼੍ਰੀਕਾਂਤ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਬਾਇਓਪਿਕ ਫਿਲਮ ‘ਸ਼੍ਰੀਕਾਂਤ’ ਵਿਚ ਅਲਾਇਆ ਐਫ਼. ਨੇ ਆਲੀਆ ਭੱਟ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਅਸਲ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਨਿਭਾਅ ਕੇ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਇਕ ਵੱਖਰੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਬਾਖ਼ੂਬੀ ਨਿਭਾਅ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਅਲਾਇਆ ਐਫ਼. ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਮਜ਼ਬੂਤ ਔਰਤਾਂ ਵਾਲੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਏ ਅਤੇ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਕਾਰਤਿਕ ਆਰੀਅਨ ਦੇ ਨਾਲ ਫਿਲਮ ‘ਫ੍ਰੈਂਡੀ’ ਵਿਚ ਕੈਨਾਜ਼ ਨਾਂਅ ਦੀ ਕੁੜੀ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਾਂਪੱਖੀ ਅਤੇ ਨਾਂਹਪੱਖੀ ਦੋਵੇਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ੇਡ ਸਨ।

ਡਿਜ਼ਨੀ ਪਲੱਸ ਹਾਟ ਸਟਾਰ ‘ਤੇ ਆਨ ਸਟ੍ਰੀਮ ਹੋਈ ਫਿਲਮ ‘ਫ੍ਰੈਂਡੀ’ ਸਾਲ 2016 ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਕੰਨੜ ਫਿਲਮ ਯੂ-ਟਰਨ ਦਾ ਹਿੰਦੀ ਰੀਮੇਕ ਸੀ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਲਈ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਅਲਾਇਆ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਬੜੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਕਿਰਦਾਰ ਵਿਚ ਅਲਾਇਆ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦੀ ਦੇਸੀ ਕੁੜੀ ਪ੍ਰਿਅੰਕਾ ਚੋਪੜਾ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਅਲਾਇਆ ਦਾ ਉਹ ਕਿਰਦਾਰ ‘ਇਤਰਾਜ਼’ ਵਿਚ ਉਸ ਵਲੋਂ ਨਿਭਾਏ ਅਲਾਇਆ ਐਫ਼. ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਿਅੰਕਾ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦੀ ਅਗਲੀ ਸੰਭਾਵਿਤ ਸੁਪਰ ਸਟਾਰ ਤੱਕ 7 ਵਲੋਂ ਨਿਭਾਏ ਗਏ ਕਿਰਦਾਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੀ, ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਅਲਾਇਆ ਦੀ ਜੰਮ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਿਅੰਕਾ ਚੋਪੜਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, ‘ਮੈਨੂੰ ਵਾਕਈ ਅਲਾਇਆ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਬਹੁਤ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਉਹ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ।’ ਦਮਦਮ ਅਭਿਨੇ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਫਿਟਨੈਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵੀ ਸੁਰਖੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਅਲਾਇਆ ਐਫ਼. ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ‘ਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਐਕਟਿਵ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦਿਨ ਆਪਣੀਆਂ ਖੁਸ਼ਬੂਰਤ ਫੋਟੋਆਂ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰਦੀ ਹੈ।

Reliable**Trucks & Trailer Repair Shop****7401 Brookville Road Indianapolis, IN 46239**

* Truck & Trailer Alignment

* Truck Oil Change

* Truck & Trailer Brakes

* Shock and Chambers

* Drive Lines & AC Work

* Tire Change, Repair, & Balance

* Reefer Oil Change

* DPF Work * Nox Sensor

* Truck & Trailer Bushings

* Air Compressor * Air Dryer

* Radiator Change

ਟਰੱਕ ਅਤੇ ਟਰੇਲਰ ਅਲਾਈਨਮੈਂਟ, ਟਰੱਕ ਆਇਲ ਬਦਲਣ, ਟਰੱਕ ਅਤੇ ਟਰੇਲਰ ਬਰੇਕਾਂ, ਟਾਇਰ ਬਦਲਣ, ਰਿਪੇਅਰ ਅਤੇ ਬੈਲੇਂਸ, ਰੀਫਰ ਆਇਲ ਬਦਲਣ, ਏਅਰ ਡਰਾਇਰ, ਰੇਡੀਏਟਰ ਬਦਲਣ ਅਤੇ ਟਰੱਕਾਂ ਤੇ ਟਰੇਲਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ।

Gurbaksh S Randhawa: 317-800-2976**Sam Bhullar: 317-995-2020****ਇੰਡੀਅਨਾਪੋਲਿਸ ਵਿਚ ਪਾਰਕਿੰਗ ਅਤੇ ਸੈਲਫ ਸਟੋਰੇਜ****Indianapolis, IN****Yard Address: 10318 Pendleton Pike, Indianapolis, IN 46236****Semiyard****Parking & Self-Storage Available****Download Semiyard App & Book****916 755 0085**

Mobile & Text:

916 610 0033

SCAN ME !

Install via
App StoreInstall via
Google Play**24/7 Access & Support****PARK MONTHLY!**

\$125

\$125

\$125

\$125

\$200

